





12-31-B-30

BENEDICTI

P E R E R I I

VALENTINI

E Societate Iesv.



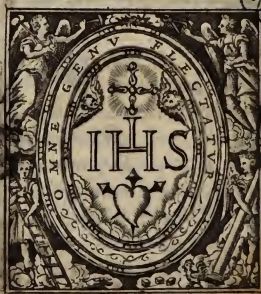
ADVERSVS FALLACES
& superstitiosas artes,

ID EST,

DE MAGIA, DE OBSERVATIONE
Somniorum, & de Diuinatione Astrologica.

LIBRI TRES.

BIBLIOTECA NAZ.
ROMA
VITTORIO EMANUELE



VENETIIS, M D X C I I

Apud Ioan. Baptistam Ciottum, Senesem

Sub signo Minervae.

RENEE

THE

WALL

THE

ADVERTISING

THE

THE

THE

THE

THE



THE

THE

THE

CAMILLO

CAETANO

PARTRIARCHÆ ALEXANDRINO.



Benedictus Pererius S. D.



RIA sunt genera rerum, *CAMILLE* Patriarcha Illustrissime, in quarum studio & observatione mortalium animi vesana quadam libidine vel potius rabie noscendi quæ futura sunt, fœdis & noxijs illuduntur fallacijs atque impijs erroribus illigantur: Somnia, & natalitia Astrologorum Prædicta, atque Artes Magicæ. Neque verò earum rerum pestilens vis, priuatos tantum aut singulos homines, verum etiam Prin-

A 2 cipes

cipes ac Reges ipsasq; ciuitates & Re-
publicas inuasit, infecit, ac perdidit.
Ac licet has generis humani pestes om-
nibus ferè seculis tum sapientes viri
firmis rationibus profligare, tum
prudentes Rerum publicarum rectores
ac principes seueris damnas edi-
ctis & atrocissimis pœnis addictas, è so-
cietate hominum exterminare flaman-
tissimè cupuerunt, obnixèq; contende-
runt: perparum tamen adhuc profe-
ctum est. Adeo enim malum hoc in ani-
mis hominum hæret infixum, ut peni-
tus extrahi vix queat, nec eius sanandi
potens atque efficax ullum iam reme-
dium inueniri posse credatur. Itaque
hic usu venit quod de Mathematicis
scite quidam vereq; dixit: Genus homi-
num, inquit, potentibus infidum, spe-
rantibus fallax: quod in ciuitate nostra
& vetabitur semper, & retinebitur.
Sed nihilominus tamen mihi quidem
valde utiliter ac salutariter fecisse vi-
si sunt, qui doctis aduersus eas artes edi-
tis

Tacitus
historia-
rū lib. 1.

tis libris; Vanam & fallacem ac pernicio-
 sam esse hominum generi, nimis cu-
 riosam & superstitiosam earum rerum
 observationem, aperte demonstrarunt.
 Quorum ego prudens consilium, piumq;
 studium, atque utilem conatum emu-
 latus, tres aduersus eas artes libros con-
 feci, unum de Magia; alterum de Ob-
 servatione somniorum; tertium de Di-
 uinatione Astrologica. Ac primus qui-
 dem liber planè nouus est fœtus, nunc
 primum lucem aspiciens: quæ reliquis
 autem duobus libris disputantur, ea fe-
 rè sunt in Commentarijs nostris partim
 in Daniele, partim in Genesim expli-
 cata. Sed quia non pauci eos Commen-
 tarios non legent, aut quod eos propter
 studiorum diuersitatem non iuuat le-
 gere, aut quia non vacat propter occu-
 pationes, putavi me pergratum pluri-
 mis faciendum, si, quo latius horum li-
 brorum pateat utilitas, separatim eas
 disputationes, atque unum in volumen,
 idq; modicum inclusas, typis excuden-

*das curarem: ratus scilicet fore, ut eas
ipsas disputationes, tum propter exqui-
sitam multisq; optatam eiusmodi rerum
cognitionem, tum etiam propter parvi-
tatem commoditatemque voluminis,
& plures, & avidius atque utilius le-
gant. Has ego lucubratiunculas appa-
rere volui sub tuo nomine CAMIL-
LE Præsul ornatissime: quem omnes
qui norunt, non possunt non amare pro-
pter singularem ingenij ac morum sua-
uitatem; & quod vera animi bona cum
amplissimis naturæ ac fortunæ bonis
adæquasti, admirari & observare co-
guntur. Video sanè perexiguum esse
munus, nec dignum tuæ nobilitatis ac
dignitatis amplitudine: sed est tamen
amoris & observantiæ plenissimum; &
quanti ego te faciam, quantumque
Caetanam familiam colat Societas no-
stra, certissimum testimonium.*

BENEDICTI

PERERII,

LIBER PRIMVS,

qui est

DE MAGIA.



VPLICEM esse Magiam hic liber ostendit alteram quidē Naturalem & veram, ex occultis rerum naturis & virtutibus profectam, intimamq; ac præstantissimam Philosophiæ partem, & admirandorum effectricem operum, ab omniq; aliena superstitione, & à Dæmonū artificio ac maleficio puram; sed paucissimis tamen mortaliū exploratè perceptam: Alterā verò (quæ vulgo iactatur & celebratur) ab omni rōne ac veritate vacuum, fallacem item & noxiam, Dæmonumq; fraudibus & maleficijs implicatam, ob idq; meritò infamem & abominabilem, & è societate hominum exterminandam. Hinc præterea cognoscet lector, quatenus vtraque Magia progredi, & qualia quantavè opera possit facere, & an mirā quæ videtur facere posterior Magia, verè talia sint, qualia spectantibus videntur an verò præstrieta oculorum acie, spectantium fallant existimationem, nec veram habeant earum rerum quas repræsentant vim & naturam,

sed nudas tantum atque inanes earum rerum similitudines & imagines ferant: Denique quæ videntur & vulgo creduntur Magorum miracula, quibus rebus differant à veris miraculis, quibusue notis & signis facile diiudicari & internosci queant. Libuit autem ante ipsum operis vestibulum, velut in conspectu lectoris ponere generales sententias & capita disputationum quæ hic tractantur, quò scilicet cupidius ille, huius libri lectionem adeat, & ex ipsa lectione eam capiat vtilitatem, cuius ei afferendæ vtilitatis flagrans desiderium, nec dubia spes ad huius nos voluminis scriptionem impulit.

INDEX CAPITVM ET DISPUTATIONVM LIBRI PRIMI,

Qui est de Magia.

- I. **A** Omnia quæ feruntur à Magis facta, sine vel ab illis, vel ab alijs conficta.
- II. An omnes effectus Magia reuera tales sint quales videntur.
- III. An sit aliqua Magia naturalis, & qua, aut quolibet ea sit, & unde eam homines discant.
- IV. An sit aliqua Magia non naturalis, & Dæmonum magisterijs atque artificio hominibus tradita.
- V. An spiritus illi, quorum magisterio & auxilio mira faciunt Magi, sint boni an mali.
- VI. Quæ opera admiranda possint Demones, aut per se ipsos, aut per Magos facere.
- VII. Quas

- VII. *Quas res Damon nec per se, nec per Magos possit efficere.*
- VIII. *An opera Magorum sint vere miracula, & quæ admodum à veris miraculis differant & inter nosci queant.*
- IX. *Quotuplex sit Magia, & primo de Magia Astro nomica.*
- X. *De Arte Cabalistica.*
- XI. *De Necromantica, id est, Mortuorum ex Inferis ad viuorum conspectum & colloquia euocatione.*
- XII. *An per artem magicam possit verum aurum fieri ab Alchymistis.*
- XIII. *De origine Magia, & his qui in ea clari ac nobiles fuerunt.*
- XIV. *An Magia studium & usus sit licitus.*
- XV. *De Magis Pharaonis, quorum mentio fit in libro Exodi: & qui nominatim fuerunt illi qui resisterunt Moyse.*
- XVI. *An prodigia qua Magi Pharaonis fecerunt, reuera fuerint talia, qualia videbantur, nec ne.*
- XVII. *Qua ratione & artificio, prodigia illa fuerint à Magis facta.*



*AN QVÆ A MAGIS FACTA
esse vel sermonibus vulgi feruntur, vel à
scriptoribus mandata sunt litteris, omnia
sint fabulosa, ficta, & falsa; an verò aliqua
fuerint, vti narrantur, verè ab illis gesta.*

NON est dubium quin eorum quæ de
Magis aut dicuntur aut scribuntur,
quamplurima sint ficta & falsa: nam
plerique hominum nimis sunt credu-

*Arist. lib. li & superstitioni, & rebus admirandis facile ca-
piuntur; cum etiam docti viri & Philosophi, vt
i. Meta- inquit Aristoteles, quoniam fabula cōtinet ali-
phys. quid nouum & mirabile, fabulis oblectantur.*

Quis enim non videt, quæ Ouidius narrat in li-
bris Metamorphoseos, omnia ficta esse à Poe-
tis, sicut illa de Circe & Medea; & de socijs Dio-
medis in auēs conuersis, quæ lōgo post tēpore
circa templum Diomedis volitabant, de socijs
Vlyssis, quos Circe mutauit in bestias; de Arca-
dibus qui traiecto quodam stagno vertebantur
in lupos; de focero Medæ, quem illa à senectū-
te ad iuuentutē reuocauit, de draconibus, qui-
bus simul iunctis Medea volauit per aera; & de
alijs id genus fabulis, quas Poetæ cum ad oble-
ctationem legentium, tum ad mysticam homi-
num eruditionem adinuenerunt? Negari ta-
men non potest multa miratu dignissima verè à
Magis esse facta. Nam scriptura in Exodo com-
memorat opera Magorum Pharaonis, & i. Reg.
cap. 28. scribitur de Pithonissa quæ suscitauit
Samue-

LIBER PRIMVS.

Samuelem, & Psalmo 57. de venefico incantante sapienter aspidem, ob id obturantem aures suas: & Matth. 24. *Surgent, inquit Dominus, pseudoprophetae, & dabunt signa & prodigia,* non utique alia arte quàm magica. Ex historijs Ecclesiasticis notum est, quæ opera admiranda Simon Magus ediderit magicis incantationib. quâobrem (vt fertur) à Romanis publicam statutam meruit hac inscriptione: *Simoni Deo Sancto: vt narrat Iustinus martyr in Apologetico, Irenæus libro primo contra Valentinum, Tertulianus in Apologetico, Eusebius libro secundo historiæ Ecclesiasticæ. Propter quæ prodigia, idem Simon tanta in admiratione fuit apud Samaritas, vt quemadmodum Lucas scribit in Actis Apostolorum capite octauo, de illo diceretur: Hæc est virtus Dei quæ vocatur magna.* Narrat B. Hieronymus in vita Hilarionis, cum quidam iuuenis virginem Deo sacram ad turpes amores illicere nulla ratione potuisset; eū ad magicas artes conuersum, quas apud Memphin Aegypti didicerat, adeo illis profecisse, vt virgo insano illius iuuenis amore fureret. Porro quæ de Strigib. vulgo circumferuntur, non sunt in totum falsa, sed multa illis admiranda accidere, qui ea compererunt, viri fide digni, sicut Syluester in opere suo de Strigibus, & Alphonsus de Castro in eo quod scripsit de punitione hæreticorum, non illi quidem tanquam dubia & incerta, sed tanquam sibi notissima & exploratissima tradiderunt.

*Iustinus
martyr.
Irenæus.
Tertul-
lian.
Eusebius.*

MIRA sunt quæ Philostratus in libris De vi-
ta Apol-

*Mira opa
ta Mago-
rum, &c*

Philostro 10. ta Apollonij memorat vel Brachmanas Indorum, vel Gymnosophistas Aethiopū, vel ipsum Appollonium gessisse. Tale est illud quod is narrat libro tertio & capite tertio, vidisse Apollonium apud Indos gemina dolia, vnum imbriū, alterum ventorum; illud, cum nimia siccitate India præmebatur, apertum, nebulas emittebat vniuersam illam terram humectantes: nimios autem imbres occlusum cohibebat: alterum ad apertum, efflabat ventos regionem perflantes, quō salubrius esset cœlum. Tale etiam est illud quod ab eodem proditur libro tertio, capite octauo, cum Apollonius cum Iarcha & alijs Brachmanis mensæ accubuisset, tripodes lapideos sua sponte fuisse motos, & ab æreis pincernis calices in gyrum circumlatos esse certa mensura vinum & aquam miscentes & cyathos proferentes. Nec sileri debet quod Philostratus libro quarto, capite decimosexto scribit de puella, quæ tanquam mortua portabatur ad sepulchrum: cuius funeri occurrens in via Apollonius, tanquam secreto quædam illi admurmurans & insusurrans, ad vitam & integram valetudinem reuocauit. Nec minus mirabile est quod idem auctor narrat libro sexto, capite tertio de statua Memnonis, quam cum radius solis circa eius exortum attingebat, & ad os eius perueniebat, statua more hominum loquebatur. His adde quod ab eodem memoratur eiusdem libri sexti capite quinto, inssu Vespersionis, qui princeps erat Gymnosophistarum apud Aethiopes, vltimum quandam uoce quidē clara & distincta sed tenui admodum & quasi foeminea salutasse Apol-

Apollonium. Sed illud miratu dignissimum, quod Philostratus tradit capite secundo, libri octavi, Apollonium cum esset in prætorio Domitiani Imperatoris, ut putabatur, ab eo cōdemnandus, repente ex omnium oculis euanuisse. Quamobrem tanto in honore fuit Apollonius apud posteros, ut eum Hierocles cum Christo Domino nostro conferre ausus fuerit. Sed eius audaciam fregit, insaniamque coarctavit Eusebius Cæsariensis: Alexāder aut Mameas Imperator Romanorum, in suo Larario imagines Christi, Abrahæ & Apollonij habebat, quòd hos tres maximè omnium miraretur & coleret.

*Eusebius
in lib. con-
tra Hieroclem.*

VERVM, sicut à principio dixi, eorum quæ Magi fecisse dicuntur, quamplurima falsa sunt, vel ab ipsis vel ab alijs conficta, & supersticiosi nimiumque credulis hominib. persuasa. Quis enim vera concedat quæ Maga illa apud Virgilium libro quarto Aeneidos promississe dicitur:

*Hæc se carminibus promisit soluere mentes
Quas velit; ast alijs duras imittere curas,
Sistere aquâ fluuijs, & uertere sidera retro,
Nocturnosq. ciere manes, mugire videbis
Sub pedib. terrâ, et descēdere mōtib. ornos.*

Quocirca Plinius nullam esse putauit Magiæ vim atque potestatem, & quæ de Magis feruntur, omnia esse vana falsaque: totamque Magiā reijcit & damnat. Nam libro 30. capite 2. Immensum, inquit, & indubitatum exemplum est falsæ artis quam dereliquit Nero. Non enim ad eam discendam Neroni defuit vel ingenium,

*Plinius
nulla est
magia.*

vel

vel diligentia, vel quolibet facultas, nec studiū cum eius discendæ auidissimus esset: quin etiam ad eam docendam Tyridates Armeniorum rex nobilissimos Magos secum ducens venit ad eum, cænisque magicis eum initiauit: sed is regnū quidem à Nerone accepit; Magiam aut quæ nulla est, docere eum nō potuit. Proinde ira persuasum sit, intestabilem, irritam, inanem esse, habentem tamen quasdam veritatis, umbras, sed in his veneficas artes pollere, non magicas. Hęc Plinius. Cui ut concedo plurima Magorum esse vera & falsa; ita esse talia omnia non assentior. Esse autem pleraque Magorum promissa non solum inania & falsa, sed etiam incredibilia & ridicula, demonstrat Plinius lib. 26. cap. 4. his exemplis; Magi aiunt Aethiopide herba amnes ac stagna siccare: coniectu, tactu, clausa omnia aperiri: Achimenide coniecta in aciem hostium, trepidare agmina, ac terga vertere: Latacem dari solitam à Persarum Rege Legatis, ut quocunque venissent, omnium rerū copia abundaret. Apud Democritum inuenitur compositio medicamenti, quo pulchri, bonique & fortunati gignantur liberi. Et lib. 23. c. 9. Circa herbam, inquit, quam nostri Verbenacam vocant, Magi mire insaniunt: hac perunctos impetrare quæ velint, febres abigere, amicitias conciliare, nullique non morbo mederi. Lege apud Aul. Gellium lib. 10. c. 12. & apud Plinium lib. 28. c. 1. quæ fabulantur Magi de Chameleonte tradita à Democrito magicæ artis principe, qui, quo tempore Hippocrates medicinam, eodem magicas artes in Græcia celebravit, hoc est, circa bellum Peloponnesiacum, anno

*Figmenta
Magorum
Plinio.*

*Aul. Gellius.
Plinius.*

anno post Romam conditam trecentesimo; vñ
auctor est Plinius lib. 30. cap. 1.

CAPVT II.

*AN OMNES EFFECTVS MAGIÆ
sint simulati & tantum apparentes, hoc est,
non tales reuera quales videntur; an ve-
rò sint aliqui eius effectus etiam veri, & na-
turales nempe tales reuera quales vidētur.*

NONNVLLOS effectus Magorum natura-
les & veros esse, tum ex sacris literis, tum
ex alijs probatis historijs compertum est. Nam
opera Magorum Pharaonis vera fuisse, satis in-
dicat scriptura c. 7. Exodi; itaque sentiunt Orige-
nes & Augustinus. Id quoque declarat Samuel
à Pithonissa suscitatus; quem fuisse verum Sa-
muelem, licet nonnulli in dubium verterint, ta-
men auctor libri Ecclesiastici c. 46. nos dubitare *Matth.*
non sinit. Ad hæc Dominus noster ait venturos ^{24.}
pseudopphetas tempore Antichristi; qui fa-
ciant prodigia & portēta magna: quæ S. Paulus ^{2. Thess.}
vocat mendacia, non quod omnia per se & sua ^{2.}
natura sint futura falsa; sed quòd fient ad per-
suadendum falsum, & ad decipiendos homines;
& quòd putabūtur esse vera miracula, hoc est;
supernaturalia opera, cum non sint talia. Non-
ne Deus Deuteronom. 13. denunciat venturos
pseudopphetas prædicētes futurum aliquod
portentum, quod ita veniet, vt ab illis fuerat
prædi-

prædictum ? Dæmones item naturali solertia, quæ summa illis est, & scientia cunctarum rerum naturalium quam propter peccatum non amiserunt; denique longissimi tēporis experientia qua pollent, occultas & admirandas rerum facultates & virtutes, ipsarumque rerum inter se vel sympathiam vel antipathiam, & quemadmodum inuicem applicari & temperari debeant, quò mirabiles & inusitados effectus producant, optimè norunt, & per Magos ministros suos præstare possunt. Atque hæc est doctrina B. Augustini in lib. 3. de Trinitate, c. 7. & 8. in libro Octogintatrium quæstionum, q. 79. & in quæstione 22. in Exodum, a Christianis Philosophis iuxta & Scholasticis Theologis recepta. Neque possumus negare, (sunt enim multis Romanæ historiæ scriptoribus prodita) duarum Romanarum mulierum duo facta perquam memorabilia. Cum enim Mater dæorum ex Pessimunte Phrygiæ, naui adueheretur Romam, ita dicitur hæsisse in Tiberi, ut non hominum, non bouum vi moueri loco posset. Q. Claudia vestalis quò suam castitatem probaret, discinxit se, zonamque naui alligans, eam quo volebat, deduxit. Thucia quoque vestalis quò suam etiam probaret pudicitiam, aquam Tiberi haustam cribro tulit usque ad Capitolium, anno urbis conditæ sexcentesimo nono, ut tradit Plinius lib. 28. cap. 2. Nec possumus inficiari, opera Magorum homines foemina suè inflammari ad libidines, & ad amores antè exosos; cuius rei exemplum affert S. Hieronymus in vita Hilarionis à nobis supra commemoratum. Quanquā duo illa quæ
virgi-

virgines illas uestales egisse diximus, putat S. *Notabilis*
 Thomas in Quæstionib. de potentia, quæst. 6. *sententia*
 art. 5. etiam ministerio bonorum Angelorum, *B. Thom.*
 Deo sic volente, castitatis uirtut. m. & præstan-
 tiam commendare & probare hominibus, fieri
 potuisse.

CETERVM plurima Magorū opera esse
 simulata, fallentia oculos spectantiū, nudamq;
 tantum eorum quæ repræsentant imaginem,
 non autem ueram naturam habentia, multi tra-
 diderunt atq; compererunt; & ego facile credo.
 Tales fuerunt (si tamen fuerunt) admirandæ me-
 tamorphoses, quas à Varrone proditas comme-
 morat B. Augustinus lib. 15. de Ciuitate Dei, c.
 17. & 18. de socijs Vlyssis à Circe mutatis in va-
 rias bestias, de socijs Diomedis in aues conuer-
 sis, de Arcadibus traiecto quodam stagno transf-
 formatis in Lupos, de stabularijs quibusdā mu-
 lieribus, quas narrat B. Augustinus suo tempore
 in Italia viatores quibus caseum dabant, venefi-
 cijs imbutum, mutare solitas in iumenta, eo-
 rumq; opera ad portanda onera aliquamdiu v-
 sas, rursus in prustinas hominum figuras refor-
 masse.

Tale quoque fuit quod Philostratus lib. 4. ca. *Lamiaris*
 pite 15. tradit accidisse Apollonio: erat enim *ingenium*
 quædam lamia quæ speciem gerēs pulchræ mu- *et libido.*
 lieris, simulabat te captam amore cuiusdā Me-
 nippi iuuenis formosi, eiq; uelle nubere. Die igi-
 tur nuptijs dicato, mulier illa conuiuium appa-
 rauit lautissimum, maxima auri, argenti, orna-
 mētorum, omnis generis uini & dapum copia
 instructissimum, quo cum ingressus esset Apol-
 lonius

Ionius, ad eos qui aderant conuersus, inquit: Tantalii hortos videtis, qui sicut Homerus scribit, apparebant esse aliquid, cum nihil tamé essent: talem enim esse hunc omnem apparatus existimare debetis: neque enim quæ apparet materia; ulla subest, sed materiæ duntaxat simul lachrum est & imago. Hæc autem sponsa, una est è numero lamiarum, quas aliqui laruas, aliqui lemures appellant. Sunt autem ad amorem & venerem pronæ, & humanas carnes vehementer expetunt, venereorum cupidine allicientes eos quos cupiunt postea deuorare. Atque his dictis totus ille apparatus ex oculis omnium euauit: & illa mulier sese Lamiam esse confessa est, & voluisse Menippum voluptatibus explere, ut eius postea corpus deuoraret: consueuisse enim pulchrorum iuuenum corporibus vesci, ubi ad summam sanguinis abundantiam peruenissent. Non sunt admodum dissimilia quæ 26. quæst. 5. cap. Episcopi, de nonnullis strygibus narrantur, quas dæmones delusa earum imaginatione credere faciebant, longa terrarum spatia per aëra equitando cōficere, & cum Diana & Herodiade in amoenissimis locis iucundissimè epulari & ludere; cum neque verè transferrentur, neque personis, quibus credebant, adessent, sed tantum imaginationum ludi ficatione.

Hoc etiam euidentissimis rationibus probari potest. Magi enim promittunt se ex lapidibus uel lignis leones vel lupos subito producere posse; & nonnunquam in spectaculis ex terra faciunt subito existere leones vel lupos: cōstat autem

autem eiusmodi animalia perfecta citra super-
 naturalem Dei potentiam nulla ratione gigni
 posse nisi ex semine; nec ad iustam magnitudi-
 nem, nisi statis tēporum interuallis peruenire
 posse. Dicuntur etiam mortui à Magis reuocari
 ad vitam, sicut traditum est de puella illa quam
 Apollonius reuiuiscere fecit, & de Alcette. quo-
 dam ab Hercule ad vitā restituta. Plin. etiā lib. 7.
 c. 37. narrat Asclepiadem celeberrimū tempore
 Pompeij Magni medicū, quendā hominē mor-
 tuū è funere retulisse & seruasse. Non posse autē *Nulla vi*
 Magos verè mortuos ad vitam reuocare, ita cō- *& arte*
 cluditur: Si animus hominis est mortalis, non *magica*
 potest semel extinctus idem numero reuiuiscere; *posse mor*
 si autem est, uti uere est, immortalis, nō po- *tuos reui*
 test ullis hominum vel dēmonum artificijs, uel *uiscere.*
 ullis naturalium agētium viribus rursus ad cor-
 pus suum animandum viuificandumq; reuoca-
 ri: nam cum sit immaterialis & incorporeus, est
 supra omnis naturæ corporeæ facultates; nec
 ullius rei creatæ potestati subiacet. Necesse est
 igitur, resurrectiones mortuorum quæ a Magis
 factæ narrantur, uel esse fabulosas, vel fuisse si-
 mulatas, & tantum in speciem factas.

CAPVT III.

AN SIT ALIQUA MAGIA
naturalis.

LICET iam vsus obtinuerit ut nomen Ma-
 giæ ferè in malā partem accipiatur, pro ea
 nimirum arte quæ opera, & adminiculo dēmo-
 num res mirabiles uel facit, uel facere simulat;

& Magi vulgo dicantur qui ex cōmercio quod habent cum dœmonibus, res stupendas efficiant, veluti sunt præstigiatores, incantatores, necromantici, & alij malefici homines: attamen nec nomen Magiæ absolutè & præcise sumptum hoc significat, nec à principio sic fuit vsurpatum, sed vniuersè pro quadam facultate, per quam homines efficiebant res inusitatas & admirandas ratione quadam occulta, & alijs hominibus incognita. Sic generaliter sumpta Magia, dupliciter diuidi potest: altera enim est naturalis, altera non naturalis. Naturalem voco, quæ cognitione & applicatione quarundam singularium virtutum, quæ sunt in rebus naturalibus, quæq; latent ferè mortales, agentia & patientia suo loco & tempore, & sicut opus est inuicem componendo & temperando, effectus quosdam inusitados & admirandos, & quorum ratio videtur incomprehensibilis, moliuntur. Magia autem non naturalis dicitur, quæ etiam mira efficit, verumtamen non vtens viribus agentium naturalium, sed solum dœmonum opera & ope. Naturalis autem Magia rursum triplex tradi potest: alia enim dici potest humana, quia humano studio & diligentia comparatur, altera Diuina, quæ per reuelationem vel à Deo, vel ab Angelis bonis percipitur: Tertia, Dœmoniaca quam dœmones tradunt ijs hominibus, qui se illis impia societate & fœdere deuinxerunt.

*Triplex
Magia naturalis.*

Essenaturalē quādam Magiam.

ESSE autem Magiā quandam naturalem, quæ est secretior quædam & abstrusior sapientiæ pars, & quæ occulta quadam cognitione & vsu quarundam rerum naturalium mira perficit,

cit, in nullo modo viris doctis dubitandum est. Quis enim vel tinctus duntaxat literis philosophicis, nescit esse multas virtutes rerum naturalium occultas, mirabiliū rerū effectrices, quas si quis benè nosset, & ad vsum accommodare sciret, haud dubie mira posset efficere. Multa sunt naturæ miracula incompertę adhuc rationis, & (vt Plinij verbis vtar) in naturæ maiestate penitus abdita: hæc si quis hominum illis rebus naturalibus occultè vtens, faceret, Magus vulgo diceretur, & non nisi auxilio dæmonum talia facere crederetur; cum tamē opera illa essent naturalia, & naturaliter à causis naturalibus profecta. De miraculis naturæ integrum librum scripsit Aristoteles, qui inscribitur, De admirandis auditionibus; quanquam eum nonnulli adscribunt Theophrasto. Plinius cum aliis libris multa, tum plurima secundo libro Naturalis historiæ prodidit, & Proclus in lib. De Sacrificio, & Magia, & B. Augustinus lib. 21. De Ciuitate Dei, cap. 4. & 5. Albertus Magnus lib. 2. Mineralium, Tractatu 2. c. 1. 11. & 17. & Fracastorius in lib. De Sympathia, & Ficinus libro 4. Theologiæ Platonis, c. 2. multaquę eius generis sparsa leguntur in libris Cardani de subtilitate & varietate rerum; quorum hic nonnulla ex Plinio recensebo lib. 2. cap. 96. Iuxta Harpasa oppidum Asiæ, cautes stat horrenda vno digito mobilis, eadē, si toto corpore impellatur, resistens. Duo sunt montes iuxta flumē Indum, alteri natura est, vt ferrum omne trahat, alteri, vt respuat; Itaque si sinē clauī in calciamēto, in altero auelli non posse, in altero fitti. Et

Mirac-
la natu-
ra.

cap. 105. Hæc est natura Naphtæ circa Babylo-
 niam profluens bituminis liquidi modo, vt in
 eam vndecunq; visam protinus transiliat ignis.
 Ita ferunt à Medea pellicem crematâ, postquâ
 sacrificatura ad aras accesserat, corona igne ra-
 pta, & cap. 107. In Nymphæo exit è petra flam-
 ma quæ pluuijs acceditur, & c. 103. In Dodone
 Iouis fons cum sit gelidus, & immerfas faces
 extinguat; si extinctæ admoueantur, accendit.
 In Illyrijs supra fontem frigidû expansæ vestes
 accenduntur. Idem Plinius libro vltimo, cap. 4.
 Adamas (sic Græcè dictus, quod nec ferro, nec
 igne dometur) hircino tamen rumpitur sangui-
 ne; & cum magnete lapide in tantum diffidet,
 vt iuxta positus ferrum non patiaturs abstrahi;
 aut si admotus magnes apprehenderit, rapiat
 atq; auferat. Verum nihil esset mirabilius ma-
 gnete, si vis eius nõ adeo nobis esset nota & ex-
 plorata. Nam ratione cur ferrum ad se trahat,
 & acum nauticam sua vi tacta eatenus agitet,
 quoad illa directo Septentriones spectet, quis
 nobilium philosophorum non diligentissimè
 inuestigauit? quis autem adhuc comperit aut
Remora satis explicauit? Sed omnia excedit miracula
piscis. Echneis pisciculus quem Latini vocant Remo-
 ram, cuius meminit Aristoteles lib. 2. De Histo-
 ria animalium c. 14. sed Plinius lib. 32. cap. 11.
 non solum ab antiquis de eo prodita, sed etiam
 sibi suiq; tēporis hominibus planè cognita &
 explorata tradens, ait eum semipedalē esse, li-
 maci magnæ similem, adhærentemq; nauigijs,
 licet ea sint ingentia cursuq; incitatissimo fera n-
 tur, eorum tamen ita frenare impetum, vt stare
 cogat,

rogat, non labore vlllo, nec renitendo, nec aliter quàm adhærendo. Fertur Aëtio bello tenuisse Prætoriam nauim Antonij properantis circumire, & exhortari suos, donec iret in aliã. Ideoq; Cæsariana classis impetu maiore proci- nus venit. Tenuit etiã eius memoria Caij principis ab Astura Antium remigantis quinquire- mem quadringentorum remigum viribus pro- pulsam, eiusq; adhærens gubernaculo: feruntq; Cæsarem peculiariter miratum quomodo ad- hærens tenuisset, nec idem polleret in nauigiũ receptus. Hactenus ex Plinio. Nec modo quæ ratione carent, sed etiam homines mira edere & non cernentibus incredibilia cùm alij testifi- cati sunt, tum haud dubium reliquit S. Augusti- nus multis certisq; eius rei positis exéplis. No- uimus, inquit, lib. 14. de ciuitate Dei, c. 23. ho- minum quorundam naturas multum cæteris dispares, & ipsa raritate mirabiles, quædam vt volût de corpore suo facientium; quæ alij nul- lo modo possunt; & audita vix credunt. Sunt enim qui aures mouent, vel singulas, vel ambas simul. Sunt qui totam cæsariem, capite immoto quantum capilli occupant, deponunt ad fron- tem, reuocantq; cùm volunt. Sunt qui eorum quæ deuorauerût, incredibiliter plurima & va- ria, paululum præcordijs cõtrectatis, quod pla- cuerit, integerrimum proferunt. Nonnulli ab imò sine pædore vlllo, ita numerosos pro arbi- trario sonitus edunt, vt ex illa etiam parte cātare videantur. Ipse sum expertus sudare hominem solere cum vellet, notum est quosdã flere cùm volunt, atque vbertim lachrymas fundere.

Presbyter fuit quidam nomine Restitutus in parœcia Calamensis Ecclesiæ, qui quibuscunque volebat, ita se auferebat a sensibus & iacebat simillimus mortuo, ut non solum vellicantes & pungentes minime sentiret, sed aliquando etiam igne ureretur admoto, sine ullo doloris sentus: nec in eo ullus inueniebatur anhelitus. Hæc ibi Augustinus.

Sphæra Archimedis. Iam verò Sphæram illam quam tradit Cicero primo libro Tusculanarum disputationum, & secundo libro de Natura deorum ab Archimede primū, & deinde à Possidonio factam, omnes coelestium orbium conuersiones suis motibus clarissime perfectissimèq; representantem, quis humanum ac non potius diuinū aut dæmoniū inuentum, & opus credidisset? Huc etiam referri potest quod Albertus capite tertio libri sui De moribus Animalium commemorat, duos in Germania natos esse pueros, quorum altero iuxta domorum ostia incedente, omnia ostia versus sinistrum illius aperiebantur, tametsi clausa essent, eodemq; contingebat alteri puero illius fratri, versus latus eius dextrum; & hoc dicit vidisse multos, negatq; id referri posse aliò, quàm in proprietatem occultam quæ utriq; in eorum ortu indita est à cælo: quanquam ego vereor ne illud non fuerit verum: ac si fuit, non puto id naturaliter sine interuentu & opera dæmonum fieri potuisse.

Quales Magi Persarum. Si igitur tam mira sunt naturæ opera, cur non sapiens reconditori naturalium rerum cognitione vsq; præditus similia facere posset? Atq; hæc est Magia naturalis. Tales erant apud Persas

Magi (ait Philo in libro, Quod omnis prob. sit liber) naturæ scrutatores, præ veritatis cognoscendæ studio, qui per otium diuinas virtutes contemplantur clarius, & alios iisdem initiant mysterijs. Et in libro De specialibus legib. Veram, inquit, Magiam, hoc est, Perspectiuam scientiam, per quam Naturæ opera cernuntur clarius, vt honestam expetendamq. non plebei solum testantur, sed etiam Reges regum maximi, præsertim Persici, tam curiosi harum artium, vt regnare non liceat nisi familiariter cum Magis versato. B. Hieronymus exponens secundû Danielis caput: Magi, inquit, sunt, qui de singulis philosophantur, nec malefici sunt, sed Philosophi Chaldaeorum, & ad artis huius scientiam reges quoque & principes eiusdem gêtis omnia faciunt. Vnde & Magi in Saluatoris nostri natiuitate primi, ortum eius intellexerunt, Huius artis excellenti peritia, censet Philostratus Apollonium Tyaneum mira quæ de eo narrantur, effecisse, idemq. sensit de illo Iustinus martyr in Quæstionibus ad Orthodoxos, quæstione vigesima quarta ita scribès: Apollonius, vt vir naturalium potentiarum & dissensionû atque consensionû earum peritus, ex hac scientia mira faciebat, non auctoritate diuina. Hanc ob rem in omnibus indiguit assumptione idonearum materialium, quæ eum adiuuarent ad id perficiendum quod efficiebatur. Et Apollonij quidem opera quoniam facta sunt ex scientia rerum naturalium ad corporalem actionem hominum, non euerit Deus. Sic ibi Iustinus. Huius Magiæ naturalis fiducia ausus est Archi-

Matth. 2.

Iustini
martyris
testimo-
nium de
Magia A
pollonij
Tyanei.

medes admirandum illud theorema ponere.

*Archime-
dis scien-
tia poten-
tia.*

QVANTVMLIBET onus quibuslibet viribus monere: nec posuit modo, sed & apertissime demonstravit: & quia id regi Hieroni incredibile videbatur, speculatione illam ad praxim traduxit, ingentem nauem onerariâ quam ingens hominû turba, vix maximo labore mouere poterat, hominibus multis ponderibusq; impositis, procul assidens, quæta impellens manu, vi quadam multifidæ machinæ, tranquillo quasi mari prolaberetur, ad se adduxit. Cumq;

*Plutar-
chus in
Marcel-
lo.*

Marcellus maximo exercitu terra mariq; Syracusas obsideret, Archimedes ad vrbis propugnationem, mirabiles terribilesq; omnis generis machinas telaq; huius Magiæ naturalis sciẽtia adinuenit, quibus tâtas hostium strages passim edebat, vt Romani incredibili admiratione terroreq; perculsi, dicerent se nõ contra homines, sed contra Deos pugnare. Quid dicam de stupendo illo Architæ Pythagorici commento? à quo plerique nobiliû Græcorum tradunt, & apud Aul. Gellium lib. 10. cap. 12. Phauorinus

*Columba
lignea vo-
lans.*

Philosopos pro certo confirmat, simulachrum columbæ è ligno ratione quadam mechanica factum, volasse; ita erat scilicet libramentis suspensum, & aura spiritus inclusa atque occulta concitum. Hac etiam arte ferunt Albertum Magnum, caput æneum, quod maxima spectantiû admiratione loqueretur, fabricasse. Seuerinum etiam Boetium, in epistola quadam siue a Casiodoro, siue à Theodorico ad eum scripta,

*Caput æ-
neum lo-
quens.*

*Mira ope-
ra Boetij.*

dicitur, huius artis vi, miracula fecisse, hoc est, vt metalla mugirent, æneus anguis sibilaret,

aves

aves simulatæ dulcissimè canerent, homines ærei in aere buccinarentur. Verùm de his satis, illudq; ratum & indubitatum sit, esse quandam Magiam naturalem, quam qui tenent (paucissimi autem benè tenèt) possunt mira facere, quæ rude vulgus putat opera & auxilio dæmonum fieri: tum quia opera illa sunt inusitata; tum quod secreta quadam ratione & alijs occulta fiant. Quamobrem plerique putant eiusmodi homines habere consortium cum dæmonibus, & nō nisi eorum ope illa præstare. Talem de se fuisse hominum opinionē, quodam loco scribit Galenus: & Boetius lib. 1. de consolatione, prosa quarta, queritur se, propter reconditoris Philosophiæ cognitionem, & quarundam rerum mirabilium effectum, tanquam magicis & maleficis artibus imbutum, fuisse, accusatum, & damnatum.

MAGIAE autem naturalis, non humano studio partæ, sed à Deo vel Angelis bonis acceptæ, manifestum est argumentum perfectissimarum omnium naturalium scientia diuinitus infusa Salomoni: per quam verisimile est, eum mira effecisse, aut certe si voluisset facere potuisset. Iosephus certè lib. octauo de Iudaicis antiquitatibus ait, Salomonem instituisse occulta quædam remedia ad pellendos morbos & fugandos dæmones. Incantationes, inquit, composuit quibus morbi pelluntur, & coniurationum modos reliquit scriptos, quibus ita fugantur dæmones, ut deinceps nūquam reuerti audeant: atq; id sanationis genus etiam suo tempore apud Iudæos in usu esse, & se vidisse Eleazarum

*Natura-
lis Magia
Salomo-
nis. 3. Reg.
2.*

zarum Iudzum; præfente Vespasiano alijsque Principibus; multos à demonibus vexatos, hac ratione liberasse. Modus curationis erat hic: ad moro naribus dæmoniaci annulo, sub cuius sigillo inclusa erat species cuiusdam radicis à Salomone indicata, ad eius olfactum, per nasum contrahebatur dæmoniū, & collapso mox homine, adiurabatur dæmonium ne amplius irrediret, Salomonis mentione facta, & incantationibus eius recitatis. Discessus autem dæmonis ab homine, illud erat indicium, quod iussu Eleazari egrediēs, vas plenum aqua ibi positū, inuisibiliter euerrebatur. Hæc ex Iosepho. Sed præfecto illa ratio ejiciendi dæmonem, non ex Magia naturali, sed ex superstitiosa & Diaboli artificio composita proficiscebatur; nec eam credibile est institutā esse à Salomone, nisi for

3. Reg. 11 te postquam is Dei gratiam perdidit, in cultū idololatriæ prolapsus. Iuuenis etiā Tobias, mirabilem vim eius piscis quē in Tigri ceperat, Angelo Raphaele docente, cognouit. Nam sic Tobie dixit Raphael (vt legitur. c. 7. illius libri) *Cordis eius particula si super carbones ponas, fumus eius extricat omne genus demoniorū, siue à viro, siue à muliere, ita vt ultra nō accedat ad eos: fel autem eius, valet ad vngendos oculos, in quibus fuerit albugo, et sanabūtur.* Simili remedio piscis, Gregorius Turonensis Episcopus, cū puer esset, diuinitus admonitus, patrem suum à grauissimo morbo liberauit.

NON NVNQVAM etiam Magiā naturalem discūt homines à dæmonibus. Sic enim Magos

Pharaonis eam didicisse, certū est. Immo ferē, qui hanc Magiam tenent, cum sint homines minime probi, & Philosophiæ aliarumq; libera-
rū doctrinarū rudes, & imperiti, non dubiū est, quin uel ipsi eam, autem à dæmonibus didice-
rint, uel ab his quibus eam dæmones tradide-
runt. Vix enim ulli mortalium, aut certè paucissi-
simis, nec nisi ijs qui acerrimo fuerint ingenio,
& longinqui temporis diligenti obseruatione
usitalis Magia naturalis contingere potest.

CAPVT III.

AN SIT ALIQUA MAGIA

*non naturalis, hoc est, qua non ad natu-
ram, sed ad dæmones necessa-*

riò referri debeat.

MVLTA faciūt Magi, quæ nullo modo
effici possunt per causas naturales, sed ea
necessariò referri debēt ad aliquas substantias in-
corporeas, quæ occultè cum ipsis Magis & per
ipsas operantur. Magi enim nonnunquam faci-
ciunt statuas è ligno uel alia materia factas, nul-
lo extrinsecus impellente, moueri ex se moribus
progressiuo & humano, quinēt loqui & respondi-
dere ad quæstiones de varijs rebus propositas:
si id fieret naturaliter, cum natura nunquam de-
operationem aliquam, nisi dando formam, ex
qua illa operatio procedit, supradictæ vero ac-
tiones, sint tantummodo animalium perfectio-
rum, & quædam propriæ hominis, oporteret in
illa statua productam fuisse animam sentiente
perfectam, & animam rationalem. At nec hu-

iufmodi

iufmodi animæ poffunt effe fubiectiuè in tali materia, qualem habent illæ ftatuæ, quippe quæ carèt uita & fenfu; nec animalia perfectæ poffunt generari nifi ex femine à fui fimilib. nec potelt natura fimul & generare animal perfectum, & perfectam illi magnitudinem dare: Necelfe igitur elt, prædictas operationes ftatuarum, non à natura, fed ab aliquo dæmone, qui intra illam ftatuam latet, proficifci. Deinde, Magi quædam manifeltant occultiffimæ; & quæ ratione humana nota eis effe non potuerant, ueluti furta clam facta, thefauros alicubi reconditos, res quæ in remotiffimis regionibus geruntur, quæ quifq; olim uel dixit uel fecit, deniq; prædicunt quædam futura: hæc autem opera funt mentis, & quidem fublimioris atque præftantioris, quam elt humana. Præterea Magi cū uolunt mira illa facere, certis quibufdam uestibus induuntur, ducunt quasdam lineas, defcribunt figuras, pingunt characteres, & alia quædam adhibent, quæ per fe nec uim habent naturalem producendi illos effectus, nec præparandi materiam ad illos producendos, aut accipiendos: non igitur Magi opera illa faciunt per cauſas naturales.

: AD HAEC, fupra omnis naturæ corporeæ poteftatem elt, illud quod nonnunquam faciūt Magi, ut ad eorum præſentiam, & fores & alia loca quæ clauſa funt, repentè pateſiant, interdum etiam ſe uel alios repente ex hominū conſpectu ſubducunt, quod de Apollonio Tyaneo memoriæ proditum elt: is enim cum ſiſteretur in Prætorio ante Domitianum Imperatorem.

repentè

repente ex oculis omnium euanuisse dicitur. His accedit quod Magi non faciunt hæc, nisi pronuntiando certas quasdam voces & uerba, in quibus totam illi, uel maximam uim artis. Magica ponunt: voces autem & uerba, cum ex se non habeant aliam uim quam significandi, uel quodammodo afficiendi auditum, non possunt esse causa ut aliquid fiat, nisi dupliciter; uel ratione rerum quæ illis uerbis dicuntur, quæ res intellectæ ab audientibus, eos uariè afficiunt & mouent, præsertim adiuncta decenti conuenientiq; actionis & pronuntiationis ratione; & hoc modo oratorum & concionatorum uerba, mouere solent audiētes, sed hic modus mouendi, non nisi ad audiētes qui intelligunt, pertinere potest. Vel mouent uerba, propter suauitatem modi, quo modulatè & artificiosè cum suauitate & dulcedine auditum afficiunt; qua ratione non solum homines, sed etiam animalia uocibus musicis uariè affici & permoueri cernimus: neutrum autem horum reperitur in uocibus Magorum, non igitur per illas uoces, tanquam per causas naturales, illos suos effectus producant. Iam uerò, cum Magi ad faciendum quod uolūt, adhibeant quasdam inuocationes, obtestationes, comminationes, sacrificia, prostrationes corporum, & alia eiusdem generis; quis non liquido cernit hæc non posse referri ad naturam corpoream, ratione & intelligentia carentem, sed ea naturæ alicui incorporeæ & intelligenti, cuius Magi opem implorant, & sine cuius concursu, quod intendunt efficere non possunt, exhiberi?

Quomodo voces possunt esse causa efficientes aliquarum rerum.

Postremò, ne quis uel ambigendi, uel cauil-
landi reliquus sit locus, illud meo iudicio om-
nem tollit dubitationem, quod non solum Ma-
gi miràda illa opera per seipsos faciūt, sed qua-
si quædam dictata tradentes alijs, eadem per il-
los perficiunt: quin etiam vsu venit quosdam
planè ignorātes, an illa essent uel à dæmone tra-
dita, uel magicis prauitatibus infecta, fidem ra-
men habentes illis sibi dictatis, eisq; utētes, mi-
ra etiam fecisse, quod apertè demonstrat, facul-
tatem eiusmodi res perficiendi non esse natura-
lem. Non me fugit, Petrum Apponensem, Car-
danum, maximè verò Pomponatium in libro
De Incantationibus, eiusmodi op era Magorū,
exclusis dæmonibus, ad solas causas naturales
conatos esse referre; sed frustra & infelicitè.
Verum eorum opinionem infra explicabimus
& refellemus. Sciendum autem est, hanc no-
stram sententiam quam hic docuimus & con-
firmauimus, ab omnibus Platonicis fuisse pro-
batam & literis traditam, hoc enim sensit Ploti-
nus, Porphyrius, Iamblicus, Proclus: hæc etiam
fuit & Pythagoreorum doctrina, immò ante
hos omnes idem in Primandro, sensit &
docuit Mercurius Trisme-
gistus.



AN SPIRITVS ILLI QVORUM
opera & auxilio Magi ira faciunt, sint boni, vel an mali.

SVBSTANTIÆ incorporeas quæ fauēt. Magis, eosq. iuuant, ad illa opera faciē dī, quæ non sunt per causas naturales, sed excedūt naturæ corporeæ potestatem, non esse bonos Angelos, sed malos, quos trito iam vocabulo Dæmones appellamus, multis sanè firmis manifestisq; argumentis ostendi & concludi pōt. Primo, eiusmodi spiritus iubent se à Magis adorari tanquam deos, sibiq; sacrificia fieri; hoc autē est proprium dæmonum, qui honorem diuinitatis, quem à principio affectantes assequi non potuerunt, decipiendis hominibus, aliquo modo obrinere cupiunt. Boni autem Angeli, eiusmodi honores non solum non optant, sed etiā vehementer auersantur. Vnde legimus in Apocalypsi, Angelum quendam prohibuisse ne Ioannes ipsum adoraret, dixisseq; : *Vide ne feceris; cōseruus enim tuus sum, &c. Deū adora.* Apoc. 19.
Deinde Magi sunt homines flagitiosissimi, & artibus magicis abutuntur ad inferendū exitium alijs, hoc est, ad patranda adulteria, furta, homicidia, atque adeo infanticidia: boni autem Angeli, nec maleficis hominibus fauent, & ab eiusmodi celeribus abhorrent. Post hæc, Magi multa miscēt mendacia multasq; fallacias, quibus homines circumueniunt, & decipiunt: ad quod Angeli boni cooperari non possunt. Præterea,

*Quomo-
do Magi
Dæmoni-
bus impe-
rent.*

*Mat. 12.
Luc. 11.*

Magi inuocando eos quorum abutuntur opera, minantur illis quædam impossibilia nisi venerint: & cum venerunt; imperant illis, & cogunt ne inde discedant; hoc autem imperium non possunt habere homines in Angelos bonos: habent autem in Dæmones, vel quia superior dæmon, cum quo Magi habent societatem, & fœdus fecerunt, cogit inferiores dæmones parere iussis Magorum, uel simulant dæmones se cogi à Magis; cum tamen id voluntarie faciant, nec ab illis cogi queant, quò facilius decipiant homines, tantam vim & auctoritatem Magorum admirantes, & illis fidem adhibentes. Quod autem Dominus noster argumentatur, se non eijcere dæmones potestate principis dæmonum quia non potest Sathanas Satanam eijcere, alioqui regnum eius diuideretur, nec diu stare posset; intelligendum est de perfecta eiectione dæmonis ab homine, hoc est, tam ex corpore eius quàm ex animo; vel de eiectione quæ proficiscitur ex odio dæmonis, & desiderio euertendi imperium quod habet in homines. His adde, quia ut benè, inquit Eusebius lib. 5. De præparatione Euangelica c. 7. vnde potuerunt Magi discere verba illa & cæremonias quibus dæmones aduocant, eosq; vel loco, uel annulo, vel vasi, uel statuæ uel alijs rebus adesse cogant: Vnde scire quibus sacrificijs, libamentis aut suffimentis dæmones auertantur & fugentur, uel oblectentur & alliciantur? & alij quidem dæmones alijs rebus, vnde, inquam homines hæc discere potuissent, nisi ab ipsis dæmonibus?

QVID

QVID qđ non est credibile, hominem posse imperare Angelis bonis, eosque uel reluctantes cogere & compellere ad aliquid faciendum, quod tamen Magos facere disertissimis uerbis declarauit Porphyrius Philosophus in epistola ad Anebonum Aegyptium, quā Eusebius lib. 5. De preparatione Euangelica capite sexto scriptis suis inseruit, ex ea uero nonnulla quæ ad rem præsentem maximè pertinent, hic adscribam. Proponit autem in ea epistola Porphyrius nonnullas dubitationes circa ea quæ Magi faciunt Dæmones inuocando. Prima dubitatio est, Quomodo Magi inuocant & obsecrant dæmones tanquam superiores, & eisdem tamen tanquam inferioribus imperant, & quod volunt, facere eos cogunt. Secunda: Cur Dij Magorum iubent homines esse iustos, ipsi autem à Magis iussi, multa patrant iniqua, & flagitiosa. Tertia: Nolunt illi exaudire Magū, qui nō multis diebus ante se abstinerit à Venere, ipsi tamen iussu Magorum illicitum & incitant homines ad turpes & nefandas libidines. Quarta: Volunt Magum inuocaturum ipsos, ante ab esu carniū abstinere, cum ipsi tamen uidore ac sanguine cætorum animalium maximè oblectentur. Quinta: ei qui mortuum tetigit, ad operationes magicas accedere nō licet, cum tamen mortuis & cadaueribus animalium res magicæ ferè peragantur. Sexta: Magi minantur Soli & Lunæ & Dijs cælestibus, dicentes se concisuros cælū & arcana Isidis educturos, & Osiridos mēbra Typhoni tradituros, nisi Dij adueniant & respondeant ipsis; absurdū tamē uidetur, Deos quasi

Dubitationes nonnem Porphyrij de ijs quæ faciunt aut dicunt Magi inuocando Dæmones.

infantes, eiusmodi fictis minis & terroribus commoueri. Moueri autem eos istis minis, Chermô sacer scriba testatur, & hæc esse illa inquit, quibus Dæmones maxime coguntur. Septima: preces autem & orationes, quibus vtuntur Magi inuocantes suos Deos, inanes & ridiculæ videntur, sic enim eos compellant: Tu, inquit, qui è limo etnerfisti, qui sedes in loco, qui nauigio nauigas, qui singulis horis formam commutas, & in singulis Zodiaci signis commutaris. Atq; his precationibus & adiurationibus aiunt Deum se hominis visui subijcere. Octaua, Quid sibi volunt verba illa barbara, & nihil planè significantia, quibus Magi vtuntur ad deos suos aduocandos? nam si ad verborum significationem Dij respiciunt, quacumq; voce eadem res significetur, mouebuntur: non enim dij sunt Aegyptij vel Scythæ, vel illis linguis vtûtur, aut illas tantum norunt. Nona: cum dæmones sint supra ordinem rerum sensibilium, quomodo possunt rebus sensibilibus vel allici, vel etiam cogi? quare aut Magorum malignitate hæc omnia sunt excogitata, qui nostras passiones Deo attribuere ausi sunt: aut aliter homines de Deo cogitant, quàm rei veritas habeat. Hæc in illa epistola Porphyrius. Iamblicus autem, quem Simplicius & alij ob magnam peritiam rerum diuinarum, cum incredibili studio & religione coniunctam, diuum prænominare solent, in libro, quem De Mylterijs Aegiptiorum scripsit, ad supradictas omnes Porphyrij dubitationes respondere conatur: sed eiusmodi sunt omnia eius responsa, vt mihi quidem videantur esse

magis

magis incredibilia & absurda, maioribusq. implicata difficultatibus, quàm illæ ipsæ, quæ propositæ sunt dubitationes.

SED quæret aliquis, cur Dæmones non nisi sub certis quibusdam cœli constellationib. & nō nisi certis quibusdam, vel lapidibus, vel herbis, vel figuris, aut alijs signis adhibitis, aduocentur à Magis, nec aliter opera magica fiant? Respondeo, id quidem facere dæmones varias ob causas. Primo vt inducant homines in eum errorem, vt credant esse aliquod numen & diuinitatem in stellis, easq. pro Deo adorent & colant. Deinde, vt simulâdo per stellas multa maleficia, multaq. incommoda & detrimenta inferri hominib. infament eas, & exosas reddant hominibus. Præterea, quia dæmones, cum non nisi per causas naturales operêtur, animaduertunt, secundum certas aliquas constellationes, materiam circa quam operari volunt, magis affici & præparari ad effectus illos accipiendos. Hinc fit, ut nonnunquam dæmones secundum incrementa Lunæ, maximè quosdam vexent, qui propterea vocantur Lunatici, quos Dominus sanasse dicitur in Euâgelio Matthæi cap. 4. & 13 cum enim cerebrum hominis, auctore Aristotele, sit omnium corporis partium humidissimū, ideoque maxime subiiciatur potestati Lunæ, quæ magnam habet potentiâ & vim commouendi humores, in cerebro autem perficiantur actiones interiorū sensuum, hinc fit, ut dæmones secundum incrementa Lunæ, maxime perturbent phantasiam hominis, quia uidens tūc cerebrum eius ad id esse magis præparatū.

Notabilis dubitatio.

Porro dæmones, sicut dixit beatus Augustinus
 21. De ciuitate Dei, cap. 6. alliciuntur herbis, lapidibus, animalibus, carminibus, alijsq; ceremonijs, non tãquam animalia cibis, sed vt spiritus signis, ea ratione, ut hæc illis exhibentur in signum diuini honoris, cuius illi sunt cupidissimi. De hoc vide S. Thomam prima parte, quæst. 115. art. 5.

CAPVT VI.

QVÆ OPERA ADMIRANDA possint facere Dæmones vel per se ipsos, vel per Magos.

DVO sunt hic ponenda ex sacris literis satis manifesta, vnũ est, Dæmones per se ex vno loco in alium moueri, & quidem maxima celeritate. Legimus enim in libro Iob, Satan Deo interroganti vnde veniret, respondisse: *Circuiui terram & perambulauit eam,* & Dominus in Euãgelio ait quendã spiritũ nequã egressum ab homine quem tenebat, perambulasse per loca arida & inaquosa, & iterũ assumptis alijs septem spiritibus nequioribus se, ad eundẽ illum hominem reuertisse: & Petrus admonet fideles vt sobrij sint & vigilent, quoniã aduersarius eorum diabolus, tanquam leo rugiens circuit, quærens quem deuoret. Alterum quod hoc loco ponimus est, dæmonem non solum posse mouere seipsum, sed etiam alia corpora, ex vno loco in alium transferendo. Id quoque ex sacris literis certum est: Dæmones enim per peccatum non perdiderunt dona naturalia:

turalia: sicut igitur Angeli naturali vi mouent
 orbes cælestes, sic Dæmones possunt mouere
 alia corpora: & sicut Angelus ille Prophetā Ha- Dan. 14.
 bacuch capillo capitis apprehensum, ex Iudæa.
 Babylonem vsq; transportauit, indeq; reporta-
 uit in Iudæam, ita posset dæmon idem facere;
 quinimò id eum fecisse certum est: legimus e- Matt. 12.
 nim diabolum, Dominum nostrum tulisse in
 pinnaculum templi, & in montē excelsum. Nec
 hoc loco disputandum est, an talis virtus moti-
 ua dæmonis, sit distincta ab intellectu & volun-
 tate eius: nam distinctam esse equidē arbitror,
 licet pleriq; negent. Verū eius quæstionis tra-
 ctatio aliena est huic loco. Nec definitio nunc
 quāta sit virtus motiua dæmonis, uel quot cor-
 pora aut quanta mouere queat, & nō amplius,
 id enim incognitum mortalibus puto: existimo
 tamen in dæmonibus superioribus maiorem ef-
 se hanc vim motiuam, inferioribus verò mino-
 rem: sicut enim eorum naturæ sunt vel perfe-
 ctiores uel imperfectiores, ita quoq; eorum po-
 tentiæ sunt vel fortiores vel imbecilliores. Nam
 quia Angelus est terminatæ speciei & definitæ
 naturæ & perfectionis, ideo nec potest esse ubi
 que locorum, neq; potest quantacūque velo-
 citate quantumlibet corpus mouere. Præterea
 sciendum est, duplicem esse dæmonum actio- Duplex a-
ctio dæmo-
num trans-
iens.
 nem, quæ à Philosophis uocatur transiens, alte-
 ram immediatam quæ immediatè proficiscitur
 à dæmone, & hæc est motus localis quo mouet
 corpora, nam sicut intelligentiæ non per aliqua
 media instrumenta, sed immediatè mouent or-
 bes cœlestes, sic dæmones immediatè possunt

mouere corpora secundum locum. Altera eorum operatio transiens, est mediata, nempe quæ motionem localem ab ipsis factâ consequitur: demones enim afferendo ex varijs locis & inuicem applicando causas naturales & agentia inuicem & patientia componendo, varios produciunt effectus, qui effectus immediatè quidè existunt ex causis naturalibus, mediate verò à dæmonibus qui illas causas præsentēs fecerūt, & materijs quæ ab illis aptæ sunt pati accommodarunt. His positis, quæ nam opera mira dæmones possint facere, demonstramus.

Opera quæ possunt dæmones facere. PRINCIPIO, per motum localem multa possunt dæmones facere, quæ fidem excedere videantur, quorum nonnulla hic subiiciam exempla.

Iob. 1.

Primo possunt ignem ex superiore aeris parte demittere, quo multa consumant & perdant: possunt et immittere vehementes & turbulentos ventos, qui magna diruant ædificia, sicut fecisse legitur dæmon aduersus Iob: *Cecidit (inquit scriptura) ignis de celo & cæcitas oues puerosq; cōsumpsit: et repētē uetus irruit a regione deserti, & cōcussit quatuor angulos domus, quæ corruēs oppressit liberos, et mortui sūt.* Pōt dæmō grauissimas tēpestates & pcellas in mari excitare, vel aquas maris ab imo cōmouēdo, uel per concitatissimos ventos. Potest terrā magnis motibus concutere, uel immittēdo vehementem aliquem spiritum in cavernas terræ, uel in illis inclusum uerementissime agitando. Sic fortasse fieri potuit, quod narrat Philostratus de duob. dolijs, quæ uidit Apollonius apud Indos,

Indos, quæ aperta, imbres & ventos emittebāt; clausa uerò eadem cohibebant atq. compescebant. Secundo potest transferre ex uno loco in alium quantumuis remotum, vel homines, vel animalia, vel quæuis alia corpora. Sic Diabolus *Matt. 4* Christum tulit in pinnacula templi, & in montem excelsum, & historia Ecclesiastica narrat, Simonem Magum à Dæmonibus per aëra euectum esse in cœlum. In historijs etiam Gentiliū traditum est, nonnunquā visos esse serpentes, dracones, & homines per aëra uolantes, quin etiam Albertus tradit nonnunquam boues seu vitulos pluisse: quod hac ratione factum esse existimandum est. Tertio potest dæmon subito res præsentēs à conspectu hominum subtrahere, atque ita reddere inuisibiles, sicut Apollonius cum esset in conspectu Domitiani Imperatoris, repente ex oculis omnium excessit, & nisi volumus fabulam fuisse id, quod de Gyge memorāt Plato & Cicero, hac etiam ratione dicemus, Gygem cum volebat, potuisse latere oculos præsentium & spectantium, idq. fecisse, nō vi & potestate eius annuli quē gestabat, ut illi tradunt, sed potius Dæmonum artificio. Quarto potest facere, ut statux vel aliæ res inanimatæ *Statua p. se incedō* ambulent & incedant more hominum, Dæmone illas mouente, & motum moderante: sic fa-
ctum est quod ex Philostrato supra commemorauimus, de tripodibus lapideis, & pincernis æreis, qui apud Iarchā præsentē Apollonio, in conuiuio per se mouebantur, & more famulorum ministrantium mensis, & pocula & fercula conuiuii suo loco & tēpore præbebāt. Quinto:

*Statua lo-
quentes
more hu-
mano.*

possunt facere, vt statuae, arbores, animalia lo-
quantur more humano, qua ratione fieri po-
tuit, quod narrat Valerius Maximus lib. 1. cap.
vlt. de simulachro Iunonis Monetae, quod Ro-
mani Veijs Romam transferre religionis ergo
cupiebant. Cùm enim quidam militum per io-
cum interrogaret illud simulachrũ an Romam
migrare vellet; velle se respondit: qua voce au-
dita, iustas in admirationem & religionem ver-
sus est. Simulachrum etiam Fortunae muliebris,
à matronis Romanis cum æde sua consecratũ,
bis locutum esse, idem Valerius auctor est, his
verbis: Ritè me matronae vidistis, ritè me con-
secrastis. Et Caio Volumnio & Seruio Sulpitio
Coss. dicitur, bos humano sermone locutus;
bello etiam Punico secundo, fertur Cneo Do-
mitio, bouem dixisse: Caue tibi Roma. Huc
quoque pertinet quod narrat Philostratus, cum
Apollonius esset cum Gymnosophistis Aethio-
pum, quorum princeps erat Trespecion, eius
tacito iussu, arborem ylmum humana voce A-
pollonium salutauisse. Nec putandum est vel
leones, vel arbores, vel alias res inanimas mo-
do hominũ loqui posse, sed Dæmonẽ esse qui
sermões illos articulatos & humanis similes in
aëre formet, iuxta, uel intra illa corpora: Sic An-
gelus qui occurrit Balaam ei mortem intentas,
fecit vt eius asina loqueretur: nam etiam vide-
mus esse quosdã qui per organa vel alia instru-
mẽta musica, tanto artificio modificare ac tem-
perare possint statim quo illa pulsantur & reso-
nant, vt voces & cantus hominũ emulari & red-
dere videatur. Sexto: possunt facere vt animalia
mirabili

mirabili quadam ratione se ipsa moueant, & quadam agant, quæ sine intelligentia & ratione, nec ea quidem vulgari, sed admodum solerti & prudenti minimè fieri posse videantur: tale est quod narrat Valerius lib. I. cap. 8. quod est de Miraculis, de serpente illo AEsculapij, quæ Romani quasi volentem & intelligentem, & quædam rationis ac religionis, nec non diuinitatis cuiusdam signa datem, Epidauro Romam aduexerunt. huius etiam generis est quod narrat Philostratus lib. 5. c. 15. de Leone quodam man-

Fabula Leonis, Apollonij.

fuerissimo, qui loro, veluti canis, in Aegypto per vrbes ducebatur, contrectantibus se non modo non nocens, sed etiam blandiens; qui ad genua Apollonij modo supplicantium hominum humiliter se abiecit: quem aspiciens Apollonius, ad eos qui aderant, Hic, inquit, leo me rogat ut vos doceam hominis animam illum habere: fuit enim hic quondam Amasis Aegypti rex, quæ simul atque dixit Apollonius, leo miserabiliter fremens, lachrymabilem rugitum edidit, cum dentibus infrensus, cum plorare videretur, ubertim lachrymas fundebat. Hunc, inquit Apollonius Leonem, censeo Leontopolim mittendum, & in templo collocandum: regem enim in regiam belluam conuersum, tanquam egenum mendicare indignum iudico. Hæc ille, quæ omnia arte magica Apollonij & opera Dæmonum facta sunt, quod facilius error Pythagoricus de transmigratione animarum humanarum in varia bestiarum genera, hominibus persuaderetur. Septimo: quod in historijs Romanorum legitur, & à nobis supra est commemo-

ratum,

raturum, Claudiam mulierem Vestalem, quò suā pudicitiam probaret, nauim ita hærentem in Tiberi, ut multi eam homines loco mouere nō possent, Zona sua quo volebat, nullo labore traxisse: Et Tucciam item Vestalem, aquam Tiberi haustam, ad Capitolium vsque cribrò tulisse; hæc inquam, facta sunt opera Dæmonis, qui & nauim occultè promouebat, & aquam ne per cribrum dilaberetur, suspensam tenebat. Octauo: pōt facere, ut subitò globus aliquis igneus uel flamma appareat, uel circum aliquem fulgeat, sicut Plinius lib. 2. cap. 107. Seruio Tullio dormienti, ex capite flammam emicuisse, & L. Martio in Hispania interemptis Scipionibus cōcionanti, & milites ad vltionem exhortanti, arsisse simili modo. Nono: potest aquas fluminū

Amnes retro fluere. dirimere & eas retro pellere, ita vt flumina retro fluere uideantur: quod Plinius suo tempore accidisse scribit, lib. 2. cap. 203. his verbis: Amnes retro fluere, & nostra vidit ætas Neronis principis annis supremis, sicut in rebus eius retulimus. Decimo: potest Dæmon varia corpora variè formata assumere, eaque mouere, ita vt homo vel Angelus, vel leō, aut aliud quoduis animal videatur, idq; facit vel ad exterrendos, vel ad decipiendos homines. Legimus enim B. Antonio dæmones in uarijs animalium formis, & quidem horribilibus ac terrificis, ad eū perterrefaciendum & à sancto proposito remouendum apparuisse. Sic accipiendum est quod scribit Valerius Maximus lib. 1. cap. 8. Romanis apud lacum Rheginum pugnantibus cum acie Tusculanorum, Castorem & Pollucem Roma-

narum partium propugnatores, viſos hoſtiles copias penitus fudiſſe: & Publ. Vatinio noctu urbem petēti, obuios eſſe factos duos iuuenes, excellenti forma, albis equis inſidentes, nunciātes illo ipſo die Perſen regem à Paulo fuiſſe captum: quod ita eueniſſe poſtea compertum eſt. Vndecimo: poteſt Dæmon repreſentare varias figuras cuiuslibet rei, vel auri, vel gemmarum, vel dapum, vel hominum. Nam ſicut ſcōtores ſculptores ſue ex materijs ſibi ſubiectis, varias formas & figuras rerum effingunt, & interdum tales, vt veræ ac naturales videantur, ſicut traditur de illis viſis a Zeuxide pictis, adeo perfecte naturales vnas reddentibus, vt eas ab auibus appetitas eſſe dicatur. Sic Dæmon ex ære condenſatō vel alia quauis materia, cuiuslibet rei figuram effingere poteſt: cuius rei ſupra ex Philoſtrato exemplum poſuimus, lamix cuiusdam, quæ Menippo quem decipere uolebat, maximas opes, pretioſa ornamenta, magnam copiam vini & epularum oſtentabat, quæ Apollonius oſtendit eſſe tantum inania ſimulachra, & imagines earum rerum quæ videbantur. Duodecimo: poſſunt concitare & conturbare humores, vel ſpiritus qui ſunt in corpore humano, diſiungere etiam atque diſtrahere partium compages & connexiones, qua re grauiffimos morbos & acerbiffimos cruciatus efficiunt; ſicut in ijs qui à Dæmonibus torquentur, cerne-
re licet. Decimoterſio: poſſunt etiam ſpiritus animales, qui interiorū ſenſuum functionibus peragendis inſeruiunt, ita mouere & conformare, vt res quaſdam uel præteritas, uel præſentes,

*Plinius li
bro 35. ca*

10.

vel

vel futuras repræsentent: possunt etiam eosdē spiritus, quibus insunt species rerum sensibilibus, extrinsecus per sensus exteriores impressæ, usq; ad ipsos sensus exteriores deuoluere, ita ut etiam qui vigilat, uideantur sibi aliquid videre, & audire facere quod reuera non est: hoc enim videmus accidere phreneticis: quod igitur homini vi alicuius morbi contingit, dubitandum non est etiam id dæmonum artificio in homine effici posse. Decimoquarto: possunt dormientium phantasmata mouere & conformare ad repræsentandum aliqua futura quæ dæmones cognoscunt esse futura, ut ita decipiant homines fidem habentes somniis, & ex ipsis actiones humanas uel suas, uel aliorū cognoscere & dirigere uelint: atq; hinc quidem ortū duxit diuination per somnia, cuius diuinationis exempla sunt quamplurima apud Valerium Maximum lib. 1. & apud Ciceronem in libris de Diuinatione. Simili Dæmonum artificio, fidem & veritatem inuenit apud Gentiles Augurū & Aruspicum disciplina, per volatū uel garrum auium diuinans, uel per inspectionem extorum animalium cæsorū, uel per electionē sortiū: eiusmodi enim rebus Dæmon se ingerit & immiscet, quō mentes hominum superstitionibus imbuat, & uarijs errorib. implicet. Nam quod in Romanis historijs traditur, in Victimæ optimæ quam Iulius Cæsar immolauerat, extis non esse inuentum cor, & in alijs uel iecur, uel principem aliam partem corporis nō esse repertā, nō alia ratione quàm Dæmonis occulta vi, partes illas ablatas esse credendum est. Decimo-

quinto:

quinto: possunt Dæmones sensus exteriores immutare & seducere dupliciter, Primo extrinsecus, obijciendo sensibus uaria sensibilia non vera, hoc est, non talia qualia videtur, sed solas eorum imagines & simulachra; vel intrinsecus commouendo spiritus & humores, quorū commotione etiam sensus exteriores variè afficiuntur & turbantur, ut non rectè iudicent de suis obiectis; id quod cernimus sensibus exterioribus phreneticorum accidere. Decimosextò: possunt varias passiones uel amoris uel odij, uel timoris vehementer excitare in homine, idq; facere dupliciter, vel obijciendo species rerū, quæ ad tales passiones excitandas plurimū valent; vel interius mouendo phantasmata ad similes res representandas, vel agitando & accedendo humores qui sunt harum passionū materia, nimirum vel sanguinem, uel atrā aut flauam bilem. Atque hæc sunt & alia horum similia quæ Dæmones per motum localem facere possunt, & interdum quidem faciunt: neque enim quęcumque possunt facere, licet eis facere, sed quantum eis per diuinā prouidentiam permissum est. habent enim potentiam à Deo restrictam & quasi ligatam, quam eis interdū laxare solet Deus, uel ad exercendos bonos, ut aduersus Iob; uel ad puniēdos malos ut aduersus Achab & Prophetas eius. Sicut enim Dæmo-

Iob. 1. 6
2.
3-Reg. 22
sup. 18.

*Quomo-
do Magi
Dæmoni-
bus impe-
rent.*

*Matth. 12
Luc. 11.*

Magi inuocando eos quorum abutūtur opera, minantur illis quædam impossibilia nisi venerint: & cum venerunt; imperant illis, & cogunt ne inde discedant; hoc autem imperium non possunt habere homines in Angelos bonos: habent autem in Dæmones, vel quia superior dæmon, cum quo Magi habent societatem, & fœdus fecerunt, cogit inferiores dæmones parere iussis Magorum, uel simulant dæmones se cogi à Magis; cum tamen id voluntarie faciant, nec ab illis cogi queant, quò facilius decipiant homines, tantam vim & auctoritatem Magorum admirantes, & illis fidem adhibentes. Quod autem Dominus noster argumentatur, se non eijcere dæmones potestate principis dæmonum quia non potest Satanas Satanam eijcere, alioqui regnum eius diuideretur, nec diu stare posset; intelligendum est de perfecta eiectione dæmonis ab homine, hoc est, tam ex corpore eius quàm ex animo; vel de eiectione quæ proficiscitur ex odio dæmonis, & desiderio euertiendi imperium quod habet in homines. His adde, quia ut benè, inquit Eusebius lib. 5. De præparatione Euangelica c. 7. vnde potuerunt Magi discere verba illa & cæremonias quibus dæmones aduocant, eosq; vel loco, uel annulo, vel vasi, uel statux uel alijs rebus adesse cogant: Vnde scire quibus sacrificijs, libamentis aut suffimentis dæmones auertantur & fugentur, uel oblectentur & alliciantur? & alij quidem dæmones alijs rebus; vnde, inquam homines hæc discere potuissent, nisi ab ipsis dæmonibus?

QVID

QVID qđ non est credibile, hominem posse imperare Angelis bonis, eosq. uel reluctātes cogere & compellere ad aliquid faciendum, quod tamen Magos facere disertissimis uerbis declarauit Porphyrius Philosophus in epistola ad Anebonum Aegyptium, quā Eusebius lib. 5. De preparatione Euangelica capite sexto scriptis suis inseruit, ex ea verò nonnulla quæ ad rem præsentem maximè pertinent, hic describam. Proponit autem in ea epistola Porphyrius nonnullas dubitationes circa ea quæ Magi faciūt Dēmonēs inuocando. Prima dubitatio est, Quomodo Magi inuocant & obsecrant dēmones tanquam superiores, & eisdem tamen tanquam inferioribus imperant, & quod volunt, facere eos cogunt. Secunda: Cur Dij Magorum iubent homines esse iustos, ipsi autem à Magis iussi, multa patrant iniqua, & flagitiosa. Tertia: Nolunt illi exaudire Magū, qui nō multis diebus ante se abstinerit à Venere, ipsi tamen iussu Magorum illicitum & incitant homines ad turpes & nefandas libidines. Quarta: Volunt Magum inuocaturum ipsos, ante ab esu carnium abstinere, cum ipsi tamen nidore ac sanguine cætorum animalium maximè oblectentur. Quinta: ei qui mortuum tetigit, ad operationes magicas accedere nō licet, cum tamen mortuis & cadaueribus animalium res magicæ ferè peragantur. Sexta: Magi minantur Soli & Lunæ & Dijs cælestibus, dicentes se concisuros cælū & arcana Isidis educturos, & Osiridos mēbra Typhoni tradituros, nisi Dij adueniant & respondeant ipsis; absurdū tamē uidetur, Deos quasi

Dubitationes nonnem Porphyrij de ijs quæ faciūt aut dicūt Magi inuocādo Dēmones.

infantes, eiusmodi fictis minis & terroribus commoueri. Moueri autem eos istis minis, Chermô sacer scriba testatur, & hæc esse illa inquit, quibus Dæmones maxime coguntur. Septima: preces autem & orationes, quibus vtuntur Magi inuocantes suos Deos, inanes & ridiculæ videntur, sic enim eos compellant: Tu, inquit, qui è limo emerfisti, qui sedes in loco, qui nauigio nauigas, qui singulis horis formam commutas, & in singulis Zodiaci signis commutaris. Atq; his precationibus & adiurationibus aiunt Deum se hominis visui subijcere. Octaua; Quid sibi volunt verba illa barbara, & nihil planè significantia, quibus Magi vtuntur ad deos suos aduocandos? nam si ad verborum significationem Dij respiciunt, quacumq; voce eadem res significetur, mouebuntur: non enim dij sunt Aegyptij vel Scythæ, vel illis linguis vtuntur, aut illas tantum norunt. Nona: cum dæmones sint supra ordinem rerum sensibilium, quomodo possunt rebus sensibilibus vel allici, vel etiam cogi? quare aut Magorum malignitate hæc omnia sunt excogitata, qui nostras passiones Deo attribuere ausi sunt: aut aliter homines de Deo cogitant, quàm rei veritas habeat. Hæc in illa epistola Porphyrius. Iamblicus autem, quem Simplicius & alij ob magnam peritiā rerum diuinarum, cum incredibili studio & religione coniunctam, diuum prænominare solent, in libro, quem De Mysterijs Aegyptiorum scripsit, ad supradictas omnes Porphyrij dubitationes respondere conatur: sed eiusmodi sunt omnia eius responsa, vt mihi quidem videantur esse
magis

magis incredibilia & absurda, maioribusq. implicata difficultatibus, quàm illæ ipsæ, quæ propositæ sunt dubitationes.

SED quæret aliquis, cur Dæmones non nisi sub certis quibusdam cœli constellationib. & nō nisi certis quibusdam, vel lapidibus, vel herbis, vel figuris, aut alijs signis adhibitis, aduocentur à Magis, nec aliter opera magica fiant? Respondeo, id quidem facere dæmones varias ob causas. Primo vt inducant homines in eum errorem, vt credant esse aliquod numen & diuinitatem in stellis, easq. pro Deo adorent & colant. Deinde, vt simulatio per stellas multa maleficia, multaq. incommoda & detrimenta inferri hominib. infament eas, & exosas reddant hominibus. Præterea, quia dæmones, cum non nisi per causas naturales operentur, animaduertunt, secundum certas aliquas constellationes, materiam circa quam operari volunt, magis affici & præparari ad effectus illos accipiendos. Hinc fit, ut nonnunquam dæmones secundum incrementa Lunæ, maxime quosdam vexent, qui propterea vocantur Lunatici, quos Dominus sanasse dicitur in Euangelio Matthæi cap. 4. & 13 cum enim cerebrum hominis, auctore Aristotele, sit omnium corporis partium humidissimū, ideoque maxime subiiciatur potestati Lunæ, quæ magnam habet potentiā & vim commouendi humores, in cerebro autem perficiantur actiones interiorū sensuum, hinc fit, ut dæmones secundum incrementa Lunæ, maxime perturbent phantasiam hominis, quia videtur tūc cerebrum eius ad id esse magis præparatū.

*Notabile
lis dubi-
tatio.*

3. 1. do.

3. 1. do.

3. 1. do.

Porro dæmones, sicut dixit beatus Augustinus
 21. De ciuitate Dei, cap. 6. alliciuntur herbis, la-
 pidibus, animalibus, carminib. alijsq; cæremonijs,
 non tãquam animalia cibis, sed vt spiritus
 signis, ea ratione, ut hæc illis exhibentur in si-
 gnum diuini honoris, cuius illi sunt cupidissi-
 mi. De hoc vide S. Thomam prima parte, quæst.
 115. art. 5

CAPVT VI.

*QVÆ OPERA ADMIRAN-
 da possint facere Dæmones vel per se-
 ipsos, vel per Magos.*

DVO sunt hic ponenda ex sacris literis satis
 manifesta, vnũ est, Dæmones per se ex
 vno loco in alium moueri, & quidem maxima
 celeritate. Legimus enim in libro Iob, Satan
 Deo interroganti vnde veniret, respondisse:
Iob. 1. & 2. Circuiui terram & perambulauit eam, & Do-
Mat. 12. minus in Euãgelio ait quendã spiritũ nequã e-
Pet. 5. gressum ab homine quem tenebat, perambu-
 lasse per loca arida & inaquosa, & iterũ assump-
 tis alijs septem spiritibus nequioribus se, ad
 eundẽ illum hominem reuertisse: & Petrus ad-
 monet fideles vt sobrij sint & vigilent, quoniã
 aduersarius eorum diabolus, tanquam leo ru-
 giens circuit, quærens quem deuoret. Alterum
 quod hoc loco ponimus est, dæmonem non so-
 lum posse mouere seipsum, sed etiã alia cor-
 pora, ex vno loco in alium transferendo. Id
 quoque ex sacris literis certum est: Dæmones
 enim per peccatum non perdiderunt dona na-
 turalia:

turalia: sicut igitur Angeli naturali vi mouent
 orbes cælestes, sic Dæmones possunt mouere
 alia corpora: & sicut Angelus ille Prophetæ Ha-
 bacuch capillo capitis apprehensum, ex Iudæa.
 Babylonem vsq; transportauit, indeq; reporta-
 uit in Iudæam, ita posset dæmon idem facere;
 quinimò id eum fecisse certum est: legimus e-
 nim diabolum, Dominum nostrum tulisse in
 pinnaculum templi, & in montem excelsum. Nec
 hoc loco disputandum est, an talis virtus moti-
 ua dæmonis, sit distincta ab intellectu & volun-
 tate eius: nam distinctam esse equidē arbitror,
 licet pleriq; negent. Verum eius quæstionis tra-
 ctatio aliena est huic loco. Nec definitio nunc
 quanta sit virtus motiua dæmonis, uel quot cor-
 pora aut quanta mouere queat, & nō amplius,
 id enim incognitum mortalibus puto existimo
 tamen in dæmonibus superioribus maiorem ef-
 se hanc vim motiuam, inferioribus verò mino-
 rem: sicut enim eorum naturæ sunt vel perfe-
 ctiores uel imperfectiores, ita quoq. eorum po-
 tentiæ sunt vel fortiores vel imbecilliores. Nam
 quia Angelus est terminatæ speciei & definitæ
 naturæ & perfectionis, ideo nec potest esse ubi-
 que locorum, neq; potest quantacunque velo-
 citate quantumlibet corpus mouere. Præterea
 sciendum est, duplicem esse dæmonum actio-
 nem, quæ à Philosophis uocatur transiens, alte-
 ram immediatam quæ immediatè proficiscitur
 à dæmone, & hæc est motus localis quo mouet
 corpora, nam sicut intelligentiæ non per aliqua
 media instrumenta, sed immediatè mouent or-
 bes cœlestes, sic dæmones immediatè possunt

Dan. 14.

Matt. 4.

Duplex a-
 ctio dæmo-
 num trans-
 iens.

Indos, quæ aperta, imbres & ventos emittebāt; clausa uerò eadem cohibebant atq. compescebant. Secundo potest transferre ex uno loco in alium quantumuis remotum, vel homines, vel animalia, vel quæuis alia corpora. Sic Diabolus *Matt. 4* Christum tulit in pinnacula templi, & in montem excelsum, & historia Ecclesiastica narrat, Simonem Magum à Dæmonibus per aëra euectum esse in cœlum. In historijs etiam Gentiliū traditum est, nonnunquā visos esse serpentes, dracones, & homines per aëra uolantes, quin etiam Albertus tradit nonnunquam boues seu vitulos pluuisse: quod hac ratione factum esse existimandum est. Tertio potest dæmon subito res præsentēs à conspectu hominum subtrahere, atque ita reddere inuisibiles, sicut Apollonius cum esset in conspectu Domitiani Imperatoris, repente ex oculis omniū excessit, & nisi volumus fabulam fuisse id, quod de Gyge memorāt Plato & Cicero, hac etiam ratione dicemus; Gygem cum volebat, potuisse latere oculos præsentium & spectantium, idq. fecisse, nō vi & potestate eius annuli quē gestabat, ut illi tradunt, sed potius Dæmonum artificio. Quarto potest facere, ut statux vel aliæ res inanimatæ *Statua p. se incedēs* ambulent & incedant more hominum, Dæmone illas mouente, & motum moderante: sic factum est quod ex Philostrato supra commemorauimus, de tripodibus lapideis, & pincernis æreis, qui apud Iarchā præsentē Apollonio, in conuiuio per se mouebantur, & more famulorum ministrantium mensis, & pocula & fercula conuiuii suo loco & tēpore præbebāt. Quinto:

*Statua lo-
quentes
more hu-
mano.*

possunt facere, ut statuae, arbores, animalia lo-
quantur more humano, qua ratione fieri po-
tuit, quod narrat Valerius Maximus lib. 1. cap.
ult. de simulachro Iunonis Monetae, quod Ro-
mani Veijs Romam transferre religionis ergo
cupiebant. Cum enim quidam militum per io-
cum interrogaret illud simulachrum an Romam
migrare vellet; velle se respondit: qua voce au-
dita, iustas in admirationem & religionem ver-
sus est. Simulachrum etiam Fortunae muliebris,
à matronis Romanis cum aede sua consecratum,
bis locutum esse, idem Valerius auctor est, his
verbis: Ritè me matronae vidistis, ritè me con-
secrastis. Et Caio Volumnio & Servio Sulpicio
Cos. dicitur, bos humano sermone locutus;
bello etiam Punico secundo, fertur Cneo Do-
mitio, bouem dixisse: Caue tibi Roma. Huc
quoque pertinet quod narrat Philostratus, cum
Apollonius esset cum Gymnosophistis Aethio-
pum, quorum princeps erat Trespecion, eius
tacito iussu, arborem ylmum humana voce A-
pollonium salutauisse. Nec putandum est vel
leones, vel arbores, vel alias res inanimas mo-
do hominum loqui posse, sed Dæmonē esse qui
sermōnes illos articulatos & humanis similes in
aëre formet, iuxta, uel intra illa corpora: Sic An-
gelus qui occurrit Balaam ei mortem intentas,
fecit ut eius asina loqueretur: nam etiam vide-
mus esse quosdā qui per organa vel alia instru-
mēta musica, tanto artificio modificare ac tem-
perare possint statim quo illa pulsantur & reso-
nant, ut voces & cantus hominum emulari & red-
dere videatur. Sexto: possunt facere ut animalia

mirabili

mirabili quādam ratione se ipsa moueant, & quādam agant, quæ sine intelligentia & ratione, nec ea quidem vulgari, sed admodum solerti & prudenti minimè fieri posse videantur: tale est quod narrat Valerius lib. 1. cap. 8. quod est de Miraculis, de serpēte illo AEsculapij, quē Romani quasi volentem & intelligentē, & quēdam rationis ac religionis, nec non diuinitatis cuiusdam signa dātem, Epidauro Romam aduexerunt: huius etiam generis est quod narrat Philostratus lib. 5. c. 15. de Leone quodam mansuetissimo, qui loro, veluti canis, in Aegypto per vrbes ducebatur, contrectantib se nō modo non nocens, sed etiam blandiens; qui ad genua Apollonij modo supplicantium hominum humiliter se abiecit: quem aspiciens Apollonius, ad eos qui aderant, Hic, inquit, leo me rogat vt vos doceam hominis animam illum habere: fuit enim hic quondā Amasis Aegypti rex, quæ simul atque dixit Apollonius, leo miserabiliter fremens, lachrymabilem rugitum edidit, cum dentibus infrendens, cum plorare videretur, vbertim lachrymas fundebat Hunc, inquit Apollonius Leonem, censeo Leontopolim mittendum, & in templo collocandum: regem enim in regiam belluam conuersum, tanquam egenum mendicare indignam iudico. Hæc ille, quæ omnia arte magica Apollonij & opera Dæmonum facta sunt, quò facilius error Pythagoricus de transmigratione animarum humanarum in varia bestiarum genera, hominibus persuaderetur. Septimo: quod in historijs Romanorum legitur, & à nobis supra est commemoratum,

*Fabula
Leonis,
Apollonij.*

ratum, Claudiam mulierem Vestalem, quò suā
 pudicitiam probaret, nauim ita hærentem in
 Tiberi, ut multi eam homines loco mouere nō
 possent, Zona sua quo volebat, nullo labore tra-
 xisse: Et Tucciam item Vestalem, aquam Tiberi
 haustam, ad Capitolium vsque cribrò tulisse;
 hæc inquam, facta sunt opera Dæmonis, qui &
 nauim occultè promouebat, & aquam ne per
 cribrum dilaberetur, suspensam tenebat. Octa-
 uo: pōt facere, ut subitò globus aliquis igneus
 uel flamma appareat, uel circum aliquem ful-
 geat, sicut Plinius lib. 2. cap. 107. Seruio Tullio
 dormienti, ex capite flammam emicuisse, & L.
 Martio in Hispania interemptis Scipionibus cō-
 cionanti, & milites ad vltionem exhortanti, ar-
 fuisse simili modo. Nono: potest aquas fluminū
 dirimere & eas retro pellere, ita vt flumina re-
 tro fluere uideantur: quod Plinius suo tempore
 accidisse scribit, lib. 2. cap. 203. his verbis: Am-
 nes retro fluere, & nostra vidit ætas Neronis
 principis annis supremis, sicut in rebus eius re-
 tulimus. Decimo: potest Dæmon varia corpo-
 ra variè formata assumere, eaque mouere, ita vt
 homo vel Angelus, vel leō, aut aliud quoduis
 animal videatur, idq; facit vel ad exterrendos,
 vel ad decipiendos homines. Legimus enim B.
 Antonio dæmones in uarijs animalium formis,
 & quidem horribilibus ac terrificis, ad eū per-
 terrefaciendum & à sancto proposito remouē-
 dum apparuisse. Sic accipiendum est quod scri-
 bit Valerius Maximus lib. 1. cap. 8. Romanis a-
 pud lacum Rheginum pugnantibus cum acie
 Tusculanorum, Castorem & Pollucem Roma-

*Amnes re-
tro fluen-
tes.*

narum

narum partium propugnatores, visos hostiles copias penitus fudisse: & Publ. Vatinio noctu urbem petēti, obuios esse factos duos iuvenes, excellenti forma, albis equis insidentes, nunciātes illo ipso die Persen regem à Paulo fuisse captum: quod ita euenisse postea compertum est. Vndecimo: potest Dæmon representare varias figuras cuiuslibet rei, vel auri, vel gemmarum, vel dapum, vel hominum. Nam sicut nōtores sculptoresue ex materijs sibi subiectis, varias formas & figuras rerum effingunt, & interdum tales, vt veræ ac naturales videantur, sicut traditur de illis vuis à Zeuxide pictis, adeo perfecte naturales vuis reddentibus, vt eas ab auibus appetitas esse dicatur. Sic Dæmon ex ære condensato vel alia quauis materia, cuiuslibet rei figuram effingere potest: cuius rei supra ex Philostrato exemplum posuimus, lamix cuiusdam, quæ Menippo quem decipere uolebat, maximas opes, pretiosa ornamenta, magnam copiam vini & epularum ostentabat, quæ Apollonius ostendit esse tantum inania simulachra, & imagines earum rerum quæ videbantur. Duodecimo: possunt concitare & conturbare humores, vel spiritus qui sunt in corpore humano, disungere etiam atque distrahere partium compages & connexiones, qua re grauissimos morbos & acerbissimos cruciatus efficiunt; sicut in ijs qui à Dæmonibus torquentur, cerne-
re licet. Decimotertio: possunt etiam spiritus animales, qui interiorū sensuum functionibus peragendis inseruiunt, ita mouere & conformare, vt res quasdam uel præteritas, uel præsentēs,
vel

Plinius li
bro 35. ca

10.

vel futuras repræsentent: possunt etiam eosdē spiritus, quibus insunt species rerum sensibilibus, extrinsecus per sensus exteriores impressæ, usq; ad ipsos sensus exteriores deuoluere, ita ut etiam qui vigilant, uideantur sibi aliquid videre, & audire facere quod reuera non est: hoc enim videmus accidere phreneticis: quod igitur homini vi alicuius morbi contingit, dubitandum non est etiam id dæmonum artificio in homine effici posse. Decimoquarto: possunt dormientium phantasmata mouere & conformare ad repræsentandum aliqua futura quæ dæmones cognoscunt esse futura, ut ita decipiant homines fidem habentes somniis, & ex ipsis actiones humanas uel suas, uel aliorū cognoscere & dirigere uelint: atq; hinc quidem ortū duxit diuination per somnia, cuius diuinationis exempla sunt quamplurima apud Valerium Maximum lib. 1. & apud Ciceronem in libris de Diuinatione. Simili Dæmonum artificio, fidem & veritatem inuenit apud Gentiles Augurū & Aruspicum disciplina, per volatū uel garritum auium diuinans, uel per inspectionem extorum animalium cæsorū, uel per electionē sortiū: eiusmodi enim rebus Dæmon se ingerit & immiscet, quō mentes hominum superstitionibus imbuat, & uarijs errorib. implicet. Nam quod in Romanis historijs traditur, in Victimæ optimæ quam Iulius Cæsar immolauerat, extis non esse inuentum cor, & in alijs uel iecur, uel principem aliam partem corporis nō esse repertā, nō alia ratione quā Dæmonis occulta vi, partes illas ablatas esse credendum est. Decimo-

quinto:

quinto : possunt Dæmones sensus exteriores immutare & seducere dupliciter, Primo extrinsecus, obijciendo sensibus uaria sensibilia non vera, hoc est, non talia qualia videtur, sed solas eorum imagines & simulachra; vel intrinsecus commouendo spiritus & humores, quorū commotione etiam sensus exteriores variè afficiuntur & turbantur, vt non rectè iudicent de suis obiectis; id quod cernimus sensibus exterioribus phreneticorum accidere. Decimosextò: possunt varias passiones uel amoris uel odij, uel timoris vehementer excitare in homine, idq; facere dupliciter, vel obijciendo species rerū, quæ ad tales passiones excitandas plurimū valent; vel interius mouendo phantasmata ad similes res representandas, vel agitando & accendendo humores qui sunt harum passionū materia, nimirum vel sanguinem, uel atrā aut flauam bilem. Atque hæc sunt & alia horum similia quæ Dæmones per motum localem facere possunt, & interdum quidem faciunt: neque enim quæcumque possunt facere, licet eis facere, sed quantum eis per diuinā prouidentiam permissum est. habent enim potentiam à Deo restrictam & quasi ligatam, quam eis interdū laxare solet Deus, uel ad exercendos bonos, ut aduersus Iob; uel ad puniēdos malos ut aduersus Achab & Prophetas eius. Sicut enim Dæmones, permissu Dei, ingressi in porcos, præcipitant eos in mare: sic homines in omnia malorum tam culpæ quàm poenæ genera deturbarent, si eis Deus quantam uellent potentia ac malitiæ suæ exercendæ potestatem faceret.

Job. I. 6.
2.
3-Reg. 22
sup. 18.

Per alteram porro actionem Dæmonum , quæ non est motus localis eorum, sed eum con- sequitur, hoc est, per actiones causarum natu- ralium, quas Dæmones inuicem applicarunt & temperarunt, mira quoque Dæmones possunt efficere. Sunt enim singulares quædam virtutes occultæ & ignotæ hominibus, sunt, inquam, in certis quibusdam aquis, terris, succis, gemmis, lapidibus, herbis, lignis, animalibus, & in ipso hominis corpore mirabilium ac penè incredi- bilium operum effectrices: quarum rerum ex- empla , supra tractando tertiam quæstionem, nonnulla posuimus , sed plurima reperiuntur apud Solinum, Plinium, & Albertum, in lib. de Mineralibus , & Animalibus. Hæ virtutes qui- bus in rebus naturalibus insint, ubi locorum la- teant, quibus cum rebus componi & misceri ac temperari debeant, quo tempore tempestiuè & opportunè ad operandum adhiberi oporteat, notissimum est Dæmonibus; quas etiam vnde- cumque & quocumque voluerint, maxima fa- cilitate , celeritateq; clam homines transferre possunt. Huiusmodi autem effectus, quatuor ob causas sunt hominibus admodum mirabi- les . Primo, quia sunt noui, & inusitati. Secun- do, quia modus quò Dæmon illos molitur, est occultus & inuisibilis . Tertio quia sicut homi- nes variè temperando & accommodando res naturales possunt aliquos effectus producere, quos nonnunquam per se causæ naturales pro- duxissent, sicut patet in arborum insitionibus, in distillationibus aquarum , ciborum & con- dimentorum confectionibus, & in medicamen-
torum

torum compositionibus: sic Dæmones, effectus aliquos singulares, per causas naturales possunt producere, quos ipsæ per se nunquam produxissent. Quarto quia ut inquit S. Thomas. 3. lib. aduersus Gentes, c. 103. & prima parte, quæst. 110. art. 2. ad 3. cum Angeli vel Dæmones adhibent causas naturales ad effectus aliquos producendos, videntur eis tanquam instrumentis, non secus quam medicus vtitur herbis ad sanandū, ex instrumento autem procedit effectus, non tantum virtuti eius respondens, sed etiam ea superior, & præstantior, nempe respondens uirtuti principalis agentis à quo mouetur ad operandum illud instrumentum, quemadmodum securis non solum secat, sed etiam facit lectum vel mensam, uel hominis statuam, ut est instrumentum hominis ex arte operantis: & calor naturalis qui est in semine, uel in animali, non solum calefacit, rarefacit, aut segregat, sed etiam generat sanguinem carnes, & ossa, in uirtute animæ uel animalis cuius est instrumentum. Sic etiam causæ naturales interdum producunt effectus præstantiores suis ipsarum uirtutibus, ex eo quod sunt instrumenta Angelorum vel Dæmonū à quibus mouentur, & reguntur. Posset igitur Dæmō plurimos morbos arte medicinæ quā homines callent incurabiles, magna celeritate ac facilitate sanare: tum quia nouit optimè omnes morborum etiam abstrusorum causas, & affectiones, tum quia scit omnia genera remediorum, & idoneam eorum applicationem, sed non omnes tamen posset sanare, quia sunt morbi aliqui simpliciter incurabiles.

CAPVT VII.

*QV*AS RES DÆMON NEC
per Magos, nec per seipsum possit
efficere.

PER motum locale, qui est immediata eius
operatio transiens, multa non potest facere
Dæmon. Primo enim, vt inquit S. Thomas in
Quæstionibus de Potentia, quæst. 16. art. 8. & 3.
libro aduersum Gentes, cap. 108. non potest de
struere aut subuertere ipsum vniuersum, sunt
enim Dæmones partes vniuersi, pars autem nō
habet vim atque potestatem in totum cuius est
pars, & vt inquit Paulus ad Hebr. 2. *Non subie-*
cit Deus Angelis orbem terre. Nec possunt
peruerrere ordinē vniuersi, cum auctore Aristo-
tele, bonū vniuersi sit ordo: Non possunt item
perturbare, vel suis locis commouere principes
partes mundi, ex quibus eius integritas coale-
scit. Non possunt siltere cœlum vel motum eius
in contrarias partes agere. Non possunt elemē-
tum aliquod ex vno loco in alium transferre.
Non possunt facere vt detur vacuum, cum va-
cuum tollat cōiunctionem, connexionem atq;
subordinationem omnium partium vniuersi, in
quo eius conseruatio atque gubernatio consi-
stit. Dixi non posse Dæmonem eiusmodi res
facere, vel simpliciter, vel secundum poten-
tiam ordinariam eis à Deo concessam, & quam
eis concedi poscit æquissima diuinæ prouiden-
tiæ ratio. Et cum Dæmones habeant vim mo-
tiuam definitam, alij quidem maiorem, alij ve-

rò minorem, non possunt quantumlibet corpus, quantalibet velocitate mouere, nedum in instanti. Non possunt facere, vt duo corpora sint simul in eodem loco, vel vnum corpus in duobus locis simul, vel vt vnum penetret dimensiones alterius. Nec potest Dæmon distās à corpore, illud mouere secundum locum, quia mouēs & mobile debent esse simul: alioqui posset mouere per vacuum, & per quantamcunq; distantiam. Non potest transferre corpus de extremo ad extremum, & non per medium.

M V L T A quoq; sunt, quæ per alterā actionem Dæmonum quam mediatam diximus, cuiusmodi est naturalis alteratio, corruptio, generatio rerum naturalium, non possunt à Dæmonibus effici. Non enim potest Dæmon immediate producere vllam formam substantialem vel accidentalem; cum enim sit incorporeus, non potest immediate alterare materiā corpoream, vnde formæ naturales educuntur. Secundo, nō potest aliquid creare ex nihilo, tum quia id requirit infinitam virtutem actiuam, qualē Deus solus habet, tum quia nec motus localis Dæmonis, nec operatio quam per causas naturales exercet, in nihilo recipi, aut circa nihil versari possunt. Tertio, non potest ex quolibet facere quodlibet. Quarto, nec per quamlibet causam vel instrumentum potest quemlibet effectum producere: sicut medicus non potest per quamlibet medicinam, quemlibet morbum sanare, nec artifex per quæuis instrumenta, quodcunq; voluerit opus perficere: atque hoc est quod Augustinus compluribus locis docet, nec Dæmo-

nes nec Angelos esse creatores rerū, nec posse transmutare formas rerum; nec materiam corporalem ad nutum illis obedire. Quinto, non possunt Doemones producere formas substantiales non præuijs alterationibus & præmissis dispositionibus. Sexto, nec possent eas in instanti, aut quantumlibet paruo tempore producere. Septimo, non possunt quamlibet rem naturalem immediatè in quamlibet aliam transmutare, etiam adhibendo causas naturales. Octauo, non possunt animalia perfecta sine semine producere; quare si visi sunt vnquam vel ex lapidibus & lignis producere equos vel leones, vel ex nubibus pluerè vitulos, non est putandū sic eos fuisse generatos, sed vel aliunde inuisibiliter per Doemones illuc translatos, vel non fuisse vera animalia, sed eorum tantum imagines & simulachra cernentium oculos fallentia. Nono, nec potest animal producere subitò secundum perfectam magnitudinem & virtutē eius; deniq; quod superat vires agentium naturalium, quodq; naturali eorum dispositioni & ordinē repugnat, & ad quod virtus agentium naturalium nullo modo se extendit, id fieri à Doemone nequaquam potest. Decimo, non potest peruertere atque immutare ordinem qui est inter formas & dispositiones rerum naturalium, ut possit posteriores inducere non inductis prioribus, aut extremas non inductis medijs. Undecimo, non potest mortuos, ad vitam reuocare propter causam supradictam. Duodecimo, non potest impedire ne agens naturale habens omnia requisita ad agendum, non agat. Disputari posset

posset hoc loco an vlla res naturalis habere pos-
sit vim in Dæmones, expellendo eos, vel etiam
actiones impediendo, propter id quod dicitur
in libro Tobie, cap. 6. & 8. de iecore cuiusdam
piscis cuius fumo fugabantur Dæmones in per-
petuum, & de melodia Dauidis qua expelleba-
tur spiritus malus à Saul. Vide 1. Reg. cap. 16.
& 4. Regum, cap. 3. Lyranum & Burgensem su-
per primum Regum, cap. 16. & ibidem Tostatū
quæst. 40. Vide Iosephum octauo Antiquitatum
de radice Salomonis, cuius odoratu Dæmon
exibat per nares eius hominis quem tenebat.
Verum hac de re nostram lector disputationem
& sententiam reperiet in alio libro qui hunc
proxime sequitur, & in quo eam quæstionem
tractamus explanantes illa verba quæ sunt in
Cantico trium puerorum: *Benedicite cete &
omnia quæ mouentur in aquis, Domino.*

CAPITVLVS VIII.

AN OPERA MAGORVM SINT
vera miracula, & quomodo à veris mi-
raculis differant ac dignoscantur.

ADMIRANDA Magorum opera non
solū Ethnici, sed et nostri Theologi inter-
dum vocant miracula, vel quia verorum mira-
culorum sunt simillima, vel estimatione homi-
num, quod ea ipsi nec facere, nec quemadmo-
dum facta sint intelligere possunt, non naturæ,
sed diuinitatis opera existimantium. Et sanè
nonnulla faciunt Magi in speciem non dissimi-

Exod. 7. lia eorum quæ faciunt sancti: namq; Magi Pharaonis similiter vt Moses, & virgas suas vertērunt in serpentes, & aquam mūtārunt in sanguinem; & magnam ranarum vim subitò produxerunt. Sanant interdum Magi agrotos, & Dæmonēs ex corporibus hominum eiiciunt. Nec tamen hæc operum similitudo facit vt Magorū opera verā sint miracula; alioquin miraculum non esset idoneum declarādæ probandæq; Deitatis atque veritatis argumentum; quare ratio fidei & doctrinæ Christianæ, quæ miraculis tãquam veris diuinæ potentie sigillis obsignatur, & quasi quibusdam fulcris quodammodo sustinetur, omninò periret. Docere igitur conuenit hoc loco, cur eiusmodi Magorum facta non sint miracula; & quibus rebus differant, quibusuē notis atque insignibus à veris miraculis internoscantur.

*Quid sit
miraculum.*

TRIPLICITER igitur potest intelligi aliquid esse miraculum. Primo simpliciter & absolute, nè per cōparationem cuiuslibet naturæ; hac significatione, nullum planè est miraculum: nihil enim est, quod diuinæ potētie & sapiētie cōparatione, miraculum dici queat. Nam miraculū alicui dicitur, q̃ eius & facultatē & intelligenā excedit: Deus autē nihil est qđ admirari possit, quippe cum & causas omniū quæ sunt, optime nouerit, & ipse princeps causa sit efficiendi.

Prou. 8. oīa. Nā qui per ludū & iocum (vt est in Prouerbis Salomonis) ex nihilo mundum condidit, quid ei magnum, ne dum miraculū esse queat? cum vt est apud Esaiam cap. 40. & in libro Sapientiæ, cap. 9. Omnes gentes totusq; terrarum orbis

Orbis apud ipsum sic tanquam gutta roris antelucani, & quasi pulvis, & tanquam inane, & nihil. Deinde potest appellari miraculum respectu hominum; quæ quæ sunt ipsis inusitata, & quorum causas ignorant, quoniam ea maximè admirantur, dicunt miracula: quæ ratione non modo Dæmonum, & Magorum, sed etiam sapientum hominum inuenta quædam noua, & artificiosa opera, qualia fuerunt illa Architæ, & Archimedis, quæ supra commemorauimus, miracula nominantur. Sed uerè ac propriè miraculum dicitur, opus quod ideo uerè ac meritò mirandum est, quia omnis naturæ creatæ uim atque potestatem excedit. Hoc autem multis modis potest euenire: namque excessus naturæ creatæ, vel est in eo quod fit, quale nullo modo natura potest facere; cuiusmodi est, ut duo corpora simul sint in eodem loco, & sic permeent, vel ut corpus humanum euadat immortale, impassibile, & gloriosum: atque hæc tenent primum locum, & gradum in miraculis. Vel excessus est nō in eo quod fit, sed in eo vel ex quo vel in quo res fit: potest enim naturā producere aurum vel arborem, sed non ex nihilo: potest dare vitam, sed non mortuo; potest item facultatem videndi largiri, sed non nato cæco: & hæc secundum locum in miraculis tenent. Vel excessus nec est in eo quod fit, nec in eo ex quo aut in quo fit, sed vel in modo, uel in ordine, uel in alia quapiam circumstantia, alijsue rebus cum quibus omnibus naturaliter opus illud fit: Exempli causa, potest medicus sanare ægrotum, verum non subito, nec absque medicina: potest

Tres gradus uerum miraculo-

Magus vel Dæmon, vel etiã natura ex ligno producere serpentem, verum non immediate: atque hic est infimus miraculorum gradus & locus. Sed quia hæc breuiter diximus, vereor ne obscurè dicta sint, quare quò melius intelligantur, latius explicabuntur. Dæmonum & Magorum miracula non vera, differunt à veris miraculis, quæ in scripturis & historijs Ecclesiasticis,

Quinque differētia verorum miraculorum à falsis & simulatis.

à seruis Dei facta legimus, his quinque modis, Dignitate virtutis efficientis, Qualitate eorum qui faciunt, Diuersitate factorum, Modo faciendi, & Fine cuius gratia fiunt vera miracula, cum (vt supra diximus) omnis naturæ creatæ vim exuperent, solius Dei potestate possunt effici:

nam quamuis per Angelos vel seruos Dei fieri videantur, illi tamen non agunt virtute sua, sed Dei cuius sunt administri & tanquam instrumēta.

Magi autem opera sua faciunt, vel virtute quarundam rerum naturalium quibus vtuntur occultè, vel opera Dæmonum, qui clàm Magis auxiliantur. Vera miracula licet interdum faciant etiã homines mali, rarò tamen, nec nisi ad confirmationem ueritatis, & diuinæ uirtutis declarationem: ferè autem magi homines sunt flagitiosi & malefici, quos proinde diuinis humanisque legibus consulere & adire prohibemur.

Quæ faciunt Magi, vel sunt tantum phantastica & simulata, & ideo nec diuturna, vel sunt perniciofa, vel inutilia: vera autè miracula, sunt opera solida & vera, vtilissima hominibus, & non nisi magnā aliqua necessitate & utilitate facta. Magi, opera sua faciunt vel per causas naturales, vel ope Dæmonum, vtuntur multis præsti-

gijs,

gijs, mendacijs, ludificationibus hominum, figuris, characteribus, verbis, vel nihil, vel absurda significantibus, alijsque superstitiosis cæremonijs, miscetq̃ sacra profanis: namque nonnulla verba sacra quæ vsurpant, adiunctis superstitiionibus foedant & contaminant. Docent enim ea dici debere sub certo quodam constellationum situ, certoque loco & tempore, toties signo crucis facto, tot candelis accensis adhibitis, vel filis, aut velis, aut chartis, quas vel pueri vel virgines tantum tetigerint: adhibent etiam quædam, quæ nihil prorsus ad effectum producendum pertinent, sed ridiculam habent uanitatem, dicunt enim oportere tali hora & toties, & tali aqua lauare faciem, radere capillos, hac, vel illa veste indui. Sed quod impietatis plenissimum est, sanguinem ex humano corpore mittunt, eoq̃ libamina quædam consecrant, nomina quorundam demonũ vsurpant, quibusdam animalibus familiariter vtuntur, & cum eis colloquũtur, Dæmonibus sacrificant, nomen & fidẽ Christi abiurant, prohibent homines signare se signo crucis, & alia faciunt partim superstitiosa, partim ridicula, partim penitus execranda. Nihil tale sancti faciunt edendis miraculis, sed vel interiore vel etiam exteriori supplicatione & inuocatione diuinæ virtutis, uel facto signo crucis, vel aliquibus verbis sacris recitatis, miracula operantur. Ad extremum, cur vel Dæmones vel magi faciant illa sua miracula, non est obscurum, nimirum uel lucri, vel gloriæ & honoris cupiditate, sibi diuinum nomen & cultum aucupantes, vel vt veritatem p̃uertant & falsa

tem hominibus persuadeāt; vel ad patranda maleficia; Veluti furtā, adulteria, homicidia. Sancti autem faciunt miracula; nō sua causa; cum & divitias contemnant; & honores fugiant; sed ut Deum honorent; Ecclesiam ædificent; hominesque nō solum corpore; sed multo etiam magis animo illuēt. Qui igitur sanæ mentis est; & studiosus veritatis nam torquē virtutis; non erit ei difficile vera miracula à falsis discernere: qui autem flagitiosè viuit; & Christi doctrinam odit; nec studio veritatis; sed vanæ curiositatis cupiditate miracula quærit; is iusto Dei iudicio permittitur; ut quia veritati consentire & acquiescere noluit; circumveniatur mendacijs & falsis miraculis persuasus; perversam doctrinam falsaque dogmata; pijs verisque repudiatis; amplectatur. Hoc est enim quod docuit Beatus Paulus in 2. epist. Ad Thesal. 2. præmonens venturum Satanam vel Antichristum in omni virtute; in signis & prodigijs mendacibus; & in omni seductione iniquitatis; non quidem omnibus; sed ijs qui charitatem veritatis nō receperunt; ut salui fierent; his. n. mittet Deus operationem erroris ut credant mendacio; & iudicentur oēs qui non crediderunt veritati; sed cōsenserunt iniquitati.

CAP. V. T. IX.

QUOTVPLEX SIT MAGIA.

VARIAS Magiæ species, ne hanc artem in totum vel commendemus; vel damnandā execrandamq. existimemus; & ne hoc institutæ tracta-

tractationi deest, uel tantum indicare conuenit. Ac primò, quam alij Magiæ varietatem tradiderint, ostendamus. Plinius lib. 30. cap. 2. complures Magiæ species ab Osthane principe eius artis doctore traditas esse commemorat. Namque ait, & ex aqua; & ex sphæris; & ex aëre, & stellis; & lucernis ac peluibus, securibusq; & multis alijs modis, diuina promittit: præterea umbram, inferorumq; colloquia. Hæc ibi Plinius. Sed Iamblicus in libro suo de Mysterijs Aegyptiorum, Proclus in libro de Sacrificio & Magia, & Porphyrius in libro de Sacrificijs duplicem faciunt Magiam, sicut etiam ex Porphyrij doctrina refert beatus Augustinus lib. 10. de Ciuitate Dei, cap. 9. Alterum vocant Theurgiam, nempe bonam & laudabilem, qua certis quibusdã hostijs & sacrificijs, mundicia quadam animæ & corporis alijsq; sacris cæremonijs, bonos ac beneficos dæmones inuocant; quorum afflatu & auxilio, & occulta manifestant, & futura prænunciant, & mira edunt opera, quæ supradicti scriptores miris laudibus in cælum efferunt. Alteram appellant Goëtiam, & Necromantiam quæ mortuos excitat & cõsultat, & per eos responsa de rebus occultis vel futuris reddit. Dicitur Goëtia à planctu, quo circa mortuorum sepulchra eorum animæ ex inferis euocantur: Necromantia verò, quia sit diuination ex mortuis euocatis petita. Suidas autem distinguit Magiam, quam ait Persarum esse inuentum, in Goëtiam, Magiam proprie dictam, & Pharmatiam. Magia, inquit, est inuocatio Dæmonum; scilicet beneficorum ad aliquod bonum

Varia species Magia.

num conficiendum; cuiusmodi Apollonij, Tyane
 nei predictiones fuerunt. Goëtia fit per co-
 ætionem & inuocationem mortuorum; sic enim
 dicta est à planctu qui fit circa sepulchrū, Phar-
 maria verò fit, cum aliquid porrigitur alicui su-
 mendum ore, quod mortem ei sit allaturum;
 vel vehementes aliquas perturbationes & mu-
 tationes, aut corporis aut animi in eo sit effectū
 rum; certis incantamentis præparatum. Hæc
 Suidas. *Incantamentum est quod fit per verba
 & sonum, ut sit effectus in rebus.*
 IN OBI Sicut autem omnes Magiæ species hac
 ratione & ordine distinguī posse videntur. Ma-
 giæ, alia est Naturalis; quæ per res naturales sin-
 gulari quorundam hominum artificio adhibi-
 tas mira facit: Altera est non naturalis, quæ Dæ-
 monum inuocatione & ope vitur ad operan-
 dum. Hæc in Treurgiā & Goëtiā & Necro-
 mantiam, de quibus paulò ante diximus, rectè
 diuiditur. Nam si quæ sunt aliæ, ad has species
 commodè reuocantur. Illa, quam naturalem di-
 ximus, partim est physica, cuius nomine medi-
 cinā et cōplectimur; quæ circa occultas rerum
 naturalium virtutes, rerū mirabilium effectrices,
 versatur; partim est Mathematica; cuius excel-
 lenti peritia, quàm mira fecerint Architas & Ar-
 chimedes, supra commemorauimus. Rursus Ma-
 giæ tam naturalis, quàm non naturalis, biparti-
 to diuiditur: altera enim hêt veros & naturales
 effectus altera simulatos tantū, nec tales reuera
 quales videntur: hanc vno vocabulo Præstigiatri-
 cæ appellamus, suis enim præstigijs adeo præ-
 stringit & eludit sensus humanos, vt faciat vide-
 re q̄ nō sunt, & nō videre quæ sunt idq; vel in-
 teruen.

terquentu & adminiculo Dæmonum, vel operatione naturalium agentium, vel incredibili tractu atque agitatione manuum. Itaque qui edit panem, uidetur farinam spueret: qui vinum bibit, per frontem aut iugulum id reijcere, videntur gladij vorari, ingens vis euomi acuum minorum, & zonularum, quarum rerum circulatores miri sunt artifices. Hæc diuiditur in Opticam, & Pharmaticam: illa, manuum, digitorum aliarumq; partium corporis incredibili agilitate, & motione, defixum in res obtutum spectantium frustratur, hæc collyrijs, suffumigationibus, alligationibus, potionibusq; sensus interiores & exteriores ita perturbat, vt secus quam reuera est, iudicent de sensibilibus exterioribus. Vtitur etiam illa prior laminibus, annulis, imaginibus, speculis: vario situ varioque modo positis & transpositis.

MAGIÆ porro Naturali, quidā duas alias species adiungunt, alteram vocant Astronomicam, alteram Cabalisticam, quæ an sint meræ nugæ & quorundam hominum commenta, an reuera aliquid solidi habeant & præstent, nunc paucis diiudicandum est. Astronomicam appellant, quæ certas quasdam imagines & figuras, annullos, sigilla, statuas & alia quædam horum similia fabricatur, in quibus, eius cultores & defensores affirmant, coelestium corporum virtutes & influxus recipi, receptosq; miros effectus præstare. Sed hæc vana sunt, nec modo à christiana veritate & pietate, sed etiam à philosophica ratione & disciplina longè remota. Virtus enim coelestis per se vniuersalis est & indeterminata

*Contra
Magiam
Astronomicam.*

nata ad hunc vel alium quemlibet effectū producendum, determinatur autem per causas naturales particulares: Illæ autem imagines & figuræ astronomicæ, non sunt causæ naturales, nec habent vim, aut efficiendi quippiā, aut præparandi materiam ad hunc vel illum effectum recipiendum. Deinde cælum naturaliter operatur; illæ autem imagines sunt ingenio & artificio hominū inuētæ, & pro eorum arbitrio adhibitæ; non igitur per illas, virtus coelestis modificari aut determinari potest. Postea, lignum quocunque modo figuretur, non potest in se recipere immediatè formam equi vel leonis: nec vitrum aut aurum formam plantæ: multo igitur, minus huiusmodi materiæ, propterea quod ab ipsis Astronomis variè figurentur, idoneæ habilesq; reddentur ad certas quasdam virtutes siderum recipiendas, & ad aliquos mirabiles effectus producendos. Adhæc, quæ est naturalis conuenientia illarum Astronomicarum imaginum cum cælo, neque enim est vel secundum figuram, vel secundum naturam, vel motum vel qualitates; quomodo igitur res naturales si ne ipsis figuris nō sunt idoneæ ad diuinos illos siderum influxus accipiendos, signatæ autem & adornatæ istis imaginibus, statim fiunt idoneæ? His accedit, quod insignia visu effectūq; sidera, si Mathematicis demonstrationibus credimus, ampliora sunt quàm uniuersa terra, quomodo igitur influxus illorum ad unam imagunculam astronomicam restringitur, ut non etiam per alias res quamplurimas tali figura carentes diffundatur? Nullus igitur nouus effectus ab huiusmodi

iufmodi Magia astronomica proficifcitur; & fi quis fortè cernitur aliquando, is non earum imaginum aut fiderum potentia, fed occulta doemorum opera, quò eiufmodi fraudibus mortales circumueniant, proficifcitur.

CAPVTVT X.

DE MAGIA CABALISTICA.

SED venio ad Cabalisticam, quam Philofophi quidam Iudeorum, & de nostris nonnulli vanitatis magis quàm veritatis ftudiofi, & res curiosas atque inauditàs quàm veras & folidas difcendi audiores, affirmant scientiã effe Mofi primùm à Deo in monte Syna traditam; deinde non quidem literarum monumentis, fed ore tenus à prioribus, per quandam veluti manuum traditionem & receptionem, posteris traditam; adhuc fuiffe conferuatam: ideoq; dictam effe cabala, quod verbũ Hebraicè idem fonat quod Latinè recipio; nimirum eam doctrinam pofteriores à prioribus ore tenus auditione accipiebant, & animo memoriaq; custodiebant; quæ etiam ratione ferunt veteres; difciplinam Pythagoricam multis feculis effe conferuatam: Complectitur autem hæc Magia Cabaliftica vniuerfam Philofophiã, diuinam & humanam, necnon & naturalem: omniumq; rerum doctrinam myfticè ac symbolicè cõtinet, nõ eam, more aliarum humanarum difciplinarum; rationibus & argumentis difputationibusq; tractans, fed numeris, figuris, ac Symbolis: itaq; in ea fingulæ literæ, figuræ, nomina, elementa, & pices,

pices, lineæ, puncta, accentus, spiritus, & si quid aliud est minutius, profundissimam quandam & abditissimam ingentium rerum significatricē doctrinam habent. Hanc Magiam qui benè teneat, eum nihil non pollere aiunt, omnia scire & præscire, naturæ imperare, cunctasque res ei obedire; hac Moſen prodigia illa fecisse in Aegypto, & in deserto; hac Iosue, Eliam, Eliſeū, Iſaiam, Dānielem, Samuelem tot tantaq; fecisse miracula. Dicunt enim, nomina quæ Deus per Adamum cunctis rebus secundum suas cuiusq; rei proprietates imposuit, fuisse Hebræica, quibus rerum omnium substantiæ, qualitates & proprietates exprimantur: quocirca his nominibus naturales res appellanti, confestim res omnes se illi subiiciunt, & eius obsequio se totas addicunt. Huius amentię expers non fuit VViclef, qui vt memorat Thomas VValdenſis in opere suo de Sacramentalibus, dixit, in statu innocentię Adam imposuisse nomina animalibus secundum naturales eorum proprietates; quibus nominibus appellata ab homine, statim ei obediuiſſent, eiufq; omnia iuſſa feciſſent: & huius rei reliquias remanere, in exorcistis, & incantatoribus, & ad id magnam vim habere voces Hebræas. Cuius ſententię doctam copioſamq; refutationem lege apud ipſum VValdenſem.

*Reſelli-
tur Cab-
aliſtica
ars.*

VERVM adeo est inerudita, inſulſa, & ridicula hæc Cabaliſtarum opinio, ut nihil equè mirum ſit quàm vlli hominum ſanæ mentis aliquādo eam probari, & perſuaderi potuiſſe, ſed ita eſt proſecto, ſunt ingeniorum ſimiliter ut hominum monſtra quædam, & portenta è quibus eiufmodi

eiusmodi opinionum cōmenta & deliramenta proficiscuntur. Principiò, nonne incredibile est, Solem & Lunam, & cætera astra, elementa item & stirpes cū ratione careant, diuinam illam vim quæ latet in vocibus Hebræis sentire, eaq; sic affici & permoueri, vt homini pro eius arbitrio pareant? Sed esto, nouerint illam vim, vel omnes res naturales, vel certè animâtes aut homines; num ideo eiusmodi nominum appellatione eas continuò moueri necesse est? Si quis mihi proponeret nomen, totam meam substantiam omnesq; proprietates perfectissimè declarâs, num eo nomine appellatus ab illo, cogerer eius imperio obsequi, & quæcunque ille vellet, facere? Si reconditissimâ illâ vim & efficaciam vocum hebræarum quam iactant Cabalistsæ, paucissimi hominum intelligunt, nec nisi quia illa eadem ante sunt initiati, quomodo eâ agnoscent & sentient bruta, cæteraq; non ratione modo sed etiam sensu carentia? Cur tribuunt tantam vim voci bus & characteribus hebrææ linguæ, quam omnium vetustissimam & primâ ferunt, cum certè constet alios esse characteres hebræos qui nunc extant, quàm qui olim fuerant ante captiuitatem Babylonicam? quod Beatus Hieronymus in Prologo galeato affirmate scribit. Certe, inquit, est, Esdras post captam Hierosolimam, & restorationem templi sub Zorobabele, alias literas reperisse, quibus nunc vtimur, cum ad illud vsque tempus idem Samaritanorum & Hebræorum characteres fuerint. Nec verum est, in lingua hebræa reperiri voces quæ omnium rerum natu-

ras, infimasq; differentias & proprietates expriment, nec in declarandis rebus vberior est aut significatior hebræa lingua quàm græca vel latina: nec vllum est nomen in vlla lingua, quod simul alicuius rei & substantiam & differentias atque proprietates tam genericas quàm específicas atque indiuiduales aperiat: nec in vocibus hebræis per se sumptis, plura maiorave latent mysteria, quàm vel in Græcis vel in Latinis. Legimus in scriptura, quomodo Moyſes & Aaron per virgam eis à Deo traditam plurima maximaq; fecerint prodigia. Legimus Iosue retinuisse curſum Solis & Lunæ, cùm dixiſſet: *Iosua 10. Sol cōtra Gabaon ne mouearis, & Luna cōtra vallē Aialon. Stetitq; Sol in medio Cēli, & non feſtinauit occumbere ſpatio vnus diei. Nec fuit antea & poſtea tam longa dies, obediēte Dño voci hominis et pugnāte pro Iſrael.* Narrantur ēt Samuelis, Eliæ, Eliſæi & Danielis miracula, nec tamen vſquā de iſtis Cabaliſticis myſterijs ulla mentio aut verbum fit, ſi tanta eſt Cabaliſtica Magiæ uis & poteſtas, vt cœlis imperet, ſolem ſiſtere aut retrocedere cogat, maria diuidat, flumina ſiccet, totamq; naturā cōmutet, & ſibi ad nutum obedire faciat, cur iſti ſapientes Cabaliſtæ, eius artis peritiſſimi, talia nūquam patrarunt, uel etiam nūc patrare poſſunt? Certè Philoſophi Iudæorum qui ſibi hanc ſapientiam arrogant, ſi quid ea pollerent, ad excutiendum iūgum duriffimæ ſeruitutis, quo miſeri iam mille & quingentis annis oppreſſi tenentur, uti debuiffent.

DE NECROMANTIA.

DE Necromantia nōnihil dicamus, ut qualis quantaue sit eius uis, uel potius fraus, & fallacia, ostendamus. Necromantici profitentur se animas mortuorum euocare posse, ex ijsque cognoscere multa quæ sunt occultissima, uel etiam futura; animas autem mortuorum, præsertim eorum qui flagitiosè uixerunt, aut uiolenta morte de uita deturbati sunt, Magis eas inuocantibus adesse, respondere, multaque manifestare docet Porphyrius lib. 2. De Abstinentia animalium, nam cum de prauis, & fallacibus demonibus dixisset, mox subdit hæc de animabus: Tales, inquit, sunt & animæ mortuorum, quæ uicijs oppletæ è corpore migrarunt; conflantur enim etiam tunc, iræ, & concupiscentiæ, perturbationibus, & in naturam conuersæ demonum, similes illorum redduntur, noxiæ ac turbulentiæ, in varias se uertunt formas, ac modo conspicuas se oculis præbent, modo recondunt, & ita eludunt aciem tum intuentium, tum etiam cogitantium. Et quodam alio loco: Præua, inquit, anima quæ corpus suum uiolenter reliquit, expoliata ad hoc ipsum deinde se admouet, ibique moras trahit. Vnde nonnunquā uisæ sunt animæ lamentari: nam animæ carentium sepultura, circa corpora immorantur, quibus malefici sæpius abutuntur ad ministerium suum explendum, compellentes, animas à positione corporis uel partis cuiusdam assumptione. Quocirca qui uaticinantium animalium in-

Porphyrius de re uocatione animarū ex inferis.

finuari sibi animas optant, præcipua illorum membra deglutiētes, veluti ceruorum vel talparum, vel aliorum accipiunt, & ita præsentem sibi faciunt animam, Dei ritu vaticinantem: talis enim anima vna cum sui corporis integra sumptione, in corpus humanum se penitus ingerit. Hæc Porhyrius.

An fuerit verus Samuel qui per Pythonis sum representatus est Sauli. M A G N A M sanè huic arti fidem facere videtur, quod legitur primi libri Regum, capite vigesimo octauo Pythonissam rogatu regis Saulis, excitasse à mortuis animam Samuelis, fecisseque, vt Sauli de euentu impendentis belli cōsulenti, quæ mox ei euentura erant prænūciaret. Et quidem Beatus Augustinus libro 2. ad quæstiones Simpliciani, respondens ad tertiam quæstionem, & in libro de octo Dulcitij quæstionibus, quæstione sexta disputat in vtramque partem, an fuerit ille verus Samuel, an potius Demon specie, & figura Samuelis, propensior tamen est ad credendum, illum non fuisse verum Samuelem, sed eius imaginem, & simulachrum, arte diabolica formatum, & aspectui Saulis præsentatum: appellari autem in scriptura Samuelem, quòd illum habitu, specie, & auctoritate repræsentaret. Non enim raro tum in cōmuni hominum loquendi consuetudine, tum in sacris literis rerū imagines, & simulachra, nominibus ipsarum rerum appellantur. Hoc idem citra dubitationem ullam traditur in libro secundo de Mirabilibus sacræ scripturæ, capite secundo, & in libro Quæstionum veteris, & noui Testamenti quæst. 27. qui libri, nomine Beati Augustini in eius Operibus numerantur. Ter-

tullianus

Tullianus in libro De Anima, non solū hoc probat, sed contrariam sententiam omninò improbat: nam loquens de Samuele, hæc scribit: Ecce hodie eiusdem Simonis hæreticos tanta præsumptio artis magicæ extollit, ut etiam Prophetarum animas ab inferis mouere se spondeant: & credo, quia mendacio possunt; nec enim Pythonico tunc spiritui minus licuit animam Samuelis effingere post Deum mortuos consulente Saule. Absit autem ut animam cuiusquam sancti, nedum Prophetæ, à dæmonio credamus extractam, certi quod ipse Satanæ transfiguretur 2. *Cor.* in angelum lucis, nedum in hominem lucis, et 11. Deum se asseueraturus, signaq; portentosiora editurus, ad euertendos, si fieri possit, electos. Hæc Tertullianus. Quibus verbis alijsq; proximè consequentibus, apertè docet, non fuisse illum verum Samuelem. S. Thomas prima parte quæst. 89. art. 8. & secunda secundæ quæst. 95. art. 5. ad 2. & quæst. 174. art. 5. ad 4. dubitanter de hoc loquitur, secutus nimirum Augustinum: idem q; fit in Decretis 25. Quæstione 5. cap. Nec mirum. Sed ut Lyrano & Tostato, & ni fallor etiam, B. Augustino, lib. De cura pro mortuis agenda, cap. 15. Sic etiam mihi probabilius est, immo certum est, fuisse veram animam Samuelis quæ Sauli apparuit, exercente quidē Pythonissa artem suam magicam, sed non eius artis vi & potentia, sed Dei imperio ab inferis excitatam, quæ dispensatione diuina Pythonissam & Saulem latente, ostendit se aspectibus iniqui regis, diuina eum sententia percussuram; ut impius rex, quæ post mortē supplicia suæ im-

pietati debita passurus erat, iam tum acerbissimo doloris sensu prægustaret. Nec ad hoc probandum aut persuadendum opus est testimonijs vel argumentis, cum id in sacra Scriptura perspicue traditum sit. Nam in libro Ecclesiastici. cap. 46. sic est: *Et post hoc dormiuit Samuel, & notum fecit regi, & ostendit illi finem uitę suę, & exaltauit vocem illius de terra in prophetia, delere impietatem gentis.* Et sanè B. Augustinus libro illo De cura pro mortuis agenda, & S. Thomas secunda secundę, non obscure significant, si liber Ecclesiastici tāquā sacer & canonicus recipiatur, necessariò sentiendū esse, verū Samuelē apparuisse Sauli. Loquuntur autem illi conditionaliter de auctoritate libri Ecclesiastici, non quod non eum pro sacro & canonico haberent; sed quia nec Hebręi eum recipiunt & reponūt inter libros Canonicos, & quidā Catholicorū olim, de eius auctoritate dubitarunt. Quare nobis vt de eius libri fide & auctoritate, sic nec de vero Samuele Sauli post mortem prophetante, dubitare licet. Nec obstat huic sententię, quod ille Samuel dixisse legitur Sauli: *Cras tu & filij tui mecum eritis;* cū certum sit diuer-

Luca 16. las esse sedes post mortem, bonorum & impiorū, & in Euāgelio legatur Abraā dixisse illi epuloni, inter se, & ipsum, maximum & intransibile chaos intercedere: hoc, inquam, non obstat. Nam illa verba Samuelis, vt benè interpretatur S. Augustinus respondens ad tertiam quęstionem Simpliciani; non ad æqualitatem felicitàtis, sed ad similem conditionem mortis referri debent;

debent: vt sit sensus; Cras & non amplius eris inter viuos, sed inter mortuos, inter quos ego sum, quin etiam & tunc, & vsque ad Christi Domini resurrectionem, omnes tam boni quā mali, apud inferos, licet sedibus diuisi, detinebuntur.

SED redeo ad Necromantiā, quæ olim multis locis & apud multas gentes celebratissima fuit. Osthanes apud Plinium lib. 30. cap. 2. huius artis nobilissimus professor, promittebat quorumlibet mortuorum excitationes & colloquia cum viuis: & sanè maioris est admirationis, quod extremo illo capite subdit Plinius: Adoleſcentibus nobis, inquit, visus Appion grāmaticæ artis, prodidit Cynocephaliam herbam, quæ in Aegypto vocaretur Osyrites, diuinam non in viuos modo, sed etiam in mortuos habere potentiam, eaq. se euocasse vmbas ad percunctandum Homerum qua patria quibusque parentibus genitus esset. Cicus Asculanus in commentarijs quos in Spherā edidit, nominat librū qui olim extabat, & inscribebatur SCRIPTURA CHAM; opus magicæ ac maleficę impietatis plenum, continens elementa & praxim Necromantiæ. Tertullianus lib. De Anima, vbi de inferis & defunctorum euocatione differit: Publica, inquit, iam literatura est, quæ animas etiam iusta ætate sopitas, etiam proba morte disunctas, & prompta humatione dispunctas, euocaturam se ab inferorum incolatu pollicetur. Fuerunt quondam multa apud varias gentes loca, Necromantiæ vsu nobilitata, vbi & à defunctis oracula & responsa petebantur. Homerus lib. 11.

*Antiquus
Necromā
tia vsus.*

Odyssæ Cymmericum oraculum ad Auernum Campaniæ lacum celebrat, quo Vlysses concessit, ut Thyresiam de reliquo itinere suo confunderet, cuius etiam meminit Strabo libro quinto Geographiæ. Thesprotiû in Epiro Orpheus celebre fecit, in eò Manes cantu permulcendo, & Euridicæ coniugi ad superos reditum impetrasse creditum fuit. Vnde Virgilius libro sexto Aeneidos.

*Si potuit Manes accersere cōiugis Orpheus,
Treiçia fretus cythara fidibusque canoris.*

Apud Lucanû Eriçtone venefica Thessala mortuum euocat, qui Sex. Pompeio exitum Pharsalicæ pugne denunciaret. Phigaria Arcadiæ ciuitas, habuit huiusmodi Necromātas, à quibus occulta & futura sciscitari vsitatum fuit. B. Aug. lib. 9. de ciuitate Dei, c. 1. citat Apuleium affirmātem animas hominum dæmones esse; & ex hominib. fieri Lares, si meriti boni sunt; Lemures autem aut laruas, si mali; qui nullis bonis sedibus in terra vagatione puniuntur, inane terriculamentum bonis hominibus, cæterum noxium malis. Cum verò incertum est quæ cuique sortitio obuenerit, utrum lar sit an larua, Manes deos nominant, & fanis atque ceteremonijs vulgo admittuntur, ut oracula reddant, ut in Bœotia Amphiaræus, in Africa Mopsus, in Aegypto Osiris, alius alibi gentium, Aesculapius vbique. Hec ex Apuleio: quem ibi Aug. verè grauiterq. refellit. Et apud Tertullianû in lib. De Anima sic habes; Nosomanas propria oracula, apud parentum se pulchra mansucando captare, Eraclides scribit,

Celtas

Celtas apud virorum fortium busta, eadem de causa obnoctare, Nicander affirmat.

VERVM has omnes mortuorum, quæ arte *Confuta-*
Necromantica fiunt, apparitiones, vanas & fal- *tur Necro-*
laces esse non est dubitandum: plerasque enim *mantia.*
ab ipsis Necromantis alijsue fictas esse comper-
tum est. Si quæ autem reuera contigerunt, in his exi-
stimandum est, non animas defunctorum appa-
ruisse viuis, sed ipsos Dæmones tales se ostēdis-
se Necromantis, vel eos consulentibus, tales in-
quam, habitu, specie, ætate, voce, & affectu, qua-
les fuerant olim mortui, cū inter viuos versaren-
tur. Hanc ego opinionem vt proculdubio veram
putem, rationibus testimonijsque & experimē-
tis adducor. Ratio nec obscura nec sanè infir-
ma sit ea, qua Sanctus Thomas prima parte q. *Argumen-*
117. art. 4. hoc ipsum confirmat. Non potest, in- *tatio B.*
quit, anima separata, naturali virtute sua, moue- *Thome cō-*
re aliquod corpus: cum enim sit naturalis forma *tra Necro-*
humani corporis, non habet vim mouendi se- *mātiā.*
cundum locum, nisi corpus quod informat & vi-
uificat: nam etiam cum est vnita corpori, si sit
aliquod membrum mortificatum, non obedit
animæ ad motum localem. Quare animæ defun-
ctorum, nec assumere corpora, nec cum illis ad
viuos venire possunt. Deinde, Necromantæ non
habent vim & imperium in animas defunctorum
quæ sunt in cœlo, nec quæ sunt in Purga-
torio; non enim conuenit aut decet animas san-
ctorum, impijs Necromantarum artibus subia-
cere: neque in animas quæ sunt in inferno; nam
cum illuc sint à Deo tanquam in carcerem de-
trusæ, vt æternas scelerum suorum poenas luât,

nulla inde vi possunt efferri, nec nisi Dei manda-
 to egredi: non est autem credibile, Deum id cō-
 cessurum. Necromātis, per quos Dæmon satagit
 mortales decipere, & à veri dei cultu auertere:
 sic enim Deus artem Necromanticam & per se
 infamē, & toties à se in sacris literis reprobata,
 extremoque mortis supplicio condemnata, non
 solum honoraret, sed etiam fide cultuque apud
 mortales dignam redderet. Profecto, si cui mor-
 tuorum reditus ad viuos concedendus fuit, vi-
 debatur concedendus diuiti illi, cuius mentio
 fit apud Lucam c. 16. qui obnixè rogabat Abraā,
 vt de ijs qui simul erant in inferno, aliquem mit-
 teret ad amicos cognatosque suos monendos,
 vt benè viuendo, diras, & perpetuas Inferni
 pœnas euaderent, nec ramen ei concessum est.
 Non inficior, animas quæ sunt in Purgatorio,
 nonnunquam apparuisse viuis: id enim Beatus
 Gregorius in quarto libro Dialogorum nōnul-
 lis, & quidem certis probat exemplis. Nec equi-
 dem nego, etiam animas Beatas vel Martyrum,
 vel aliorum Sanctorum, descendere in terras
 hominibus eorum auxilium implorantibus,
 opem, & solatium laturis: id enim confirmat B.
 Augustinus in lib. De cura pro mortuis agen-
 da, c. 16. exemplo B. Felicis Nolæ Episcopi, quē
 ciuibus suis Nolanis, cum à Barbaris opugna-
 rentur, apparuisse & subuenisse affirmat Augu-
 stinus, se non incertis rumoribus, sed certis te-
 stibus audiuisse: Hæc, inquam, non nego; sed
 aio animas mortuorum, cum apparent viuis, nō
 id facere sua voluntate & arbitratu, nec natu-
 rali potestate, multoque minus vi & potētia ar-

tis Necromanticæ, sed id fieri singulari quodam Dei consilio, voluntate ac potestate. Nec animas defunctorum interesse rebus viuorum, minus est miraculum secundum B. Augustinum loco supra dicto, & secundum B. Thomam prima parte, quæst. 89. art. 8. ad 2. quam vel illuminatio cæci, vel alia quæ in magnis Dei miraculis numerantur. Adscribam hic in hanc sententiam B. Augustini verba ex eo loco quem proxime indicauimus: Verum ista, inquit, diuinitus exhibentur, longè aliter quàm sese habet vsitatus ordo, singulis creaturarum generibus attributus. Non enim ideo putandum est viuorum rebus quoslibet interesse posse defunctos, quoniam quibusdam sanandis vel adiuuandis Martyres adfunt: sed ideo potius intelligendum est per diuinam potentiam Martyres viuorum rebus interesse, quoniam defuncti per naturam propriam, viuorum rebus inter esse non possunt. Hæc Augustinus.

*Augusti-
ni obser-
uanda sen-
tentia.*

SED audiamus Tertullianum, qui in libro De Anima, ubi de inferis & animarum euocatione agit, hanc nostram sententiam grauissimis disertissimisque uerbis comprobauit: Necromantia, inquit, secunda est idololatria, in qua se Demones perinde mortuos fingunt, quemadmodum in illa Deos. Quid ni? cum & dii mortui sint? itaque inuocantur quidem defuncti, sed Demones operantur sub eorum obtentu. Hanc autem fallaciam Diaboli sub personis defunctorum delitescens (ni fallor) etiam rebus probamus, cum in exorcismis nostris, interdum Demones aliquem se ex hominibus affirmat, inter-

*Notabilis
Tertullia-
ni senten-
tia.*

dum

dum gladiatorem vel bestiarium, sicut & alibi Deum nihil magis curans quam hoc ipsum excludere quod prædicamus, ne credamus animas vniuersas malorum ad nihilum redigi; ut & iudicii & resurrectionis fidem turbent. Et tamen ille Dæmon postquam circumstantes circumuenire tentauit, instantia diuinæ gratiæ victus, id quod in vero est, inuitus confitetur: Sic etiam in Necromancia quæ iam quiescentes animas euellere ab inferis creditur, & conspectui exhibere, non alia fallaciæ vis est, operatio planè, quia & phantasma præstatur, & corpus effingitur, nec magnum illi exteriores oculos circumuenire, cui interiorem mentis aciem excæcare,

LUC. 16. re, per facile est: Nulli autem animæ omnino inferos patere, satis Dominus in argumento illo pauperis quiescentis & diuitis ingemiscantis, ex persona Abrahæ sanxit, non posse relegari renunciatores dispositionis infernæ, quod vel tunc licere potuisset & Moyse, & Prophetis crederetur. Sed etsi quasdam reuocauit Dei virtus in documentum iuris sui, non idcirco communicabitur fidei & audaciæ Magorum & fallaciæ somniorum & licentiæ poëtarum: nam in hac mortuorum resurrectione qua Dei virtus in corpora an imas repræsentat, solida & contræstabili & satiata veritate præiudicatum est hanc esse formam veritatis, ut omnem mortuorum exhibitionem incorporalem, præstigias iudices. Hæc Tertullianus. Simulant igitur Dæmones,

CUR Dæmones si- mulent. animas defunctorum secundum Augustinum, & Chrysostomum, quorum testimonia loco supra dicto memorat S. Thomas, quo facilius errores

Genti-

Gentilium animis hominum inferat ad eos de- *animas*
 cipiendos. Primum enim sic Dæmon facilius *demor-*
 homini quicquid vult persuadet: namque ho- *tuorum*
 mines animabus defunctorum, vel parentum,
 vel cognatorum, vel amicorum suorum quos
 diligunt, & à quibus se diligi non dubitant, li-
 bentius, & promptius credunt, quàm Dæmoni
 quem naturaliter horrent. Deinde, ita persua-
 det hominibus, infernum non esse carcerem
 perpetuum, ex quo non liceat aliquando egre-
 di: nec esse adeo graues, & perpetuas inferni pœ-
 nas, sicut homines putant. Adhæc sic facit, ut ho-
 mines putent, animas etiam post mortem habe-
 re corpora, uel posse quælibet se in corpora in-
 duere, uel in quælibet hominum aut bestiarum
 corpora migrare: qua re concipitur error Py-
 thagoricus de transmigratione animarum, eoq;
 concepto labascit fides, & spes Christianæ resur-
 rectionis. Præterea, hac ratione faciunt Dæmo-
 nes, ut viui mortuos vel tanquam terrificos, &
 noxios sibi metuant, & uarijs superstitionibus
 placare sibiq; conciliare studeant, uel tanquam
 beneficos sibiq; uel amicitia vel necessitudine
 deuinctos, nimium supersticiosè diligant, &
 colant; vel tanquam animas hominum quorun-
 dam apud mortales, aut sapientia, aut fortitudi-
 ne, aut potentia clarissimorum, non humanis
 modo, sed diuinis etiam honoribus prosequan-
 tur atque venerentur.

H V G O Sancti Victoris lib. 6. Eruditionis *Varia spe-*
 Didascalicæ, c. 5. numerosius, & enucleatius eâ *cies Ma-*
 de qua disputauimus, Magiæ varietatem enar- *gia secun-*
 rans, ad hunc modum scribit: Magiæ repertor *dum Hu-*
 primus *gonum.*

primus creditur Zoroastres rex Bactrianorum:
 quem nonnulli asserunt ipsum esse Cham filiū
 Noe, sed nomine mutato, hūc postea Ninus rex
 Assyriorum bello victum interfecit, eiusq; co-
 dices artibus maleficiorum plenos igne crema-
 ri fecit. Scribit autem Aristoteles de hoc ipso,
 quod vsque ad bis, & vicies centum millia ver-
 suum eius de arte magica ab ipso dictata, libri
 eius vsque ad posteritatis memoriam traduxe-
 runt. Hanc artem postea Democritus ampliavit
 tempore quo Hippocrates in arte Medicinæ in
 signis habebatur. Magia, in Philosophia non re-
 cipitur, sed est extrinsecus falsa professione, om-
 nis iniquitatis, & malitiæ magistra, de uero mē-
 tiens: & veraciter lædens animos, seducit à reli-
 gione diuina, culturam Demonum suadet, mo-
 rum corruptionem ingerit, & ad omne scelus
 ac nefas mentes sequacium impellit. Hæc gene-
 raliter accepta, quinque complectitur genera
 maleficiorum: Mantice, quod sonat diuinatione-
 nem, & Mathematicam uanam, Sortilegia, Ma-
 leficia, Præstigia. Mantice autem quinque con-
 tinet species sub se: Primam, Necromantiam,
 qđ interpretatur Diuinatio in mortuis. *νεκρός*
 enim Græcè, id est, mortuus Latine: & *νεκρὸν*
 cadauer dicitur, unde est diuinatio quæ fit per
 sacrificium sanguinis humani quem Dæmones
 sitiunt, & in eo delectantur effuso. Secunda, est
 Geomantia, id est, Diuinatio in terra. Tertia,
 Hydromantia, id est, Diuinatio in aqua. Quarta,
 est Aerimantia, id est, Diuinatio in aere. Quinta,
 est Diuinatio in igne, quæ dicitur Pyromantia.
 Varro enim quatuor dixit esse, in quibus diui-
 natio

natio constaret; terram, aquam, aërem, ignem, Prima ergo, id est, Necromantia, ad infernum videtur pertinere, secunda ad terram; tertia ad aquam; quarta ad aërem, quinta ad ignem, Mathematica diuiditur in tres species, in Aruspici nam, in Augurium, in Horoscopicam, Haruspices sunt dicti quasi horuspices, id est, horarum inspectores, qui obseruant tempora in rebus agendis, vel haruspices quasi haras inspicientes, qui in extis & fibris sacrificiorum futura considerant. Augurium vel auspicium aliquando ad oculum pertinet: & dicitur auspicium, quasi auispicium, quia in motu & volatu auium attenditur: aliquando ad aures pertinet, & tunc dicitur augurium, quasi garritus aurium, quia aure percipitur. Horoscopia, quæ etiam Constellatio dicitur, est, quando in stellis facta hominû quærentur, sicut Genethliaci faciunt, qui natiuitates obseruant, qui olim specialiter Magi nuncupabantur, de quibus in Euangelio legimus. Sortilegi sunt, qui sortibus diuinationes quærent. Malefici sunt, qui per incantationes doemoniacas siue ligaturas, vel alia execrabilia remediorum genera, cooperatione Doemonum atq. instructu nefanda perficiunt. Præstigia sunt, quando per phantasticas illusiones circa rerum immutatione sensibus humanis arte doemoniaca illuditur. Sunt ergo omnes simul vndecim. Sub Mantice, quinque, id est, Necromantia, Geomantia, Hydromantia, Aërimantia, Pyromantia. Sub Mathematica, tres, Haruspicina, Auspicium, Horoscopia. Postea tres aliæ, id est, Sortilegium, Maleficium, Præstigium, Præstigia dicitur Mercurius

curius primus inuenisse: Auguria Phryges inuenerunt: Haruspicinam & Sortilegia Tages primus Etruscus tradidit: Hydromantia primum a Persis venit. Haftenus Hugo.

CAPVT XII.

AN PER ARTEM MAGICAM verum aurum fieri possit ab Alchimistis.

SI verum & perfectum aurū ab Alchimistis potest effici, haud dubie chymica facultas vna de præcipuis Magiæ partibus censenda est; nimirum tale opus Magiæ, tum propter vim & potētiam artis maximè admirandum esset: tum propter magnitudinem vtilitatis; optatissimū atque gratissimum mortalibus accideret. Audiat lector quid eruditus vir Iulius Scaliger ea de re scriptum reliquerit. Triplex est, inquit, Magia; vna hic infima & nostras, sanè & foeda & lordida cū cantunculis, cadaueribus, & funibus suspendiosorum: quæ si quis atrectare audeat, etiam mereatur. Altera ex astris deducit vires in specula, sigilla, annulos, tabellas: Tertia diuina est: Nomen apud vulgus odiosum fecit Smerdis colluies impolitorum. At Magus apud Persas, nihil aliud quàm sapientem sonat: sed propter Smerdis prodicionem & perfidiam, nomen Magorū infensum diu fuit. Hac Magia Dominum Iesum fuisse promissum regem, cognouerunt Magi, qui ad eum adorandum longinquis è regionibus profecti sunt. E Syrorū libris hæc descripsimus. Aiunt Magiæ & transmūtatoriæ artis

Scaliger
adtraCar
danū ex-
ercitat.
327.

Smerdes
Magus ē.
uasit re-
gnū Per-
sarum.
Herodo-
tus lib. 3.
et Iusti-
nus lib. 3.
Matt. 2.

tis vires, vias, & fines esse perquā similes. Opus
& finem Chimistarum, esse corpus in corpus:
Opus & finem Magiæ, esse spiritum in corpore.
Magi suas affectiones, violentias appellant, pro
pterea quod vires suas, supra eas quæ naturæ
ordine fieri videntur, exercent. Chimistæ suum
opus nominant fortitudinem: hoc enim signifi-
cat decantatum illud, Elixir, in cuius fide om-
nem opignorant naturam sic eo loco Scaliger.
Ergò digna cum primis inquisitione ac disputa-
tione res est, utrū non modo ex solis causis na-
turalibus, & in solis naturalibus locis, atq; or-
dine tantum modoq; naturali aurum generari
queat, verum etiam per artificialem viam ac ra-
tionem, quam iactant Chimistæ, perfectum vs-
quequaque aurum, & tale omnino, quale est na-
turale, possit effici.

D V P L E X circa hanc quæstionem Philoso-
phorum est sententia: multi negant, quidam ve-
rò aiunt. Nos primo loco aliorū sententias enar-
rabimus ac perpendemus: extremo autem loco
etiam quid sentiamus ipsi, & similis vero iudi-
cemus, breuissimo indicabimus.

EXPOSITVR SENTENTIA
*eorum qui negant verum aurum pos-
se fieri ab Alchemistis.*

A VICENNA in quibusdā suis commen-
tarijs in libros Meteororū, vt refert Aegi-
dius in 3. Quodlibeto, quæst. 8. de Alchimisti-
co auro ita scripsit: sciant artifices Alchimia,
species metallorum mutari non posse, quamuis
F similia

similia illis fieri possint; & quamuis Alchimis-
tę queant tingere ipsum æs colore quo volūt, do-
nec sit multū simile auro, & abstergere immu-
dicias plumbi; ita vt uideatur argentum, sem-
per tamen secundum substantiam manebūt æs
& plumbum.

Auerroes

AVERROES in Paraphrasi super primū
librū de Generatione animalium; explanando
primum caput, in eandem sententiam hæc scri-
bit: Similiter etiam si datur aliquid artificiale
valde simile naturali, tanta poterit esse similitu-
do; quod existimabitur esse idē specie, & si ars
Alchimix habet esse, hoc est, quod potest fieri
in ea. Et ibidem Auer. declarat sicut se habent
mures ex putri materia ad mures ex semine, in-
ter eos enim est tanta similitudo, vt quamuis re-
uera inuicem differant species, tamen vulgo pu-
tentur esse eiusdem speciei, ita etiam aurum al-
chimisticum se habere ad verum & naturale
aurum. Idem sensit Auicenna, cuius verba pau-
lò infrà memorabuntur initio capitis proxime
sequentis.

B. Thom.

S. Thomas in secunda secundæ conditiona-
liter loquens de auro alchimico quæst. 77. art.
2. ad primum ait: Si aurum quod fit ab Alchi-
mistis, non sit verum & tale, quale fit à natura,
eius venditionem pro vero fraudulentam &
iniustam esse; sin autem fiat verum aurum ab
Alchimis, id licite pro vero auro vendi pos-
se, nihil enim prohibere, artem vtendo causis
naturalibus naturales & ueros effectus produ-
cere. Sed quid ipse simpliciter & absolutè senti-
ret de auro alchimico, satis perspicuè declara-
uit

uit in 2. sent. dist. 7. quæst. 3. artic. 1. ad quintum, ita scribens: Potest quidē ars p virtutes naturalium agentium aliquas formas substantiales inducere in materiam; sunt tamen quædam formæ quas nullo modo ars potest efficere, quod propria actiua & passiua earum non potest inuenire atque adhibere, sed benè aliquid simile illis efficere, sicut Alchimistæ faciunt aliquid simile auro quantum ad accidentia exteriora, sed tamen non faciunt verum aurum, quod forma substantialis auri non est per calorem ignis quo vtuntur Alchimistæ, sed per calorem solis in loco determinato, vbi viget virtus mineralis, & ideo tale aurum non habet operationem consequentem speciem, & similiter in alijs, quæ eorum operatione fiunt.

ÆGIDIUS in tertio Quodlibeto quæst. 8. affirmat Alchimistas posse quidē facere metallum aliquod quod tantum constet ex permutatione aliorum simplicium metallorum, cuiusmodi est electrum, quod dicitur constare ex tribus partibus auri & vna argenti, & quia sæpè in venis metallicis vnum metallum confunditur & permiscetur cum alio, Alchimista per actionem ignis segregando & separando aurum, quod erat permixtum cum alio metallo, videbitur de nouo facere aurum, tantum autem abest, vt possit verum aurum facere, vt ne simile quidem vero auro ita effici queat, vt non possit aliquo modo dignosci & discerni. Porro existimat Aegidius aurum alchimisticum non posse sine peccato vendi pro auro naturali; non solum quia incertum pro certo, & falsum pro ve-

Aegidius

ro uenditur, sed etiam quia in medicinis adhibetur aurum ad confortandum cor, & morbos quosdam profligandos; maximum autem periculum esset, ne aurum Alchimisticum propter diuersam rationem constitutionis, nimium læderet complexionem humani corporis, eiq; insigne aliquod detrimentum afferret. Quod autē

*Aegidius
negat au-
rum chi-
micum li-
cito ven-
di posse &
vera.*

verum aurum confici nequeat, Aegidius ita probat, vel potius declarat. Cernimus in vnoquoq; genere entium, quādam illius generis esse perfecta, alia verò imperfecta; perfectorum autem generationem esse determinatam tam secundum principium actiuum, & secundum materiam, quā secundum locum in quo fit: Imperfectorum autem minime. Exempli causa, in genere animalium, quæ sunt perfectiora, ita se habent natura, ut equus non generetur nisi ab equo, & ex sanguine menstruo equæ, & intra matricem; at mures possunt generari ex semine, & sine semine, intra matricem, & extra. Idem perspicitur in plantis; idemque similiter contingit in elementis, nam purus ignis elementalís, nec generari, nec conseruari potest, nisi in suo loco naturali, id est, in concauo Lunæ, ergo similiter etiam eueniet in metallis, quare cum aurum sit perfectissimum omnium metallorū, habebit determinatum agens, & materiam, & locum naturalem, & propriam venam quæ latet intra sinum, & ventrem terræ, extra quem locum, aurum nullo modo confici possit. Neque valet illud, quod posset afferri contra hoc quod diximus, nimirum si mures, qui sunt perfectiores auro, possunt generari extra matricē, multo magis

magis aurum effici poterit extra suum locum naturalem; & si serpentes fuerunt arte magica producti à Magis Pharaonis, ut legimus in Exo *Exod. 7.* do, cur non etiam poterit effici verum aurum industria & beneficio artis? Hoc inquam non valet, nam eadē ratione probari posset, cū mus sit perfectior qualibet planta, & mus generari queat sine semine, quamlibet etiam plantā posse absque semine procreari; quod falsum est: nihil ergo prohibet, quod est imperfectius alio simpliciter, esse perfectius illo secundum quid. Quamobrem quod aurum requirat determinatum locum suæ generationis, nō arguit ipsum simpliciter esse perfectius aliquo animali, sed tantum secundum quid. Hæc ex Aegidio.

CONCILIATOR in differentia 209. sic ait: Metallū non potest fieri per artē, & in aliud transmutari; cum ars solum faciat permutationē in accidentibus, non autē in substantia; vel fortasse si possibile est, tamē id est homini ignotum, unde Commentator tertio De anima, ait; Dicitur de multis artificijs, quod videntur esse possibilia, sed sunt causarum ignotarum, ut v. g. Alchimia, etsi talis ars cōstituatur, fortasse hoc erit per accidens, & inspiratione diuina potius quā artis humanę sapientia. Non enim (inquit Conciliator) ars eo peruenire potest, ut agentia, & materiam, cū tēpore, modo, & alijs circumstantijs sciat ita proportionare, ut inde nouum constituatur metallum. Quod si apparen- ter videatur, id erit, quia ars fallaciam eius humano ingenio nequit detegere. Unde aurum arte constructum, vim non puto habere con-

Conciliator.

*Aegidius
negat au-
rum chi-
micum li-
cito ven-
di posse &
vera.*

ro uenditur, sed etiam quia in medicinis adhi-
betur aurum ad confortandum cor, & morbos
quosdam profligandos; maximum autem peri-
culum esset, ne aurum Alchimisticum propter
diuersam rationem constitutionis, nimium læ-
deret complexionem humani corporis, eiq; in-
signe aliquod detrimentum afferret. Quod autē
verum aurum confici nequeat, Aegidius ita pro-
bat, vel potius declarat. Cernimus in vnoquoq;
genere entium, quādam illius generis esse per-
fecta, alia verò imperfecta; perfectorum autem
generationem esse determinatam tam secun-
dum principium actiuum, & secundum mate-
riam, quā secundum locum in quo fit: Im-
perfectorum autem minime. Exempli causa, in
genere animalium, quæ sunt perfectiora, ita se
habent natura, ut equus non generetur nisi ab
equo, & ex sanguine menstruo equæ, & intra
matricem; at mures possunt generari ex semi-
ne, & sine semine, intra matricem, & extra.
Idem perspicitur in plantis; idemque similiter
contingit in elementis, nam purus ignis elemē-
talis, nec generari, nec conseruari potest, nisi in
suo loco naturali, id est, in concauo Lunæ, ergo
similiter etiam eueniet in metallis, quare cum
aurum sit perfectissimum omnium metallorū,
habebit determinatum agens, & materiam, &
locum naturalem, & propriam venam quæ latet
intra sinum, & ventrem terræ, extra quem lo-
cum, aurum nullo modo confici possit. Neque
ualet illud, quod posset afferri contra hoc quod
diximus, nimirum si mures, qui sunt perfectio-
res auro, possunt generari extra matricē, multo
magis

magis aurum effici poterit extra suum locum naturalem; & si serpentes fuerunt arte magica producti à Magis Pharaonis, vt legimus in Exo *Exod. 7.* do, cur non etiam poterit effici verum aurum in dultriâ & beneficio artis? Hoc inquam non valet, nam eadē ratione probari posset, cū mus sit perfectior qualibet planta, & mus generari queat sine semine, quālibet etiam plantā posse absque semine procreari; quod falsum est: nihil ergo prohibet, quod est imperfectius alio simpliciter, esse perfectius illo secundum quid. Quamobrem quod aurum requirat determinatum locum suæ generationis, nō arguit ipsum simpliciter esse perfectius aliquo animali, sed tantum secundum quid. Hæc ex Aegidio.

CONCILIATOR in differentia 209. sic ait: Metallū non potest fieri per artē, & in aliud transmutari; cum ars solum faciat permutationē in accidentibus, non autē in substantia; vel fortasse si possibile est, tamē id est homini ignotum, vnde Commentator tertio De anima, ait; Dicitur de multis artificijs, quod videntur esse possibilia, sed sunt causarum ignotarum, vt v. g. Alchimia, etsi talis ars cōstituatur, fortasse hoc erit per accidens, & inspiratione diuina potius quā artis humanę sapientiā. Non enim (inquit Conciliator) ars eo peruenire potest, vt agentia, & materiam, cū tēpore, modo, & alijs circumstantijs sciat ita proportionare, ut inde nouum constituatur metallum. Quod si apparenter videatur, id erit, quia ars fallaciam eius humano ingenio nequit detegere. Vnde aurum arte constructum, vim non puto habere con-

Conciliator.

fortandi cor, sicut habet aurum à natura productum. Fideles mihi tamen experti, dicunt argentum decoctione per artem fieri verum, non tamen videtur apparenter lucrari, probationibus omnibus quibus vtuntur, exploratum.

QVI DAM rerum metallicarum peritissimi, de quibus etià subtiliter & accurate scripserunt, dixerunt, primum acque summum fundamentum, quo nititur ac sustentatur ars Alchimie, nullū esse: ex quo licet intelligere, ipsam artem (si tamen ars dicenda est quæ in se nihil veri & certū habet) inanem & fallacem esse. Et enim Alchimistæ putant materiam omniū metallorum esse sulphur & argentū viuum, quamobrem profitentur se ex varia sulphuris & argenti viui inuicem permixtorum temperatione, posse quodlibet metallum efficere: in quo sanè vehementer falluntur. Nam si sulphur & argentum viuum est materia auri & argenti, ergo in venis in quibus generatur aurū & argentum, apparerent aliqua vestigia sulphuris & argenti viui; similiter etiam in venis sulphuris & argenti viui, reperirentur aliqua indicia auri vel argenti; sed ipsi qui totam pene vitam curiosissime lustrandis, & cōsiderandis venis, locisque metallorum consumpserunt, nunquam tale aliquid reperire potuerunt. quare fallā est opinio Alchimistarum, & aurū quod ab ipsis fit ex sulphure & argento viuo, non est verum aurū: non enim, vt dictum fuit, talis est materia veri & naturalis auri. Aurum autem quod fit ab Alchimistis, licet similimum videatur uero auro, falsum tamen esse multis modis cognosci & iudicari

*Non esse
materiā
omniū
metallo-
rum sul-
phur &
argentū
viuum.*

dicari potest, nempe vel ex pondere; vel ex eo, quia non sustinet vim ignis; vel ex eo quia inietum in vrinam, amittit colorem suum; vel quia non est ductile in tenuissimas laminas; vel denique quia non habet naturalis auri proprietates, quarum in primis illa commendatur, confortandi cor humanum. Hæc illi.

CARDANVS lib. 17. de subtilitate hæc scribit: sunt verò chimica inuenta, vitrum ducere in longissimas lineas, tenax aut prædurum efficere possent. Vidi ego dudum sphaeram exigua ex vitro, quæ omni conatu illisa solo lapideo, non comminuebatur, sed resiliebat ad trabes. Eiusdem facultatis chimicæ est, vitrum albis lineis interstinguere, cælare in eo imagines, falsas fabricare gemmas, purgare caphuram, metalla miscere, immutare, aut nobiliora imitari. Exempla verò fallacis Alchimicæ vide apud eundem in 10. lib. De varietate rerum, cap. 51. Quo in loco etiam hæc subiungit: aurum & argentum facere, seu ex alijs metallis ea conficere, aut gemmas factitare, aut viles in nobiliores transmutare, nemo non optare debet, ut sciat; at quid horum fieri possit, difficile scitu admodum est; & si hoc etiam sciuerimus, longè difficilior est scire, quomodo fiat. Quæ autem ab Alchimis fiunt, ea vel ad voluptatem pertinent, vel ad usum; ad voluptatem sunt gemmæ & metalla nobiliora; ad usum tincturæ, colores, materiæ vasorum & alia similia. Circa quodlibet autem horum, tria excogitari possunt, vel ut fiat, quod maximum est; vel ut purgentur, vel ut perficiantur. Horum primum, de metallis, adhuc sub

Cardanus.

Inuenta & opera artis chimicæ.

*Utilitates
artis chi-
mica.*

iudice lis est an fieri possit; secundum & tertium, ferme inuentum est ad summam perfectionem, ac licet ars chimica non faciat verum aurum, quatuor tamen præstat magnas utilitates. Prima est, quia potest vnum metallum facere simillimum alij, vt ferrum æri, & æs auro & argento, id quæ clarius apparet in gemmis. Secunda, cum id quod in aliquo potentia continetur, per vim ignis excitat, extrahit, & ad perfectionem perducit. Tertia cum ea quæ superflua sunt, vt sua absumendo deregat, vt cum ex calce alumen excipitur, quod non genitum est vi ignis, sed exceptum; ita fit id quod vocant multiplicationem, cum ex terra ipsa quæ aliquid continet quod continetur, excipiunt. Quarta, Ars chimica vi ignis multas facere potest compositiones atque separationes, non minus viles & lucrosas, ijs quæ ab Alchymistis tam anxie quæruntur & ambitiose promittuntur transmutationibus. Hæc Cardanus. Ex quibus verbis perspicitur eum arbitrari chemicam illam auri generationem, vel esse impossibilem, vel propemodum impossibilem.

DECLARATIO OPINIO EORVM

qui defendunt Alchimiam.

ALBERTVS in libro suo 3. de Mineralibus c. 9. hanc de facultate Alchimie questionem pertractans, primum exponit sententiam Auicennæ, quæ fuit hæc: sciant (inquit Auicenna) artifices alchimie species metallorum permutari non posse, quamuis aliquid illis simile fieri possit; quod enim differentia specifica ali-

*Opinio
Auicennæ.*

quo

quo tollatur ingenio, non credo possibile, sed expoliatio accidentium non est impossibilis, vel saltem diminutio eorum: non enim permutatur species metallorum, nisi prius in primam materiam metallicam reducantur, & sic iuamine artis deducantur in speciem metalli quod voluerit. Atque idem quoque sensisse ait Hassem Philosophum præcipuum in physicis & in mathematicis, deinde Albertus subiungit ea quæ sequuntur: Oportet nos dicere, Alchimicos peritos, non aliter operari quàm peritos medicos, qui per medicinas purgatiuas purgant materias corruptas & nocentes sanitati, & postea per remedia confortantia naturam, iuuant virtutem naturalem, vt digerendo, sanitatem inducant: quæ sanitas est effectus & naturæ & artis, sed illius effectiuè & principaliter, huius autem organicè & instrumentaliter: sic Alchimistæ primo benè purgantes materiam argenti viui & sulphuris insitam omnibus metallis, confortât, deinde deducunt virtutes elementares, & cœlestes tali materiæ inhærentes ad proportionem mixtionis metalli quod intendunt inducere, & tunc ipsa natura operatur, & non ars nisi organicè iuuando & expoliendo vt diximus, & sic verum aurum & argentum educere, & facere videntur: quod enim virtutes elementares, & cœlestes faciunt in vasis naturalibus, hoc etiam faciunt in vasis artificialibus, si artificialia formantur ad modum vasorum naturalium: & quod facit natura calore solis & stellarum, hoc faciet ars calore ignis, dummodo sic contemperetur, vt non excedat virtutem se mouentem & infor-

*Sententia
Alberti
Magni.*

mantem quæ est in metallis: huic enim cœlestis inest virtus, quæ primo commiscuit eam, & hæc inclinatur ad hoc vel ad illud per artis iuamē. Alchimia igitur per hunc modum procedit, id est, corrumpēs vnum, à sua specie remouendo, & cum iuuamine eorū, quæ in materia insunt, alterius speciē inducendo, quare omnium operationum alchimicarum melior est illa quæ procedit ex eisdem, ex quibus procedit natura; sicut ex purgatione sulphuris, per decoctionem & sublimationem & expurgationem argenti viui horumque bona permixtione cum materia metalli, in his enim & ex virtutibus horum, omnis metalli species inducitur. Qui autem per alba albificant, & per citrina citrinant, manente specie prioris metalli in materia, proculdubio deceptores sunt, & verum aurum atque argentum non faciunt; & hoc modo ferè omnes vel in toto, vel in parte procedunt, propter quod ego experiri feci aurum alchimicum quod ad me delatum est, & postquā sex aut septem ignes sustinuit, tandem amplius ignitum consumitur & perditur & quasi ad fecem reuertitur. Hæc Albertus. Ecce supradictis verbis Albertus, non solum docet verum aurum posse fieri per Alchimiam, sed etiam quis modus eius sic efficiendi sit possibilis, & quis impossibilis, manifestè declarat.

Q V I D A M Ianus Lacinius, qui de facultate chimica in transmutandis metallis multa disputauit, eiusque disputationis summam memorat Cardanus loco supradicto, probat arte chimica posse confici verum aurū, his rationibus.

Quinque
rationes p
Alchimi-
stis.

Primò,

Primò, metalla sunt quædam pura & concocta, vt aurum & argentum: quædam cocta sed impura, vt æs, ac ferrum: quædam cruda & impura, vt utrumque plumbum; sed impura repurgari, cruda concoqui possunt, igitur ex ære, ferro & plumbo, aurum & argentum fieri potest. Quod autem talia concoqui possint, demonstrat ex sententia Aristotelis 4. Meteororum, vbi de concoctione agit. De purgatione dubium non est, quippe cum proprium sit ignis separando purgare. Deinde propinquitas, paruumque causarum discrimen, hoc idem suadet, cum ab iisdem omnia fiant. Supponit autem omnia metalla constare sulphure & argento uiuo; quæcumque uero similia sunt, facile inuicem transmutantur, eoque magis, quod natura uidetur semper perfectissimum intendere in omni genere, uelut aurum, quæ igitur imperfecta sunt, artis beneficio perfici posse uidentur, tum ut ad finem, tum ut ad motus ipsius perfectionem perducantur. Postea, si ars auctore Arist. in. 2. Phys. & 4. Meteororum est imitatrix naturæ, cum natura concoquendo purgandoque ex sulphure & argento uiuo, aurum argentumque perficiat, cur non etiam idem simili ratione operans ars possit efficere? Adhæc, ea dici debent secundum naturæ ordinem copulata & inuicem transmutabilia, quæ non habent omnino diuersas operationes sed easdem, in eo tantum differentes, quod quædam habent eas imminutas & imperfectas, uelut foetus, infantis comparatione, ouum pulli, aurelia papillionis. At plumbum, æs, ferrum, argentum, nullas habent operationes ab auro distinctas,

stinctas, sed quas illud habet, utpote liquefcere, duci, graue esse, nitere, ignibus resistere; easdem habent hæc, sed viciatas & imminutas, nō enim ita splendent, non sunt adeo graua, minus resistunt ignibus, non tota liquefcunt, non tam tenuiter ducuntur; igitur hæc dici debent aurum imperfectum, & beneficio artis perducī queunt ad perfectionem auri. Atque hoc putat Cardanus esse maximum argumentum quod pro Alchimistis afferri possit. Postremò, idem astruit exemplo ranarum, quæ statim, ob præparationem materiæ, ex puluere generantur. Sunt autē ranæ perfectiores auro, & ut animalia perfecta, non solum partium simularium compositione, sed etiam instrumentorum compositione indiguerunt. Auicennam quoque citat dicentem, vitulum in nubibus generatam seminiuum excidisse inter imbres. Generantur etiam ex iuenculo strangulato apes, ex Basilico scorpiones, ex exilatura Anatis sub dio expositæ bufones, ex Asinis vespæ, ex equis Scarabæi, ex mulis locustæ, aquæ, quibusdam in locis conuertuntur in lapides: aër concussus inter duriora corpora, repente transit in igne, fumus metallorū, præcipue plumbi, cogit argentum viuum, cortex mali punici ferrum mutat in chalybem. Si igitur hæc tam admiranda & pene incredibilia fieri possunt, atq; adeò quotidie fieri videmus, cur incredibile videat, posse ab Alchimistis verū aurū cōfisci? Hæc ille disputat pro Alchimistis.

Antonius ANTONIVS Miradulanus, Philosophus
Mirandulanus. nostræ memoriæ præstans, & in Aristotelis doctrina excellenter versatus, in illo suo opere
 quod

quod scripsit de Euerfione singularis certaminis, libro 19. lect. 7. hanc de Alchimistis sententiam pronunciat. Dicimus veram esse Alchimistarum opinionem quod aurum possit fieri, & ab arte, & a natura, quia transmutare possunt argentum viuum, & alia quæ ad id requiruntur, ita ut fiat eadem materia: sicut non solum a natura sed etiam ab arte animalia, ut scorpiones generari possunt. Verum quia illud aurum fit rarissime, & cum maxima difficultate, multa enim quæ ad id concurrunt, facillimè impediri possunt, idcirco non videtur fieri posse, sed rei difficultas non arguit impossibilitatem. Non est autem danda opera illi arti, non quia non sit vera, sed quia tantæ est difficultatis, ut sit vtilius eam omittere quàm exercere: & multi quidem ditissimi ad magnam inopiam redacti sunt, propterea quod maximis sumptibus impensis, vel nunquam assecuti sunt, quod hæc ars pollicetur, vel certe raro, & parum, ita ut sumptus longè sit maior lucro, quare satius est alijs artibus certioribus operam dare, quæ maiori ex parte operam suam præstant, quàm huic quæ rarissime propter res naturæ absconditas, finem suum assequitur. Hæc Mirandulanus.

EXPLICATUR BREVITER

opinio auctoris.

NOBIS autem propositam questionem philosophicè considerantibus atque perpendentibus, tria videntur hac de re valde probabilia dici, & firmari posse, unum est, nullà esse

ratio-

*Snia au-
toris de
auo al-
chimistis
co.*

rationem philosophicam, vel necessariam, vel etiam admodum probabilem, qua demonstretur rationem chemicam efficiendi verum aurum, esse impossibile. Cur enim putetur impossibile? An quia nihil eorum, quæ sunt à natura potest fieri ab arte? at hoc in generatione multorum animalium, aliarumque rerum, quæ opera, & ministerio artis non secus generantur quàm à sola natura, falsum esse cognoscitur. An quia (ut volebat Aegidius) nihil eorum, quæ sunt in genere suo perfectissima, potest produci nisi vno modo, id est, solum ab agente suo naturali? Verum si Aegidius verisimili aliqua ratione hoc probaret, aliquantulum fortasse valeret ad persuadendum: cum autem nullam huius rei probationem afferat: quæ facilitate ab eo id dicitur, eadem planè à nobis contemni ac rejici potest. An denique quia aurum naturale generatur uirtute caloris coelestis, aurum uerò chemicum efficitur à calore igneo, qui duo calores cum multum inter se differant, non poterunt eundem effectum præstare? sed hæc ratio dupliciter peccat. Primum enim falsum est calorem coelestem & igneum specie inuicem distingui: cum enim ab eodem contrario, hoc est, à frigore similiter corrumpantur, cum ab eadem causa interdum producantur nimirum à lumine, cum se inuicem intendunt atque augeant, cum ad productionem ignis, & mixtorum simili ratione conducant, fieri non potest, ut ea ratione qua colores sunt, specie distinguantur inter se: differunt igitur ea re solum, quòd calor coelestis propter ordinatum,

coeli

Calor coelestis, & elementaris non differunt specie.

coeli motum, est valde temperatus & accommodatus ad generationem & conseruationem rerum sublunarium, quam ob causam appellatur salutaris & viuificus; calor autem igneus ex se non est temperatus, sed agit quantum potest agere, & res sibi subiectas tandem destruit atque interimit, quocirca vocatur à Philosophis destructiuus & corruptiuus rerum. Verum si hic calor aliunde corrigatur atque temperetur, nimirum vel à facultate animæ, vt in animalibus contingit, vel ab arte, vt fit in multis mixtis & medicamentis, quæ à calore igneo moderatione artis procreantur; efficietur, profectò vt calor igneus talis propemodum euadat, qualis est cœlestis. Deinde, experientia manifestè ostendit quædam animalia similiter generari posse calore igneo atque calore cœlesti. Nam apud Aegyptios pulli calore igneo ex ouis excluduntur atque procreantur. Quam rem Iulius Scaliger, vir propter excellentem omnium disciplinæ eruditionem admirandus, in ijs quæ scripsit contra Cardanum exercitatione 23. pulchrè describit his verbis: In Aegypto ad Cayrum fumos construunt alij alio multiplici fornice imposito: in quorum tholi supremi medio, foramen est, per quod caloris vis, quæ immodica possit officere; subit atq; exhalat: in imo ignem accendunt temperatum: Quorum multas centurias in fornicū superiore planitie disponunt: statis diebus erumpit pullorum turba, quos illi non numero sed mensura venales habent, modiolum statuunt sine fundo: quem vt implerūt, tollūt, neque hæc fabula est, sed fabulæ ipsi qui negant,

Animalia generari posse solo calore ignis, argumentū Iulij Scaligeri.

Ex auripigmēto, refie Plinio, fieri verum aurum.

negāt. Hæc Scaliger. Cæterū posse ex alijs metallis verè aurū effici, probari argumento & experimēto posset auripigmēti; ex quo perfectū aurū posse fieri, testis est Plinius, qui rē nō pri- scis temporibus sed sua ætate factā testatamque cōmemorans, ita scribit lib. 33. cap. 4. Aurū faciendi est etiā vna ratio ex auripigmēto quod in Syria foditur pictoribus, in summa tellure, auri colore, sed fragili lapidum speculariū modo. Inuitaueratque ipse Caium principē auidis- simū in auri; quamobrem iussit excoqui magnū pondus; & planè fecit aurum excellens, sed ita parui ponderis, vt detrimentum sentiret, illud propter auaritiā expertus, quanquam auripi- gmenti libræ 14. permutarentur: nec postea ten- ratum ab ullo est. sic Plinius.

ALTE RV M verò, quod eadē de re proba- bilissimè potest asseri, illud est; chemicam ra- tionem efficiendi verum aurum non quidem physicè, sed moraliter vt aiunt, loquendo, vel impossibilem, vel propemodum impossibilem videri, non propter vllam rationem philosophi- cā quæ adhuc ab ullo sit allata, sicut ostensum est, sed propter ipsam experiētiā quæ in rebus naturalibus, moralibus atq; artificialibus, sum- mi argumenti firmissimæq; rationis vim debet obtinere. Etenim cū plurimi in chemicæ faculta- tis tractatione & exercitatione diu multumque laborauerint, & in veri auri effectiōnem acerri- mis studijs atq; incredibili cupiditate incubue- rint, nemo tamen adhuc fuit præter vnum aut alterum probatis proditum historijs, quem li- quido constet verum aurum & omni ex parte proba-

Cur non videatur esse vera ars Alchimia.

probatum ac perfectum effecisse. Quod si effectio auri per artem chemicam est possibilis, cur ea cum tamdiu & tam multum optata, quæ sita, & procurata fuerit, nondum tamen reperta & usitata fuit? nam quia possibilis est generatio animalium, medicamentorum, aliarumque multarum rerum non solum per naturam, sed etiam per solertiam & industriam humanam, iam pridem inuentæ sunt artes, quæ huiusmodi res & verè & facillè possunt perficere; cur igitur idem non contingit in auro chimico? nisi quia vel talis modus efficiendi tale aurum simpliciter est impossibilis, vel si est possibilis, nondum tamen is est humano ingenio, & fortasse non potest esse, exploratè perfectèque cognitus. Atque hoc argumentum ab experientia ductum, non solum apud Philosophum naturalem, qui nunquam à rebus sensatis experientiaque comprobatis, uel transuersum (ut aiunt) digitum discedit, sed et apud quemcumque hominem sanæ mentis rectique iudicii plurimum valere debet. Quod si habent isti, ut iactant, veram certamque artem faciendi aurum, cur sibi primùm non faciunt tantum auri, ut nulli iusegeant, sed bonis omnibus quæ parari auro possunt, abundant? At enim videre licet istos, semper egentes & mendicos, quique per vana promissa, alienis opib. exhaustendis, suam quoquomodo egestatem subleuare, suamque famem explere cupiant.

AD extremum, illud non tantum probabiliter dici, sed etiam pro vero certoque confirmari potest, artem chemicam, licet ea fortassis sit utilis in distillationibus & alijs reb. quas superius

*Non esse
permittē
di in Re-
publica v
sum Al-
chimia.*

ex sententia Cardani memorauimus, tamen in eo quod spectat ad effectiōem veri auri quam illa proficitur atque in primis pollicetur, vanam esse, noxiā, ac perniciosā Reipublicæ. Primo, Quia aut nunquam, aut rarissimè præstat quod promittit, ex quo non semel factum est, vt multi ad extremā inopiam atque paupertatem redacti fuerint; vnde rectè quidā ait, Alchimistas non efficere aurum, sed absumere; non implere crumenas, sed magis deplere & exhaurire. Deinde, quia faciunt falsum aurū falsamq; monetā, atq. falsas gemmas pro veris passim distrahunt, atque diuendunt, ex quo Respublica hominumq; societas magnum caperet detrimentum. Postremò, quia verum aurum non rarò adhibetur in medicinis ad exhilarandū & roborandū cor: aurum autem chemicum cū vel non sit verum aurum, vel certè imperfectius sit auro naturali, vel non, utiq. habeat eiusmodi proprietates, aut certè non ita vitales & salutes humano corpori, quare non sine discrimine salutis & periculo vitæ, in medicinis adhiberetur. Hæc igitur nobis visa sunt de chimica facultate efficiendi verum aurum, probabiliter posse disputari.

C A P V T XII.

DE ORIGINE MAGIÆ ET ijs qui in ea clari fuerunt.

ORIGINEM Magiæ, præsertim eius q̄ diximus non esse naturalem, variè tradūc scriptores. Philo libro De. specialibus legibus
censet

cenſet ex vera, & naturali Magia adulterata, & corrupta, natâ eſſe fallacem, & quæ uulgo propriè dicitur Magia, ita ſcribens: Ex hac adulterata, & deprauata, deſcédunt quas proprio maximè vocabulo malas artes dicimus, circulatorum, ariolorumq; ſtudia, mulierum, mancipiorumq; nequiſſimorū expiationes, & luſtrationes profitetium, mutationesq; amoris in odiū, aut ex aduerſo in amorem odij, per quasdam paſſiones amatorias, & incantamenta idonea: atque his dolis circumueniunt homines, & ingentium malorum atque ruinarum ſunt cauſa, non priuatis modò hominibus aut familijs, ſed ciuitatibus, regnis, & prouincijs. Quamobrem huiusmodi artes, meritò lege Moſaica, grauiffimis propoſitis poenis prohibentur. Hæc Philo. Verus tamen opinio eſt plurimorum ſcriptorū probata conſenſu, principem huius Magiæ doctorem, & quaſi parentem fuiſſe Zoroaſtrē, vel Perſam, ut Plinius, & Diogenes Laertius uocāt: vel Baſtrianum, ut Diodorus Siculus, & alij nominant. Et Plinius lib. 30. cap. 1. ita de eo ſcribit: Sine dubio in Oriente orta eſt Magia, in Perſide à Zoroaſtre, ut inter auctores conuenit. Eudoxus Zoroaſtrem hunc, ſex millibus annorū ante Platonis mortem fuiſſe prodidit: ſic & Ariſtoteles; Hermippus, qui de tota ea arte diligentiffimè ſcripſit, & viciſ centum millia uerſuum à Zoroaſtre cōdita, indicibus quoq; voluminum eius poſitis explanauit, præceptorem à quo inſtitutus eſt Zoroaſter, tradidit Azonacem quinque millibus annorum priorem bello Troiano. De quò Zoroaſtre mira alijs locis ſcri-

*Philo de
origine
Magia.*

*Zoroaſ-
tres Ma-
gia parēs.*

Plin. lib. 7. bit Plinius: Vnum enim eum, (inquit) mortaliū eodem quo natus est die risisse, cerebrumque ita ei palpitasse, ut impostam repelleret manū, futuræ præsentia scientiæ, viginti annis in deserto Magiæ vacantem, caeco vixisse ita temperato, ut vetustatem non sentiret. Iustinus quoque historicus libri primi initio, inuentorem artis Magicæ facit Zoroastrem: idemq; sentit B. Augustinus lib. 2. 1. De ciuitate Dei, cap. 14. Solum inquit, Zoroastrem quando natus est, ferunt, risisse, nec ei boni aliquid monstruosus ille risus portendit: nam magicarum artium fuisse perhibetur inuentor, quæ quidem illi nec ad præsentis vitæ vanam felicitatem contra suos inimicos prodesse potuerunt; a Nino quippe Assyriorum rege, cum esset ipse rex Bactrianorum, bello superatus est. Suidas etiam ait, Magiam inuentum esse Persarum, apud quos Magi magnam fidem, & auctoritatem habuerunt. Auctor Historiæ Scholasticæ enarrans historiam libri Geneseos, cap. 39. Ninus, (inquit) vicit Cham, qui adhuc viuebat, & regnabat in Bactria, seu in Thracia, ut alij uolunt, & uocabatur Zoroaster qui Zoroaster. inuentor artis Magicæ, qui & hanc, & septem liberales artes in quatuordecim columnis scripsit: septem æneis, & septem lateritijs, contra duplex orbis excidium, quod timebatur, vnum per aquas, alterū per ignem. Ninus verò libros eius combussit. hinc etiam orta sunt idola. Hæc ille. Verū de antiquitate Zoroastris non conuenit inter scriptores; nam Eudoxus, & Aristoteles, ut ex Plinio retulimus, uolunt eum antiquiorem fuisse Platone sex millibus annorum, Hermip-

Hermippus autem vel (vt citat Laërtius) Hermodorus Platonicus libro De disciplinis, facit eum quinque millibus annorum bello Troiano vetustiorē; ē contrario autem Xantus Lydius, vt refert Laërtius, multo recentiorē eum facit, hoc est, sexcentis duntaxat annis ante Xerxis transitum in Græciam. Sed illi nimium multos computant annos, hic nimium paucos. Constat enim Zoroastrem fuisse tempore Nini primi Assyriorum regis, quo regnante natus est Abraam: ab ortu autem Abraæ, vsque ad primā Olympiadem fluxerunt anni mille centum septingenti, & paulò amplius sexaginta: nam qui plures quam cæteri annos monarchiæ Assyriorum & Medorum vsque ad Cyrum attribuerunt, illi mille trecentos sexaginta, huic trecentos quinquaginta assignarunt. Cœpit autem Cyrus regnare initio quinquagesimæ quintæ Olympiadis: Secundum hanc igitur laxissimam cōputationem, a Nino & Zoroastre vsq; ad primā Olympiadem, numerantur anni mille quadringenti nonagintaquatuor. Bellū porrò Troianum septem & quadringentis annis præcessit Olympiades: Xerxis transitus in Græciam, in 75. excessus Platonis in 108. Olympiadem incurrit. Ex quo apparet multitudinē illam annorum, quam Eudoxus, Aristoteles & Hermippus tribuunt antiquitatī Zoroastri, vel esse fabulosam, vel annos illos nō quales nostri sunt, sed quales Aegyptij & Arcades habuerunt, hoc est, trimestres, esse cēsendos. Nec dissimile fuit eodē in loco Plinij quippe qui ait Moysem multis annorum millibus posteriorem fuisse Zoro-

*Laërtius
initio Opp
ris.*

astre; cum subtilissima Chronologiæ ratione compertum sit, paulò amplius sexcentis annis Moyse priorem fuisse Zoroastrem.

*Cassiani
de origi-
ne Ma-
gia opinio
Gen. 6.*

APVD Cassianum Serenus Abbas collat. 8. cap. 21. originem Magiæ & omnium maleficarum artium altius repetit, nimirum etiam ante diluuium, ex eo tempore quo filij Dei, vt scriptura narrat, permitti sunt filiabus hominum, ait enim, scientiam omnium rerum coelestium & sublunarium quam Adam à Deo acceperat, tradidisse ipsum filio suo Seth, cuius semen eam seruauit incontaminatam, & donec diuisum à sacrilega propagine Cayn perdurauit, eam doctrinam ad Dei cultum, & ad vtilitatem vitæ communis exercuit: cum verò fuisset impiæ generationi permixtum, ad res profanas atque noxias, quæ piè didicerat, instinctu Dæmonis deriuauit; curiosasq; ex ea maleficiorum artes atque præstigias ac magicas superstitiones audacter instituit. Sed quomodo hæc curiosa & malefica doctrina diluuium non perierit, in causa fuit Cham, vt antiquæ ferunt traditiones, qui superstitionibus & sacrilegis artibus fuit infectus, easq; artes, cum in arcam in quam cum Noë patre suo iustissimo, & sanctis fratribus ingressurus erat, inferre non auderet; diuersorū metallorum laminis, quæ scilicet aquarum non corrumperentur iniuria, & durissimis lapidib. qui vim ignis non sentirent, insculpsit: quæ diluuium peracto, eadem qua ille celauerat curiositate perquirens, sacrilegiorum ac perpetuæ nequitiae seminarium transmisit in posteros. Hac itaque ratione illa opinio vulgi qua creditur

Ange-

Angelos vel maleficia, vel diuerfas artes hominibus tradidisse, in veritate completa est. Hactenus Abbas Serenus.

SED mihi verius sentire videntur, qui Diabolum primum Magicarum artium auctorem & parentem faciunt, a quo mortales earum cognitionem acceperint, & vsum didicerint. Et tamen primum Magiæ vsum & effectum memoria repetentibus, haud improbabiler videri potest, Magiæ vsum vnâ cum mundo coepisse, & quidem in Paradiso, salua etiam tunc & integra illibataq. hominis innocentia. Ibi enim Diabolus formam sibi induens serpentis, vel occultè per verum & naturalem serpentem Euam alloquens, blandissimis deceptam promissis, ad vitum pomum maximo sui suæq. totius humanæ sobolis exitio, edendum induxit. Nec mirum videri debet si Diabolum Magiæ auctorem faciamus, cum ipse, vti apud Ioannem capite octauo Dominus noster dixit; *Homocida sit ab initio, & in veritate non steterit, quia non est veritas in eo. Cum loquitur mendaciū, ex proprijs loquitur, quia mendax est & pater mendaciū.* Rectè igitur Lactantius lib. 2. Diuinarum institutionum, omnium maleficarum artium inuentores & magistros fuisse Dæmones, confirmat, his verbis: Eorum inuenta sunt Astrologia & Aruspicina & Auguratio, & quæ dicuntur Oracula, & Necromantia & ars Magica, & quicquid præterea malorum exercent homines vel palam, vel occultè: quæ omnia per se falsa sunt, vt Sibylla Erythræa testatur. Hæc & alia multa in

Prima origo Magicarum artium à Dæmonibus.

Lactantius.

*Præclara
Cypriani
sententia.*

eandem sententiam eo loco Lactantius comme-
morat. Sed nemo grauius & elegantius omnes
Magiæ species omnesque fallacias ex Dæmo-
ne profectas esse ostendit quàm Cyprianus in
libro de Idolorum vanitate: Nequissimi, inquit,
spiritus, sub statuis ac imaginibus consecratis
delitescunt hi afflatu suo vaturn pectora inspi-
rant, extorum fibras animant, auium volatus gu-
bernant, sortes regunt, oracula efficiunt, falsa
veris semper inuoluunt: nam & falluntur &
fallunt, vitam turbant, somnos inquietant, irre-
punt in corpora, mentes terrent, membra distor-
quent, valetudinem frangunt, morbos laceffunt;
vt ad cultum sui cogant, vt nidore altarium &
rogis pecorum saginati, remissis quæ constrin-
xerant, curasse videantur. Hæc est de illis mede-
la, cum illorum cessat iniuria; nec aliud illis stu-
dium est à Deo homines auocare, & ad supersti-
tionem sui, ab intellectu veræ religionis auer-
tere: cum sint ipsi poenales, quærent sibi ad pœ-
nam comites, quos ad crimen suum fecerint er-
rore participes. Hi tamen adiurati per Deum vnũ
à nobis, statim cedunt, & fatentur, & de obses-
sis corporibus exire coguntur. Videas illos no-
stra voce & operatione, quasi flagris cædi, igne
torreri, eiulare, gemere, deprecari, vnde veniāt,
aut quando discedant, ipsis etiam qui se colant
audiētib; confiteri, & vel exiliunt statim, vel
euanescent gradatim, put fides patiētis adiuuat,
aut gratia curantis adspirat. Hinc vulgus in odiũ
nostri nominis cogunt, vt nos odisse incipiāt ho-
mines antequam nosse, ne cognitos aut imitari
possint, aut damnare nō possint. Hæc Cyprianus.

SED

SED ne christianorum hominum duntaxat hæc videatur opinatio, excitabo etiã testes Philosophos Græcorum, & quidem nobilissimos. Aristoteles in primo de Philosophia libro, ut Laërtius initio sui Operis memorat, Magos Aegyptijs antiquiores esse prodidit, duoque iuxta illos esse principia, bonum Dæmonem, & malum: alterum ex his Iouem & Onomasdem, alterum Plutonium & Arimanium dici: quod Hermippus quoque in primo de Magis ait, atque Eudoxus & Theopompus, qui & reuicturos homines, iuxta Magorum sententias dicit, immortalesque futuros: & vniuersa illorũ mysteria & effectus precationibus quibusdam constare. Ista Eudemus quoque Rhodius tradit. Hæc Laërtius. Verum nihil luculentius testimonio Porphyrij: quod libro 5. De præparatione Evangelica, cap. 7. his verbis refert Eusebius: Magicæ artis dii Gentilium & inuētores & doctores fuerunt. Vnde namque homines quibus rebus Dæmones colantur & cogantur, quàm ab ipsis Dæmonibus discere potuissent? Neque putes id à nobis tantum dici: Porphyrius testis citetur, qui in libro De responsis sic ait: Non solum familiaricem conuersationem suam, verum etiam quibus rebus gaudeant & quibus alligetur, Di hominibus significarunt. Ad hæc quibus rebus cogantur, & quæ sibi afferenda sint, & quos dies vitare oporteat, figuras quoque ipsas simulachrorum quales esse debeant, & in quibus locis ipsi versentur, & omninò nihil est, quod ab ipsis dijs homines non didicerint. Atque hæc Porphyrius ex varijs Proserpinæ responsis demon-

Porphyrius
us.

strat & confirmat. Quid ergo mirum, Magicæ artis & inuentionem & studium & vsum fuisse antiquissimum? Certè nos supra à Mundi vsque primordijs, Magicæ originem repetiuimus, & liber Exodi satis clare ostendit, iam tēporē Moy- sis, hoc est, plus quam trecentis annis ante bellū Troianum, Magiam claram & celebrem fuisse, Magosque magna apud eam gentem, & sapien- tiæ & diuinæ cuiusdam virtutis auctoritate, & existimatione floruisse, vtpote qui se Moyfi op- ponere ausi fuerint, similiter illi mira quædam
Exod. 7. operantes. Nec Deus per Moysen tam graues pœnas aduersus Magos constituisset, nec tam se- uerè eorum consuetudinem & congressum Iu- dæis interdixisset, nisi iam tunc eorum ars, sicut hominibus exitiosa erat, sic nota & celebris fu- isset. Porro circa belli Troiani tempora claram fuisse Magicæ famam, non obscurè indicat Ho- merus, præsertim in Vlyssis erroribus; adedò vt totum opus non aliunde constet. Siquidem Pro- teæ & Syrenum cantus apud eum, non aliter in- telligi volunt; Circe vtique & inferorum, euo- catione hoc solùm agi. Deinde apud Thēssalas vrbes diu Magia, magna celebritate viguit. Or- pheus quoque magnam ei fidem & auctori- tatem addidit. Sed primus extat, vt inquit Plinius, de eo commentatus Osthānes Xerxem Regem Persarum bello quod Græcis intulit, comitatus, qui velut semina artis portentosæ sparsit, obiter infecto quocunque commeauerat mundo; & hic maximè ad rabiem, non auiditatem modo sententiæ eius Græcorum populos egit. Sed ante hunc, clarissimum in ea arte Pythagoræ nomen fuit,

fuit Is autem quem dixi Pythagoras, & post eū Empedocles, Democritus & Plato ad hanc discendam nauigare, exilijs verius, vt inquit Plinius, quam peregrinationibus susceptis, hanc reuersi prædicauere, hanc in arcanis habuere. Sed maxime omnium Democritus, & aliorum suisq; editis de ea voluminibus, eodem tempore in Græcia, quo medicinam Hippocrates, hoc est, circa Peloponesiacum Græciæ bellum, & annum Romæ conditæ trecentessimū, eam illustrauit. Multis post hos sæculis, Apostolorum temporibus apud Brachmanas Indorum Iarchas, & apud Gymnosophistas Aethiopum, Tespesion Magiæ existimatione illustres fuerunt: quo tempore Simonem cognomento Magum, *Simō Magnus.* propter hanc artem multum claruisse, omnis loquitur Ecclesiastica historia. Is Apostolorum æmulus, non apud Samaritas modo, sed apud *Actor. 1.* Romanorum quoque principes, ad magicas eius præstigias attonitos, honores etiam diuinos obtinuit: ex quo velut parente, multiplex hæreticorum soboles prognata, & sub Christiano nomine magicas artes professa, religionē & disciplinam christianā apud ignaros, infamem & odiosam fecit. Verū omnes ante se postq; eius artis famæ celebres, longè superauit Apollonius Tyaneus, eius perdiscendæ studio totum penè orbem peruagatus, & cum ijs congressus quicunque tunc in ea clari habebātur. Is Magiæ scientia tantam nominis claritatem gloriamq; sibi comparauit, tantaq; sui admiratione hominum animos impleuit, vt à multis eius sapiētiā operaq; æstimantibus, & viuus & mortuus quasi

quasi Deus haberetur. Taceo hic Plotinum, Porphyrium, Iamblicum, Proclum, Apuleiū aliosq; Pythagoricæ ac Platonice sectæ plurimos, qui Magiam & coluerunt studiosissimè, & pugnantissimè defenderunt, & tanquam inter omnes sapientiæ partes clarissimam, vtilissimamquæ, summis laudibus prædicauerunt. Sed quæret aliquis, quomodo Magia artium omnium vanissima & fraudulentissima, tantum in toto terrarum orbe totq; sæculis valuît? Huic quæstioni respondens Plinius primo capite tricesimi libri: Auctoritatem, inquit, ei maximam fuisse nemo miretur: quandoquidem sola, artium, tres alias imperiosissimas humanæ mentis complexa, in vnā se redegit. Natā primum è Medicinā, nemo dubitat. ac specie salutari irrepsisse, velut altiore sanctioreq; quā medicinā: ita blandissimis desideratissimisq; promissis, addidisse vires religionis, ad quas maximè etiam nunc caligat humanum genus. Atque vt hoc quoque suggererit, miscuisse artes mathematicas, nullo non auido futura de sese sciendi, atque ea è cœlo verissimè peti credente. Ita possessis hominum sensibus triplici vinculo, in tantum fastigium adoleuit, vt hodieq; etiam in magna parte gentium præualeat, & in Oriente regum regibus imperet. Hæc Plinius.

*Religio
disciplina
Christi te
nebras
Magia &
veterum
malefica-*

CEATERVM illud hoc loco magno nostro gaudio ingentiq; gloria Christianæ religionis considerandum est, cum primum Euangelicæ doctrinæ lux mundo affulsit, omnium magicarum fraudum caliginem fuisse discussam atq; dissipatam. Simul enim fides Christi prædicat
& rece-

& recepta mundo fuit, omnis magicarū artū, ^{ruartū d} oraculorum, vaticinationum cæterarūque dia- ^{mūdo di} bolicarum fraudum vis concidit, defecit, eua- ^{scussit.} nuit. Post Euangelium (inquit Tertullianus in li-
bro de Idololatria) nusquam inuenies aut So-
phistas, aut Chaldæos, aut Incantatores, aut Cō-
iectores, aut Magos, nisi planē punitos. Vbi sa-
piens? ubi literator? ubi conquisitor huius æui?
Nonne infatuauit Deus sapientiam huius sæcu-
li? Sic Tertullianus. Atque hæc ita fore, uti cerni-
mus euenisse, multò antè Christus Dominus
discipulos suos docuerat, nam apud Ioannem
cap. 12. dixit: *Nunc iudicium est mundi, nunc
princeps huius mundi eijcietur foras: & ego
si exaltatus fuero à terra, omnia trahā ad me-
ipsum: Et apud Lucam capite 11. Cum fortis ar-
matius custodit atrium suum, in pace sunt ea,
quæ possidet. Si autem fortior eo superueniens
uicerit eum, vniuersa eius arma aufert in qui-
bus confidebat, & spolia distribuit.* Quantum
(inquit Eusebius libri primi De præparatione
Euāgelica, c. 2.) recepta Christi fidē mūdus pro-
fecerit, ipsis oculis cernimus. Non enim Persæ,
qui eū secuti sunt, matres suas nefandis nuptijs
cognoscunt, non humanis vescuntur carnibus
Scythæ, nec carissimos, falsa religione impulsi li-
beros ingulant: nō Massagetæ ac Derbices pro-
pinquos atq; affines suos senectute confectos
immolant, aut eorum cārnes epulantur: nō Ty-
barenī senes suos præcipitare, Hyrcani rapaci
auīū gñi, nō Caspij canibus proijcere solent:
quæ qdē antea religiosissimè faciebāt: nūc verò
euange.

Esa. 29.

1. Cor. 1.

Ibidem.

euangelica virtute vndiq; hæc tetra, fæda & im-
 mania flagitia explosa sunt. Quis iam doctrinã
 Christianam amplexus, Deos putat aut inania,
 & surda simulachra, aut maleficos Dæmones in
 eis habitantes, aut partes mundi, quæ conspiciũ
 tur, aut mortuorum ymbra, aut etiam anima-
 lium vel abiectissima, & nocentissima, quibus ca-
 men rebus uniuersæ penè gentes ante prædica-
 tionem Euangelij diuinos honores cultusq; tri-
 buebant. Non satis existimari potest, inquit Pli-
 nius lib. 30. cap. 1. quantum Romanis debeatur,
 qui sustulere monstra, in quibus hominem occi-
 dere religiosissimum erat, mandî etiam saluber-
 rimum. Quis ergo satis æstimet, quantum de-
 beant Christo, cum aliæ gentes, tum in primis,
 & gens, & vrbs Romana, cuius fidei ac doctri-
 næ beneficio, maximis est malis liberata, sum-
 misque beneficijs affecta? Roma enim (vt ait B.
 Leo sermone primo De natiuitate Apostolorũ
 Petri, & Pauli) Deum suum ignorans, cum penè
 omnibus dominaretur gentibus, omnium gen-
 tium seruiebat erroribus, & magnam sibi uide-
 batur assumpsisse religionem, quia nullam re-
 spuebat falsitatem, in qua diligentissima super-
 stitione habebatur collectum, quicquid vîsquã
 fuerat vanis erroribus institutum, vnde quan-
 tò est per Diabolum tenacius illigata, tantò fuit
 per Christum mirabilius absoluta.



AN MAGIÆ STUDIVM ET vsus sit licitus.

DVPLICEM supra Magiā fecimus, vnā naturalem, alteram non naturalem. Naturalis cum sit doctrinæ Physicæ, Medicæ, ac Mathematicæ pars nobilissima, per se bona & honesta est, hominumque studio & cognitione dignissima. Fortasse autem eius studium & tractatio publicā meritò prohiberi posset in Re- publica, videlicet, si timeretur ne ea in vulgus prodita, multi (quæ est humani ingenij ad mala procliuitas) ad perniciem exitiumq. aliorū abuterentur. Nam licet medicina quoq; abuti possint medici, & ob eandem causam etiam prohibenda videretur, attamen alia est ratio Medicinæ, alia Magiæ: nam Medicina, & eius vsus est per se necessarius mortalib; & abusus manifestior est, quā vt omninò celari queat; ideoq; punitu ac emendatu facilius. Magiæ verò, nec vsus societati hominum est per se necessarius, & est abusus occultus: latet enim per quas res & qualiter Magia operetur. Quamobrem valde timeri potest, ne, quò est occultior in operado, eò magis fiducia impunitatis, lubrica sit ad nocendum.

MAGIA verò nō naturalis, præsertim quæ *De studio* commercio & foedere inito cum Dæmone ni- *Magia.* titur, dupliciter addisci potest, vel speculatiuè tantum, vel etiam practicè, hoc est, uel noscèdi tantum causa, vel etiam vtendi & exercendi, Nuda cognitio Magiæ per se mala non est: om-
nis

nis enim cognitio veri bonum quoddā & perfectio est intellectus; si enim cognitio malorum bona non esset, Deus eam non haberet; atqui Deus omnium bonorum pariter atque malorum scientiam perfectissimam habet; si per se mala esset cognitio huius Magiæ, ergo nulli prorsus eam discere aut nosse liceret. Quomodo igitur Ecclesiæ Doctores & rectores, huius Magiæ vanitates, fallacias, maleficia, impiasq; superstitiones detegere & confutare possent? quomodo probare, mira illa quæ faciunt Magi, vel esse meras imposturas vel opera Dæmonum, vel occultarum virtutum naturalium effecta? quomodo demonstrare; nullum opus Magorum verè posse dici miraculum? quomodo docere, Christi miracula multum differre ac præstare Magorū miraculis, & nec Magos virtute diuina operari, nec Christum eiusq; seruos miracula magicis artibus edidisse? Atq; hoc animo & consilio nō nullis magiæ studere concessum est. Nos christiani (inquit Tertullianus libro de Anima) fallacem magiam non locia conscientia, sed inimica sciētia nouimus, nec inuitatoria operatione, sed expugnatoria dominatione tractamus multiformem hanc lucem mentis humanæ, totius erroris artificem, salutis pariter, animæq; vasa-
tricem. Itaq; mihi quidem videtur recte dixisse Ioan. Picus mirandulanus: Quò quis est magiæ peritior, eò clarius eum cernere quantum inter magorum & Christi atque sanctorum miracula intersit. Sed studium eius potest tripliciter non esse bonum; vel si quis illud præferat studijs vtilioribus, & tantum propter inanē quan-
dam

dam curiositatem illud capeſſat; uel ſi ad malè agendum id referre velit; uel ſi propter imbecillitatem mentis periculum ſit, ne huius magiæ fraudibus & ſuperſtitionibus circumueniatur. Merito igitur id ſtudio publicè chriſtianis ueritum eſt, nec ulli niſi permiſſu rectorum Eccleſiæ conceditur.

V S V S autem huius Magiæ in totum dāna tus eſt & ueritus, non ſolū lege diuina & Eccle ſiaſtica, ſed etiam ciuili, nec chriſtianorum tan- rum, ſed etiam Gentilium. Non eſt autem uſus Magiæ licitus: aut enim ibi eſt peccatum infide litatis, ſi quis Dæmoni credens, tribuat ei diui num numen: aut eſt peccatum idololatriæ, ſi oblationibus & ſacrificijs cultum dæmonibus adhibeat: aut ſaltem eſt peccatū inobedientiæ; quia tam Magus quam qui opera Magi utitur, facit contra prohibitionem diuinam & eccleſia ſticam. Cauſa autē huius prohibitionis triplex eſt. Primo, quia is peccat in ſeipſum, coniiciēs ſe in maganum deſcrimen, ſcilicet deceptum magicis fraudibus in graues errores labendi. Deinde iniuriam facit eccleſiæ, cum Dæmone habens commercium & familiaritatem, qui eſt omnino præciſus ab eccleſia eiꝑ. aduerſarius. Poſtre nō grauiffimè Deum offendit, dum con fugit ad Diaboli opem & auxilium; quaſi nō ſit omnipotens & hominī abundè prouidens & conſulens Deus Chriſtianorum. Quām graui- bus autem, & minacibuſt uerbis Deus & uſum & ſtudiū huius Magiæ prohibeat, ex uarijs ſcri pturæ locis liquidò cernitur. In cap. 19. Leuitici ſic habes: Nō augurabimini, nec obſeruabitis

*De uſu
Magia.*

*Magia
ueterita di
uinis legi
bus.*

somnia. Nō declinetis ad Magos, nec ab ariolis aliquid sciscitemini, ut polluamini per eos. Et cap. sequenti 20. *Aia* quę declinauerit ad Magos & ariolos, ponā faciē meā cōtra eam, & interficiā illā de medio populi sui. Et cap. 18. Deutero. Nō inueniatur in te qui sciscite tur ariolos, et obseruet somnia et auguria: nec sit maleficus, nec incantator, neq; qui Pythones cōsulat, aut quærat à mortuis veritatē. Oīa .n. hæc abominatur Dñs; & pp istiusmodi scelera delebit has gentes in introitu tuo. Et 4. lib. Reg. c. 1. Ochozię regi Israel qui miserat nunciū ad consulendū Beelzebub Deū Accaron de ægritudine sua: Elias hæc renunciari iussit: Nūquid non est Deus in Israel, vt eatis ad consulendū Beelzebub Deū Accaron? Quamobrē hæc dicit Dominus; De lectulo super quē ascendisti, non descendes, sed morte morieris. Et li b. 2. Paralipom cap. 33. inter alia scelera regis Manassis, hæc connumerantur: Observabat somnia, sciscitabatur auguria, maleficis artib, inserviebat, habebat secū magos & incantatores; multaq; mala operatus est corā Dño, vt irritaret eū. Cuius seuerissimi præcepti hāc rōnē reddit Philo in lib. De specialib. legibus: Non finit no ster legislator procrastinari veneficorū supplicia, sed absq; mora vult exigi: qđ dilatio, noxijs opportunitatē peccandi præbeat, cæteris metū afferat, existimantib. q. cquid illorū vitæ accedit suæ securitati decedere, Idcirco sicut viperas,

scor-

*Egregia
Philonis
sententia.*

scorpiones, aliasq; venenosas bestiolas, priusquā mordeant aut sauciant, aut etiam se commoueant, sine mora ad primum aspectum occidimus, præcauendo naturalem eorum malitiam priusquam noceant, eodem modo eiusmodi homines plectendi sunt, qui magicis suis artificijs & maleficis artibus incautos homines non solū errore implicāt sed in graues calamitates intrudunt. Sic Philo. Quā essent autem hæ artes magicæ, & Apostolis, & nascentis Ecclesiæ Christianis abominabiles, & exosæ, uel vnus locus, qui est in 19. capite libri De Actis Apostolorum, apertissimè declarat, ubi sic legimus: *Multi ex his, qui fuerant curiosa sectati, conzulerunt libros, & cōbusserunt coram oībus.* Vt autē, & multitudinē, & pretiū librorū inteligeremus, subditur eos quinquaginta denariorū millibus fuisse æstimatos, illos autem libros de rebus curiosis, Chrysostomus, Augustinus, Beda, Oecumenius alijq; de rebus magicis scriptos fuisse interpretantur. Restat ut de magis Pharaonis, qui se opposuerunt Moysi, nonnulla disputemus.

DE MAGIS PHARAONIS.

Exodi 7.

SACRA Scriptura narrat Pharaonē aduer- *Exodi 7.*
sus Moysen iussisse accersiri sapientes, & maleficos, qui per incantationes Aegyptiacas, & arcana quædā similia fecerūt, tribus prioribus prodigijs à Mose factis: sapientes uocat, uel Astrologos, uel Philosophos, præsertim Magiæ na-

turalis peritos: Maleficos autem, qui Magiam illam quam supra nominauimus, nō naturalem, tenebant, & exercebant. Itaque horum nomine significantur præstigiatores, Necromantici, & qui magicis artificijs abutuntur ad patranda scelera, velut adulteria, furta, homicidia, atq; ob id dicuntur malefici: nam & faciunt mala, & malo modo, nimirum Dæmonum auxilio cū multis item fraudibus, mendacijs, & hominum deceptionibus. Dicuntur autem, ut refert Iosephus lib. 2. Antiquitatum, illi Magi fuisse sacerdotes: apud Aegyptios enim tales erant ex estimatione omnis sapientiæ sacerdotes, quales apud Indos Brachmanes, apud Aethiopes Gymnosophiste, apud Græcos Philosophi, & apud Iudæos Prophetæ. Dicit autem Scriptura, eos operari solitos per incantationes Aegyptiacas, & per quædam arcana: nam operabantur cāctando quædā verba modo carminum: sed quia vel verba illa erant secreta, Onkelus vertit, susurrationses: uel modus quo operabantur, erat secretus, & occultus, ideo vocantur arcana. Dicuntur autem Aegyptiaca, non quod primum in Aegypto inuenta fuerint, sed quia verbis, & ritibus Aegyptiacis constabant, uel quia nō idem est genus, & modus incantationum apud omnes gentes, sed alius alibi gentium. Septuaginta interpretes uocant Sophistas, & Pharmacos, id est veneficos, & incantatores, Onkelus Magos, Aquila vertit *κρυφαίαι*, id est, occultorum cognitores, & patratores.

*QUI FVERVNT ILLI MAGI
qui restiterunt Moyfi coram Pharaone.*

SCRIPTVRA neminem eorum nomina-
tim appellat: Sed B. Paulus posterioris Epi-
stolę ad Timotheum cap. 3. ait Ianne & Mambre
restitisse Moyfi. Chrysostomus illum locum ex-
ponens ait, Paulum illorum duorũ nomina cõ-
perta habuisse ex antiqua certaq; Hæbreorum
traditione, uel ex Spiritus sancti reuelatione.
Sic etiam Theodoretus & Theophylactus. Alij
dicunt fuisse librum quendam apocryphum,
qui inscribatur liber Iannis & Mambres, ex
quo libro uolunt Paulũ transcripsisse illorum
magorum nomina. Quod probare uidetur O-
rigenes Tractatu 35. in Matthæum, ubi exponēs
verba illa Pauli, ait nomina illa Magorum non
inueniri in scripturis publicis, sed in secreto
quodam libro qui inscribitur; Liber Iannis &
Mambres. Quapropter nonnulli epistolam illã
Pauli reiicere ausi sunt, tanquam apocryphis
utentem testimonijs: cum tamen, inquit Orige-
nes, nemo adhuc ausus sit reiicere priorem epi-
stolam ad Corinthios, in cuius capite 15. citatur
sententia quædam ex menandro Poëta. Hæte-
nus ex Origene. à quo non discrepat vulgo pu-
tatus Ambrosius, eundem illius epistolę locum
explanās, exemplum, inquit, hoc de apocry-
phis est: Iannes enim & Mambres fratres erāt
magi vel venefici Aegyptiorum, qui arte Ma-
giæ suæ, uirtuti Dei quæ per Moylen operabāt
æmulatione cõmēticia resistere posse putabāt.

Exod. 8. Sed cum Moyſi uirtus operibus creſcereſ, hu-
miles facti, cum dolore vulnerum fateri coacti
ſunt Deum in Moyſe operari. Gelafius Papa Di-
ſtinct. 15. ſancta Romana Eccleſia, hunc librum
Iannes & Mambres inter apocryphos numerās
reprobat. Horum etiam Magorum meminit
Plinius lib 30. cap. 1. & vocat Iamne & Iotape,
falſò dicens eos fuiſſe Iudæos: ſed in eo præ-
rea fallitur, quòd illos multis annorum millir-
bus fuiſſe dicit poſt Zoroaſtrem; cum Iuſtini
libro primo conſtet Zoroaſtrem fuiſſe tempo-
re Nini primi Aſſyriorum regis, quo regnan-
te natus eſt Abraā, à cuius ortu uſque ad tem-
pus iltorū prodigiorum, non niſi quingenti-
quique anni fluxerunt, quin ab ipſo diluui-
o non amplius ſeptingentis nonagintaſeptem præ-
terierunt. De his quoque Numenius Pythagor-
icus in 3. lib. De bono, ita ſcribit: Iannes & Mā-
bres, Aegyptij erant, magicis artibus adeò præ-
potentes, ut Muſæo Iudæorum duci viro Deo cō-
iunctiſſimo, ſoli reſiſtere poſſe à cunctis Aegy-
ptijs iudicati ſint: multas enim calamitates quas
Muſæus Aegypto intulit, ſoluere viſi ſunt. Hæc
refert Euſebius lib. 9. De præparatione Euan-
gelica, cap. 3. Hos autem Magos fratres fuiſſe,
& Ambroſius loco ſupradictò affirmat, & ex
narratione B. Macharij Palladius commemo-
rat. Sed quia in Macharij & Palladij mentio-
nem incidimus, non alienū fuerit hoc loco quæ
narrat Palladius, vitam Macharij ſcribens de mi-
rabili horum Magorum ſepulchro ab ipſo Ma-
chario viſa & comperta, & deinde narrata Pal-
ladio, hic adſcribere. Dicebat Machari⁹ Iāné, &

*Memora-
bi lis hiſto-
ria.*

Mam-

Mambrem fuisse fratres, propter magicæ artis excellentiam, maximam apud Pharaonem & Aegyptios tunc temporis habentes auctoritatē atque potestatem: qui dū viui essent, intra quamdam Aegypti solitudinem, in hortis quibusdam sepulchrum sibi construxerunt ex lapidibus quatuor pedum magnitudine, multumque auri illic condiderunt, & omnis generis arbores plantauerunt, & maximum aquæ puteum foderunt, sperantes fore ut post suum obitum in illo paradiso delicijs fruerentur. Hic autem locus, ut communi illius regionis fama ferebatur, à Dæmonibus tenebatur atque custodiebatur. Incessit Macharium cupido visendi locum profectusque; cum iam propè accessisset, obuiam illi occurrerunt ad septuaginta Dæmones varijs formis, alij clamantes, alij exiliētes, alij magno cum fremitu in eū stridentes dentibus, alij figura coruorum in eum indolantium, quibus euanescentibus, ingredienti iam in paradisum, occurrit Diabolus cum districta romphæa ei minitans: quem facto crucis signo repellens, ingressus est locum; omniaque contemplatus, reperit cadum æneum catena ferrea pendentem ex puteo, iam tempore consumptum, & fructum malorum punicorum, quæ nihil intus habebant, fuerant enim arefacta sole; & plurima aurea donaria. Hæc Palladius de sepulchro horum Magorum ex Macharij relatione.



CAPV T XVI.

AN PRODIGIA QVÆE MAGI ILLI
fecerunt, fuerint vera, an tantum
simulata.

MAGNA quæstio est, varijs scriptorum
sententijs in vtramque partem agitata,
an serpentes illi seu dracones, in quos scriptura
narrat virgas à Magis proiectas, fuisse Aegyptia
tis incantationibus atque arcanis cōuersas, (fue
rint veri & naturales serpentes, non minus quā
is in quem virga Aaron mutata fuit, an potius
fuerint simulachra quædam tātum & imagines
serpentum qui à Dæmonibus, serpētum modo
moueabantur. Quod autem de serpentibus Ma
gorum diximus; de aqua mutata in sanguinem,
& ranis productis itidem intelligi volumus.

M V L T I & graues scriptores existimarunt
serpentes illos fuisse naturales: hoc enim docet
Theodoretus in Quæstionibus suis in Exodū,
quæst. 1 & 2. idemque apertius & copiosius B. Au
gustinus libro 3. de Trinitate, c. 7. & 8. & in lib.
octogintatrium quæstionum, quæst. 79. quem in
hoc ferè secuti sunt Theologi Scholastici. San
ctus Thomas affirmatissimè hoc tradit in Com
mentarijs super 24. c. Euāgelij secundum Mat
thæum, & prima parte, quæst. 14. art. 4. in eandē
inclinat sententiā Beatus Bonauentura 2. Sen
tentiarum, distinct. 7. quæst. 2. Caietanus adeo
clarum id esse inquit in scriptura, vt in dubium
minimè verti possit, hoc etiam sentiunt Lyra
nus, Tostatus, & Paulus Burgenfis, & confirmari
potest

Exod. 7.
& 8.

Prima opi
nio, fuisse
veros ser
pentes.

potest argumētis B. Thomæ desumptis ex prima parte, loco supra citato.

VERVM ex aduerso multo plures & antiquiores, nec minus doctrina & antiquitate præstantes, prodigia illa Magorum non fuisse veros & naturales effectus, sed tantum simulatos, & apparentes, & artificio quodam magico ac diabolico spectantium oculis imponētes, & senserūt, & scriptis suis prodiderunt. Nam Iosephus lib. 2. Antiquitatum ait illos serpentes Magorum, specie verorum serpentum reptasse, sed fuisse præstigias, veritatis specie hominibus non admodum cautis imponentes. Simile quippiam innuit Philo lib. primo De vita Moyſis hoc factū Magorum enarrans. Iustinus martyr in libro Responsionum ad quæstiones Orthodoxorum, in responsione ad quæstionem 26. Quæ, inquit, à Moyſe facta sunt miracula, quia diuina virtute sunt edita, facta sunt mutatione rei propositæ, in naturam eius quod efficiebatur: at, quæ à Magis, opera Dæmonis sunt facta, spectantium oculis præstigias offundebant, ut qui serpens non esset, eum viderent quasi serpentem, & non sanguinem quasi sanguinem, & non ranas quasi ranas. Tertullianus in libro De anima: Possunt, inquit, & solent Dæmones phantasmata præstare, & corpora fingere, quibus exteriores oculos circumueniant. Corpora enim videbantur Pharaoni & Aegyptijs magicarum virgarum dracones: sed Moyſis veritas, mendacium eorum deuorauit. Gregorius Nissenus: Qui ex virga Moyſis, inquit, factus est serpens, verè animatus, Magorum virgas reuera ligna, visus autē deceptione.

Altera opinio nō fuisse veros serpentes.

serpentes, facile deuorauit. Græcus interpres, quem citat Catena in Exodum ait, illos serpentes Magorum fuisse meras præstigias, nihil verorum serpentum præter speciem & imaginem habentes, hoc etiam super cap. 7. Exodi affirmant Rupertus, Rabanus, & Hugo de S. Victore. Idem quoque satis indicat Ambrosius interpretans cap. 3. posterioris epistolæ ad Timotheum: Iannes, inquit, & Mambres virtuti Dei quæ per Moysen operabatur, commetitia æmulatione resistere conati sunt. Eundem Pauli locum explanans Beatus Hieronymus: Sicut, inquit, illi Magi artis magicæ præstigijs Moysi, sic nonnulli argumentorum fallacijs, christianæ veritati ac simplicitati resistere, ac illudere conantur.

Auctoris sententia fuisse veros illos Magorum serpentes. NEVTRA hæc opinio euidenter ex sacris literis, aut humanis rationibus, vel probari vel reprobari potest: videtur tamen aliquanto probabilior B. Augustini sententia. Scriptura enim Exodi 7. ijsdem verbis eodemque modo narrat virgam Aaron versam esse in serpentes, & item virgas Magorum: ergo si ille Aaron fuit verus serpens, pariter etiam serpentes Magorum veri fuisse videntur. Ibidem quoque dicitur virgam Aaron deuorasse virgas Magorum, hoc est, serpentem ex virga Aaron factum, deuorasse serpentes ex Magorum virgis factos, non diceretur autem deuorasse illos, nisi fuissent veri serpentes. Deinde sequenti capite octauo traditur Magos defecisse in tertio signo, nec potuisse producere ciniphes: ex quo satis intelligitur, verè & non in speciem tantum eos duo priora signa fecisse.

fecisse. Moyses item detexisset fallaciam, si non fuissent veri serpentes. Quid quod scriptura vocat simpliciter serpentes, & ex nulla circumstantia narrationis colligi potest eos non fuisse veros serpentes: nec repugnat fuisse veros, ergo probabile valde est veros & naturales serpentes fuisse.

CAPV T XVII.

QVOMODO MAGIEFCERINT
illos serpentes.

QVATVOR vel quinque modis cogitare possumus Magos fecisse serpentes, sanguinem, & ranas; duobus vel tribus in specie rantu & simulatè, duobus alijs, vere. Primo enim species & phantasmata virgarum & serpentu, quæ & sanguinis & ranaru quæ erant in phantasia & imaginatrice facultate, Dæmones comouendo & turbando spiritus in quibus erant illæ species, potuerunt facere ut illæ species refluerent ad sensum comune vel etiam ad sensum visus; verbi gratia, primò species virgæ mox ea sublata, species serpentis: ita ut uideretur virga conuersa in serpentem. Vide hæc tractata apud S. Thomam prima parte, quæst. 114. & 111. artic. 3. & 4. idemq; in alijs fieri cernitur. Namq; in somno motu vaporu ascendentium in cerebrum, atque descendentium; refluentibus speciebus rerum sensibiliu ad primum sensitiuum, dormientes videntur sibi & uidere & audire, & vi morbi idem contingit phreneticis. Deinde potuit fieri, ut Dæmon virtute aliqua naturali occulta, spectantium visum ita inficeret

ret vel turbaret, vt viderentur esse quæ non erant, & non esse quæ aderant: quemadmodum agrotus corrupto palato & gustatu, dulces cibos iudicat amaros. Tertio modo potuerunt Dæmones virgas illas Magorum subito conuertere in serpentes, applicando illis inuisibiliter aliqua agentia naturalia nobis ignota, ad producēdos serpentes potentissima & efficacissima. Quarto modo fieri potuit vt Dæmones non aduertentibus qui spectabant, virgas à Magis proiectas, subito è conspectu illorum clam auferrent, & pro illis serpentes niole æquales ipsis, vel ante præparatos, vel aliunde tunc celerrimè asportatos, intuentium oculis subijcerent, ita vt virgæ in serpentes viderentur esse conuersæ. Potuit etiam quinto modo illud fieri, vt Dæmones virgas illas in modum & formam serpentum figurerent, vel figuram serpentum illis affingerent, & in illis motum qualis est verorum serpentum, ipsi efficerent.

Q V I negant illos serpentes magorum, fuisse veros & naturales, eos necesse est sequi vel duos priores modos, vel certè quintum modum. Sed contra priores duos modos illud pugnat, quod scriptura ait factos esse serpentes: non igitur solum erant in imaginatione vel aspectu intuentium, sed extra quoque erant serpentes: nō enim dixisset scriptura, Magorum virgas versas esse in serpentes. Contra quintum modum facit quod scriptura dicit, serpentē factum ab Aaron deuorasse serpentes Magorum: quomodo autem deuorasset illos, nisi fuissent veri serpentes. B. Augustinus, S. Thomas, Bonauentura,

Caieta-

Caletanus, & Burgenſis ſequuntur tertium modum; qui tamen ſicut nec Lyrano, nec Toſtato, nec mihi ſit probabilis. Certum enim eſt, nec Dæmones potuiſſe immediatè producere ſerpentes, ſed tantùm adhibendo cauſas naturales eorum productrices. Certum etiam eſt, nullum agens naturale naturaliter operando poſſe ſubito producere formam ex materia non ante diſpoſita, & præparata. Certum etiam eſt, diuerſas formas exigere diuerſas materiæ præparationes, & quò formæ ſunt nobiliores, eo plures, & operoſiores præparationes depoſcūt: maior nam præparatio fit materiæ ad formam mixti quàm ad formam elementi, & maior ad formam animalis perfecti, quàm vel mixti inanimati uel plantæ. His poſitis, quæ ſecundum veram Philoſophiam negari non poſſunt, quæramus, an Dæmones produxerint illos ſerpentes immediatè ex uirgis; at materia virgæ eſt admodum remota, & aliena recipiendæ formæ ſerpentis. Si dicant non immediatè ex uirga productos eſſe ſerpentes, ſed varijs tranſmutationibus præmiſſis; at tot, & tam variæ tranſmutationes ſubito fieri non potuerunt, ſtatim enim atque Magi proiecerunt virgas, apparuerūt ſerpentès. Quid quid, cum naturaliter producitur ſerpens, non ſtatim producitur magnus, ſed primo paruus, deinde paulatim acquirit iuſtam magnitudinem: at illi ſerpentes ſtatim producti ſunt magni, nimirum æquales uirgis Magorum, non enim uiſum fuiſſet virgas mutatas eſſe in ſerpentes, niſi ſerpentes fuiſſent æquales uirgis.

CAIETANVS vt uim harum rōnū ab

ipſo

*Caieta-
nus refel-
litur.*

ipso, ut arbitror, præuisam effugere, duo reperit effugia: altera est, eo tempore quod effluxit, dum Pharaon uocauit Magos, & ipsi ad eum adierunt, Dæmones ultimam dispositionem pro forma serpentis induxisse in illas virgas, atque ita cum proiectæ fuerunt, statim potuisse produci serpentes: altera est, licet agens naturale per se non possit ex virga, & subito producere serpentem, tamen ut est instrumentum Dæmonis, illud posse, sicut motus, & lumen coeli multa producant quæ sunt ipso nobiliora, quatenus sunt instrumenta intelligentiæ mouentis. Sed contra primum effugium facit illud, quod sic non fuissent illæ virgæ, non enim potest manere forma virgæ cum ultima & proxima dispositione materiæ, & formæ serpentis, præterea dubium est an illi serpentes seu ut alij uertunt, dracones, potuerint aliter generari quam ex semine. Secundum effugium nihil ualet: nam licet agens naturale ut est instrumentum uel hominis, uel Angeli, possit uel citius uel melius aliquid facere, tamen non ob id potest ex qualibet, & in qualibet materia effectum suum producere, nec potest posteriorem formam inducere non inductis prioribus. Posterior enim, & nobilior forma, præsupponit necessario priores, & sicut inter formas, ita inter earum dispositiones est ordo naturaliter immutabilis, ut non possit esse posterior in materia nisi antea fuerit prior. Præterea verus sanguis naturaliter non potest produci nisi in animali, & per calorem animalis, & per certa instrumenta quæ in solo sunt animali.

RESTA igitur quartus modus supra expo-
 situs, qui & Lyrano & Tostato mihiq; fit verifi-
 milior: nam secūdum eum modum defendimus,
 fuisse veros serpentes, atque ita euadimus dif-
 ficultates obiectas contra primum, secundum
 & quintū modum: nec tamen dicimus eos pro-
 ductos fuisse ex virgis, ne vrgeamur illis ratio-
 nibus quibus tertius modus premitur. Vnus tā-
 tum scrupulus hæret, quomodo si nō fuerūt ser-
 pentes producti ex virgis, dicantur virgæ con-
 uersæ in serpentes? sed respondendum est, scri-
 pturam id. dixisse, non quod ita fuerit secundū
 veritatem, sed quia ita videbatur & æstimaba-
 tur spectantium iudicio. Nam & hoc quoq; di-
 cere oportet eos qui negant illos fuisse veros
 serpentes, & Caietanum qui vult illas virgas ha-
 buisse vltimam dispositionem pro forma serpe-
 tis: sic enim non poterant esse veræ virgæ, ut
 ostendimus, sed secundum speciem tātum, qua
 re secundū eū, nec magi proiecerunt veras vir-
 gas, nec veræ virgæ sunt cōuersæ in serpentes.

SE D. dicet aliquis, cur pmissit Deus vt magi & Cur De-
 cōtradicebāt Moyli prodigia facerēt, cū ea res: us sit paf-
 & diuinā virtutē q̄ p Moysem operabatur, ob- sus illa p
 scurare videretur, & Pharaonis animū magis in digia fieri
 perfidia & inobediētia obfirmatū & destinatū a magis.
 redderet? Ad hoc Chrysost. homil. 46. in Acta:
 Apostolorū, ita responderet: Permissit Deus magis
 aliq̄d aduersus Moysem, ne magus putaret esse
 Moyſes: permisit illos docere omnes quātū ma-
 gia imponat sensibus: vltra aut nō deceperunt,
 sed ipsi se victos confessi sunt: & non potest, in-
 qt, sine certamine clara esse victoria, & quō po-

tentior est hostis, eò illustriorē reddit eius gloriam à quo se victū esse ipse confitetur sicut Magi victos se à Moyse cōfessi clariorē eius gloriā effecerunt. Theod. in Quæst. suis in Exod. q. 18. Ne q's, inquit, iuspicaretur Moysen arte magica mira illa fecisse; p'misit Deus Magos similia aliqua facere, vt quantū inter diuinā virtutem & magicas operationes interesset, tum euidētia rerū, tum ēt Magorū confessione, clarissimē innōtesceret. Mutat Aaron virgā in serpentem, mutant etiam Magi virgas suas in serpentes: sed serpens Aaron praualens, Magorū serpētes deuorauit. Mutant Magi aquam in sanguinem: sed nō rursus possunt sanguinem mutare in aquā, sicut fecit Moyses; pducūt ranas, sed eas auferre sicut Moyses nō possunt: & qui maiora animalia fecerunt, minora, id ēst, ciniphes, facere nō potuerūt. Deniq. nec vlcerā ipsi cauere, nec vlcerū dolorē quo vehemētēr afflictabantur mitigare, nedum auferre potuerunt. Quāmobrē Moysen lōgē superiorē q̄ ipsi essent, & diuinā uirtutē quæ operabatur, artib. suis magicis præstātiorē confessi, dixerunt: *Digitus Dei est hic.*

Verūm nos quia hunc de Magia librum, ut perspicuitate orationis, & varietate atque ordine disputationum, delectuq; probabiliorū sententiarum, firmitiorumq; rationum; sic breuitate (quæ magna est legendi discēdiq; illecebra) commendatum lectori & probatum esse cupimus, expositis iam quæ ad propositi a nobis argumenti tractationem & explicationem pertinebant, hic ei finem imponamus.



BENEDICTI

PÉRERII, LIBER SECVNDVS,

qui est

DE OBSERVATIONE *Somniorum.*

NON vnum est genus nec vna somniorū ratio; quocirca nec par est omnium causa, vt æque oīa vel approbari vel improbari debeant. Multa quidem somniā derident iacta: literæ: alia etiā damnant: quædam verò cōmendant ac venerantur. Sunt. n. plerāq; inania: nec pauca sunt naturalia, ex certis naturæ causis profecta. Sunt idem alia. Dēmonis calliditate ac malitia mortalibus iniecta: denique nonnulla diuinitus hominibū data sūnt. Diligens porro somniorū tractatio, pulcherrimam per se ac iucundissimam parit cognitionem, & ad obscuros diuinæ scripturæ cōplures locos illustrandos valet plurimum: regendæ verò ac moderandę hominum vitæ vtilissima esse potest. sed in primis ad redarguendam quorundam hominum inscitiam (sed verius dixerim stoliditatem & vecordia) qui nimis curiosè &

anxiè ac superstitiosè obseruât somnia, per magno est adiumento. His ego rebus adductus, de somniorum natura, varietate ac veritate nōnullas quæstiones scitu maximè dignas atque vtilis hoc libro explicandas suscepi.

I N D E X Q V A E S T I O N V M
libri Secundi qui est de Somnijs.

P R I M A.

- Q**uestio; *An somnijs habenda sit fides.*
II. *De causis verorum somniorum.*
III. *Quibus signis dignosci queant somnia diuina à non diuinis.*
IIII. *Cur Deus in somno arcana homines doceat*
V. *Cur à Deo somnia dentur indoctis hominibus sapius quàm sapientibus.*
VI. *Cur diuina somnia nonnunquam sint obscura & perplexa.*
VII. *An licitum sit homini christiano obseruare somnia.*
VIII. *Cuius hominis sit ritè interpretari somnia.*
IX. *An in somno usus rationis & voluntatis liber esse queat.*
X. *De somnio Salomonis, in quo donum sapientia à Deo promissum ei & tributum est.*



QVAESTIO PRIMA.

AN NULLA SOMNII S.

habenda sit fides.

IN diuersa, vulgi ac sapientū super hac
re distrahuntur sententiæ: quamquam
vno verbo ea quæstio posset expediri:
facta somniorum distinctione: nonnul-
lis enim somnijs sine dubitatione fides habenda
est: plerisque tamen penitus deroganda: Ni-
mirum, aut omnibus, aut nullis credere som-
nijs, par est vecordia, & videtur extremæ utrū-
que vel stoliditatis, vel contumaciæ. Sed profe-
cto, & scitum, & verum est illud Ciceronis di-
ctum: nihil tam absurdè dici posse, ut non ab
aliquo Philosophorum dicatur. Quid enim esse
potest magis ἀλογον & ἀδύνατον, quàm omnia
somnia vera, & credenda esse arbitrari? Ecce ti-
bi Prothagoras, unus sanè ex illo priscorū phi-
losophorum senatu, omnibus somnijs fidem ar-
rogat, magna auctoritate decernens, veritatem
& falsitatem nō ipsa natura rerum, sed sola exi-
stimatione hominum constare: hominem esse
mensuram omnium, & tale unumquodque es-
se, quale uidetur homini, siue sobrio, siue uino-
lento, siue sano, siue insano, siue uigilanti, siue
dormienti. Affines huic errori fuere quidam Stoi-
ci, nīmio plus superstitiosi, ac penè fanatici Phi-
losophi: quia nulla reiiciunt somnia, in omni-
bus esse rati uim significandi, ac denotandi ali-
quid. Existimari tamen aiunt, quædam somnia
inania, & falsa, q̃ sint admodū tenuiter exp̃ta,

Cic. in 2.

de Diui-
natione.

Omnia

somnia es-

se vera,

Protha-

gora, &

Stoicoru

opinio.

*Xenophanes
et Epicureorū
opinio om-
nia som-
nia esse
vana.*

ob idq; obscura, & ad intelligendum difficilia:
& quia propter ambiguitatem, varias ad res vi-
dentur posse applicari, propterea nihil certum
ex eorum obseruatione nobis constare: præfer-
tim verò, quòd ad eorum somniorum vim di-
spiciendam, par hominum solertia, & sagacitas
non facilè inueniatur. Ex aduerso, his contraria
sentientes Xenophanes Colophonius, vel ipsa
vetustate memorabilis Philolophus (nascentis
enim in Græcia philosophiæ propemodum æ-
qualis fuit) mollis item ac delicatæ Epicuræ di-
sciplinæ sectatores, omnium somniorum fidem
& auctoritatem sustulerunt. Non esse autem vl-
lis credendum somnijs, sic illi argumentaban-
tur. Vna vis est, eademq; natura omnium som-
niorum: par igitur, credendi aut omnibus, aut
nullis ratio esse debet. Sed plerisq; somnijs nō
esse credendum, confessio est omnium: nihil er-
go causæ est, cur plerisq; reiectis, aliquibus præ-
cipuè credere debeamus. Adijce, quòd si quæ-
dam somnia vera, & certa sunt, aliquas esse cer-
tas ipsorū effectrices causas necesse est. At quas
naturam, inquiunt, & Deum. Sed natura quidē
amica est ordinis, & constantiæ; in somnijs nul-
lus ordo inest, sed plena temeritatis inconstan-
tia. Dei autem maiestate alienum, & indignum
videretur, obire Deum lectos dormientium, con-
currere grabatos, & stertentibus iniicere som-
nia, quæ illi expergiscētes, uel non recorden-
tur, uel non intelligant, uel etiā contemnant,
uel si curanda sibi putent, stulta impleti super-
stitione, dies noctesq; animi pendeāt, aut inani
impendentium malorum metu perterriti, aut
fallaci

fallaci futurorum expectatione bonorum elati. At, quantò & rationi convenientius, & Dei præstantia dignius, atque utilitati hominis consultus fuisset, uisa dare non sordidis & indoctis hominibus, sed optimis & sapientibus uiris, nò dormientibus, sed uigilantibus, nempe magis ad intelligendù idoneis; nec per circuitiōem, & anfractus, atque ænigmata, sed propriè, aperte, & explicatè significare Deum, quod ab homine uellet intelligi.

H. A. E. C. illi de somniis balbutiunt, in totum ea uel approbantes, uel damnantes, uidelicet *Vera sententia de somniis.* per extrema, ueritati deuia, inerrantes. Sed uera sententia, quasi media insitens uia uaria facit somniorum genera; quorum plurima tanquam inania, & ab omni ratione uacua; nec ulla fide digna planè abiudicat & reijcit. Hoc, cum luce *Pleraque somnia esse uana.* solis clarius sit, superuacaneum est argumentari. Id enim quotidiana docet experientia, totas quotidie noctes somniamus; quorum igitur quotq; de tot somniis, verum euadit? Euadit quidem aliquod nonnunquam verum, sed quia id rarissimè, ac sine ratione ulla contingit, nihil afferri potest, cur non casu & temperè accidisse credatur. Idem quoque ratio ipsa fateri cogit. Nam quæ alia est istiusmodi somniorum causa nisi quia spiritus, sentienti animæ, præsertim autem phantasie, cuius est fingere somnia, deseruientes, in quibus insident atq; inhaerent, rerum *Causa somniorum.* in uigilia perceptarum reliquæ, ac uestigia, quas in scholis appellamus species, eiusmodi in quâ spiritus, in somno vaporib. cibi potusq. caput subeuntibus agitati, & huc illac iactati, uaria

reddunt visa & somnia, sed propter inordinatā
 eorum spiritum iactationem, valdè incompo-
 sita, sæpè etiam turbulenta & distorta, denique
 talia, vt nullam vim significandi aliquid habere
 queant. Sic profectò sunt somnia, vt quæ in nu-
 bibus variè figurantur, vel animantium, uel a-
 liarum rerum similitudines & imagines, quas
 cernimus breuissimo tempore in alias, atque
 alias commutari, & mox dissolui omnes, ac pe-
 nitus euanescere. Has imagines, qui certam vi-
 lius rei significationem facere putaret, obusus
 & excors haberetur, at non minoris videtur in-
 scitiæ, certas significandarum rerum notas, & si-
 gna eiusmodi somnijs attribuere. Si ebriorum,
 phreneticorum, & insanorum visa negligimus,
 & pro nihilo ducimus, æquè profectò ridenda,
 & contemnenda sunt somnia, quin eò magis,
 quod plerūque magis ipsa sunt inordinata, cō-
 fusa, & monstrosa, Facetè quidam, sed verè ta-
 men dixit, si natura sic esset comparatum, vt ea
 dormientes agerent, quæ somniant, fore omni-
 no necessarium, ut alligarentur omnes, qui cu-
 bitum irent, quippe magis ridicula & absurda,
 magisq; incredibilia, quàm vlli faciant. insani,
 facturos esse somniantes. Hanc quoque senten-
 tiam confirmat diuina scriptura, deridens leui-
 tatem & vanitatem eorum, qui somnij, hoc est,

Testimo- rebus futilissimis ac mendacissimis credendo,
nia diui- dignos se præbent, qui omnium irrisione ludan-
na scriptu tur. Itaq; in libro Ecclesiastæ capite quinto sic est:
ra de va- *Vbi multa sunt somnia, plurima sunt vanita-*
nitare sō- *tes, & innumeri sermones. In lib. itē Ecclesiastæ*
niorum.

capite 34. ita legimus: *Somnia extollunt imprudentes, quasi qui apprehendit umbrā, & persequitur vētum, sic & qui attendit ad insomnia, multos errare fecerunt somnia, & exciderunt sperantes in illis.* Denique, cum scriptura vult significare aliquid vanum, instabile, fugax, & fallax, somniorum comparatione, ac similitudine persæpè declarat.

CAETERVM, vt plurimis somnijs abesse veritatem, fidemque, non est negandum, ita quædam esse vera, & certa somnia, fatendum est. Nā si nullis insomnia, quidquam veri & certi esset, inscien- *Multa somnia est se vera.* ter profectò, ac superstitiosè clarissimi medicorum, somnia, quæ frequenter agris contingunt, ad eorum morbos dijudicandos curandosque tã subtiliter & curiosè obseruarèt. Stulto item labore physiologi se fatigarent, somniorum causa, vires, ac significationes tãto studio, & diligentia venando ac speculando. Mendaces præterea essent tot superiorum temporum historia, clarissimis testatæ consignatæque monumentis, refertæque exemplis verorum somniorum, quæ ad verbum cum rerum euentis mirificè conuenerunt. Quid in sacris literis quot memorantur somnia, non vera & certa modò, sed etiam diuinorum mysteriorum plenissima, repetat memoria lector somnia Abraz, Abimelech, Iacob, Laban, Ioseph, Pharaonis, Salomonis, Regis Nabuchodonosor, Danielis, Mardo- *Mat. 1. 27.* chæi, Iudæ Machabæi: in nouo autem Testamento, somnia Beati Ioseph, Magorum, vxoris Pilati, denique somnium D. Pauli, quod à Luca in

Act. 16. li b. de Actis Apostolorum narratur. Hanc somniorum distinctionem, etiam Homerus poetico more, fabularum integumentis velatam, significauit, cum duas finxit portas, vnam corneam per quam emitterentur ad homines vera somnia: alteram eburneam, per quam ederentur falsa. Homerum imitatus, vt ferè solet, Virgilius lib. 6. Aeneidos, eandem sententiam expressit his versibus:

*Homeri
cōmētum
ad signi-
ficandam
verorum
atque fal-
sorū som-
niorū di-
stinctio-
nem.*
Qdys. 7.

*Sūt geminæ somni portæ, quartū altera fert
Cornea, qua ueris facilis dat exitus umbris,
Altera candenti perfecta nitens elephāto,
Sed falsa ad cælū mittunt insomnia manes.*

Mac. lib. 1. c. 3. Cur autem poeta, veris somnijs corneā portam, falsis eburneam assignauerit, causam exponit Macrobius in eo commentario, quo somniū Scipionis explanauit.

QVÆSTIO II.

*DE CAUSIS VERORVM
Somniorum.*

*Varia de
somnia-
rum
causis, au-
thorū sen-
tentia.
Hippocra-
tes.*

DICTVM est, alia esse somnia falsa, & alia vera: reiectis igitur falsis, vera contemplemur: Verum, quia quæ sint vera somnia, & quo insigni atque nota internoscantur à falsis, planè intelligi non potest, nisi verorum somniorum causas omnes rimemur, & aperiāmus, propterea quid ab alijs de huiusmodi causis creditū & proditum sit, hoc loco docere conuenit. Hippocrates in libro de Insomnijs, duo statuit somniorum verorum genera, alterum nominat diuinum

unum, alterum naturale. Diuina somnia, inquit à Deo mitti, & semper memorabiles aliquos casus, insignesque vel ad lætitiā & tristitiā, vel ad foelicitatem & miseriam, siue priuatā, siue publicā, euentus portendere, horum autem somniorum interpretationem, ex vatibus, rerumque diuinarum interpretibus petendam esse. Tale fuisse dicitur somnium Cyri maioris, qui monarchiam Persarū condidit ad cuius pedes dormiētis, sol visus est, terque ab illo appetitus manibus, ter se conuoluens, elapsus est. Quo somnio magi Persarum sapientes, significari responderunt eum triginta annos, & ita sanè contigit, imperio potiturū. Naturalia somnia, ex causis ferè intra corpus dormientis latētibus, existere putat Hippocrates, atque hisce somnijs affectiones ipsius corporis aut bonas, aut malas, indicari, hoc est vel plenitudinem ac redundantiam, vel cōtra inopiam atque inanitatem, vel aliquē eorum, qui sunt in corpore humorum, aut corruptum, aut suo loco motum, aut inordinatē & immoderatē agitatū. Horum verò somniorū obseruationem & coniectationem spectare ad medicum, eamque ad dirigendas ordinandasque curationes permagni referre arbitratur. Plato in conuiuio, somnia vera & prænuntia futurorum, à dæmonibus proficisci existimat: dæmones enim esse medios inter Deum, qui est immortalis & incorporeus, atque homines corporatos & mortales: quippe cum sint ipsi & corporei, quales nos sumus, & immortales, qualis est Deus Deū nāque censet Plato non immiscere se rebus humanis, nec proximè cū homini.

*Somnia
Cyri.*

Plato.

*Dæmonia
naturalia
munus
secundum
Platonē,*

bus societatem aliquam & consuetudinem habere, sed commercia & colloquia inter Deum, hominesque, siue vigilantibus ipsis, siue dormientibus, per dæmones agitari & confici. Nimirum, dæmonum munus & officium esse inquit, preces & vota hominum referre ad Deum, & Dei munera & auxilia deferre ad homines: per hos, vaticinia, incantationes, magia, omnisque diuinandi ratio, & prodigiorum effectio, ad homines peruenit. Itaque dæmones esse Dei nuncios, interpretes, & ministros: hominum verò esse quasi patronos, aduocatos, magistros, & ut fictio Apulei verbo dicam salutigerulos. Atque hæc non solius Platonis, sed ante Platonem etiam Empedoclis & Pythagoræ fuit sententia: de qua, & contra quam, in libro 8. de ciuitate Dei. cap. 20. & 21. & in lib. 9. acutè doctèque disputat Augustinus. Aristoteles in libello quem inscripsit de Diuinatione ex somnijs ducta, negat vlla dari hominibus à Deo somnia. Vera autem somnia, inquit, vel esse naturalia quædam signa, & ex naturalibus causis profecta, quæ scilicet periti Philosophi & medici utiliter obseruant: vel esse quodammodo principia quædam eorum, quæ postea vigilantes acturi sumus: nonnunquam enim in quiete quædam occurrunt, quæ videntur ad aliquid agendum posse conducere, quibus post, a somno excitati ad benè agendum accommodatè vtimur, & iuuamur. Stoici tres causas verorum somniorum constituunt. Primam Deum, qui cum sit rerum omnium scientissimus & prouidentissimus, hominiquè beneuolus ac beneficus, quo sit homo cautior, dat ei somnia,

Aristoteles.

Stoici.

quæ

quæ sint ipsi futurorum incidia, & eorum, quæ agenda ipsi cauendaque sunt, documenta. Alterâ causam ponunt fatum, quo cuncta sunt velut æternæ quadam serie, nexuque colligata: siquidem rerum omnium futurarum, putant Stoici, & antecedentes causas, & præcurrentia signa, tû alijs in rebus, tum etiam in ipsis somnijs præmitti. Tertiam causam faciunt naturam animi nostri, quæ diuina est: animus enim hominis, exterioribus sensibus per quietem consopitis, & ab omni actione vacatibus, ipseque negotijs curisque omnibus solutus ac liber, vegetior fit, & habiliior ad intelligendum, tunc enim clarius præterita meminit, præsentia sentit, futura prouidet. Porphyrius, veritatem somniorum refert, partim ad innatas animis hominum notiones, & velut insignitas rerum omnium notas, quas ex altera vita detulit animus, ad hoc corpus veniens: sed eo vehementer obrutus, atque oppressus, non potest eas vigilantibus sensibus cernere: in quiete vero clarius ei apparent, atque innotescunt. Partim refert somnia ad demones: ad bonos quidem bonæ & veraciæ: ad malos autem, præuæ, foedæ, & fallaciæ. Synesius multa disputat de spiritu phantastico, quod est vehiculû animæ, eo namque medio, ceu quodam vinculo, cum terrestri hoc corpore colligatur & copulatur: in quo item solutus corpore animus, ex uno loco in alium mouetur, atque in eo maleficiorum pœnas persoluit apud inferos, nec sine eo dum est in corpore, quicquam potest intelligere: In hunc porrò spiritû, omnium quæ sunt, fuerunt, eruntque simulachra imprimuntur, & in eo lucet

tanquam

Porphyrius quid de veritate somniorum senserit.

Synesius mira sed falsa tradit de spiritu phantastico.

tanquam in speculo, præsentium quidem rerum, clariora, præteritarum autem, quo sunt vetustiores, minus perspicua, minima uero futurarum, quæ scilicet nec sunt, nec fuerunt unquam. Sed quia futuri effectus, in potestate causarum cohibentur, quasdam habent prægressiones, & præcursiones signorum, quæ hoc minus manifesta sunt, quo illa longius absunt, atque in hoc genere, ponenda censet somnia. Quapropter, ferè obscuris imaginibus & similitudinibus, res per somnia significantur, non aqualiter tamen, sed prout uaria est illius phantastici spiritus temperies & ratio similiter ut in speculis, pro uarietate eorum materiæ aut figuræ. uariæ ac dissimiles redduntur imagines, Monet præterea Synesius non parum conferre ad quietam & ueraciam in somno uisum percipiendam, benè præparare hunc spiritum phantasticum, moderato nempe uictu honestis studijs, & actionibus, sedandisque animi perturbationibus. Pythagoras certè iturus cubitum, cantu & sono lyre somnum captabat, atque hac ratione ad bona lætaque somnia accipienda se ipse comparabat: ob eandemque causam, esu fabæ suis interdicebat: quod haberet is cibus inflationem magnam, tranquillitatem mentis uera querentis contrariam. Verum hæc de spiritu phantastico à Sinesio prodita, nugæ sunt, & Pythagoræorum ac Platoniorum figmenta, vel ipsis poetarum fabulis inaniora ueritatis, atque incredibilia.

SED, ut aliquid et ex auctoribus Ecclesiasticis delibemus, B. Gregorius in quarto libro Dialogorum cap. 48. sex causas colligit somniorum:

Aut enim, inquit, ex plenitudine, uel inanitate corporis somnia existunt, aut ex antecedentibus diurnis cogitationibus; & curis: aut ex illusione dæmonis, aut ex reuelatione Dei, aut deniq; ex cogitatione hoīs simul, & reuelatione Dei. Easde sex cās somniorū, cū idē Gregorius cōmemorasset in lib. 8. Moraliū, c. 13. mox eas ap̄tis diuinæ scripturæ sn̄ijs, & exemplis illustrat atq; confirmat. Duo, inquit, prima, quæ diximus somniorum genera, omnes experimēto cognoscimus: quatuor autem reliqua in sacris literis inuenimus. Nisi enim somnia plerumque ab occulto hoste per illusionem fierent, nequaquam scriptura dixisset, Ecclesia. 34. Multos errare fecerunt somnia, & illusiones vana, uel certè in Leuit. cap. 19. non esset scriptum, Non augurabimini, nec obseruabitis somnia. Quibus verbis, cuius sint detestationis, ostēditur, quæ auguris coniūguntur. Rursum nisi aliqñ ex cogitatione simul, & illusionē procederēt, Salomō minimè dixisset Eccle. quinto capite, multas curas sequuntur somnia. Et nisi aliquando somnia ex mysterio reuelationis orirentur, Ioseph Genesios trigessimoprimo, præferendum se fratribus, per somnium non uideret, nec Mariæ sponsum, ut ablato puero in Aegyptum fugeret, per somnium Angelus admoneret. Rursum, nisi aliquando somnia ex cogitatione simul, & reuelatione

D. Grego.
sex cās sō
niorū tra
dit.

Mat. 2.
Dan. 2.

procederent, nequaquã Daniel visionẽ Nabu-
chodonosor edisserẽs, a radice cogitationis in-
choasset, dicẽs: Tu rex cogitare cepisti in stra-
tu tuo qd esset futurũ post hæc. Hæc ibi Grego.
De causis igit somniorũ, sic ab alijs proditũ est.

*Quatuor
cause ve-
rorũ som-
niorum.* EGO cãs sōniorũ, q̃ ad finandũ aliqd valẽt, &
dignæ sũt obseruatione, diligẽter scrutatus, eas
ad quatuor præcipuas reuocari posse aĩaduerti.

*Prima cã
aliqua cor-
poris affe-
ctio.* PRIMA cã continet aliquã corporis affectio-
nẽ, quæ in ipso corpore præ pollet, ac præualet,
vt si flaua, vel atra bilis, pituitosusve humor, aut
sanguis redundet, aliudve aliquid vitiatum, &
corruptũ immoderatẽ iactetur in corpore. Ga-
lenus in libr. de Præfagijs, quæ ducũtur ex som-
nijs, narrat quendam somniasse alterũ crus fa-
ctum esse sibi lapideum, mox autem cepisse illũ
ea parte corporis fieri paralyticum. Præterea,
qui in istãte crisi sudaturi sunt, sæpẽ somniant se
sudare, aut in balneo calidis aspergi aquis, aut
in flumine lacuve natare. Illud quoque nonnũ-
quã vñ venit, vt quod dormientes agimus, aut
patimur, etiam somniemus, vt qui in somno su-
dant, aut feбри corripiuntur, itidem se affici som-
niẽt. Proditum est a Plinio in libro 7. capite 50.
P. Corneliũ Ruffinũ dormientẽ amisisse visum,
idq; cum sibi accideret, etiã ipsum somniasse.

*Secunda
animi ve-
hemẽs per-
turbatio.* ALTERA causa somniorum spectat ad ali-
quem uehementem concitatumque animi affe-
ctum, & perturbationem, amorem dico, spem,
metumque, & odium. Nam qui ardẽter amant,
frequenter amores suos somniant: qui timent,
minacibus, & terrificis in somno visis sæpẽ tur-
ban-

bantur. Huc etiam pertinet verus consuetudo,
 & vitæ, quâ agimus, exercitatio. Piscator enim,
 ferè somniat maria, lacus, flumina, retia, pisces;
 venator, nemora, saltus, montes, ferasq; miles
 tubarum sonitus, fragores armorû, vulnera,
 sanguinem, cædes. Lepidè quidam apud Theo-
 critum piscator, *omnis, inquit, canis panes so-*
mmiat, & ego pisces. Continet eadem cā anteco-
 dentes vigilantium curas, & sollicitudines, & quæ
 cunque nos vehementer premunt, & angunt
 quarum rerum, sæpius in somno, similia visa
 contingunt. Quamobrem in lib. Ecclesiastici,
 c. 5. scriptum est. *Multas curas sequuntur somnia.*
 In hoc genere somniorum, equidem reponere
 somnium illud Annibalis, & proditum, & cre-
 ditum a multis. Ardebat Annibal insatiabili o-
 dio Romani nominis omniq; cupiditate perde-
 di funditus imperium Romanum flagrabat; quò
 autem facilius id perficeret, bellum ex Hispania
 transferre in Italiam cupiebat, arcem imperij
 Romam, petiturus: Cum igitur varijs super ea
 re cogitationibus ac deliberationib. astuaret,
 visum habuit in somno, mirè proposito suo, vo-
 toq; respondens. Visus ipsi est iuuenis, specie su-
 pra humanam, qui se diceret à Ioue missum du-
 cem ei ad inuadendam Italiam; iussitq; ne respi-
 ceret, quid retrò & a tergo fieret. Pavidus primo
 Annibal, non est ausus oculos ab illo quoquam
 deflectere. Sed, prout est humanum ingenium ad
 verita prouum, diu temperare oculis non quirit,
 respiciensq; vidit, horrendum non visu modo,
 sed etiam dictu ostentum, belluam vastam &
 immanem, multis circumplicatam serpentib.

Somnium
Anniba-
lis Italia
vagitate
ptendens.

Annibal
et Ioue
missum
ducem
ad Italia
inuenit

quacunque incedebat, omnia proterentem, atque peruerentem: cœlum item nigerrimis undequaque occæcatum nubibus, densosque ac fulguribus mixto præcipitare nimbos. Attonito Annibali, percontantiq; ex illo suo duce, quid illud monstri & portenti esset, respondit ille, vastitatem esse Italiæ, pergeret ipse perire, quod parabat, nec præterea quicquam inquireret, sineretque in occulto esse fata. Acque hoc quidem somnium ex antegressi in vigilia Annibalis cogitationibus & curis exitit: sed eius tamen somnij veritatem, rei euentus satis superque comprobavit plus enim mali Annibal Italiæ attulit, quam illo fuerat viso præmonstratum.

*Tertia de
monū cal-
liditas.*

TERTIAM causam somniorum, ego protestari & calliditati dæmonis adiudico. Is enim multa dormientibus inspirat, & suggerit somnia, semper insidiosè ac malitiosè, quo videlicet quacunque possit ratione incommodet, ac noceat homini. Esse autem quorundam somniorum dæmonem architectum, atque effectorem, liquet, quod ex sacris literis planè intelligitur, observationem somniorum adeo exosam esse Deo, ut ea magi, ruin, augurum, & incantatorum maleficijs aggregata, extremis damnetur supplicijs. Nimirum non aliam ob causam, ut interpretatur Beatus Gregorius in lib. 4. Dialogorum, cap. 48. nisi quia dæmon plerumque se somnijs immiscet, implens noxia superstitione hominum animos, eosque non tantum variè deludens, sed etiam perniciosè decipiens. Hoc genere somniorum solitum esse olim dæmonem genti-

*Quadam
sonia mit-
ti a dæmo-
ne.*

gentibus impietate cæcis multifariam illudere, constat argumēto Aesculapij, Serapidis, & Amphiarai: nam ut apud Philostratum, Pausaniam, & Strabonem scriptum est, templa eorum ad-
euntibus, qui varijs morborum generibus affli-
ctabanē, fama erat tres illos vulgò existimatos, quasi Deos singulorum morborum curationes per somnia præscribere consueuisse. Ex hoc ge-
nere fuisse reor nobile illud somnium Alexan- *Somnium*
dri Magni, scriptorum, qui res eius prodiderūt, *Alexād.*
auctoritate, apud multos fidem promeritum. *Magni.*
Cum enim in quodam prælio Ptolemæus, qui primus post Alexādrum Aegypti rex fuit, vene-
nato telo ictus, summo cum dolore ex eo vul-
nere moreretur: assidens ei Alexāder, somnoq;
fopitus, vidit in quiete draconem radiculam o-
re ferentem, simulq; commonstrantem, quò il-
la loci nasceretur, quæ scilicet præsentissimam
vim haberet Ptolemæum, multosq; milites eo-
dem teli genere vulneratos, protinus sanandi.
Quæsitæ est herba, inuenta, adhibita, mox con-
secuto, qui promissus fuerat effectu. Sūt autem
duo somniorum dæmonis præcipua genera, al- *Duo gene-*
terum pertinens ad occultarum rerum demon- *ra somnio-*
strationem & significationem. Potest enim dæ- *rum dæ-*
mon naturales effectus ex certis causis aliquan- *monis.*
do necessariò prouenturos, potest quæcunque
ipse metipso postea facturus est, potest tā presentia,
quam præterita, quæ hominibus occulta sūt,
cognoscere, & hominibus per somnium indica-
re. Alterum somnij genus vim habet cōcitandi
perturbationes animi, agitatæ turbatisq; qui
sunt in corpore humoribus & spiritibus, quò

nimirum inflammentur homines, vel ad libidinem, vel ad odium & vindictam, vel alios prauos animi affectus.

*Quo in-
ternosci
possint so-
mnia dæ-
monū ab
alijs som-
nijs.*

DVPLICITER porrò, & quidē satis, p-
babiliter, coniectari potest, quæ somnia mis-
sint à dæmone: primò quidē, si frequenter acci-
dant somnia significantia res futuras, aut occul-
tas, quarū cognitio nō ad vtilitatem, vel ipsius,
vel aliorum, sed ad inanem curiosæ scientiæ o-
stentationem, vel etiam ad aliquid mali facien-
dum conferat: eōrum somniorum auctorem
esse dæmonem, non temerè crederetur: quippe
qui ea ratione tentet animos hominum vana im-
buere superstitione, quin etiam crimine impie-
tatis obstringere. Deinde, si sobrijs, castis, & re-
ligiosis viris, tetra, obscæna, plenaq; crudelita-
tis, & impietatis somnia sæpenuerò contin-
gāt, ea proficisci à Dæmone, nō immeritò exi-
stimabitur. Dæmon. n. conatur impuris somnijs
polluere ac fœdere dormientium corpora, ut
eius fœditatis, etiam animos expergiscentium,
quodammodo participes faciat. Quod si ne hoc
quidem assequi potest, illud saltē curat, vt pios
homines talibus visis contristando, perturban-
do, & affligendo, ad orationem, ad charitatis of-
ficia, ad diuinorum sacramentorum perceptio-
nem, legniores, frigidioresq; reddat. Cuius dia-
bolicę calliditatis & malitiæ, luculentissimum
in vigesima secunda Collatione cap. 6. Cassia-
nus narrat exemplum. Verum hac de re Iusti-
nus Martyr, in responsione ad quæstionem vige-
simam primam Orthodoxorum; disertè doctē-
que sententiam suam exposuit. Nam cū hac
sibi

sibi ab illis posita esset, quæstio, ad eam ipse quæstionem ita respondet, ut nos hic diximus. Restat quarta, & vltima somniorum causa, quam diuinam rite nominare possumus: cuius potissimum gratia omnis hæc nostra instituta est, dii putatio, huic enim: uel declarandæ, uel illustrandæ, adhuc prædicta deseruiunt. Somniorum autem, quæ a Deo missa sunt, exempla, passim in diuinis libris sunt obuia: nos supra ex sacris libris multa protulimus, pluraq; possent afferri, si quis omnia vellet colligere. Caterum ut uis, & natura diuinorum somniorum plenius planiusque cognoscatur, quæstiones aliquot more scholastico, distinctè quidem, sed carptim, breuiterque perstringam, multa etiam, breuitati seruans, lectoris cogitationibus integra illibataq; referuabo.

*Quarta
causa sō-
niorum
diuina.*

QVÆSTIO III.

*QUIBUS SIGNIS COGNOSCI
queat, sit aliquod somnium à Deo
missum, necne.*

DVPLICITER, prout nunc mihi succurrit, deprehendi potest, quodnam à Deo sit missum somnium. Primum quidem, ex præstantia rerum, quæ per somnium significantur: nimirum, si ea per somnium innotescant homini, quorum certa cognitio, solius Dei concessu ac munere potest homini contingere, huiusmodi sunt, quæ uocantur in scholis Theologorum, futura contingentia, arcana item cordium, quæq; intimis animorum inclusa recessibus, ab omni penitus mortalium intelligentia obliuiscunt, denique

*Duplex
rō cogno-
cendi di-
uina som-
nia.*

que præcipua fidei nostræ mysteria, nulli, nisi Deo docente manifesta. Somnium igitur, quod eiusmodi rerum cognitionem, & demonstrationem continebit, diuinū esse existimari poterit. Deinde, hoc ipsum maximè declaratur interiori quadam animorum illuminatione atq; commotione, qua Deus sic mentem illustrat, sic voluntatem afficit, sic hominem de fide, & auctoritate eius somnij certiores facit, ut Deum esse ipsius auctorem, ita perspicuè agnoscat, & liquidò iudicet, ut id sine dubitatione vlla credere, & velit, & debeat. Huc spectat memorabilis illa in lib. 4. Dialogorum, cap. 48. B. Gregor. snia: *Sancti uiri*, ait Gregorius, *inter illusiones, atq; reuelationes, ipsas visionum voces, & imagines, quondam intimo sapore discernunt, ut sciant quid à bono spiritu percipiant, et quid ab illusore patiantur. Nam si erga hæc mēs hominis cauta nō esset, per deceptorē spiritum, multis se uanitatibus immergeret, qui nonnūquam solet multa vera prædicere, ut ad extremum ualeat animam ex una aliqua falsitate laqueare.* Hactenus Greg. apud quē hāc ipsā sniam, sed plenius ac luculētius tractatā, in lib. 8. Moralium; cap. 13. lector inueniet. Quemadmodū igitur naturale mentis nostræ lumē facit nos euidenter cernere veritatē primorū principiorū, eamq; statim, citra vllā argumentationē, assensu nostro cōplecti: sic in somnijs à Deo datis, lumē diuinū aīs nostris affulgens, pficit, ut ea somnia, & vera, & diuina esse intelligamus,

cer-

*Memorabilis snia
D. Grego
rij.*

certoq; credamus, Rectè igitur illud traditur in libro Ecclesiast. cap. 34. *Nisi à Domino missa fuerit visitatio, ne des in somniis cor tuum.* ex quo significatur, nonnulla somnia dari hominib. à Deo, animos eorum mirabiliter visitante.

HAE C autem Dei per somnia visitatio, sicut ex diuinis literis colligitur, multis & diuersis fieri solebat, Nonnunquam enim Deus per somnia turbabat, & terrebat hominem, sicut de Abimelech, & Laban narratur in libro Geneseos; *Terrebis me.* inquit Iob 47 *per somnia, & per visiones, horrore concuties me.* Aliquando in somno hortatur & incitat hominem Deus ad magnum quidpiam & arduum subeundū, certā spem prosperi exitus pręsignificando: uelut in Gedeonis & Iudæ Machabæi somnijs euenit. Sępè monet & docet, quid hominem agere, aut fugere oporteat, talia fuere B. Ioseph & Magorū somnia: huc spectant illa verba, quę sunt in c. 33. libri Iob. *Quando homines dormiunt in lecto, tunc aperit aures virorum, & erudiens eos, instruit disciplina.* Quin etiā solebat olim Deus spiritū propheticū nōnullis in somno largiri: nā in lib. Numerorū, c. 12. ait Deus. *Si quis fuerit inter vos Propheta Domini, apparebo illi in uisione, aut per somniū loquar ad illum.* Et apud Ioelem in c. 2. inter alia Spiritus sancti dona, numerantur somnia. Legimus et in 3. Reg. Salomoni fuisse à Deo promissum in somno prudentiæ & sapientiæ donum, Interdum quoque futura alicuius viri excellētiæ, dignitatis &

Varijs modis Deus afficit homines per somnia.
Gen. 20.
& 31.

Iud. 7.

2. Mach.

II. Matth. 2.

3. Reg. 3.

Genes. 37. gloria, præmonstrata est per somnium, id quod
Esth. 11. adolescenti Ioseph, & Mardochæo accidisse le-
 gimus in sacris literis. Quibusdam præterea in
 somnis patefacta sunt diuina mysteria, cuiusmo-
 di fuit somnium Iacob de illa mystica scala, &
Gene. 28. Danielis de regno Christi, Denique præsignifi-
Daniel. cavit aliquando Deus, & prædocuit futuros re-
7. rum humanarum euentus: cuius generis fuere
 somnia Abraæ, *Genes. 15.* Pharaonis, *Genes. 41.*
 & Nabuchodonosor, *Danielis. 2. & 4.*

VARIIS item modis diuina somnia homi-
Varijs mo- nibus contigerunt, interdum cum magna corpo-
dis diui- ris & animi commotione & horrore, sicut ac-
na contin- cidit Abraæ, & Nabuchodonosor. Nonnunquã
gunt som- datum est alicui somnium, sed non eius somnij
nia. intellectus, sicut in somnijs Pharaonis & Nabu-
Daniel. 2. chodonosor animaduertere licet. Danieli tamen
 ceterisq; prophetis, simul cum somnijs, intelli-
Genes. 15. gentiã eorum diuinitus suggerebatur. Quam-
 quam duorum somniorum, quibus Ioseph su-
Genes. 41. pra fratres ipsius futura dignitas & potestas præ
Genes. 37. signabatur, nulli tunc datus est intellectus: sed
 postea ipso euentu, successuq; rerum veritas eo-
 rum somniorum cognita est, atque comproba-
 ta. Illa quoque in somnijs diuinis varietas cer-
Matthæi. nitur: alia enim clara sunt, & aperta, euidenter
1. & 2. res ipsas significantia; vt fuere somnia beati Io-
Athor. seph, trium Magorum, & D. Pauli: alia vero sunt
16. involuta, & obscura, per varias similitudines re-
Genes. 41. et aliquid insinuantia, huiusmodi fuere somnia
Daniel. 2. Pharaonis de septem spicis, & bobus, & Nabu-
Genes. 40. chodonosor de statua & arbore, nec non & pin-
 cernæ acque pistoris ipsius Pharaonis, Adhæc,
 inter-

Interdum videtur in somno loqui cum homine,
 vel Deus ipse, vt in somnio Iacob, & Salomo-
 nis, vel angelus, vt in somnijs beati Ioseph, vel
 homo aliquis, vt in somnio D. Pauli. Præterea se-
 pè Deus vltro mittit somnia, nonnunquam etiã
 rogatus, quemadmodum interpretationem som-
 ni, quod acciderat Nabuchodonosor, Deus in-
 quiere tradidit Danieli, qui eam ab ipso vigilas
 intentissima precatione postulauera. Quin fuis-
 se quondam apud Hebræos admirabilem quan-
 dam rationem & consuetudinem in rebus ma-
 ximè dubijs atque grauissimis, cõsulendi Deũ,
 vt quod verum esset, aut quod factum esset opus,
 per somnia indicaret, ex c. 28. primi libri Regũ,
 intelligitur. Postremò quædam somnia diuini-
 tus data respondent antecedentibus in vigilia
 hominum cogitationibus & curis, ad hoc genus
 referri debet primum somniũ Nabuchodono-
 sor, à Daniele 2. capite narratum, itemque pri-
 mum beati Ioseph, quod in capite primo nar-
 rat. Diuus Matthæus, atque illud Annibalis
 supra memoratũ, illud quoque Scipionis Aemi-
 liani, à Cicerone, vel acutè confictum, vel diser-
 tissimè narratum.

Genes. 2.

3. Reg. 3.

Matt. 1.

1. Cor. 2.

Act. 16

Daniel. 2

QVÆSTIO IV.

*CUR DEVS. IN SOMNO ARCANA
 sua hominibus referet.*

CVM animus hominis in somno, minimè
 docilis, minimeque habilis ad percipien-
 das res diuinas esse videatur, dignũ sanè videt̃
 inquisitione, cur Deus per somnia & arcana sue

providentiæ, & myſteria rerum cœleſtium non raro docere homines voluerit. At enim verò, multas eius rei, variasque cauſas afferre poſſumus. Primam cauſam tãgit Hippocrates in principio libri de Inſomnijs, animam hominibus in vigilia varijs diſtingui occupationibus, grauibus diſtineri negotijs, curisque diſtrahi: per ſenſus item exteriores euocari ad ea, quæ extra ipſum ſunt, & per varia eorum ſenſuum ſpectacula diuagari, multiplicique rerum humanarum ſtrepitu interpellari, & à ſui, rerumque cœleſtium cōſideratione auocari, incertis præterea fluctuare deliberationibus, varijsque ſtudijs & affectibus æſtuare, qui non ſinunt eum, quod verum & rectum eſt, id aut liquidò cernere, aut incorruptè iudicare. Contra verò in quiete & ſomno, ab eiufmodi omnibus interpellationibus & impedimentis vacuus & liber animus, ſibi totus præſens & præſens eſt, ſibi que attendit, in ſe ſuas omnes vires, atque facultates collectas & cōiunctas habet, expeditus & acer ad intelligendum, atque omnium que illi extrinſecus obiecta ſint, ampliffimè ac facillime capax. Alteram eiufdem rei cauſam hanc ponere licet, quæ vigilantes accipimus, ea ſolemus ſubtiliter ratiocinando diſcutere & examinare, reuocare ad calculos, atque humanæ rationis trutina diligenter expendere: ad rationis enim normam exigimus omnia: cui ſi congruant, quæ nobis oblata ſunt, à nobis approbantur, ſi diſcrepent, abiudicantur atque reiſciuntur. In ſomno autem res ſibi obiectas animus hominis citra examen accipit, paratior propriorque ad viliſ diuinitus datis credendum, atque

*Quinque
cauſæ cur
dormiēti
bus multa
diuinitus reue-
lentur.*

*Hæbilioꝝ
animus
noſter in
ſomno ad
percipien-
das diuini-
tas reue-
lationes.*

ob-

obsequendum. Constat autem inter omnes qui de reb. diuinis scripserunt, ad eas res non tantū intellectu, sed etiam affectu, & quodam animi quasi sensu, gustuq. percipiendas, satius esse agi & regi hominem extrinsecus, quam ipsum agere se, & auditorem esse potius, quam arbitrum, & existimatorē, denique simpliciter credere potius, quā causas credendi disquirere & expendere. Tertia cā ex Aristotelis libello, qui inscribitur de Diuinatione, quæ fit ex somnijs, desumpta est: ait ille, *Quemcunque motum, quo animus dormiētis extrinsecus pulsatur & cietur, quāuis leuem & exiguum, magnam tamē habere vim commouendi animum, vehementerque in ipsum imprimi, atque altē in eo inherere: id autem fieri propter noctis silentium, & sensuum exteriorum vacationem & quietē, atq. omniū, quæ animi intentionem remittere solent, vacuitatem, tunc enim sensibus somno consopitis, languenteque corpore, quæ extrā sunt nequaquam sentiuntur.* Quapropter opportunissimē Deus eo tpe docet hoīem sine vl la eius perturbatione, sine aliorū hominum obseruatione, denique sine vllius rei interpellatione. præsertim autē, quia quod magis animus noster à sensuū cōsociatione, & corporis cōtagione abstrahitur, tātō vř effici vegetior, & acrior ad res diuinas intelligendas. In somno aut, qui est imago quædā & representatio mortis, videtur animus quodam modo seiugari à consortio corporis, eiusque vinculis, si non omninò, certē aliqua.

aliquatenus relaxari. Quartam causam esse arbi-
 tror, vt ea re ostendatur, quantò sit Deus poten-
 tior, & efficacior ad hominem docendum & eru-
 diendum, quàm sit alius quiuvis homo: quippe
 homo hominem docere, nisi vigilantem, audien-
 tem & attendentem non potest: Deus autem, èt
 altissimè dormientem, atque somniantem. Quo
 satis declarat se in omnes humani animi vires,
 ac facultates summum imperium, & efficacita-
 tem habere. Quintam causam equidem posue-
 rim, ne videlicet quispiam existimaret, mortem
 auferre homini omnem scientiam: aut non esse
 aliam viam rationemque cõparandi scientiã,
 quam per sensum, discursumque rationis, & ex
 antecedenti aliarum rerum cognitione. Auerro-
 res quidè super libello Aristotelis de Diuinatione
 per somniã, in cõmentario suo, non audet in-
 ficiari prophetiã posse homini accidere, vel in
 somno, vel per reuelatione, negat tamè ea ratio-
 ne vel artes, vel sciētias speculatiuas posse vlli
 contingere. *Vna*, inquit, est natura hominis:
vnus igitur duntaxat erit intelligendi, & di-
 scendi modus, scilicet internūtijs sensibus, va-
 rijs item præceptis, experimentis, diligentique
 ratiocinatione. Nam si præter cõem, & vñta-
 tum discendi modū, esset hic alter per somniã,
 vel reuelationem, cum is multo sit facilior, at-
 que præstantior, ille alter quò difficilior & la-
 boriosior est, eò magis fuisset supernuacaneus,
 non igitur datus esset homini. Deus namque,
 & natura nec frustra quicquam faciunt, &

Contra
Auero-
rem.

de ijs, quæ possunt fieri, quod melius & præstabilius est, nunquam non faciunt. Sic ille. Quæ sanè argumentatio, non esset planè infirma, si quisquam diceret, nemo tamen nostrum id dicit, modum illum discendi per somnia, vel per reuelationem, aut esse homini naturalè, aut esse frequentem, & vsitatum. Verùm hæc Auerrois commenta, vt alia eiusdem, de scientia, potentia, & prouidentia Dei, & humani animi natura, ex inscitia diuinarum rerum, & impietatis fonte redundantia, quam sint inerudita, obtusa, falsa; satis liquet vel solis exemplis, quæ memorantur in sacris literis, Adami, Salomonis, Danielis, multorumq; Prophetarum, quibus multarum rerū scientia subito data est à Deo: quin et Beseleel, & Oliab, quos in libro Exodi proditū est, subito diuinitus edoctos, Molaycū tabernaculū, simul cū omnibus eius instrumentis atque ornamentis, summa arte p̄fecisse.

*Cen. 2.
I. Reg. I.
Exod. 31.*

Q V A E S T I O V.

*CVR A DEO SOMNIA DENTVR
obscuris & indoctis hominibus, non
autem sapientibus.*

VEL hac vna ratione Aristoteles & Cicero omniū somniorū, quæ diuina creduntur, fidem & auctoritatem eleuari, & eludi posse putauerūt. Nā, si quæ somnia, inquiūt, dantur hominibus à Deo, ea non obscuris & indoctis hominibus, sed viris sapientia prudentiaq; præstātib. dari, par erat. In quo fefellit eos q̄ distinctionē diuinorū somniorū, eorū dico quæ
verē

*Error A.
ristotelis.
& Ciceronis.*

*Cur dæ-
mones sō-
nia olim
dare soli-
ti fuerint
non do-
His &
prudenti-
bus, sed
imperitiis,
& contē-
ptissimis
hominib.*

verè diuina sunt ab ijs, quæ non sunt, esse tamen
falsò putantur, planè ignorauerunt. enim vero
Dij Gentilium, quos fuisse dæmones nobis
Christianis nequaquam dubium est, quemad-
modum futuros rerum humanarum casus &
euentus certò prouidere, ac scire non poterant,
id enim solius Dei est, ita nec eos certis aut ver-
bis, aut signis prædicere, ac præmonstrare pote-
rant: Quapropter somnia, quibus præsignifica-
bantur futura, non dabant viris doctis & prudē-
tibus, videlicet ne illi eorum somniorum vani-
tatem, ac falsitatem deprehendentes, auctorita-
tem ipsorum Deorum apud alios contererent,
eorumq; oracula tanquā diuinitatis vacua, &
inania veritatis, in publicū etiā vulgi ludibrio
& contemptui exponerent: dabant igitur ea sō-
nia indoctis, & veri falsiq; discernendi imperi-
tis, maximè vero supersticiosi, ob idq; ad credē-
dum qui dui, satis per se paratis atque propen-
sis. At vero somnia, quæ à verò Deo missa sunt,
ea legimus plerumq; data viris sanctitate, ac sa-
pientia eximijs, vt Abraæ, Iacob, Salomoni, &
Danieli. Data sunt tamen etiā nonnulla viris nō
admodum doctis, sed pietatis tamen, ac inno-
centiæ præstantia clarissimis: excellens autem
virtus & pietas, dociliorem reddit hominis ani-
mum, aptioremq; ad rerum diuinarum perce-
ptionem, quàm humana vel prudentia, vel sa-
pientia. Qui enim mundana excellunt poten-
tia, vel sapientia, hi ferè sunt aut impij, aut su-
perbi, aut turpissimis inquinati flagitijs: quæ res
coelestibus doctrinis, diuinisq; illustrationibus,
aditum ad animos hominum, penitus occludūt.

Nec

DE OBSERVATIONE SOMNIORVM. ISI

Nec me fugit, etiam quibusdam sceleratis atque impijs hominibus, ut Pharaoni, & Nabuchodonosor, quædam diuinitus somnia contigisse, sed hæc illis, nec ipsorum præcipuè causâ, neq; cū intelligentia eorū somniorū data sunt: quo scilicet illi, eorū interpretationē, cū apud suos sapientes inuenire nō possent, à veri Dei cultoribus eā petere cogerentur, atque ea ratione uerū Deum agnoscerent, ac venerarentur, eiusq; seruos in admiratione, & honore haberent: id quod somnia Pharaonis, & Nabuchodonosor à Iosepho, & Daniele interpretata, manifestè declarant.

Cur quædam somnia èt impijs hominibus à Deo sint data.

QVÆSTIO VI.

CVR DIVINA SOMNIA nonnunquam sint obscura, & perplexa.

SED cur diuina somnia non sp̄ sint clara, & aperta, sed obscura, & perplexa, & aliarum rerū imaginibus, ac similitudinibus inumbrata, & offuscata, nec alijs tm̄ occulta, sed èt ijs, quibus dantur, minimè conspicua, cās rimemur, & aperiāmus. Dij gentiliū, hoc est demones, quia certā futurorū euentuū scientiā hñe nō poterāt, ad significāda futura, dabāt illi quidem non rarò somnia, sed obscura tm̄, & ambigua, quæq; ad diuersos, etiā cōtrarios euentus facillè detorqueri, & applicari possent, ut ad quodcunq; accidisset, somniū quadrare videretur. Quod si somnia euentis minimè rñderent, id non falsitati somniorum, sed interpretum inscitiz, qui somnia

Asintia demonū è dādīs sōnijs futura significātibus.

pro-

propter obscuritatem, & ambiguitatem non ri-
tè essent interpretati, adscriberetur. At verò sô-
nia, quorum auctorem fuisse Deum ex sacris li-
teris cognouimus, sæpenuerò distinctè, & ex-
plicatè tradita sunt, qualia legimus fuisse! Abi-
melech, Laban, Iudæ Machabæi, Salomonis, B.
Quatuor Ioseph, & trium Magorum. Non est tamen ne-
causa, cur gandum quædam somnia esse data rectè, & ob-
interdum scurè, sed hominibus gentilibus, ad eum nem-
diuina sô pè finem, vt intelligētiam eorum somniorum,
nia sint cum non ab alijs, quàm à viris sanctis accipere
ualde ob- possent, & ipsos Dei seruos honorarent, & sum-
cura. ma Deum reuerentia, ac veneratione prosequere-
rētur. Si quæ uerò somnia etiam seruis Dei ob-
scura data sunt, propterea id factum est, ut eorū
sensum atque intellectum, summo illi studio,
assiduis precibus, multisq; lachrymis à Deo fla-
gitantes, tandem impetrarent, & propter diffi-
cultatem impetrandi, pluris facerent, & cario-
rem haberent. Denotatur præterea obscuritate
somnia, earum rerum, quæ significantur
somnia, obscuritas. Adde quòd p̄ imagines, &
similitudines, breuissimè plura, & sublimiora
mysteria significantur, quam si apertis, & pro-
prijs fuissent expressa vocabulis. Nam q̄ multa,
quàm varia, quàm profunda mysteria, vna illa
statua Nabuchodonosor in quiete visa, adūbra-
uit, quæ si fuissent proprijs verbis efferenda, vix
longissima oratione declarari potuissent. De-
nique vult Dens nonnunquam, somnia esse ad
aliquod tempus occulta, & incognita, quo ad ni-
mirum, ipso euentu, rerumq̄ne successu, eorum
ueritas agnoscatur, & comprobetur: quod in
duobus

DE OBSERVATIONE SOMNIORVM. 153
duobus illis Iosephi somnijs, promotione eius,
ad summam potentiam & dignitatem præsigna-
tibus, liquidò cernitur.

QVÆSTIO VI.

AN LICITVM CHRISTIANO
homini, obseruare somnia.

DVAE tanguntur his uerbis difficultates,
& prior quidem est, an sit fas Christianis,
curiosè somnia obseruare: ad quam facilis est,
& in pròptu responsio. Etenim quædã somnia,
licitum est obseruare, quædam verò minimè.
Principiò, somnia quæ bonam, vel malam cor-
poris affectionem aliquam, morbosq; tam ani-
mi, quàm corporis significāt, utiliter a medicis
tam animi, quàm corporis obseruantur & ex-
penduntur. Tum, somnia, quæ nos crebrò infe-
stant, territant, conturbant, & vexant, animad-
uertere quibus ex causis accidant, ut vel noti ef-
fectus ignotas nobis causas scrutemur, ac tenea-
mus: vel ut rationem aliquam ineamus eam à
nobis molestiam depellēdi, licitum est, & a san-
ctis uiris sæpè vsurparum. Legimus enim apud
Cassianum in Collatione 22. veteres illos mo-
nachorum magistros & rectores, in perquiren-
dis, & excutiendis quorundam somniorū cau-
sis, diligenter esse versatos. Postea obseruare so-
mnia, quatenus in illis pernotescit homini ueri-
tas aliqua pertinēs ad sciētias speculatiuas, vel
ad res gerendas conferens, nec ut superstition-
sum, nec ut vanum damnari debet. Deniq; som-
nia quæ nos sæpè cōmouent, & incitant ad fla-
gitia,

gitiâ, considerare num à dœmone nobis subij-
 ciantur, sicut contrâ, quibus ad bona prouoca-
 mur & instigamur, veluti ad cælibatum, largi-
 tionem eleemosynarum, & ingressum in reli-
 gionem, ea ponderare num à Deo nobis missa
 sint, nō est supersticiosi animi, sed religiosi, pru-
 dentis, ac salutis suæ satagentis, atque solliciti.

A T verò, cuiuscunque somnij, quoquomo-
 do nobis contingat, etiam si rarò, si temerè, si
 fortu itò eueniat, putare habēdam esse rationē,
 curamq; iuscipiendam, stolidi hominis est, ne
 dicam stulti. Supra enim ostensum est, maximā
 patrem somniorum nihil veri, & certi habere,
 sed vanitatis, ac temeritatis esse plenissimam.
 Præterea obseruare somnia, quasi esset in ipsis
 aliquid diuinum, scilicet quale Gentiles existi-
 mabant esse in garritu, volatu, cibatuq; auium,
 & in extis animantium, atque ex illis prænoscere,
 ac diuinare velle futura, non modò non est lici-
 tum, sed est in scriptura grauissimè reprehē-
 sum, damnatum, & interdictum, non minus sa-
 nè quàm magorum, & incantatorum maleficia,
 quod ex cap. 19. Leuit. ex 18. Deuteron. ex 33.
 posterioris libri Paralipomenon, alijsq; sacro-
 rum voluminū locis perspicuè intelligitur. Et
 verò, scire velle futurâ, quæ Deus in sua solius
 potestate posuit, arrogas & impia est curiositas.
 Putare autem certa futurorum signa contineri
 in somnijs, quæ nullam cum rebus futuris con-
 nexionem & conuenientiam habent, fatuum
 est: parum dixi, planè impium, & stultum est,
 hoc enim arguit eiusmodi somniorum obser-
 uatores, stultis, impijs, & absurdis opinionibus
 esse

esse infectos, atque deprauatos. Nam, vel isti putant res omnes futuras, ex naturalibus causis pendere, & hoc falsum est: vel eas res quibuslibet somnijs significari posse, quod plane stultum est: vel futura omnia certo provideri, & sciri à dæmone, quod est perquam impium: vel denique à Deo promiscue, atque indiscrete per quolibet somnia, & quibuslibet hominibus, præmonstrari futura, quod esse absurdum, nemo non videt. Ad extremum, tanti facere somnia, & usque adeo pendere ex illis, ut ad eorum quasi normam dirigat quis omnem vitæ suæ rationem, & respectu habito ad somnia, actiones, & negotia, uel suscipiat, vel omittat, non modo præstantia hominis indignum est, sed olet etiam fatale illam Stoicorum, toties in ecclesia damnatam, & à melioribus philosophis explosam reiectamque necessitatem. Quod si merito vituperantur, & à sapientibus redarguuntur astrologi, qui res humanas ex astris, quasi suspensas & religatas omnino pendere arbitrantur; eo magis profectò, reprehendendi sunt superstitiosi somniorum observatores, quò magis astra dignitate naturæ æquabilitate motus, constantia ordinis, amplitudine potestatis, & præstantia efficacitatis, somnijs antecellunt.

*Maiores
vanitas
est obser-
uantium
somnia,
quam a-
stra.*

QVÆSTIO VIII.

CVIVS HOMINIS SIT RITE
interpretari somnia.

AD posteriorem quæstionem, qua quæritur,
cuius hominis sit benè interpretari somnia,

L nia,

nia, hunc in modum respondemus. Somniorum quæ vim habent ad aliquid significandum, & obseruatione, atque interpretatione digna sunt, ea non cuiusuis hominis est interpretari. Tria enim huiusmodi somniorum genera distinguere possunt, nam multa sunt naturalia, quædam humana, nonnulla etiam diuina. Naturalium somniorum interpretatio, non est dubium, quin solertiū & doctorum physicorum, ac medicorum sit propria: eorum maximè, qui norunt similitudines in somnijs ostensas comparare inter se, & quarum rerum similitudines esse, & ex quibus causis proficisci soleant, discernere: similiter, ut qui figuras aliquas & imagines dilaceratas sumens in manus, earumque partes dissipatas, benè componens inuicem, apteq; conformans, cuius rei fuerint similitudines, hominis uè, anequi, an aliarum rerum, acutè dispicit, vereque iudicat. Humanorum autem somniorum, ita erit quisque sagacissimus coniector, & idoneus, ac ueridicus interpres, ut fuerit rerum humanarum peritissimus, & callidissimus, & ingeniorum item, studiorum, morum, & propensionum, quæ in varijs hominibus magnam quoque uarietatem habent exquisitam, multisque confirmatam experimentis notitiâ sit adeptus, quasi uenas omnes rerum civilium & humanarum tenens. Cuius autem sit exponere diuina somnia, in promptu est intelligere: patet enim, neminem interpretari ea posse, nisi diuinitus afflatû & eruditû. *Nemo enim nouit, inquit Paulus primæ ad Corinth. secundo, quæ Dei sunt,*
nisi

nisi spiritus Dei. Præsertim vero cum diuinorum
 somniorum significationes, ex solius Dei consi-
 lio, & voluntate sint institutæ, ob idque solius
 Dei reuelatione, notæ hominibus esse possint.
 Quocirca regem Nabuchodonosor somnij sui,
 quo in a xime territus fuerat, sollicitum, & ani-
 xum, quod eius somnij rationem ex nullo suo-
 rum sapientum cognoscere potuisset, sic affatus
 est Daniel, *Mysteria, quæ rex interrogat, magi, Dan. 2.*
arioli, aruspices, & sapientes nequeunt indicare
regi: sed est Deus in cælis reuelans mysteria.

IAMBLICVS existimat diuina somnia *Iamblici*
 fere non cōtingere hominibus; nisi aut primo, *opinio, de*
 aut extremo somni tempore, videlicet, quia tūc *tempore*
 animus hominis, aut nondum est cibi potusq; *quo diui-*
 saporibus occupatus, & oppressus: aut iam eua *na som-*
 nescente somno, vaporumq; discussa caligine, *nia contin-*
 ex illis sordibus emersus animus, purior & ac *gant ho-*
 crior est ad diuinas. illustrationes accipiendas. *minibus*
 Quapropter vates, ac somniorum interpretes, *refuta-*
 in more habebāt, ex deferencib. ad ipsos som- *tur.*
 nia sciscitari, quo ea tempore ipsis contigissent:
 nā si profundo somno accidissent, ea planè abij-
 ciebant, rati nō esse cōsentaneum, animo tunc
 obruto, & demerso, cari coelitus somnia: sin au-
 tem somnia illis accidissent, exeunte somno, &
 animo ad suas functiones propè iā expergiscen-
 te, tunc ea somnia diuinitus missa, Deoque au-
 ctore digna iudicātes, ponderanda sibi, & inter-
 pretanda suspiciebant. Legendus etiam est Phi-
 lostratus in cap. 14. lib. 2. de vita Apollonij. Ve-
 runtamen Iamblici documenta ex superstitionis

Aegyptiorum sacerdotum obseruationibus, vel
 vt dicam veriùs, sigmentis, quorum fuit ille stu-
 diosissimus, exprompta sunt. Deus nempe, istius
 modi temporum legibus non est alligatus, nec
 opportunitate temporum eger ad operandum,
 vbicunq; .n. vult, quodocunq; , & quibuscunq;
 vult, sua inspirat somnia: potest .n. quouis tem-
 pore, imò etiam sine tempore, sedare subitò agi-
 tationem humorum, tranquillare spirituum ani-
 malium iactationem, purgare phantasiam, men-
 tem illustrare, animumq; ad percipienda diui-
 na somnia idoneè comparare.

QV AESTIO IX.

*AN IN SOMNO, LIBER VSVS
 rationis, & voluntatis esse queat.*

*Sapè in
 somnio li-
 ber est ra-
 tionis v-
 sus.*

SAE PENVMERO in somnijs, præsertim
 quæ doctis, prudentibus, & sanctis viris cõ-
 tingūt, aius hois, quod pertinet ad vsum ratio-
 nis, & agitationem mētis, solutus, expeditus, ac
 liber est. Etenim nōnunquā ratio dormientis pla-
 nè cognoscit res simplices, easq; vel cōponit in
 uicem, vel disūgit, rōcinatur, iudicat, miratur,
 noua quædā inuenit: quin èt ad se ipse aius cõ-
 uertitur, & ad suas actiones cōsiderādas, & diju-
 dicandas aciem suam, vimq; reflectit, cūctatur,
 hæret, dubitat, secū ipse disceptat, an tunc hō
 dormiat, nec ne. Hæc autem liberum esse tūc ra-
 tionis vsum, manifestè demonstrant. Non p̄pea-
 tamen existimandum est, quia in somno inter-
 èt⁹ liberi dum soluta est vis rationis, esse itidem perfectū
 liberi

DE OBSERVATIONE SOMNIORVM. 159
liberi arbitrij vsum. Nam ad plenum & perfe- *arbitrij*
ctum liberi arbitrij vsum, opus est perfecta ho- *usus.*
minis libertate, hoc est, solutione omnium sen-
suum, & potentiarum, ita vt sit ipse homo, qui
tunc agat, nec aliundè agatur, sitq; dominus sui,
atque suarum omnium actionum, & in potesta-
te eius sit tunc hoc, vel illo modo agere, aut
etiam nihil agere: id quod in somno nequaquā
euenit.

Q V A E S T I O. X.

DE SOMNIO SALOMONIS, IN
quo donum sapientiae à Deo promissum
ei, & tributum est.

CAETERVM nonnihil habet difficulta-
tis, quod legitur in 3. lib. Regum, cap. 3.
Deum in somno visum esse Salomoni, iussisseq;
vt peteret ab ipso quodcunque omnium ma-
ximè optaret: ipsum autem petiisse sapientiam,
& prudentiam benè regendi populum, cui prae-
erat, posthabitis omnibus alijs bonis, quae tamè
principibus huius mundi, super omnia, concu-
piscenda, & expetenda videntur: eam porrò pe-
titionē vsq; adeo placuisse Deo, vt summam ei
se daturum sapientiam, & praeterea quae nō po-
stulasset bona, cumulatissimè largiturum pollice-
retur. Ex qua narratione ipsius scripturae, satis
intelligi videtur, Salomonem in illo somnio so-
lutè ac liberè, non tantum ratione, sed etiam vo-
luntate esse vsum: neque enim illa eius petitio
facta in somno, ratopere Deo placere, tantum

*Solutio
triplex.*

que sapientiæ minus pro mereri potuisset, nisi esset ex libera voluntate profecta. Hæc difficultas tribus modis posset discuti, ac dissolui. Nam primò quidem responderi posset illam Salomonis in somno petitionem, placuisse Deo, non per se, sed propter antegressam eiusdem in vigilia similem quandam petitionem, ex qua sci licet illa in somno exitit. Salomon enim ardentissimè expetierat, & à Deo postulauerat donū sapientiæ, ac prudentiæ: hanc eius petitionem, Deus illo somnio declarauit fuisse sibi gratissimam, & optatum habituram effectum. Sed hæc fortasse cuiuspiam videbitur nonnihil dura, & cōtorta responsio. Quocirca subiiciam alterum responsum: posset enim dici, à principio fuisse illud quidem somnium, sed postea Deo mirabiliter operante, conuersum esse in ecstasim seu raptum, qualis nempe diuo Paulo, & Prophetis sæpe contigit: in quo animus Salomonis, licet à corporis, & rerum externarum sensu abstractu & similis dormientium esset, per Dei tamen potentiam factum est vt solutus, & liber tunc fuerit ad exercendas actiones tum rationis, tum liberi arbitrij, ita vt liberè peteret à Deo Salomō quod vellet, & petendo, quæ grata erant Deo: ea quoque mereretur ab ipso consequi. Sed non placet hoc respōsum. Mitto nunc examinare, an in raptu & ecstasi, perfectus liberi arbitrij vsus esse queat: tantum dico, huic responso minime suffragari diuinam scripturā, quippe, supra dicto loco narratura visionem illa Salomonis, præfatur, Deum apparuisse Salomoni per somniū, & narrata iā visione, subiungit. *igitur*

euigilauit Salomon, & intellexit, quod esset somnium. quo perspicuè significatur, illā uisionem nullatenus fuisse raptum, vel ecstasim, sed totam fuisse somnium, diuinum tamen somniū, scilicet à Deo ad erudiendū docendumque Salomonem datū. Atque duas hāc solutiones propositæ quæstionis tradit D. Thomas in 1. 2. quæst. 113. art. 3. ad 2.

E R I T igitur, nisi fallor, similis & proprius vero tertium responsum, quod etiam Tostado super 3. cap. lib. 3. Regum, in quæst. 12. maximè probatum est. Dicimus, cum Salomon tunc verissimè dormierit, & illa eius visio fuerit somniū, quemadmodum scriptura testatur, hinc necessariò effici, quicquid ibi factum esse dicitur, non reuera, sed per imaginariam tantum dormientis uisionem esse factum. Videbatur igitur tunc sibi Salomon petere sapientiam à Deo, videbatur etiam ei Deus petitionem ipsius approbare, cum reuera tamen nulla fuerit tunc petitio, nullum meritum Salomonis, nullū item responsum, nullumque Dei promissum. Cur igitur, inquires, somnium illud à Deo datum est Salomoni? Videlicet, nisi mea errat cōiectura, tres ob causas. Primò, ut intelligeretur omnium bonorum auctorem, & largitorem esse Deum, & ab eo esse omnia bona experenda & postulāda. Deinde ut manifestum fieret, quæ bonorum electio, & petitio, grata esset, & accepta Deo: ea nimirum, qua spiritualia bona corporalibus, cælestia terrenis, denique ad communem aliorum utilitatem & salutem pertinentia, inanibus & infructuosis præoptantur, atque præferuntur.

*Cur som-
niū illud
datū fue-
rit Salo-
moni.*

Ad extremũ, vt exemplo Salomonis appareret
 & extaret, quanta sit Dei benignitas & munifi-
 centia erga seruos suos, quorum optata & po-
 stulata non solum impleat, sed etiam longè su-
 peret, & abundanter excedat. Ecce Salomon so-
 lam à Deo sapientiam postulauerat, præ hac cæ-
 teris bonis, quæ hominibus pretiosissima, & ca-
 rissima sunt, contemptis: cui tamen Deus, & sa-
 pientiam supra ipsius votum, & reliqua bona,
 præter votum ipsius, largissimè donauit. Verum
 hæc nostra de somnijs disputatio, hunc habeat
 terminum: vereor enim ne si longius producta
 sit, molesta & odiosa lectori esse incipiat. Quæ-
 admodum enim somnus, quoad quietus & pla-
 cidus est, mēbra dulcissimè refouet ac recreat,
 viresq; reficit, ac redintegrat, si tamen in eo ni-
 mis longa nimisq; seria, & grauiā contingāt so-
 mnia, corpus pariter atque animum languēsa-
 cit, & debilitat: sic omninò cauendum nobis
 fuit, ne nostra hæc de somnijs disputatio, præ-
 ter modum longa, gratiam perderet legentium,
 & quam ex ipsa fortasse voluptatem coeperant,
 in fastidium odiumq; conuerteret.





BENEDICTI

PERERII,

LIBER TERTIVS,

qui est

DE DIVINATIONE ASTRO-
logica.

ANTA est Astrologorum (qui vulgo Iudiciarij appellantur) vel impudentia, vel amentia, vt etiã sibi diuinam scripturam suffragari, suæque Astromantiæ fidem & auctoritatem firmare iactent. Etenim verba illa quæ dixit Deus creans luminaria coeli; *Et sint Genes. 1. in signa, & tempora, &c.* ad suam referunt diuinationem astrologicam, per quam ipsi profitentur ex obseruatione siderum futura rerum euenta posse prædici. Quocirca B. Basilius & Ambrosius aliq; permulti Patres in explanatione eorum verborum, benè longam & accuratam in refellendis istiusmodi Astrologorũ prædictionibus orationem posuerunt. Quorũ nos Patrum exemplis prouocati, & grauissimis Dei sententijs contra Astrologos multifariam in diuina scriptura proditis permoti, quin etiam iustissimo aduersus Astrologos odio, ppter fraudulenta

dulenta, & pernicioſa eorum ſigmenta, incenſi, librum huic ad conſutandas eorum prædictio- nes à nobis ſcriptum, gratum multis atque uti- lent fore exiſtimauimus. Scripſit aduerſus Astro- logos copioſe quidem & eruditè Io. Picus Mi- randulanus; ſed multos ab eius lectione deter- ret prolixitas operis. Nos, licet in prædiuici atq. vberi verſemur argumento; eo tamè breuēs eri- mus, quod non omnia quæ diſputari poſſent, ſed aptiora duntaxat cauſæ firmioraque tracta- bimus. Quinque autem erunt huius libri & di- ſputationis aduerſus Astrologos. capita: Primò enim docebimus, ſacræ & Eccleſiaſticę doctri- næ diuinationem Astrologicam eſſe cōtrariam: Tum oſtendemus, Astrologos eſſe rerum cele- ſtium imperitos: Deinde, diuinatricem iſtam ar- tem rectæ rationi ac philoſophiæ aduerſari de- monſtrabimus: Adhæc, probabimus, aſtrà nō ſo- lum non eſſe cauſas efficientes rerum futurarū, verum nec eſſe certa ſigna quæ res futuras præ- notent ac præmonſtrent: Ad extremum, cur nō- ſiſtulla Astrologorū prædicta ſint vera, cauſas exponemus.

INDEX DISPUTATIONVM

Quæ ſingulis in prædictis capitibus
explicantur.

- C A P. I.
- 1 **S**ententijs diuina ſcripturę; antiquis item Ec-
cleſię iſtitutis & exemplis, rationibus etiā
theologicis reſelluntur Astrologi.
- 2 De vanitate oraculorum Appollinis.

3. Cur Dæmones pradicendo futura sapè fallant.
4. Non posse veritatem Christianæ religionis coherere cum veritate astrologia iudiciaria.
5. Quàm seuerè olim Ecclesia in istiusmodi Astrologos animaduertit.
6. De multis perspicuè falsis & impijs Astrologorū sententijs.

C A P V T II.

7. Astrologos iudiciarios esse rerum cœlestium imperitos.
8. Aduersus fictitiam antiquitatem obseruationum quam iactant Astrologi.
9. De noua stella qua superioribus annis vasa est.
10. Quàm sit difficile aspectum siderum in ortu cuiusque hominis exactè annotare.

C A P V T III.

11. Probatur octo rationibus, non posse Astrologos ex arte & scientia sua pranosse ac pradicere futura contingentia.
12. Præter causas cœlestes, necessariam esse notitiam causarum particularium ad pranoscendos earum effectus.
13. De simili ortu & dissimilibus euentis Geminorum.
14. Pulcherrima disputatio Barthesanis aduersus Astrologos.
15. Verum sit facilius, diuinare quid factururus sit vir bonus, an vir improbus.
16. Quàm sit vana ac futilis prædictio Astrologorum de aliquo, quod sit futurus summus Pontifex.
17. Nullam posse esse scientiam vel artem istius Astrologia.
18. Vanitas & falsitas multarum prædictionū astrologicarum.

19. *Errores Astrologorum in Chronologia.*
20. *Astrologiam iudiciariam omni tempore à prudentibus & sapientibus viris esse contemptam & damnatam.*
21. *Cui generi hominum arrideant prædictiones Astrologica, quas S. Ambrosius comparat telis aranearum.*
22. *Disputatur contra tria fundamenta Astrologia iudiciaria.*
23. *Verum astra natalitia cuiusque, possint esse certa causa omnium que ei euentura sunt.*
24. *Vtrum sit plus momenti in conceptu, ad in ortu hominis ad diuinandum.*
25. *De vanitate Astrologorum diuinationem suam extendentium etiam ad ciuitates, non solum ad homines.*
26. *Cum Astrologi non, vt de hominibus, sic etiam de stirpibus & alijs animantibus ex obseruatione astrorum vaticinentur.*
27. *De antiquitate istius Astrologie apud Aegyptios & Chaldaeos.*

CAPVT IIII.

28. *Vtrum astra, si non sunt causa, saltem sint certa signa omnium futurorum.*
29. *Vtrum secundum Augustinum astra sint signa omnium rerum humanarum.*
30. *De natura & varietate signorum.*
31. *An cometa signa sint humanarum rerum.*
32. *An qui astra faciunt signa rerum futurarum, simul & necessario inducant & asseruant Fatum.*

CAPVT V.

33. *De Quatuor causis propter quas euenit vt nonnunquam Astrologi vera predicant.*
34. *Instinctu Dæmonum agi nonnunquam homines ad diuinandum.*

35. Quot modis Dæmon futura prænoscit, & hominibus prænoscere soleat.
36. Quod modis, & quàm grauitèr peccent, qui Dæmonum vel istorum Astrologorum opera utuntur ad diuinandum.
37. Istiusmodi Astrologos ferè improbos, & flagitiosos esse.
38. De usu sortium apud Antiquos ad diuinandum futura.
39. Permissu Dei, nimis cupidos sciendi futura, laqueis Dæmonum irretiri, & varijs ac perniciosis erroribus implicari.
40. Multos diuinare futura; magis ex prudentia, & usu rerum humanarum, quàm ex arte Astrologica.
41. Nimiam credulitatem ac leuitatem consulentium Astrologos, interdum conducere ut eorum prædicta vera cadant.

D I V I N A T I O N E M

Astrologicam diuinæ Scripturæ, discipline Ecclesiasticæ, ac doctrinæ Theologicæ esse contrariam.

C A P V T P R I M V M.

§. I. Sententijs diuinæ Scripturæ; antiquis ite Ecclesiæ institutis, & exemplis, rationibus etiam Theologicis refelluntur Astrologi.



L A M A T multis in locis diuina Scriptura certā futurarū rerū præsciētiā, & prædictionem, & non esse hominum sed ne dæmonum quidem, verū vnius Dei propriam. Quapropter apud Isaiam cap. 41. ita scriptum est, Annunciata quæ

venturæ sunt in futurum, & sciemus quia dñ
estis vos; & cap. 44. Ego sum Dñs irrita faciēs
signa diuinorum, & hariolos in furorem ver-
tens, conuertens sapientes retrorsum, & scien-
tiam eorum stultam faciens? cap. aut. 47. deri-
dēs Deus Babylonios, & Chaldæos syderalibus
suis obseruationibus præsidētes, Sta, inquit, cū
incantatoribus tuis, & cum multitudine male-
ficiorum tuorum, in quibus laborasti ab adole-
scentia tua, si fortè quid prosit tibi, aut si possit
fieri fortior. Defecisti in multitudine consilio-
rum tuorum: stent, & saluent te Augures cœ-
li, qui cōtemplabantur sydera, & supputabāt
menses, ut ex eis annunciarent vētura tibi. Et
paulò ante dixerat: Sapientia tua, & scientia
tua, hæc decepit te. Hieremias quoq; c. 10. mo-
net Iudæos, vt Astrologicas obseruationes pro
nihilò ducant, nihil. n. sibi à stellis vel sperandū
vel timendum esse, sic aut. ait: Iuxta vias gen-
tium nolite discere; et à signis cœli nolite me-
tuere, quæ timent gentes, quia leges populorū
vanæ sunt. Salomō aut. Eccl. c. 10. scientiā futu-
rarū rerū denegat homini, Ignorat hō, ait ipse,
quid ante se fuerit: et quid post se futurum sit
q̃s poterit indicare? idem c. 8. eiusdem lib. Ho-
mo, inquit, ignorat præterita, et futura nullo
scire potest nuncio. Liquet igitur diuinationē
astrologicam in sacris literis contemni, deride-
ri, ac reprobari.

Cum doctrina sacrarum literarum, etiam iudicium Ecclesiæ, vt par erat, mire congruit. Semper enim Ecclesia inde vsque à primordijs suis, Iudiciarios Astrologos odit, fugit, damnauit. Ex tant aduersus ipsos plurima & seuerissima decreta Ecclesiæ, quæ legere licet in secunda parte Decretorum cap. 26. per primas quinque quæstiones, & in Cōcilio Bracarenſi l. cap. 9. & 10. & in Toletano l in assertionē Fidei contra Priscillianistas. Fertur Alexander Papa huius nominis l l. quendā presbyterū qui semel dumtaxat consuluerat Astrologum de quodam furto in Ecclesia sua factō, in vnum annū priuasse altaris ministerio. Crebras item reperimus in scriptis sanctorum Patrum aduersus Astrologos, quos illi nunc Chaldeos vel Genethliacos, alias Mathematicos aut Planetarios appellant, disputationes, ex quibus apparet quam fuerit maiorib; nostris genus hoc hominum exotum & abominatum. Multa contra illos disputat Basiliius hom. 6. in Genesim, Chrysostomus & Gregorius Magnus in cap. 2. Matth. sed præter cæteros Augustinus lib 2. super Genesim ad literam cap. 17. lib. etiam 2. de doctrina Christiana cap. 21. & aliquot proximè sequentibus capitibus, subtiliter tamen & copiosè primis aliquot capitibus lib. 5. de ciuitate Dei. Eodem pertinet quæ contra Mathematicos in lib. 14. cap. 4. & in lib. 6. cap. 9. de Præparatione Euangelica argumentatur Eusebius.

Ridiculus fuit, vel potius amens Iulianus Apostata, q̄ in libris quos aduersus Christianos effusiuit, pbare voluit, ex his quæ scripta sunt

*Decreta
Ecclesiæ
contra Astrologos
Iudiciarios.*

*Alexan.
Papa.*

*Basiliius,
Chrysost.
Greg. hom.
mil. 10.
sup. Euan.
gel. Augu.
stin. Euan.
gel. Cas.*

*Iulian. A.
postata
calūnia.*

in cap. 15. Genes. Abraamum & Astrologiam & aruspicinam coluisse. Astrologiā quidem eius, significari putat illis verbis: *Eduxit Deus Abraā foras, & ait illi, Suspice cælū et numera Stellas si potes: Sic erit semen tuū.* Aruspicinæ verò scientiā eius, illis ēt verbis denotari ait, *Sume mihi vaccā triennē, & caprā trimā, & arietē annorū trium, turturem quoq; & colū bam. Qui tollens vniuersa hæc, diuisit ea per mediū, & vtrasq; partes contra se altrinsecus posuit: aues autē non diuisit. Descenderunt*

Iulia. A-
postata ca-
lumnia à
Cirillo re-
pulsa.

que volucres super cadauera, & abigebat eas Abraā. Deinde, subiicitur prædictio peregrinationis & seruitutis posterorum eius per qua dringentos annos. Sed hunc Iuliani errorem vel potius furorem, egregiē cōfutat Cyrillus extremo lib. 10. eius operis quod aduersus Iulianum edidit. Alij fidem huic vanissimæ astrologiæ asserere & astruere conātur ex illa stella quæ nato Christo apparuit, cuius aspectu excitati tres illi Magi, ductuq; ad adorandum Christum venerant. Sed istos manifestis argumentis Chrysostom. & Gregorius in homilijs super illud Euāgelium scriptis, redarguunt & conuincunt.

Matt. 2.
Chryf. ho-
mil. 6. in
Matth.
Greg. ho-
mi. 10. in
Euang.
Argumē-
tis ex sa-
era Theo-
logia du-
ctis, astro-
logica di-
uinatione
refelli-
tur.

Ceterum, errorem Astrologorum etiam rationib. ex doctrina Theologica contextis refutare possumus. Principiò, *Nemo*, vt ait Pau. 1. Co. 13. 2. *Novit quæ sunt hominis, nisi spiritus hominis, sed homo nescit quid ipsemet post mortem annos aut etiam dies acturus sit: nam vt inquit Scriptura, Prouerb. ca. 27. Ne gloriēris in*

casti-

crastinum, ignorans quid superuentura pariat dies: &c. Non est via hominis in manu eius: homo enim proponit, Deus autem disponit. Est namq; non modò quorūlibet hominū, sed et Regum cor in manu Dei, & flectit illud quocumq; vult. Si igitur ipsemet homo nescit quid futuro tēpore facturus sit, quanto minus id scire pōt Astrologus? Deinde, ne ipse quidem diabolus certo pōt nosse res futuras: si. n. futura omnia dæmon sciret, nunquā profecto impulisset Iudæos ad crucifigendum & occidendum Christum Dominum, quippe pręuidisset per crucem & mortem Christi, imperium quod tamdiu habuerat in homines, fore labefactandum & funditus evertendum. nec sanē dæmon tentaret & infestaret seruos Dei a quibus in tēratione vincitur, ne videlicet propter victoriam tentationum crescente Sanctorum gloria, magis ipse, quæ eius est superbiā & inuidia, torqueretur.

§. 2. De vanitate oraculorum Apollinis.

HO C etiam patet argumento oraculorum, quæ olim reddebant dæmones, cuiusmodi erāt responsa & oracula Apollinis Delphici, quodā apud Græcos nobilissima & clarissima; quæ ad divinationem astrologicā pertinuisse, locuples auctor & testis est Porphyrius in libro de Oraculis (refert autem hoc Eusebius lib. 6. de Præparatione Euāgelica, cap. 1.) vbi tradit, quæcūque dii cēū fati definita prædicunt, eā ipsos siel larum motu ita esse futura significare; id quod maxime Apollo multis respōsis aperuit. In hisce aut oraculis & diuinationib; sæpē mentitū

Porphyrius.

esse Apollinem, idem auctor est Porphyrius, ex
 quisitam enim futurorum cognitionem ait nō
 hominibus modo, sed multis etiam deorum in
 comprehensibilem esse. vnde interrogati men-
 tiuntur nonnunquam, sed non sponte: solent e-
 nim prāmouere, se tunc vera respondere non
 posse, homines tamen ex amentia perseverant
 urgere & cogere eos vt respondeant. Apollo igi-
 tur Delphicus, cum eiusmodi esset cœli & cōti-
 nentis affectio vt verum prāuidere non pos-
 set, retine, dicebat per Vatem, uim istam, & po-
 tentia verba hæc ne proferas, falsa enim dicam,
 si coges. Et in alio responso, Nihil hodie, inquit
 Apollo, stellarum mihi via dicendum præstat.
 Deinde concludens Porphyrius ait, Manifestū
 iam fecimus vnde falsitas ad deorum oracula
 subrepat. Hæc ex libro Porphyrii de Oraculis,
 in libro sexto de Præparatione Euangelica. cap.
 4. Eusebius commemorat. Fuit etiam olim qui-
 dam Oenomaus, vir apud Græcos tam philoso-
 phia quam eloquentia nobilis, qui respōsis del-
 phici Apollinis sep̄ delusus atque deceptus, di-
 ligenter & curiose collegit quamplurima eius
 oracula, eaque ut vana, futilia, & falsa cōfuta-
 uit, ut refert Eusebius lib. 5. de Præparatione E-
 uangelica, cap. 10.

*Oenoma-
us vehe-
mens &
disertus
oraculo-
rū Apol-
linis con-
futator.*

§. 3. Cur Dæmones prædicando futura sep̄
 fallant.

Q V A T V O R porrò ob causas vsu uenit in
 prænuntiando futura falli dæmonem. Primò,
 quia nimis asseueranter affirmat quæ pendent
 ex libero arbitrio hominis, quod cum sit admo-
 dum

dum mutabile, & ad omnia flexibile, & planè liberum, nonnunquam extraordinaria quadam ratione operatur. Deinde, quod nos sæpè diuinitus incitati, & adiuti Dei gratia, contra facimus quàm antea facere cogitabamus, & quàm nostro ingenio nostroq; arbitrato facturi eramus. Fit èt interdù, ut quod dēmon agere constituerat, & prædixerat, prohibente impediēteque Deo, non possit exequi. Denique, multa Deus sòlet aliquando præter cōmunem ordinem naturæ, præterque gñalem suam & ordinariã providentiam agere. Atque his rebus crebro dēmon in errorem inducitur. Quis ergo credet Astrologos prædicendis futuris rebus veraces esse, cū in eo uel dēmones falli sæpè contingat? Sed qd ego de dēmonibus loquor? Theologi docent, ne ipsos quidem spiritus cēlestes ac beatas mentes, q̄ liquidò cernūt, & clarissimè vident Deū, tenentq; perfectissimā cognitionē cēlorū cūctarūq; rerū naturalium, certò scire futura, quæ nimirum pendent ex libero arbitrio, nisi earū rerū Deus singularem ipsis notiã impertiat. Cuius aut amentix est, Astrologis tribuere, quod nec Angelis nec beatis mentibus cōcessum est.

§. 4. *Non posse veritatem Christianæ religionis coherere cum veritate Astrologiæ Iudiciariæ.*

SED illa in primis fortis est argumentatio. Si Christiana religio, & disciplina vera est, ut est profectò verissima, non potest esse vera, nec Christianis probari potest illa opinio Astrologorum,

Egregia ratio adversus Astrologiam.

gorum, vñ quā illa vanitatis, falsitatis, & impietatis persæpè damnauit: sin autem falsa est doctrina Christiana, cum ipsa totum ferè orbem complexa sit, omnesq; propemodum gètes suo Imperio subiecerit, & plus mille quingètos annos vigeat, & regnet in mundo, si omnia quæ apud homines fiunt ex cælo proueniunt ac pendunt, necesse est tātā hominum ad fidem Christi accipiendam tuendamq; propensionem tantumq; studium, ex insigni aliqua, & præpotēti constellatione prouenire: quare cælum inclinaret, & induceret homines ad malum. Si enim fides Christi esset falsa, magis profectò esset falsa, & detestabilis, quàm alia quælibet secta: ea namque docet de Deo, & rebus diuinis, quæ si falsa sunt, nefariam sanè superstitionem, & execrandam impietatem contineant necesse est. At verò, cum vita, quæ ad normam fidei Christianæ agitur, sit optima, & inculcata, nec laude tantum sed summa etiam admiratione dignissimā, hinc necessariò efficeretur, ab eadem constellatione proficisci bonum, & malum: malum quidē, propter falsitatem doctrinæ Christianæ: bonum autem, propter vitæ, quæ ad eius doctrinæ regulam informatur, & dirigitur, probitatem atque præstantiam.

*Praclara
argumē-
tatio.*

Ad hæc, maxima probatio, & confirmatio fidei nostræ, & clarissimum diuinæ prouidentię argumentum illud est, quæcumque circa Christum Dominum, & eius Ecclesiam euenerunt, ea multis ante sæculis fuisse per Prophetas, ad vnū oīa propriè, distinctè, explicatq; prædicta: si autem eiusmodi prædictio per Astrologiam fieri

fieri posset, rueret funditus & ad nihilum recideret firmissimum nostrę religionis fundamentum. Ne multa, istiusmodi Astrologorum doctrinā veram Philosophiam moralem, nedum sacram Scripturam & Theologiam, quantum in ipsa est, planè peruertit qui enim certum habet omnia pendere è cœlo, ob idq; cuncta hominum opera facta, casus, & euenta ex cœli observatione præsentiri & prædicti posse, huic quoque necessariò persuasum esse debet, materialem & mortalem esse animum nostrum, nullūq; esse liberum arbitrium, nec talem esse prouidentiam Dei qualem Fides nostra prædicat; mysteria item Christianę religionis pendere è cœlo, cunctaque miracula tam in veteri quàm in nouo Testamento edita, licet dicantur, vt re vera sunt, supernaturalia, ad cœlestes nihilo minus causas & virtutes reuocari. Huic quoque opinionationi cōsequens est, neglectio & prætermisio bonorum operum, licentia omnium cupiditatum, quorumlibet flagitiorum excusatio, denique inutilitas atque crudelitas humanarum pariter atque diuinarum legum. Caietanus in Summula vbi agit de astrorum obseruatione, simillima docens eorum quę diximus, verè magis & doctè quàm eleganter & ornate ita scribit, Astrorū obseruatio circa natiuitates hominum & occurrentia humana tripliciter peccato subijci potest. Primo, si ea quę fidei Christianę misteria sunt, tanquam subsint cœlestib; causis, habeantur: secundo, si futura contingentia quarātur vel habeātur vt certa ex cœlestib; causis; tertio, si electiones suas quis subijciat cœle-

*Caietani
breuis,
sed vera
& memo
rabilis ad
uersus præ
dictiones
astrologo
rum sen
tentia.*

stibus causis tanquam legi illarum ita vñ vitam & actiones suas regulet secundum cœlos. Et quodlibet horum trium est ex suo genere peccatum mortale: quia primum est contra spiritualitatem Christianæ religionis, quæ super cœlos est, immutare pontens etiam ipsos cœlorum cursus iuxta id quod scriptum est in Psal. 148. Confessio eius super cœlum & terram: & hoc experientia testata est. Secundum verò, est contra veritatem doctrinæ Christianæ & liberi arbitrij, quo domini sumus nostrorum operum. Tertium est contra dignitatem gratiæ, legis diuinæ, ac humanę mentis, qua super omnia corporalia sumus constituti. Et sicut erraremus subijciendo nos passionibus iræ, odij, spei, timoris, ita quod haberemus imperus passionum, p lege: ita vilificamus nos, si inclinationes cœlorum pro lege habeamus: corpora enim sunt, & per modum passionum inclinant nos. Hæc Caietanus.

In actis autem Apostolorum cap. 19. refert Lucas, multos de his qui Ephesi concionibus & sermonibus B. Pauli conuersi erant ad Christum, & curiosa prius fuerant sectati, attulisse libros suos, & coram omnibus combussisse: fuisse autem eos libros de rebus ad iudiciariam Astrologiam pertinentibus, grauis auctor in Commentariis super Psalmos dixit Augustinus qui etiā Mathematicum quenda, hoc est, istam Astrologiā professum, postea pœnitentem professionis suæ cupientemq; recõciliari Ecclesiæ, nisi publica & solenni penitentia præmissa, non recepit, verum sententiam Augustini, quod ea
maxi-

maximè attingit id quod nunc agitur, totidem verbis hic ascribam. Post enarrationem igitur 61. Psalmi, cum Mathematicus ille veniam publicè petens coram sisteretur, hæc dixit Augustinus: Iste ex Christiano, & fidei penitens redit, & territus potestate Domini conuertitur ad misericordiam Domini: seductus enim ab inimico cū esset, fidelis diu Mathematicus fuit, seductus seducens, deceptus decipiens, illexit, fefellit, multa mendacia locutus est contra Deū qui dedit hominibus potestatem faciēdi, quod bonum est, & nō faciendi quod malum est. Ille dicebat, quod adulterium non faciebat voluntas propria, sed Venus; & homicidium non faciebat voluntas propria, sed Mars: & iustum nō faciebat Deus, sed Iupiter: & alia multa sacrilega non parua. Quàm multis eum putatis Christianis nummos abstulisse? Quàm multi ab illo emerunt mendacium? quibus dicebamus, Filij hominum vsquequo graui corde, vt quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium? Modo sicut de illis credendum est, horruit mendacium, & multorum hominum interitum: se aliquando à diabolo sensit illectum, conuertitur ad Deum penitens. Nostis in Actibus Apostolorum esse scriptum, capi. 19. quia multi perdit, id est, talium artium homines, & doctrinarum nefariarum sectatores, omnes codices suos ad Apostolos attulerunt, & incensi sunt libri tam multi, ut pertineret ad scriptorem ætimationem eorum facere, & summam pretij conscribere. Hoc utique propter gloriam Dei, nē tales et perditici desperarent ab illo qui nouit querere

*Notabilis
orō quam
habuit
August. &
reconci-
liatione
cuiusdā
Mathe-
matici cū
Ecclesia.*

Psalm. 4.

quod perierat. Perierat ergo iste, nūc quæsitus inuentus, adductus est: portat secum codices incendendos, per quos fuerat incendendus, ut illis in ignem missis, ipse in refrigerium transiret. Ante Pascha enim cœpit petere de Ecclesia Christi medicinam, sed quia talis est ars in qua exercitatus erat; quæ suspecta esset de mendacio atque fallacia, dilatus est ne tentaret, & aliquādo tamē admissus est ne periculosius tētaretur. Hactenus Augustinus.

§. 5. *Quā seuerè olim Ecclesia in istiusmodi Astrologos animaduertit.*

CERTE in primitiua Ecclesia istiusmodi astrologia non secus quā ars magica; reprobata, vetita, & damnata erat. Narrat Ephiphanius in libro de mensuris & ponderibus, Aquilam Ponticum Scripturę interpretem ob eam maximē causam fuisse à patrib. ex Ecclesia pulsum, quod natiuitatum obseruationibus cæterisq; diuinationibus astrologicis studiose vacaret. Non est pro derelicto habendum, cum sit admodum memorabile, quod Origenem in commentarijs supra Genesim de ista astrologia prodidisse, libro 6. de Præparatione Euangelica, capite 9. tradit Eusebius, sic enim scripsisse illum ait: Non solum Gentiles stellarum coniunctione atque aspectu quæ in terris sunt, necessariò accidere credunt, quā vim Fatum appellant, verum etiā multi ex fidelibus conturbantur, impossibile aliter fieri credentes quā stellarum curius effecerit. vnde sequitur nullam in nobis esse libertatem, nullam operationem nostram laudari aut

DE DIVINATIONE ASTROLOGICA. 179
ri aut vituperari iure posse. ita prædictum a Scri-
pturis Dei iudicium quo alij ad æterna suppli-
cia, alij ad æternam beatitudinem prædestinan-
tur, falso fore prædicaretur. Quid plura? ipsa
quoque fides & Saluatoris nostri aduentus, &
omnis Prophetarum labor, ac Apostolorum in
constituendis Ecclesijs prædicatio, inania erunt,
nisi fortè Christum quoque quis audeat dicere,
coelestium corporum vi coactum fecisse quæ fe-
cit, passumq. fuisse quæ passus est, nec eius deita-
tis potentia sed stellarum virtute cuncta evenis-
se: his impijs verbis etiam illud conficitur, ut fi-
deles Fato ducti in Christum credant: denique,
ut vel nullum sit boni & mali discriminè, uel et
malorum auctor sit Deus: nullusq; hominum
propter bene uel male facta præmio aut pœna
dignus censi debet, nec orationibus, votis, &
Dei obsecrationibus locus aliquis relinquatur.
Sic Origenes.

Eat igitur nunc Petrus de Aliaco¹, & istam A- *Animad-*
strologiam amplexetur, exosculetur, præfracte *uersio in*
que defendat, atque obnixè conetur eam cum *Petræ de*
philosophia, quin etià (si Deo placet) cū Theo- *Aliaco.*
logia consociare atque coniugare; scilicet falsi-
tatem cum veritate, tenebras cum luce, dæmo-
nem cum Deo. qui nec veritus est scripto pro-
dere, diluuium Noëticum, & ortū Christi Do-
mini, aliaq; summa prodigia & miracula, etiam
syderalis scientiæ peritia ex astrorum observa-
tione prænosci ac prædici potuisse.

*§.6. De multis perspicuè falsis, & impijs
Astrologorum sententijs.*

S E D quo manifestius appareat quàm sit im-
pia, & execranda istorum doctrina, ponam hic
paucas quasdã eorũ sñas, & decreta, è quibus
iudicium fiet de illius artis impietate. Quidam
istorum, ex Marte in nona cœli regione felicità-
ter constituto, tantum præstare nobis cõtendũt,
ut ab obsessis corporibus sola præsentia dẽmo-
nes expellamus. Alij iactant se hac artẽ, de eius
qui nascitur conscientia arcanis, & secretis si-
ne errore iudicatu-ros. Vulgatum quoque apud
illos est, duos esse planetas auctores felicitatis
humanæ, Venerem quidem præsentis, Iouẽ au-
tem post hanc vitã futuræ. Maternus porrò eius
modi figmentorũ, & mēdaciorũ studio-
sissimus, & curiosissimus, cum multa memorẽt quæ à Sa-
turno constituto in Leone accidunt hoĩbus, sub-
dit, eiusmodi hoĩes lōgæuos fore, & post mor-
tem animas eorum in cẽlũ dijs applicatas euo-
laturas, Saturnus enim, inquit, in Leone positus
aĩas eorũ, qui sic se habuerint in terra, inume-
ris angustijs liberatas, ad cẽlũ, & originis suæ
primordia reducet. Deniq; Albumazar scribit,
qui Luna Iouĩ coniuncta in capite Draconis,
Deo supplicauerit, eũ quicquid petierit à Deo,
certissimẽ impetraturum: id qđ Petrus Apponẽ-
sis expertum se esse cōfirmat, nã cum vigente il-
la cōiunctione, scientiam rerum à Deo postu-
lasset, ait se post eã diem, magnã sibi factã esse
scientia accessionem, sensisse. Hæc autẽ, & alia
eorum

*Mater-
nus.*

*Albuma-
zar.*

*Petrus
Apponen-
sis.*

DE DIVINATIONE ASTROLOGICA. 181
eorum similia, quàm sint nefaria, detestanda, &
Christianæ religioni exitialia; quantumq; va-
leant ad eleuandam, uel potius delendam fidem
eorum quæ diuina Scriptura docet immediate,
supernaturaliter, ac miraculose fieri a Deo, ne
mo est tam hebes ingenio & tardus intelligen-
tia, ut non clarissime intelligat. Si quis aut hæc
plenius atq; subtilius scire auct, legat quæ in
hanc sententiam cum alibi, tū lib. 2. c. 5. & in lib.
5. cap. 11. & inde usque ad finem eius libri, Pi-
cus Mirandulanus diligenter & copiose tractat.

ASTROLOGIAM IUDICIARIAM A
Philosophia redargui & conuinci, primò
quidem ea ratione, quod istiusmodi
Astrologi cœlestium rerum sint.
imperitissimi.

C A P V T II.

DIVINATIONEM Astrologicā futi- Multi-
lem esse nullog; nixam fundamento, plex &
Philosophus quidem ad hūc modum argumen- praua
tabitur, Astrologi nec certò sciunt omnes astro- contra
rum uires, defluxus, & effectus; nec si eas res Astrologos
scirent, satis id foret ad certam rerum futurarū ex Philo-
præfensionem; ergo prædictiones astrologi- sophia ar-
cas inanes & fallaces esse necesse est. Duo in gumenta-
hac argumentatione sunt posita, explicatius à tio.
nobis tractanda & confirmanda alterum est im-
peritos esse Astrologos rerum cœlestium, alterū
verò est, ut essent illi peritissimi earum rerum,
non propterea tamen posse eos futura omnia
prænoscere, de priori autem dicamus prius.

§7. Astro-

§. 7. *Astrologos Iudiciarios esse rerum cœlestium imperitos.*

ESSE igitur Iudiciarios Astrologos syderalis doctrinæ ignaros, patet ex his quæ subijciā, Principiò, valde arduum & operosum est, etiam quæ de cœlo videntur minus difficilia magisque nobis obuia, perfectè cognoscere: veluti quæ sit cœli natura, magnitudo, numerus orbium, & inter eos ordo & differentia dignitatis, varietas motuum, denique astrorum numerus, eorumque inter se in magnitudine, luce, potestate & effectu comparatio, atque huius difficultatis facit clarissimum indicium tanta opinionum varietas quantam esse his de rebus inter maximos Philosophos cernimus. Aristoteles certe, Philosophorum omnium facile princeps, iugene fatetur se multarum rerum cœlestium non exquisitam scientiam, sed opinabilem, & coniecturalem tantum noticiam tenere: Et quia manifestis certisque rationibus destituatur, cogi se non raro probabilibus duntaxat argumentis & coniecturis. Vdere hæc licet apud ipsum Aristotelem in secundo libro de Cœlo textu 17. 34. 60. & 61. hoc si est, quis crederet Astrologis, quos solis luce clarius est nulla re comparandos esse maximis illis philosophis, quod est in cœlo abstrusissimum, & iudicio summorum Philosophorum mortalibus incomprehensibile, veritatem pice rerum omnium futurarum, esse liquiddò cognitam exploreteque perceptam? Deinde, rogemus istos Astrologos, ut faciliores quasdam quæstiones de cœlo nobis enodent: per-

cuncte-

Aristoteles.

cunctemur ex ipsis, an cælum sit natura quædam simplex, an composita ex materia, & forma, vtrum talis sit materia cæli qualis est rerum omnium sublunarium, an omninò diuersa; sitne cælum animatum an inanimum; num sua vi, & à se moueatur, an extrinsecus ab Angelo; unde potissimum in cælis æstimari & iudicari debeat dignitatis eorum præstantia: quid causæ sit cur non omnes orbes vno motu circūagantur, sed alij vnò tm̃, alij pluribus, alij vero paucioribus: aperiant nobis quā habebant propriā vim, & potentiam singulæ stellæ in elementa, metalla, stirpes, atque animantes, hæc, inquam, & alia horum similia sciscitemur ex istis Astrologis, profecto reperiemus ipsos doctrinæ harum rerum planè rudes, & prorsus expertes. Qui sit igitur credibile, planiora hæc, & apertiora ignorantibus, mortalium intelligentiæ remotissima, & occultissima, esse comperta, & explorata? Postea, doceant nos isti defluxus, & effectus, qui nunc ex varijs astris dimanant ad diuersas, & diffitas mundi regiones, sic enim fortasse credemus illis futuros syderum effectus prænunciantibus, quis enim nescit procliuius, & propensius esse præsentia nosse quàm futura, præsertim mutabilia, & quæ variè possunt contingere, ob idq; incerta? Exponant item nobis occultas proprietates, & vires quas habent res sublunares, quas miramur magis quàm intelligimus in multis lapidibus, herbis & animalibus: hæc. n. cum proxima sint, atque nobis coniuncta, & cunctis penè sensibus nostris subiecta, & q̃ quotidianis experimētis p̃uestigari, & explo-

explorari possunt; planiorem intelligentiam, & faciliorem habent explicatum: cognitio verò rerum coelestium maximi laboris, & difficultatis est, cum tam longè distet à nobis cælū, nec aliò quàm vnico oculorū sensu mortalibus pateat: quem tamen sæpè falli contingit propter tãtam interualli longinquitatem, vel summam vertiginis cœli velocitatem, vel prauam affectionem medijs aut visus, vel propter vitium astrolabij, tabularum, & instrumētorum astronomicorū. Atque hoc etiam apud sacras literas in c. 9. lib. Sapientiæ testatum legimus: *Corpus, inquit, quod corrumpitur aggrauat animam, & terrena inhabitatio deprimit sensum multa cogitātē. Et difficile estimamus, quæ in terra sunt, & quæ in prospectu sunt inuenimus cum labore, quæ autem in cœlis sunt, quis inuestigabit? Sensum aut tuū quis sciet, nisi tu dederis sapientiam, & miseris Spūm sanctū tuū de altissimis.* Extremum autem huius sniæ, omninò redarguit Astrologos, qui humana omnia euēta quorum multa ex secretissimo Dei consilio, & voluntate pendent, diuinare se posse profitentur.

§. 8. *Aduersus fictitiā antiquitatem observationum quam iactant Astrologi.*

PRAETEREA, iactant Astrologi, habere se innumerabilium annorum observationes rerum euētis comprobatas; è quibus ars ipsorū collecta, & confecta sit: nam cum in omni præteriti temporis spatio, penè innumerabiles res eodem modo euenirent, iisdem signis antegressis;

sis, ars est effecta eadem sæpè animaduertendo atque notando : quare Chaldaeos ferunt quadringenta septuaginta millia annorum, monumentis huiusmodi observationum astrologiarum comprehensa habuisse. Verùm, hoc quàm sit commentitium & improbabile, uel ex eo liquet quod Astrologi non potuerunt eiusmodi observationes & experientias, nõ dico millies ut ipsi iactitant, sed ne ter quidem bisue colligere & comparare potuerunt. nam coeli facies, & omnium signorum coelestium positura quæ semel fuit, eadem omnino vel nunquam, uel nõ nisi post immensa annorum spatia redire potest: quippe octauus orbis in quo sunt inerrantes stellæ, non ante sex & triginta annorum millia circuitum suum absoluit. quin doctissimi quidam Mathematici, optimis rationibus probarunt, motus coeli esse inter se incommensurabiles, ob idq; eandem coeli faciem, eundemque stellarum positum sæpius euenire non posse.

Hanc rationem Phavorinus philosophus *Phaui-
pud' Gellium lib. 14. cap. 1. paulò enucleatius, nus. cõtra*
certè luculentius & elegantius tractat his uer- *Astrolo-
bis, Si Chaldaeorum isto modo cœpta fieri ob-
ges.*
seruatio est, ut animaduertèretur quo habitu, qua forma, quaque positura stellarum aliquis nasceretur: tum deinceps ab ineunte vita, fortuna eius & mores & ingenium & circumstantia rerum negotiorumque, & ad postremum finis etiã vitæ spectaretur; eaque omnia, ut usũ venerant, literis mandarentur: ac postea longis temporibus, cum ipsæ illæ eodem in loco eodemque habitu forent, eadem cæteris quoque

quoque euentura existimaretur qui eodem illo tempore nati fuissent: Si isto, inquit, modo obseruari coeptum est, ex eaque obseruatione composita quædam disciplina est, nullo id pacto potest procedere. dicant enim quot tandem annis, vel potius quot sæculis orbis hic obseruationis perfici quiverit. Constare quippe inter Astrologos dicebat, stellas istas quas erraticas dicerent, quæ esse omnium rerum fatales dicerentur, infinito propè & innumerabili numero annorum ad eundem locum, cum eodem habitu simul omnes vnde profectæ sunt, regredi, vt neque vllus obseruationis tenor, neque memoria vlla, neque effigies literarum tanto æuo potuerint edurare. sic Phauorinus. Adhæc, licet Astrologi cognoscere possent singulares vires & defluxus cuiuslibet astri separatim, tamē quā vim habeant sydera, cum defluxus diuersorum astrorum vnā cœunt & permiscuntur, vt in cœlo vel in aère vel in terra vel etiam cum causis sublunaribus earumque actionibus, ab ipsis nequaquam sciri potest. Audiat lector Origenem, cuius ex Commentarijs super Genesim, hanc Eusebius extremo lib. 6. de Præparatione Evangelica citat sententiam: Quæ autem, inquit, commistione, compositione, ac temperie diuersorum aspectuū fieri asserunt, profecto concedent nullo modo sciri posse. Quomodo enim quantum diminuat de læsione maligni aspectus propter aspectum benigni syderis percipies? & vtrum auferat malignus quod a benigno conceditur, quoniam locum eius aspexerit, aut mutet, aut imminuat, aut mistura quædam

dam inde fiat, quis percipiet? quæ omnia si quis
 altius inspiciat, facile credat non posse ista hu-
 mano ingenio penitus percipi. Vnde si quis ha-
 rum rerum periculum fecerit, videbit in pluri-
 bus errare, quam veritatem consequi. Geneth-
 liacos. Quamobrem Esaias etiam, quasi hæc o-
 mnibus impossibilia sint, ad filiam Chaldeorū
 qui maxime ista proficentur ait, *Ad sint & sal* Esa. 47.
ua te faciant Astrolegi, cœli Augures annun-
ciant tibi quid euenturū sit. His enim uerbis
 docemur, vel diligentissimos in hac re Chaldeos,
 non posse prædicere quæ velit unicuique genti
 Deus attribuere. Hætenus Origenes.

His accedit, multas esse stellas quæ vel non
 clare cernuntur, vel etiam nullatenus cernun-
 tur: earum verò quæ cernuntur, paucas sibi esse
 cognitās, permultas verò necdum exploratas
 fatentur Astrologi. quæ ratione igitur ex paucis
 astris quorum vires norunt tam confidenter
 prænunciant futura, cum per aliorum syderum
 quæ nesciunt influxus, notorum sibi syderum
 effectus, aut impediri aut variari possint: nisi
 fortè astrorū quæ latent ipsos nullas esse vires
 nullosq; defluxus, impudenter & absurdè men-
 tiantur. Certè constar inter Astrologos nume-
 rari in octauo cælo mille præterq; viginti duas
 stellas, quarum cum qualibet maior sit terra,
 necesse est ingentem esse earum vim & poten-
 tiam. huiusmodi stellarum, vel nullam uel per-
 exiguā notitiam habent Astrologi, quippe cum
 ars eorum iudiciaria ferè cōstet ex planetarum
 obseruationibus, in quibus tota propemodum

versetur & consumitur. Vidit hoc, quæ erat per
spicacia ingenij Seneca, & in libro 2. Natural.
quæstionum, cap. 32. eleganter exposuit, Quid
est aliud, inquit, quod errorem incutiat peritis
natalium, quàm quod paucis nos syderibus as-
signant; cum omnia quæ supra nos sunt, partem
sibi nostri vendicent? Submissiora forsitan in nos
propius vim suam dirigunt, & ea quæ frequen-
tius mota, aliter nos, aliter cætera animalia pro-
spiciunt. cæterum, & illa quæ aut immota sunt,
aut propter velocitatem vniuerso mundo pa-
rem, immotis similia, non extra ius dominium-
que nostri sunt. Hæc Seneca.

*§. 9. De noua Stella, quæ superioribus an-
nis visa est.*

SVPERIORIBVS annis vidimus stel-
lâ: nouâ ante illud tēpus nunquā in cœlo visam,
& iudicio Astrologorum in eodē loco vbi stel-
læ fixæ lucent positam: hæc cum ad aliquod
tempus conspicua fuisset, repente tota ex aspe-
ctu nostro discessit & prorsus euanuit. hanc stel-
lam necesse est vel in cœlo esse generatâ & po-
stea corruptam, idemq; in alijs sæpius euenire,
longis tamen temporum interuallis verisimile
est: vel esse supra septem planetas alia sydera er-
rantia quæ proprios quidem meatus, sed nobis
tamen ignotos habeant: vel denique quas nos
in octauo orbe stella inerrantes, & infixas puta-
mus, eas quoque proprios circuitus & motus a-
gere. de quo addubitasse olim Hipparchū no-
bilissimum in astrologia virum, locuples au-
ctor & testis est Plinius, in cap. 26. lib. 2. Hip-
parchus,

Hippar-
chus.

parchus, inquit, nunquam satis laudatus nouam stellam, & aliam in æuo suo genitam deprehendit: eiusque motu qua die fulsit, ad dubitationē est adductus, anne hoc sæpius fieret, mouerenturq; , & ex quas putamus affixas. Quid quod permagni ad artem suam referre centent Astrologi, conuenientiam, & discrepantiam quæ est inter duos Zodiacos, alterum octauī alterū noni coeli, exploratam habere? quæ tamen ipsis nota esse non potest: quippe cum nonum cælū omni stella luceq; careat, nec aliud de ipso quàm motus, isque ex motu octauī coeli deprehendi possit. Latet etiam Astrologos quemadmodū isti duo Zodiaci se habuerint in exordio mundi, quod tempus ab origine mundi ad hanc diem exactum, certo teneri nequeat: nam ut annorū eius tēporis ratio aliqua iniri, & numerus colligi possit, dierum tamen, & horarū non potest: quorum tamen subtilis, & certa computatio, isti doctrinæ Astrologicæ opus est.

*Duplex
Zodiacus
apud Astrologos.*

IO. Quàm difficile sit, aspectum syderum qui in cuiusque hominum ortu uiget
annotare.

I A M verò vix potest sine errore vllō notari, & cognosci positus astrorū, qui est in eo momento quo quisque nascitur. Etenim difficillimum est, vel punctum temporis, in quo quispiā oritur, uel in eo ipso puncto aspectum syderū omnium, qui tunc uiget, obseruare: sæpē namque cæli, & stellarum aspectum, nubila & crassorum vaporū interpositus, vel adimunt nobis,

vel interturbant, & infuscant; & quod caput est, rapidissima coeli vertigo facit, ut constellatio prius transuolet, quam à nobis propriè annotentur: quippe per singula ferè momenta, alia, & alia coeli facies, & identidem diuersa astrorum positura existit. Profitentur isti Astrologi se cuiusuis hominis euenta omnia prænunciare posse, dummodo sibi ortus eius certum tempus pernotescat: at eiusmodi tempus subtiliter, & propriè, ita nimirum ut opus esset Astrologo, ferè nescitur. Nam ut dicatur, exempli causa, Petrum esse natum vigesimo ab hinc anno, die Septembris ultimo, hora noctis decima, uel ineunte vel media vel iam exeunte, at momentum illud, vel potius minimum illud tempus quo Petrus aluo matris fusus, & in lucem editus est, nec obstetrix, nec parentes seu cognati, subtilissimè annotatum, & perspectum habent: qua tamen temporis illius subtilissima obseruatione, & cognitione, ad diuinandum eget Astrologus.

**B. Basilij
argumen-
tatio con-
tra Astro-
logos.**

Non possum facere, ut adscribere hoc loco prætermittā verba Basilij quibus ipsa hæc ratio quam nos strictim attigimus, latius ab eo explicatur, & acrius vrgetur. Sic enim ille homil. 6. super Genesim scriptum reliquit, Genethliacæ artis inuectores, cum in temporis amplo spatio complures figuras suam ipsorum scientiam furgere percepissent, in angustum admodum temporis contraxere mensuras, ut minutissimo quoque, & subitaneo articulo, quale est quod Apostolus 1. Cor. 15. stolus dicit: *In momento temporis, in ictu oculi.* plurimum differentia sit inter natiuitatē, & natiuitatem. Ut is quidem qui hoc in momento

genitus

DE DIVINATIONE ASTROLOGICA. 191
genitus est futurus sit Rex ciuitatum, populo-
rumq; princeps, locupletissimus, præpotens: Is
autem qui natus est temporis sequentis momē-
to, pauper quidam sit futurus, aut mendicus cir-
culator, vel præstigiator, ex ostijs ostia permu-
tans quotidiani consequendi causa victus, quā-
obrem eo orbe qui signifer appellatur duode-
cim in partes diuiso, cum in triginta dierum spa-
tio partem Sol eius globi transeat duodecimam
quem inerrantem appellant, triginta in portio-
nes singulas illas duodecim partes secuerunt,
cum singulis portionibus illis in sexaginta mi-
nuta diuisis, minuta hæc singula rursum in alia
sexaginta modo simili diuisere. Posito igitur
enixu eorum qui in lucem eduntur, videamus,
obsecro, si hanc exactissimam temporis dinisio-
nem Auctores hi sibi valeant conseruare. Nam
simul atque editus pusio est, mas an femella sit,
obstetrix explorat: tum vagitum expectat in-
fantis, nimirum indicium vitæ eius qui natus
recens est. Quot hoc tempore vis sexagesima
præterijisse minuta? Dicit obstetrix deinde Chal-
dæo partum qui editus est: quot minutissima
momenta vis interea dum obstetrix loquitur
prætercurrisse? præsertim si fortè fortuna fue-
rit non in conclauī mulierum Chaldæus ille
præsens, sed in edium atrio, aut vestibulo, tem-
pus horamq; reponeos. Et cum eum qui defini-
turus est diligenter tempus ac horam, explora-
toria nimirum horarum percipere oporteat iu-
strumenta, siue diurna sint siue nocturna: quot
minutorum hoc quoque tempore, quæso, præ-
teruolat præteritq; examen? Compertam enim

eam esse stellam qua tempus horaq; sit exploranda, non solum quanta in parte sit duodecima, sed etiam quàm iuxta duodecimæ portionem partis, in quotoque minuto sexagesimæ eorum, in quæ subdivisa sunt singula sexagesima illa prima, necesse est. Atque hanc tamen adeo tenuem subtilemque temporis inuentionem, quam attingere nequeunt, singulis in stellis errantibus faciendam esse necessario dicunt, ut qualem ad cœlo adfixas stellas ipsæ dispositionem habitudinemue haberent, qualisq; ipsarum esset inter sese figura, cum in lucem ederetur foetus, compertum sit tandem ac exploratum. Quæ cum ita sint, si fieri non potest ut tempus illud exactissimè quisquam attingat, variationeque vel breuissimi temporis sit ut tota via penitus aberretur; deridendi profectò non medio criter esse videntur, tam ij qui studio huius indulserunt artis quam in ratione rerum nusquam esse constat, quàm illi qui hiantes ab illorum ore pendent intenti, perinde quasi omnia illi scire possint quæ ipsis sunt euentura. Hactenus sunt quæ Basiliius eo loco aduersus Astrologos disputat.

*ETIAM SI ASTROLOGI SVMMAM
rerum cœlestium cognitionem tenerent,
non posse tamen eos futura di-
nare, probatur octo rationib.*

C A P V T III.

SED concedamus Astrologis quod ipsi falso & impudenter sibi arrogant, perfectam videri-

DE DIVINATIONE ASTROLOGICA 193
delicet astrorum & cæli scientiam: hanc ipsam
nunc contendo non posse certam futurarum re-
rum prænotationem & diuinationem efficere;
idq; multis & validis rationibus confirmo.

*1. Octo rationes, quibus probatur ex cog-
nitione astrorum etiam perfecta, non posse di-
uinari omnia qua futura sunt.*

PRIMA RATIO. Vera & trita est in scho-
lis illa Philosophorum sententia, Sicut res se ha-
bet ad esse, ita quoque se habet ad cognitionem,
hoc est, propter quas causas quæque res fit & est
per eas cognosci debet, si quidem perfectam ei-
us rei scientiam adipisci volumus: ad genera-
tionem autem futurorum effectuum particula-
rium, non modo concurrit cælum sed etiam
causa particularis, & enim cælum causa vniuer-
salis, quo fit ut eius vis & efficientia sit etiam v-
niuersalis & indeterminata ad producendum
quoslibet effectus particulares: determinatur
autem vis cœli per causas particulares. quam-
obrem verissimum est illud quod dixit Aristo-
teles, Sol & homo generant hominem. quin effe-
ctus particulares, licet quod attinet ad eorum
effectiōem & conseruationem, maximè pen-
deant ex causis vniuersalibus, tamen quod per-
tinet ad propriam cuiusque eorum naturam &
ad naturales proprietates, tam específicas quàm
indiuiduales, magis particularem causam
quàm vniuersalem emulantur
atque imitantur.

*Prima ra-
tio.*

12. *Præter causas cœlestes, necessariam esse
notitiam causarum particularium ad præ-
noscentes earum effectus.*

C V M igitur præter causas cœlestes, ad pro-
ducendos effectus futuros opus sit etiam causa
particulari efficiente, & materia idonee præpa-
rata, quorum si desit alterutrum, prorsus nul-
lus futurus est effectus, ex his necessariò con-
cluditur, a prænotationem futurorum effectuum,
cœlestium causarum notitiam non esse satis. At-
que hoc etiam quotidianis & manifestis experi-
mentis constat. cernimus enim agricolas eodem
tempore & sub eodem syderum aspectu varia
seminum genera in terram iacere, ex quibus ta-
men diuersa nascuntur: quæ sanè diuersitas nõ
ad causas cœlestes, sed ad diuersas tantum spe-
cies & vires seminum referri potest, Ad hanc
eandem sententiam, in libro secundo de Genesi
ad literam, cap. 17. ita scribit Augustinus: Cum
multa corpora diuersorum generum, vel ani-
mantium, vel herbarum & arbustorum, vno si-
mul puncto temporis seminantur, vnoque pun-
cto temporis innumerabiliter multa nascantur,
non tantum diuersis sed etiam iisdem terrarum
locis, tantæ sunt varietates in progressibus, in
actibus, & passionibus eorum, vt verè isti (sicut
dicitur) perdant sidera, si ista considerent. Quid
autem insulsius & hebetius, quàm cum istis re-
bus conuincuntur, dicere ad solos homines sibi
subijciendos fatalem stellarum pertinere ratio-
nem? sic Augustinus: cuius extremum dictum
paulo vberius tractat apud Gellium libro 14.
capite

DE DIVINATIONE ASTROLOGICA. 199
capite 1. Phauorinus: Si vitæ, inquit, mortisque
hominum rerumque humanarum omnium tem-
pus, & ratio, & causa in cœlo & apud stellas fo-
ret, quid de muscis aut vermiculis aut echinis,
multisque alijs minutissimis terræ marisque ani-
mantibus dicerent? an ista quoque ijsdem, qui-
bus homines legibus nascerentur, ijsdemque
extinguerentur? ut aut ramunculis quoque
& culicibus nascendi Fata sint de celestium sy-
derum moribus attributa, aut si id non puta-
rent, nulla ratio videretur cur ea syderum vis in
hominibus valeret, si deficeret in cæteris.

13. De simili ortu & dissimilibus euentis
Geminorum.

SECUNDA RATIO. Si vera esset istiusmodi
Astrologorum doctrina, necesse esset Geminos
qui vno tempore concepti & nati sunt, simili-
mos omnino fore: quod falsum esse, satis per-
spicuum est. nam ut cæteram eorum dissimili-
tudinem taceam, euenit nonnunquam ut alter
sit mas, alter verò femina. Cicero quidem in
altero libro de Diuinatione, Proclum & Euri-
sthenem reges Lacedæmoniorum fratresque ge-
minos commemorat, quorum tamen & exitus
vitæ dissimilis, & gloria rerum gestarum di-
spar fuit. Verum, in sacris literis luculentissi-
mum eius rei habemus exemplum: Iacob enim
& Esau eodem cōcubitu, ut inquit Paul. Rom.
9. sati eodemque tempore nati, dissimillimis ta-
men ingenijs, studijs, moribus, & euentis fue-
runt. Nec verò firmum est illud præsidium in

Secunda
ratio.

*Similitu-
do Nigi-
dij Figuli*

Capitulum 3.

et c.

*B. Grego.
homil. 10.
super E-
uangeli.*

Augusti.

quod refugiunt Astrologi, cum hoc argumento
vrgentur, videlicet breuissimam illam moram
quæ inter Geminorum ortus intercedit, licet ea
nobis perexigua videatur, in coelo tamen, ob e-
ius vastitatem & rapidissimam conuersionem,
esse admodum insignem magnamq; facere va-
riationem. Hoc Nigidius Figulus declarabat
exemplo rotæ, quam incitatissimè contortam,
cum his eodem loco signare atramento vel per-
cutere summa celeritate conatus esset, cessante
ipsius rotæ circumactione, reperta sunt duo illa
loca ab ipso percussa vel signata, haud paruo in-
ter se intervallo disiuncta. Hoc, inquam, præ-
sidium & refugium infirmum est, parumque
tutum Astrologis. Etenim, licet in ortu Gemi-
norum aliqua fuerit mora, in eorum tamen con-
ceptu prorsus nulla fuit. Deinde, si tam breui
variatur ratio constellationis sub qua quisque
nascitur, erit profecto proprium tempus ortus
cuiuslibet, Astrologis incomprehensibile. De-
nique, valebit hoc loco aduersus Astrologos ar-
gumentatio illa Beati Gregorij: Si propterea Ia-
cob & Esau non censentur nati sub eadem con-
stellatione, quod non simul nati sunt, sed vnus
post alterum; ob eandem profecto causam iu-
dicandum erit, nullum hominum sub eadem co-
stellatione totum nasci. non enim totus simul
ex utero procedit, sed particulatim & inembra-
tim: primo enim effert caput, tum collum, de-
inde pectus, postremò pedes. Iacob enim
proximè natus est post Esau manu plantam pe-
dis eius tenens, perinde quasi, sicut inquit Au-
gustinus libro secundo de Genesi ad literam, ca-

DE DIVINATIONE ASTROLOGICA. 197
piter 17. vnus infans instar duorum vel duplo
longior nasceretur.

Verum, hanc rationem admodum disertè *Phauori-*
nus apud
Phauorinus aduersus Chaldaeos disputans, ex- *Aulum*
quutus est. Atque id velim etiam, inquit, vt re- *Gell. lib.*
spondeat, si tam paruum atque rapidum est mo- *14. cap. 1.*
mentum temporis in quo homo nascens Fatum
accipit, vt in eodem illo puncto sub illo circu-
lo coeli, plures simul ad eandem competentiam
nasci non queant: & si idcirco Gemini quoque
non eadem vitæ sorte sunt, quoniam non eo-
dem temporis puncto editi sunt: peto, inquit,
respondeant, cursum illum temporis transuolā-
tis qui vix cogitatione animi comprehendi po-
test quonam pacto aut consulto assequi que-
ant, aut ipsi perspicere & deprehendere; cum in
tam præcipiti dierum noctiumq; vertigine, mi-
nima momenta ingentes facere dicant mutatio-
nes? Sic Phauorinus. Ipsum hoc argumentum
de Geminis diligenter & subtiliter pertractat *Augusti-*
nus.
August. lib. 3. de Ciuit. Dei primis aliquot capi-
tibus; atq; in 2. lib. de doctrina christiana, c. 12.
& vero maximum facessit negotium Astrologis
si enim tā breui temporis momento mutantur
oīa, vt nō diuersa modo, sed et aduersa plerū-
que eueniant, quis de nato puero possit quic-
quā certi prædicere, cū illud t̃pis punctū quo
vel cōceptus vel natus est ita vti est, nemini pos-
sit esse cognitū? Itaq; vt magnā in homines vi
& potestate pollerent astra, quid ea tamen in
singulorū hominum generatione & ortu effice-
rent, in compertum esset nobis: quippe cū a-
spectus coeli & positus astrorū qui est tempo-
re quo

re quo quisque nascitur, certo deprehendi nequeat: incitatissimus enim cœli & astrorum motus, tarditatem nostræ considerationis & observationis præteruolat & anteuertit.

*Tertiara
ratio.*

TER TIA Ratio. Missos nunc facio Geminos, quorum interruptus partus aliquam præbuit latebram Astrologis, consideremus in præsentia quamplurimos prorsus eodem tempore, & in eadem regione, eodemque syderum aspectu, & positura, ex diuersis tamen parentibus progeneratos: de istis non potest Astrologus ex observatione syderum, non eadem euenta prænunciare; cum simul concepti & nati fuerint, & ub eadem constellatione. At longè secus esse, quotidiana demonstrat experientia, quam multum enim toto orbe simul & generantur in utero & in lucem eduntur, quorum deinde maxima est ingeniorum, studiorum, morum, religionis, casuum, denique uitæ ac mortis euentorum dissimilitudo? Omnium Romanorum qui Cannensi pugna quamplurimi cæsi sunt ab Annibale, idem fuit uitæ exitus & interitus: quis autem existimet, eodem illos omnes stellarum aspectu, posituque fuisse natos? Idem dico de tot millibus Turcarum qui nauali pugna ab hinc octo & decem annos, memorabili ad immortalitatem victoria, à Christiana classe profligati, & interneccione deleti sunt: quorum omnium eandem fuisse rationem ortus, eandemq; in generatione eorum viguisse cœli constellationem, stultum est dicere, An quo tempore natus est Homerus, Hippocrates. Aristoteles, & Alexander Magnus, non eodem quoque alios

alios complures natos esse putabimus? at quis, illorum similis adhuc extitit? Phauorinus sic argumentationem hanc contexebat. Quam multi homines vtriusq; sexus, omnium ætatum, diuersis stellarum motibus in vitam editi, regionibus sub quibus geniti sunt longè distatibus, omnes tamen isti, aut hiantibus terris, aut labentibus tectis, aut oppidorum expugnationibus, aut eadem in naui fluctu obruti, eodemque genere mortis, eodemq; ictu temporis intererunt? Quod si nunquam eueniret, si momenta nascendi singulis attributa, suas vnumquodque leges haberent. Quod si quædam in hominum morte atque uita et diuersis temporibus editorum, per stellarum pares quosdam postea conuentus paria nonnulla, & consimilia posse dicuntur obtingere, cur non aliquando possint omnia quoque paria usu venire, ut existant per huiuscemodi stellarum concursiones, & similitudines, Socrates simul, & Antisthenes, & Platones multi, genere, forma, ingenio, moribus, uita omni, & morte pari, quod nequaquam, inquit, prorsus fieri potest. Non igitur hac causa Chaldæi, probe utique audent aduersus hominum impares, ortus, interitus pares. Hæc Phauorinus.

Phauorinus apud Aulum Gellium lib. 14. cap. 1.

14. *Pulcherrima disputatio Bardesanis aduersus Astrologos.*

QUARTA RATIO. Bardesanes Syrus in doctrina rerum celestium excellenter versatus, in eo dialogo, quem rogatu amicorum de Fato, & aduersus Chaldæos conscripsit, futilissimas esse

QUARTA RATIO.

esse Astrologorum observationes, & raro non
 eminentiores eorum prædictiones, ad hunc ferè
 modum (vt memorat Eusebius lib. 6. de Præpa-
 ratione Euangelica, c. 8.) demonstrabat: Apud
 Seras lex est prohibens occidere, fornicari, &
 adorare simulachra: vnde in illa regione nullū
 templum conspicitur, nulla mulier meretrix,
 nulla adultera, nemo fur, nemo homicida: nec
 voluntatem alicuius illorum ardentissima stel-
 la Martis in medio coeli constituta ad eadem
 hominis coëgit; nec Venus Marti coniuncta vt
 alienam quispiam sollicitaret vxorem potuit ef-
 ficere. Atqui, singulis etiam apud eos diebus in
 medium coeli Marrem peruenire necesse est, &
 in tanta regione singulis horis nasci homines
 non est negandum. Apud Indos autem, & Ba-
 ctros, multa millia hominum sunt, qui Brach-
 manes appellantur: hi tam traditione Patrū q̃
 legibus nec simulachra colunt, nec animatum
 aliquid comedunt, uinum aut ceruissiam nun-
 quam bibunt, ab omni denuum malignitate ab-
 sunt, soli Deo attendentes. At verò, cæteri om-
 nes Indi in eadem ipsa regione adulterijs, cæde,
 remulencia, simulachrorum cultu inuoluuntur:
 inueniunturque ibi nonnulli, immò verò gens
 quædam Indorū est in eodem climate habitās,
 quæ homines venantes atque sacrificantes deuo-
 rant: nec ulli planetarum quos felices ac bo-
 nos appellant, à cæde ac sceleribus istis eos
 prohibent: nec maligni, Brachmanas pellerè ad
 malefaciendum potuerunt. Apud Persas lex è-
 rat, filias, sorores, matres quoque ipsas in ma-
 trimonium ducere, nec in Perfide solum, ve-
 rum-

rumetiam quicunque Persarum ad alia climata orbis è patria exiuerunt, nefanda hæc diligenter matrimonia celebrarunt: quos, aliæ gentes hoc scelus abominatæ, Magusseos appellant. Sontq. vsque ad hodiernum diem in media Aegypto, Phrygia, Galatiaq; plurimi Magussei successione patrum, eisdem sceleribus contaminati. Nec dicere possumus in terminis & domo Saturni, cum Saturno ipso in natiuitatibus omnium, Marte aspiciente Venerem fuisse. Amazones viros non habent, sed tempore veris fines suos egredientes cum vicinis conueniunt. Vnde omnes naturali lege eodem tempore pariunt, masculisq. interfectis solas feminas alunt, bellicosæque omnes similiter sunt, magnam exercitationis bellicæ curam gerentes. Stultum autem est opinari, omnes istiusmodi foeminas prorsus iisdem natalitijs altris esse genitas. Fit hoc confirmatius argumento exemploque Iudæorum, qui vbicumque terrarum & gentium sint nati aut versentur, inuiolabili obseruatione & infantes suos octauo die circūcidūt, & omnem diem sabbathi feriatum festumque religiosissime agunt. Non sunt autem Iudæi omnes sub eadem cōstellatione procreati, nec eos à patrijs legibus & institutis vlla vis & potētia cælestium corporū abstrahere potest. Sed quid dicemus de Christianis? qui innumerabiles toto orbe sparsi, idē vitæ genus atque doctrinæ custodiunt, nec à disciplina quam ipsis Christus Dominus tradidit vel promissis ullis, vel minis aut supplicijs vel latum vnguem amoueri possunt, an dicturi sunt, Christianos omnes eodem astro

astro effenatos? Sed illud maximum est argumentum, qui ante susceptam Christi disciplinam patrias leges & instituta studiosissime acerrimeque tenebant, eos postea factos Christianos, illi desertis abiectisque longe diuersam vitam agere, diuersos mores induere, & diuersissimam religionem & doctrinam colere. Itaque nec multas Parthi Christiani ducunt uxores, nec Medi canibus mortuos obijciunt, nec Indi mortuos suos cremant, nec Persæ cum sororibus aut cum alijs nefario matrimonio miscentur, nec Aegyptij Apin, aut canem, aut hircum, aut feline colunt: sed ubicumque sunt, eisdem legibus, moribus & institutis viuunt. Quid plura? singulis horis apud omnes gentes homines nascuntur: ubique autem leges atque mores propter liberam hominis potestatem præualere videmus. Nec natalicia sydera nolentes Seras ad homicidium compellunt, aut Brachmanas ad esum carniū, nec Persas a sceleratis nuptiis remouent, nec Medos prohibent vita defunctos canibus exponere, nec Parthos multas ducere vxores. Singulæ namque gentes, ut volunt & quando volunt, libertate sua vtuntur, legibus, moribusque obediētes. Hactenus sunt quæ ex disputatione Barthesanis aduersus Astrologos commemoranda hoc loco censuimus.

*Quinta
ratio.*

QVINTA RATIO. Stante libero arbitrio hominis & immortalitate animi nostri, ars ista nullo modo stare potest? Si autem ea stet, illa funditus corruere necesse est. quo intelligere licet qualis istiusmodi ars existimanda sit, quæ
nisi

nisi pessundata & obtrita, sublataq; nostrorum animorum libertate atque immortalitate, nihil progredi, nec vlllo modo cōsistere queat. Quod autem, si animus noster immortalis & in agendo liber sit, diuination astrologica nulla esse possit, his argumentis concluditur. Primò, Astrologi profitentur se futuras hominum actiones euentaue, ex suæ artis obseruationibus præsentire & prænuntiare posse: hoc autem falsum est; futura enim quæ ex libera hominis voluntate proficisci debent, nullo modo possunt esse nota Astrologis. nam vel cognoscerent futura in se ipsis; quod fieri non potest, quippe, quæ futura sunt, nondum per se actu sunt; quod autem non est, prout non est, non intelligitur, sed prout aliquo modo est; nimirum potestate in suis causis. Nec prænosci queunt futura in ipsorum causis quæ tres sunt, Deus, cœlum, voluntas humana, quæ autem ex Dei proposito, consilio & absoluta volūtate euentura sunt, ea nullo mortaliū vel ex cœlo, vel alia quacunq; rōne nisi cui Deus ea voluerit aperire, cognita esse pnt. *Quis enim, inquit Scriptura, cognouit sensum Domini? aut quis cōsiliarius eius fuit? & ut scriptū est in 9. cap. lib. Sapiētiæ: Quæ in prospectu sunt, inuenimus cū labore, quæ autē in cælis sunt, quis inuestigabit? sensum aut tuum quis sciet, nisi tu dederis sapientiā, & miseris spiritūsanctū tuum de altissimis? Exc cœlo autem futura quæ pendent ex volūtate hominis non possunt cognosci, tum quia cœlum est cau*

Ro. 11. &

Esa. 40.

vel interturbant, & infuscant; & quod caput est, rapidissima coeli vertigo facit: ut constellatio prius transuolet, quam à nobis propriè annotetur: quippe per singula ferè momenta, alia, & alia coeli facies, & identidem diuersa astrorum positura existit. Profitentur isti Astrologi se cuiusuis hominis euenta omnia prænunciare posse, dummodo sibi ortus eius certum tempus pernotescat: at eiusmodi tempus subtiliter, & propriè, ita nimirum ut opus esset Astrologo, ferè nescitur. Nam ut dicatur, exempli causa, Petrum esse natum vigesimo ab hinc anno, die Septembris ultimo, hora noctis decima, uel ineunte vel media vel iam exeunte, at momentum illud, vel potius minimum illud tempus quo Petrus aluo matris fusus, & in lucem editus est, nec obsterix, nec parentes seu cognati, subtilimè annotatum, & perspectum habent: qua tamen temporis illius subtilissima obseruatione, & cognitione, ad diuinandum eget Astrologus.

*B. Basilij
argumen-
tatio con-
tra Astro-
logos.*

Non possum facere, ut adscribere hoc loco prætermittā verba Basilij quibus ipsa hæc ratio quam nos strictim attigimus, latius ab eo explicatur, & acrius vrgetur. Sic enim ille homil. 6. super Genesim scriptum reliquit, Genethliacæ artis inuētores, cum in temporis amplo spatio complures figuras suam ipsorum scientiam fūgere percepissent, in angustum admodum temporis contraxere mensuras, ut minutissimo quoque, & subitaneo articulo, quale est quod Apo-

1. Cor. 15. stolus dicit: *In momento temporis, in ittu oculi.* plurimum differentia sit inter natiuitatē, & natiuitatem. Ut is quidem qui hoc in momento

genitus

DE DIVINATIONE ASTROLOGICA. 191
genitus est futurus sit Rex ciuitatum, populo-
rumq; princeps, locupletissimus, præpotens: Is
autem qui natus est temporis sequentis momē-
to, pauper quidam sit futurus, aut mendicus cir-
culator, vel præstigiator, ex ostijs ostia permu-
tans quotidiani consequendi causa victus, quā-
obrem eo orbe qui signifer appellatur duode-
cim in partes diuiso, cum in triginta dierum spa-
tio partem Sol eius globi transeat duodecimam
quem inerrantem appellant, triginta in portio-
nes singulas illas duodecim partes secuerunt,
tum singulis portionibus illis in sexaginta mi-
nuta diuisis, minuta hæc singula rursus in alia
sexaginta modo simili diuisere. Posito igitur
enixu eorum qui in lucem eduntur, videamus,
obsecro, si hanc exactissimam temporis diuisio-
nem Auctores hi sibi valeant conseruare. Nam
simul atque editus pusio est, mas an femella sit,
obstetrix explorat: tum vagitum expectat in-
fantis, nimirum indicium vitæ eius qui natus
recens est. Quot hoc tempore vis sexagesima
præterijisse minuta? Dicit obstetrix deinde Chal-
dæo partum qui editus est: quot minutissima
momenta vis interea dum obstetrix loquitur
prætercurrisse? præsertim si fortè fortuna fue-
rit non in conclauis mulierum Chaldæus ille
præsens, sed in edium atrio, aut vestibulo, tem-
pus horamq; reponeos. Et cum eum qui disai-
turus est diligenter tempus ac horam, explora-
toria nimirum horarum percipere oporteat in-
strumenta, siue diurna sint siue nocturna: quot
minutorum hoc quoque tempore, quæso, præ-
teruolat præteritq; examen? Compertam enim

eam esse stellam qua tempus horaq; sit exploranda, non solum quanta in parte sit duodecima, sed etiam quàm iuxta duodecimæ portionem partis, in quotoque minuto sexagesimæ eorum, in quæ subdivisa sunt singula sexagesima illa prima, necesse est. Atque hanc tamen adeo tenuem subtilemque temporis inuentionem, quam attingere nequeunt, singulis in stellis errantibus faciendam esse necessario dicunt, ut qualem ad cœlo adfixas stellas ipsæ dispositionem habitudinemue haberent, qualisq; ipsarum esset inter sese figura, cum in lucem ederetur foetus, compertum sit tandem ac exploratum. Quæ cum ita sint, si fieri non potest ut tempus illud exactissimè quisquam attingat, variationeque vel breuissimi temporis sit ut tota via penitus aberretur; deridendi profectò non medio criter esse videntur, tam ij qui studio huius indulserunt artis quam in ratione rerum nusquàm esse constat, quàm illi qui hiantes ab illorum ore pendent intenti, perinde quasi omnia illi scire possint quæ ipsis sunt euentura. Haftenus sunt quæ Basilii eo loco aduersus Astrologos disputat.

ETIAM SI ASTROLOGI SVMMAM rerum cœlestium cognitionem teneant, non posse tamen eos futura diuinare, probatur octo rationib.

C A P V T III.

SED concedamus Astrologis quod ipsi falso & impudenter sibi arrogant, perfectam videli-

DE DIVINATIONE ASTROLOGICA 193
delicet astrorum & cæli scientiam: hanc ipsam
nunc contendo non posse certam futurarum re-
rum prænotationem & diuinationem efficere;
idq; multis & validis rationibus confirmo.

11. *Octo rationes, quibus probatur ex cogni-
tione astrorum etiam perfecta, non posse di-
uinari omnia qua futura sunt.*

PRIMA RATIO. Vera & trita est in scho-
lis illa Philolophorum sententia, Sicut res se ha-
bet ad esse, ita quoque se habet ad cognitionē,
hoc est, propter quas causas quæque res fit & est
per eas cognosci debet, si quidem perfectam e-
ius rei scientiam adipisci volumus: ad genera-
tionem autem futurorum effectuum particula-
rium, non modo concurrat cælum sed etiam
causa particularis, & enim cælum causa vniuer-
salis, quo fit vt eius vis & efficientia sit etiam v-
niuersalis & indeterminata ad producendum
quoslibet effectus particulares: determinatur
autem vis cæli per causas particulares. quam-
obrem verissimum est illud quod dixit Aristo-
teles, Sol & homo generant hominem. quin effe-
ctus particulares, licet quod attinet ad eorum
effectiōem & conseruationem, maximè pen-
deant ex causis vniuersalibus, tamen quod per-
tinet ad propriam cuiusque eorum naturam &
ad naturales proprietates, tam specificas quàm
indiuiduales, magis particularem causam
quàm vniuersalem emulantur
atque imitantur.

Prima ra-
tio.

12. *Præter causas cœlestes, necessariam esse
notitiam causarum particularium ad præ-
noscentes earum effectus.*

*Sicut ad generatio-
nem rerū
futurarū
nō tantū
concurrit
cœlū sed
etiā cau-
sa particu-
laris, ita
ad certā
earūdem
rerū præ-
notitiā,
non solius
cœli noti-
tiā satis
esse posse.*
B. Augu.

C V M igitur præter causas cœlestes, ad pro-
ducendos effectus futuros opus sit etiam causa
particulari efficiente, & materia idonee præpa-
rata, quorum si desit alterutrum, prorsus nul-
lus futurus est effectus, ex his necessariò con-
cluditur, a prænotionem futurorum effectuum,
cœlestium causarum notitiam non esse satis. At-
que hoc etiam quotidianis & manifestis experi-
mentis constat. cernimus enim agricolas eodem
tempore & sub eodem syderum aspectu varia
seminum genera in terram iacere, ex quibus ta-
men diuersa nascuntur: quæ sanè diuersitas nō
ad causas cœlestes, sed ad diuersas tantum spe-
cies & vires seminum referri potest, Ad hanc
eandem sententiam, in libro secundo de Genesi
ad literam, cap. 17. ita scribit Augustinus: Cum
multa corpora diuersorum generum, vel ani-
mantium, vel herbarum & arbustorum, vno si-
mul puncto temporis seminantur, vnoque pun-
cto temporis innumerabiliter multa nascantur,
non tantum diuersis sed etiam iisdem terrarum
locis, tantæ sunt varietates in progressibus, in
actibus, & passionibus eorum, vt verè isti (sicut
dicitur) perdant sidera, si ista considerent. Quid
autem insulsius & hebetius, quàm cum istis re-
bus conuincuntur, dicere ad solos homines sibi
subijciendos fatalem stellarum pertinere ratio-
nem? sic Augustinus: cuius extremum dictum
paulo vberius tractat apud Gellium libro 14.

DE DIVINATIONE ASTROLOGICA. 199
capite 1. Phauorinus: Si vitæ, inquit, mortisque
hominum rerumque humanarum omnium tem-
pus, & ratio, & causa in cœlo & apud stellas fo-
ret, quid de muscis aut vermiculis aut echinis,
multisque alijs minutissimis terræ marisque ani-
mantibus dicerent? an ista quoque iisdem, qui-
bus homines legibus nascerentur, iisdemque
extinguerentur? ut aut ramunculis quoque
& culicibus nascendi Fata sint de cœlestium sy-
derum moribus attributa, aut si id non puta-
rent, nulla ratio videretur cur ea syderum vis in
hominibus valeret, si deficeret in cæteris.

13. De simili ortu & dissimilibus euentis
Geminorum.

Secunda
ratio.

SECUNDA RATIO. Si vera esset istiusmodi
Astrologorum doctrina, necesse esset Geminos
qui vno tempore concepti & nati sunt, simili-
mos omnino fore: quod falsum esse, satis per-
spicuum est. nam ut cæteram eorum dissimili-
tudinem taceam, euenit nonnunquam ut alter
sit mas, alter verò femina. Cicero quidem in
altero libro de Diuinatione, Proclum & Euri-
sthenem reges Lacedæmoniorum fratresque ge-
minos commemorat, quorum tamen & exitus
vitæ dissimilis, & gloria rerum gestarum di-
spar fuit. Verum, in sacris literis luculentissi-
mum eius rei habemus exemplum: Iacob enim
& Esau eodem cœcubitu, ut inquit Paul. Rom.
9. sati eodemque tempore nati, dissimillimis ta-
men ingenijs, studijs, moribus, & euentis fue-
runt. Nec verò firmum est illud præsidium in

N 5 quod

*Similitu-
do Nigi-
di Figuli*

Quoniam

ad 20

*B. Grego.
homil. 10.
super E-
uangeli.*

Augusti.

quod refugiunt Astrologi, cum hoc argumento
vrgentur, videlicet brevissimam illam moram
quæ inter Geminorum ortus intercedit, licet ea
nobis perexigua videatur, in coelo tamen, ob e-
ius vastitatem & rapidissimam conuersionem,
esse admodum insignem magnamq; facere va-
riationem. Hoc Nigidius Figulus declarabat
exemplo rotæ, quam incitatissimè contortam,
cum his eodem loco signare atramento vel per-
cutere summa celeritate conatus esset, cessante
ipsius rotæ circumactione, reperta sunt duo illa
loca ab ipso percussa vel signata, haud paruo in-
ter se interuallo disiuncta. Hoc, inquam, præ-
sidium & refugium infirmum est, parumque
tutum Astrologis. Etenim, licet in ortu Gemi-
norum aliqua fuerit mora, in eorum tamen con-
ceptu prorsus nulla fuit. Deinde, si tam breui
variatur ratio constellationis sub qua quisque
nascitur, erit profecto proprium tempus ortus
cuiuslibet, Astrologis incomprehensibile. De-
nique, valebit hoc loco aduersus Astrologos ar-
gumentatio illa Beati Gregorij: Si propterea Ia-
cob & Esau non censentur nati sub eadem con-
stellatione, quod non simul nati sunt, sed vnus
post alterum; ob eandem profecto causam iu-
dicandum erit, nullum hominum sub eadem co-
stellatione totum nasci. non enim totus simul
ex utero procedit, sed particulatim & inembra-
tim: primo enim effert caput, tum collum, de-
inde pectus, postremò pedes. Iacob enim
proximè natus est post Esau manu plantam pe-
dis eius tenens, perinde quasi, sicut inquit Au-
gustinus libro secundo de Genesi ad litteram, ca-
pite

DE DIVINATIONE ASTROLOGICA. 197
pice 17. vnus infans instar duorum vel duplo
longior nasceretur.

Verùm, hanc rationem admodum disertè *Phauori-*
Phauorinus aduersus Chaldaeos disputans, ex- *nus apud*
quutus est. Atque id velim etiam, inquit, vt re- *Anulum*
spondeat, si tam paruum atque rapidum est mo- *Gell. lib.*
mentum temporis in quo homo nascens Fatum *14. cap. 1.*
accipit, vt in eodem illo puncto sub illo circu-
lo coeli, plures simul ad eandem competentiam
nasci non queant: & si idcirco Gemini quoque
non eadem vitæ sorte sunt, quoniam non eo-
dem temporis puncto editi sunt: peto, inquit,
respondeant, cursum illum temporis transuolā-
tis qui vix cogitatione animi comprehendi po-
tèst quonam pacto aut consulto assequi que-
ant, aut ipsi perspicere & deprehendere; cum in
tam præcipiti dierum noctiumq; vertigine, mi-
nima momenta ingentes facere dicant mutatio-
nes? Sic Phauorinus. Ipsum hoc argumentum
de Geminis diligenter & subtiliter pertractat
Augusti-
August. lib. 3. de Ciuit. Dei primis aliquot capi- *nus.*
tibus; atq; in 2. lib. de doctrina christiana, c. 22.
& vero maximum facessit negotium Astrologis
si enim tā breui temporis momento mutantur
oīa, vt nō diuersa modo, sed et aduersa plerū-
que eueniant, quis de nato puero possit quic-
quā certi prædicere, cū illud tps punctū quo
vel cōceptus vel natus est ita vti est, nemini pos-
sit esse cognitū? Itaq; vt magnā in homines vi
& potestate pollerent astra, quid ea tamen in
singulorū hominum generatione & ortu effice-
rent, in compertum esset nobis: quippe cum a-
spectus coeli & positus astrorū qui est tempo-
re quo

re quo quisque nascitur, certo deprehendi nequeat: incitatissimus enim coeli & astrorum motus; tarditatem nostræ considerationis & observationis præteruolat & anteuertit.

Tertia ratio. TERTIA Ratio. Missos nunc facio Geminos, quorum interruptus partus aliquam præbuit latebram Astrologis, consideremus in præsentia quamplurimos prorsus eodem tempore, & in eadem regione, eodemque syderum aspectu, & positura, ex diuersis tamen parentibus progeneratos: de istis non potest Astrologus ex observatione syderum, non eadem euenta prænunciare; cum simul concepti & nati fuerint, & ubi eadem constellatione. At longè secus esse, quotidiana demonstrat experientia, quam multum enim toto orbe simul & generantur in utero & in lucem eduntur, quorum deinde maxima est ingenio rem, studiorum, morum, religionis, casuum, denique uitæ ac mortis euentorum dissimilitudo. Omnium Romanorum qui Cannensi pugna quamplurimi cæsi sunt ab Annibale, idem fuit uitæ exitus & interitus: quis autem existimet, eodem illos omnes stellarum aspectu, posituque fuisse natos? Idem dico de tot millibus Turcarum qui nauali pugna ab hinc octo & decem annos, memorabili ad immortalitatem victoria, à Christiana classe profligati, & internecione deleti sunt: quorum omnium eandem fuisse rationem ortus, eandemq; in generatione eorum viguisse coeli constellationem, stultum est dicere, An quo tempore natus est Homerus, Hippocrates. Aristoteles, & Alexander Magnus, non eodem quoque alios

DE DIVINATIONE ASTROLOGICA. 199

alios complures natos esse putabimus? at quis, illorum similis adhuc extitit? Phauorinus sic argumentationem hanc contexebat. Quam multi homines vtriusq; sexus, omnium ætatum, diuersis stellarum motibus in vitam editi, regionibus sub quibus geniti sunt longè distatibus, omnes tamen isti, aut hiantibus terris, aut labentibus tectis, aut oppidorum expugnationibus, aut eadem in naui fluctu obruti, eodemque genere mortis, eodemq; ictu temporis intererunt? Quod si nunquam eueniret, si momenta nascendi singulis attributa, suas unumquodque leges haberent. Quod si quædam in hominum morte atque uita et diuersis temporibus editorum, per stellarum pares quosdam postea conuentus paria nonnulla, & consimilia posse dicuntur obtingere, cur non aliquando possint omnia quoque paria usu venire, ut existant per huiuscemodi stellarum concursiones, & similitudines, Socrates simul, & Antisthenes, & Platones multi, genere, forma, ingenio, moribus, uita omni, & morte paria, quod nequaquam, inquit, prorsus fieri potest. Non igitur hac causa Chaldæi, probè ueriquæunt aduersus hominum impares ortus, interitus pares. Hæc Phauorinus.

Phauorinus apud Aulum Gellium lib. 14. cap. 1.

14. Pulcherrima disputatio Bardesanis aduersus Astrologos.

QUARTA RATIO. Bardesanes Syrus in doctrina rerum celestium excellenter versatus, in eo dialogo, quem rogatu amicorum de Fato, & aduersus Chaldæos conscripsit, futilissimas esse

Quarta ratio.

esse Astrologorum observationes; & rarò non eminentes eorum prædictiones, ad hunc ferè modum (vñ memorat Eusebius lib. 6. de Præparatione Evangelica, c. 8.) demonstrabat: Apud Seras lex est prohibens occidere, fornicari, & adorare simulachra: vñdè in illa regione nullũ templum conspicitur, nulla mulier meretrix, nulla adultera, nemo fur, nemo homicida: nec voluntatem alicuius illòrum ardentissima stella Martis in medio coeli constituta ad cædem hominis coëgit; nec Venus Marti coniuncta vt alienam quispiam sollicitaret vxorem potuit efficere. Atqui, singulis etiam apud eos diebus in medium coeli Martem peruenire necesse est, & in tanta regione singulis horis nasci homines non est negandum. Apud Indos autem, & Bactros, multa millia hominum sunt, qui Brachmanes appellantur: hi tam traditione Patrũ q̃ legibus nec simulachra colunt, nec animatum aliquid comedunt, uinum aut ceruissiam nunquam bibunt, ab omni demum malignitate absunt, soli Deo attendentes. At verò, cæteri omnes Indi in eadem ipsa regione adulterijs, cæde, remulencia, simulachrorum cultu inuoluuntur: inueniunturque ibi nonnulli, immò verò gens quædam Indorũ est in eodem climate habitãs, quæ homines venantes atque sacrificantes deorant: nec ulli planetarum quos felices ac bonos appellant, à cæde ac sceleribus istis eos prohibent: nec maligni, Brachmanas pellere ad malefaciendum potuerunt. Apud Persas lex erat, filias, sorores, matres quoque ipsas in matrimonium ducere, nec in Perside solum, verum-

rumetiam quicunque Persarum ad alia climata orbis è patria exiuerunt, nefanda hæc diligenter matrimonia celebrarunt: quos, aliæ gentes hoc scelus abominatæ, Magusseos appellant. Sntq. vsque ad hodiernum diem in media Aegypto, Phrygia, Galatiaq; plurimi Magussei: successione patrum, eisdem sceleribus contaminati. Nec dicere possumus in terminis & domo Saturni, cum Saturno ipso in natiuitatibus omnium, Marte aspiciente Venerem fuisse. Amazones viros non habent, sed tempore veris fines suos egredientes cum vicinis conueniunt. Vnde omnes naturali lege eodem tempore pariunt, masculisq. interfectis solas feminas alit, bellicosæque omnes similiter sunt, magnam exercitationis bellicæ curam gerentes. Stultum autem est opinari, omnes istiusmodi foeminas prorsus iisdem natalitijs astris esse genitas. Fit hoc confirmatius argumento exemploque Iudæorum, qui vbiicumque terrarum & gentium sint nati aut versentur, inuiolabili obseruatione & infantes suos octauo die circūcidūt, & omnem diem sabbathi feriatum festumque religiosissime agunt. Non sunt autem Iudæi omnes sub eadem cōstellatione procreati, nec eos à patrijs legibus & institutis vlla vis & potētia cælestium corporū abstrahere potest. Sed quid dicemus de Christianis? qui innumerabiles toto orbe sparsi, idē vitæ genus atque doctrinæ custodiunt, nec à disciplina quam ipsis Christus Dominus tradidit vel promissis ullis, vel minis aut supplicijs vel latum vnguem amoueri possunt, an dicturi sunt, Christianos omnes eodem

nisi pessundata & obtrita, sublataq; nostrorum animorum libertate atque immortalitate, nihil progredi, nec vlllo modo cōsistere queat. Quod autem, si animus noster immortalis & in agendo liber sit, diuination astrologica nulla esse possit, his argumentis concluditur. Primò, Astrologi protitentur se futuras hominum actiones euentaue, ex suæ artis obseruationibus præsentire & prænuntiare posse: hoc autem falsum est; futura enim quæ ex libera hominis voluntate proficisci debent, nullo modo possunt esse nota Astrologis, nam vel cognoscerent futura in se ipsis; quod fieri non potest, quippe, quæ futura sunt, nondum per se actu sunt; quod autem non est, prout non est, non intelligitur, sed prout aliquo modo est; nimirum potestate in suis causis. Nec prænosci queunt futura in ipsorum causis quæ tres sunt, Deus, cœlum, voluntas humana, quæ autem ex Dei proposito, consilio & absoluta volūtate euentura sunt, ea nullo mortaliū vel ex cœlo, vel alia quacunq; rōne nisi cui Deus ea voluerit aperire, cognita esse pñt. *Quis enim, inquit Scriptura, cognouit sensum Domini? aut quis cōsiliarius eius fuit? & ut scriptū est in 9. cap. lib. Sapiētiæ: Quæ in prospectu sunt, inuenimus cū labore, quæ autē in cœlis sunt, quis inuestigabit? sensum aut tuum quis sciet, nisi tu dederis sapientiā, & miseris spiritū sanctū tuum de altissimis? Exc oelo autem futura quæ pendent ex volūtate hominis non possunt cognosci, tum quia cœlum est cau*

Ro. II. &

Esa. 40.

sa vniuersalis, quare futuri effectus particula-
res non nisi vniuersaliter & indeterminatè in
cœlo contineri & cognosci possunt: tum etiam
quia cœlum est causa corporalis & materialis,
quare animus noster qui per se incorporeus &
expers materiæ est liberque in agendo, cœli ef-
ficientiæ ac operationi directæ & necessariò mi-
nime subiacebit. Voluntas porro humana quæ
est proxima causa humanarum actionum, re-
spectu futurorum quæ ex ipsa proficisci debêt,
per se indifferens & indeterminata est: multa
enim acturi sumus, de quibus nihil dum cogita-
uimus, nedum deliberauimus: quomodo igitur
causa indeterminata & indifferens potest de
finitam certamque futuri effectus cognitionem
parere? Confirmatur hoc: exteriores actiones
hominis pendent ex interioribus, ex delibera-
tione dico & electione, non potest igitur futu-
ra hominis actio exterior prænosci, nisi cogni-
ta sit futuræ voluntatis electio vnde illa profici-
sci debet: at futura hominis electio non potest
alteri homini esse cognita; si enim propositum
animi & deliberationem quam quis in præsens
habet mente conceptam, nemo alius scire po-
test, quanto minus scire poterit consilium, pro-
positum, & voluntatem alterius hominis, quæ
multos post annos futura est?

15. *Vtrum sit facilius, diuinare quid facturus
sit vir bonus, an vir improbus.*

DEINDE, aut cōsideratur homo vt viuunt &
opera-

operatur secundum rationem, aut secundum sensum, & appetitum: si secundum rationem, sic homo non pendet à cœlo, est enim mens & ratio expers materiæ, & incorporea: nullum autem corpus per se agere potest in id quod est incorporeum ratio item libera est, suarumque actionum domina, & suo arbitratu ac voluntate potest ad hoc vel illud agendum se ipsa applicare. nam quævis uel à cœlo, uel ex naturali constitutione, & tēperatione sui corporis, vel à diabolo, vel aliunde instigetur ad malè agendum, potest ea tamen reniti, & vi sua omnes instinctus, impulsus, & irritamenta extrinsecus ei obiecta, comprimere, & irrita facere: quin etiam contra quàm incitatur agere. Hoc manifestum fit vel vnius Socratis exemplo, qui ex naturali corporis affectione, & comparatione, & bardus, & mulierosus erat; sed eiusmodi vitiosas naturæ propensiones, adeo animi robore, & diligentia magnitudine emendauit, ut omnium sui temporis prudentissimus, & continentissimus sit habitus. Homo autem viuens secundum sensum, & appetitum carnalem, tam variabilem, & incertam vitam agit, ut qualis futurus sit, nullo modo prædici queat. Quamobrè Salomon (quod est in 30. capite libri Prouerbiorum) dixit: Alia quædam sibi esse cognita difficilia; illud autem esse prorsus ignotum, quælis sit via adolescentis in adolescentia sua. Est enim ea ætas adeo lubrica ad quodlibet vitium, adeo mollis, & flexibilis in omnes partes, adeo vagans, & errans per omnia, & nulla in re

*Hominē,
ut opera-
tur secun-
dum rōnē
nō è cœlo,
nec alia
ex cā ul-
la præter
Deū, per
se ac na-
cessario
pendere.*

*Quæ sit
instabilis
vita, & a
ctiones ho
minis vi
uētis non
secundum
rationem
sed secun
dum sen
sum.*

diu perseverans; vt nulla certa ratione modoq;
regi & duci, sed quocūque impellit cupiditas, il
luc inconsultè, & temerè rapi videatur: quo fit,
vt facilius sit diuinare quid acturus sit qui uiuit
secundum rationem, & virtutem, quàm quid sit
acturus, qui rationis, & virtutem regula, & le
ge polthabita, suas duntaxat cupiditates secta
tur. Sic etiam facilius est diuinare quid facturus
sit Rex, qui secundum rectam rationem iustas
que leges imperat, quàm quid facturus sit Ty
rannus, qui omnia pro suo commodo, & libidi
ne administrat. Qua ratione igitur Astrologi
certa scientia consequi possunt ea quæ nihil
raturum, firmum, fixumque, & certum ha
bent?

*Pulehru
dilemma
aduersus
Astrolo
gos.*

Adhæc, aut istud Fatum coeleste, & potentia
syderum potest ab homine impediti ita vt effe
ctus eius non eueniat, aut nullo modo impedi
ri potest: Si potest impediti, & non euenire,
ergo sicut effectus est incertus, ita prædictio e
ius certa esse non potest. Si non potest impediti,
ergo nullum est liberum arbitrium; & ex eo
conficitur animum nostrum esse materiale
atque mortalem, vtpote syderum potestati ne
cessariò subiectum. Nec verò si ita res se habe
ret, quicquam prodesse hominibus prædictio
nes Astrologorum: quid enim iuuaret nosse
tanto ante futura, si ea nullo modo declinari, &
caueri possent? quin, vt ego censeo, plus mali
quàm boni afferrent nobis, quos necesse esse
non solum præsentibus malis torqueri, sed e
tiā tam longinqua, & inēuitabili eorum expe
ctatione

*Si Astro
logorum
prædictio
nes veræ,
& certa
essent, pro
fecto inu
tiles, & o
diofa esset
hominibus.*

DE DIVINATIONE ASTROLOGICA. 207
statione acerbissimè cruciari. Probè hoc intel-
lexit Seneca, licet non minorem quàm Astro-
logi syderibus in homines vim & potentiam tri-
bueret: in libro enim decimo tertio epistolarū,
octogesima nona epistola ita scripsit: Venio nūc
ad illum qui cēlestium notitia gloriatur.

*Frigida Saturni quo sese stella receptet,
Quos ignis cœli Cyllenius erret in orbes.*

Hoc scire, quid proderit? vt sollicitus sim, cum
Saturnus & Mārs ex contrario stabunt, aut cum
Mercurius vespertinum faciet occasum viden-
te Saturno. Potius hoc dicam, vbicumque sunt
istā, propitia esse nec posse mutari. Agit illa con-
tinuus ordo Fatorum, & ineuitabilis cursus.
Per statas vices remeant effectus rerum omniū,
aut mouent sydera, aut notant: sed siue quic-
quid euenit faciunt, quid immutabilis rei noti-
tia proficiet? siue significant, quid refert provide-
re, quod effugere non possis? scias istā, nescias,
fient. Hæc Seneca. Sed vide quàm argutè ac phi-
losophicè hanc ipsam sententiam breuissimis
verbis cocludit Phauorinus: Aut aduersa inquit, *Phauori-*
euentura dicunt, aut prospera. Si dicunt pro- *nus apud*
spera, & fallunt, miser fies frustra ex- *Aulum*
pectando. Si aduersa dicunt & mentiuntur, *Gellium,*
miser fies frustra timendo. Si vera respondent, *lib. 14. c.*
eaque sunt non prospera, iam inde ex animo *1.*
miser fies antequam ē Fato fias Si felicia pro-
mittunt, eaque, euentura sunt, tum planè duo
erunt incommoda; & expectatio te spe suspen-
sum

sum fatigabit, & futurum gaudij fructum spes tibi iam difflorauerit. Nullo igitur pacto vtendū est itiusmodi hominibus res futuras praesagientibus: Sic Phauorinus.

16. *Quam sit vana ac futilis praedictio Astrologorum de aliquo, quod sit futurus summus Pontifex.*

V V M, illud maximè arguit praedictionum astrologicarum vanitatem: etenim audent etiam Astrologi praedicere & promittere, aliquem futurum verbi gratia summum Pontificē: atqui prouectio alicuius ad summum Pontificatum, non ex ipsis vel alterius vnus hominis voluntate aut potestate pendet, sed ex voluntate atque suffragijs plurimorum Cardinalium, quorum munus est creare summum Pontificē. Quapropter vt certò praenunciari possit. Petrum, verbi causa, fore Papam, non satis est nosse compositionem astrorum quae in coelo fuit nascente Petro, sed simul etiam opus esset, Astrologo perspectos & cognitos esse omnes syderum positus & constellationes, sub quibus nati sunt quorumcunque voluntatum & suffragiorum concursus ad creandum illum Papam futurus est necessarius. Quare, si verum est quod narrat in Augusto Suetonius. Nigidium Figulum eiusmodi astrologia nobilissimum apud Romanos, accepta hora partus Augusti, obseruatique natalitijs eius altris, exclamasse, Dominum orbis esse natum; profecto existiman-

*Inanis
praedictio
Nigidij
Figuli de
futuro
Augusti.
domina-
tu.*

mandum est id eum nec scienter, nec certa aliqua ratione ; sed temerè ac fortuito dixisse , & casu factum esse vt ita contigerit sicut ille prædixerat. Promotio namque Augusti per multos honorum gradus ad summum vsque principatum & Monarchiam , ex multorum hominum studio, gratia, & opera pendebar ; vt ad tantum Augusti dominatum & imperium certò prænosendum atque prænunciandum , solius Augusti generationis & ortus consideratio satis esse nequaquam potuerit: neque enim natalitia Augusti sydera vim vllam habere potuerunt in eos qui fuere Augusti suffragatores adiutoresque ad consequendum principatum ; scilicet multi eorum compluribus annis , vel ante vel post Augustum nati fuerant.

17. *Nullam posse esse scientiam vel artem istius Astrologiae.*

SEXTA RATIO. Omnis scientia, & ars ver-
 fatur in ijs rebus quæ aut semper, aut certè fre-
 quenter ita contingunt vt ab ea docentur: quæ
 autem extra hæc sunt, & rarissimè accidunt , ea
 quia nihil habent fixum & certum , propterea
 nullam possunt scientiam vel artem efficere.
 Cum igitur prædictiones Astrologorum ferè
 sint falsæ , nec nisi perquam raro veridicæ sint ,
 satis liquet eas non ex arte aliqua & certis ob-
 servationibus proficisci, sed incienter & incon-
 sulte ac temerè ab illis effutiri. Quamobrem
 Phauorius identidem commonebat, vt caue-

Sexta ra-

tio.

Ars et sci-

entia in

his versã

tur, qua

sẽper aut

plurimũ

eveniunt,

qualis nõ

est Astro-

mantia.

Phauori-

us apud.

*Aulū Ge-
lium lib.
14 c. I.*

rent homines ne quā ipsis Chaldæi ad facien-
dam fidem irreperent, quòd viderentur quæ-
dam interdum vera effutire aut spargere. Non
enim comprehensa, aiebat, neque definita, ne-
que percepta dicunt, sed lubrica atque amba-
giosa coniectatione nitentes, inter falsa atque
vera pedetentim quasi per tenebras ingredien-
tes eunt: & aut multa tentando incidunt repen-
tè imprudentes in veritatem, aut ipsorum qui
eos consulunt, multa credulitate ducente per-
ueniunt callidè ad ea quæ vera sunt: & idcirco
videntur in præteritis rebus quàm futuris, ve-
ritatem facilius imitari. Ista tamen omnia quæ
aut temerè aut astutè vera dicunt, præ ceteris;
inquit, quæ mentiuntur, pars ea non sit millefi-
ma. Hæc Phauorinus apud Gellium. Sed audi
quid in eandem sententiam libro secundo de
Diuinatione scriptū sit apud Ciceronem. Quid
plura, inquit? quotidie refelluntur Chaldæi.
quàm multa ego Pōpeio, quàm multa Crasso,
quàm multa huic ipsi Cæsari à Chaldæis dicta
memini, neminem eorum nisi senectute, nisi
domi, nisi cum claritate esse moriturum: ut mi-
hi permirum videatur, quenquam extare qui
etiam nunc credat ijs quorum prædicta quoti-
die videat re & euentu refelli. Seneca in eo li-
bello cuius inscriptio est: Ludus in mortem
Claudij Cæsaris, initio introducit Mercurium
apud Parcas mortem Claudij procurantem; &
ut obiter Chaldæorum illudat vanitati, inter
alias rationes quib. conatur Mercurius Parcas
inducere ad necem Claudij, hanc assert, ne to-
ties

*M. Tal-
lius.*

Seneca.

ries videlicet miseri Chaldaei mentiantur: Patere inquit, Mathematicos aliquando verum dicere, qui illum postquam princeps factus est, omnibus annis, omnibus mensibus efferunt. Prædicebant enim illi Mathematici Claudium singulis annis & mensibus moriturum: quod etiam nostri temporis Astrologis contingit, à quibus mortes summorum Pontificum in singulos annos atque adeo menses prænuntiari audimus, & ridemus. Beatus Ambrosius lib. 4. in Hexameron, cap. 7. Cum, inquit, ante dies paucos esset sermo de pluvia, quæ fore utilis diceretur, ait quidam, Ecce Neomenia dabit eam. & quamuis cupidi essemus imbrium, tamen eiusmodi assertiones veras esse nolebam. Denique, delictatus sum quod nullus imber effusus est, donec precibus Ecclesiæ datus, manifestaretur non de initijs Lunæ sperandum esse, sed de providentia & misericordia Creatoris; quo exemplo & vanitas istius astrologiæ confutata est, & efficacia Christianæ pietatis visque religiosarum precum re ipsa comprobata.

18. *Vanitas & falsitas multarum prædictionum Astrologicarum.*

ALBVMАЗAR princeps huiusce superstitionis, astrologica ex observatione & præceptis huius artis, prædixit Christianam legem duraturam non plus annos mille quadringentos sexaginta. sed bene habet, quod post id temporis, exacti iam anni centum vigintiocto falsam esse illius

*Abraam
Iudaus.*

prædictionem apertè demonstrant. Abraam Iudaus prænunciauit ex observationibus astrologicis, expectatum à Iudæis Messiam venturum anno post Domini nostri ortum millesimo quadringentesimo sexagesimoquarto; quod nimirum tum futura esset eadè astrorum cōpositio, quæ fuerat olim cum Moses ex AEGypto populum Hebræum eduxit: cuius prædictionis vanitatem dies ipsa redarguit.

*Petrus de
Aliaco.*

Petrus de Aliaco scriptum reliquit, quo anno generale Concilium celebratum est Constantiæ ad tollendum schisma quod multos annos afflixerat Ecclesiam, prædixisse Astrologos eius temporis, nullam fore in Ecclesia pacem & concordiam, sed habitum cœli & conformatione astrorum præsignificari maximas fore dissensiones ingenti cum religionis Christianæ detrimento & exitio. Atqui, per illud Concilium Constantiense, diuturnum illud & perniciosum schisma eo anno extinctum est, pace ac tranquillitate Ecclesiæ redita. qui euentus planè contrarius prædictionibus Astrologorum, sanè multum movere debuerat Petrum Aliacensem, ut is nullam deinceps isti astrologiæ fidem haberet: præsertim verò, cum ipsemet vel suis deceptus observationibus, vel alienis occupatus & circumuētus opinionibus, veritus fuerit ne illud tam graue & odiosum schisma breui Antichristum mundo pareret.

Albuma.

19. *Errores Astrologorum in Chronologia.*

Zar.

20. *ALBVMAZAR istorum Astrologum coryphaea.*

ryphæus, nescio. quas Saturni reuolutiones di-
 laudat: affirmat enim, quoties Saturnus denas
 sui orbis conuersiones perfecit, hoc est exple-
 tis annis trecentis, semper magnas quasdam res
 & admodum insignes euenire. Post Alexandrū
 enim, inquit, annis trecentis apparuit Arelasor
 filius Bel qui Persas contriuit: & proximè post
 transactis alijs trecentis annis apparuit Iesus
 magister & dux Christianorum. O turpem
 ἀνιστορησίαν, O incredibilem temporum insci-
 tiā. nam nec tunc fuit iste filius Bel qui Persas
 fregerit & Afflixerit; & Christus Dominus no-
 ster non sexcentis annis post Alexandrū vt iste
 mentitur, sed trecentis duntaxat & viginti annis
 post Alexandri mortē natus est. Quamqua quis
 miretur in hoc lapsum Albumazarē, cum tam
 insigniter errauerit in Ptolemæo Mathematico,
 quem facit vnum de Ptolemæis Aegypti regib.
 qui post Alexandrum Magnum Aegyptijs im-
 perarunt? cum in confesso sit, nec Ptolemæum
 Mathematicum fuisse regem, & cum Hadiano
 Imperatore floruisse, nouissimo Ptolemæorum
 Aegypti regum plus centum & sexaginta annis
 posteriorem. Iactant item Astrologi, nullam
 fuisse apud homines vllō tempore mutatio-
 nem legum, nullius Prophetæ nobilis aduen-
 tum, nullā nouæ religionis introductionem,
 nullam magnorum regnorum conuersionem,
 denique nullum insignem & memorabilem ca-
 sum aut euentum, quin magna aliqua con-
 iunctio syderum; præcipue verò Saturni &
 Iouis præcesserit. Hæc, inquiunt, constellatio
 nascen-

*Aliquot
 errata cir-
 ca Chro-
 nologiam
 Albuma-
 zaris.*

nascentem orbem initiauit : illa præparauit diluuium, alia Abraam vel Mosyem genuit : illa Iesu aduentum prænuntiauit, alia Mahumeti legem antecessit. quæ quàm sint futilia, commentitia, & erroris plena, vel vno hoc argumento constare potest.

Quã multa peccauerit contra verã Chronographiã Petrus Aliacensis in suis rationibus Astrologis.

Petrus Aliacensis istiusmodi figmentis stultissimè credens ac vanissimè gaudens, in libro suo de concordia historiæ & astrologiæ, ad id quod ex sensu Astrologorum proximè docuimus probandum, hoc quasi fundamentum supponit: Ab initio mundi vsque ad diluuium fluxisse annos bis mille ducentos quadraginta duos: à diluuiio autem ad Christi Domini aduentum & ortum, ter mille centum & duos annos hoc posito, probare nititur quicquid in orbe terrarum valde memorandum & insigne quocunque tempore acciderit, eodem tempore magnam aliquam constellationem in coelo apparuisse. At enim uero, cum perspicuè falsa sit cõputatio annorum qua velut fundamento illorum ratio & doctrina fulcitur, nonnè consequens est quæ ducuntur & pendent ex illa computatione esse falsa? Etenim ab Adamo ad diluuium, non plus mille sexcentos quinquaginta sex annos præterisse constat ex sacris literis; pauciores nempe quam illi numerant, annis propè sexcentis: quo fit, vt constellationem, quam aiunt isti fuisse in exordio mundi, sexcentis annis mundum præcessisse necesse sit. Deinde tempus quod inter diluuium interfuit & Christi Domini aduentum, ne numerum quidem bis

bis mille quadringentorum annorum impleuit. Ex quo efficitur ut coniunctio astrorum quam aiunt ducentis annis antegressam diluuium, nō nisi sexcentis octogintaquatuor annis post diluuium potuerit existerē. Præterea, dicunt quartam coniunctionem maximam fuisse annis nongentis quadraginta duobus post diluuium, sexdecim nimirum annis ante natum Abraam; quem tamen liquet ex sacra Chronologia, ducentis nonagintaduobus annis natum esse post diluuium, quare necesse est, quartam illam coniunctionem sexcentis triginta annis post Abrahæ ortum contigisse. Adhæc, notarunt illi sextam coniunctionem magnam ducentos vigintiquinque annos fuisse ante Christum; nimirum falso: nituntur enim supradicta computatione annorum à diluuiō ad Christi aduentū, quam nos mendosam esse ostendimus, quin, si veram sequamur Chronologiam, necesse esset sextam illam coniunctionem sexcentis fermē annis post Christi Domini ortum contigisse. Postremo, quā fuerit Petrus Aliacensis veræ Christianæ Chronographiæ rudis, & prorsus expertus, vel hoc vno indicio manifestum esse potest: affirmat anno ab ortu Christi septingentesimo, ad quod tempus septimam coniunctionem magnam refert, natam esse in Ecclesia pestem Hæreticorum, maximē vero eam quæ fuit Arrianorum, quorum tamen hæresis circa annum Domini trecētesimum exorta, ante sexcentesium extincta est. Quis igitur tam multas istorum prædictiones nixas mendacissimis

Chro-

Chronologijs, inanes & mendaces esse dubitet?

Sed quid ego falsarum prædictionum exempla colligo, quorum plena est, & historia omnium temporum, & referta uita communis? Equidē reor, quàm difficile est prædictiones aliquas Astrologorum de futuris rerum humanarum euentis, etiam casu ac fortuito, veras inuenire; tam facile reperiri posse innumera eorum prædicta perspicuè falsa, & rebus ipsis euentisque confutata. Scitè dixit Cato, mirari se quod non deret Aruspex, Aruspicem cum vidisset: quanta enim quæque res euenit prædicta ab his?

*Lepidum
Catonis
dictū ut
refert Ci-
ce. lib. 2.
de Diui-
natione,
in Astrolo-
gos bellè
competēs.*

aut si euenit quippiam, quid afferri potest cur non casu id euenerit? Quod de Aruspicibus Cato dixit, id profecto per quam belle quadrat: in Astrologos, ut nimirum uideri debeat, cum mendaci homini ne verum quidem dicenti credere soleamus, quo modo illis, si vel unum eorum prædictum verum euasit, simpliciter credamus; & non ex multis potius falsis uni fidem derogemus, quàm ex vno quod casu verum euenit velimus innumerabilia falsa confirmare. Verùm dicet aliquis, Astrologos nonnunquam esse ueridicos, & ea prædicere quæ rei confismet euentus. prædicunt sanè; sed inconsultè, inscièter temere, quis enim est qui totam diem iaculans, non aliquando collimet? Verissimè dici potest de Astrologis, quod olim dixit quidam de oraculis Apollinis; quæ vera fuisset memoria teneri, & prædicari, quæ autem falsa, neminem recordari, aut taceri ab

*Notet hoc
Lector.*

omni-

omnibus, nam qui veritatem illorum oraculorum descendebant, pauca quædam vera crebro sermone vsurpabant, pleraq. falsa silentio premebant, qui autem omnia contemnebant, nec vera nec falsa curabant. Sed causas prædictæ Chaldæorum sæpè vera esse videantur, extrema hac disputatione aperiemus.

20. *Astromantiam omni tempore à viris sapientibus, & prudentibus esse contemptam & damnatam.*

SEPTIMA RATIO. Si hæc diuinatrix *Septima ratio.* astrologia vera esset & certa, sine dubitatione vltra pars esset philosophiæ omnium nobilissima & hominibus optatissima atque honoratissima: tum propter materiæ quam tractat, cælum dico & sydera, dignitatem atque præstantiam: tum propter futurarum rerum, potissimè autem vitæ hominum & mortis casuum & euentorum prænotionem, quas res noscendi avidissimi sunt & curiosissimi mortales. at cum ea doctrina omni tempore à præstantissimis quibusque Philosophis, quineriam Astrologis, cõtempta, derisa & damnata fuerit; maximum profecto argumentum est, eam futilem & inanem, & ab omni ratione, fide ac probabilitate vacuam ab illis esse iudicatam. Xenophon in libro de dictis Socratis, quod etiam refert Eusebius lib. 14 de Præparatione Evangelica capite 4. tradit Socratem dicere solitum, cognitionem futurarum rerum quæ in potestate Dei sunt, nõ esse

*Democri-
tus.**Plato.**Xenophō,**Socrates.**Pythago-
ras.*

esse hominibus procurandam : neque enim posse homines eas res cognoscere, nec Deo gratum esse, si quæ ille occultavit, ea mortales velint nimis studiosè curiosèq; rimari. Pythagoras, Democritus & Plato longissimis peregrinationibus susceptis, Persarum magos, sapientes Chaldaeorum, Aegyptiorumque sacerdotes adierunt; à quibus occultiora quædam vel ad disciplinas mathematicas, vel ad religionem cultumque deorum pertinentia cognoverunt; diuinatricem autem astrologiam, vel discere ab illis neglexerunt, vel si eam quoque didicerunt, certè nunquā ea vlos esse ipsos, ex eorum scriptis manifestè perspicitur.

*Aristote-
les.*

ARISTOTELES, qui vir & quantus? quàm solers, quàm subtilis & copiosus in doctrina rerum cœlestium? quam cum aliquot libris diligenter explicuerit, nusquam tamen de istiusmodi Astrologia verbum vllum fecit.

Cum autem in libris Meteororum, & de Partibus atque Generatione animalium, præsertim autem in libro Problematum, multarum rerum obscurarum & admirabilium causas perquirat; ad nullius quæstionis enodationem vel admirandi cuiusquam effectus explicatio-

*Snia Ari-
stotelis, q.**Astromā-**tiā è me-**dio sol-**tunt.*

nem, istius astrologiæ opera & præsidio est usus. Quin, multa sunt in eius scriptis quæ istam Astrologorum doctrinam omnino conuellant, veluti est illud, Futurorum contingentium non esse certam & definitam veritatem: Quæ per accidens quæque rarò vel ad vtrumlibet contingunt, non posse scientia comprehendi: Versari in rebus humanis casum & fortu-

fortunam quæ fugiant certam hominis intelligentiam: Particularium & corruptibilem effectuum causas proximas & proprias esse particulares atque corruptibiles, ob idque ad perfectam eorum cognitionem non satis esse coelestes & vniuersales causas contemplari: Cœlum non aliter agere in ea quæ sunt infra lunam, nisi per motum & lumen. Nec vsquam ferè indicauit Aristoteles præter solem & lunam, vim & efficientiam aliorum syderum. illud quoque docuit decretis Astrologorum valde contrarium, coelestia signa etiam corporeorum & sensibilibus effectuum, per alias causas aueri & impediri posse.

Cicero libro 2. de Diuinatione, laudat Eudoxum ætate Platonis & Aristotelis principem Astrologorum: item Panætium Stoicum, Archelaum etiam & Cassandrum, ac Scylacem Halicarnasseum, Astrologorum sui temporis nobilissimos, qui totam hanc rationem astrologiæ repudiarunt. Auicenna qui post Hippocratem & Galenum principatum medicinæ obtinet, libro vltimo primæ Philosophiæ, negat Astrologis esse credendum in diuinatione futurorum, quia ipsi nec puncta coelestia teneant, neque naturas rerum inferiorum plane necessarias ad faciendum iudicium de rebus futuris, perspectas habeant, neque nitantur demonstrationibus sed probationibus oratorijs & poeticis. Ptolomæus, quem isti huius artis principem & ducem sequi se dicunt, in libro primo de Iudicijs, cap. 2. Non est, inquit, putandum, omnia a

*Eudoxus.
Panætius
Auicenna.*

Ptolomæus.

P super-

supernis causis directo derivari necessitate quadam inuiolabili, ut nulla alia vis quin ita operentur obistere valeat. Idem tractatu suo quem vulgo appellant Centiloquium, hoc est, Centum sententiarum, prima eius sententia sic habet, Soli numine diuino afflati prædicunt futura particularia. Quinta vero sententia huiusmodi est, Potest is qui sciens est multos stellarum effectus auertere quando naturam earum nouerit, ac seipsum ante illorum euentum ritè præparauerit. vnde manauit illa multorum sermonibus trita sententia, Sapiens dominabitur astris. *Porphyr.* Porphyrus in libro de Oraculis confessus est, exquisitam rerum futurarum scientiam ex inspectione syderum, non mortalibus modò, sed multis etiam deorum esse incomprehensibilem. Idem in vita Plotini scribit, eum, cum in ista astrologia satis multum temporis, studij, & operæ posuisset, deprehendisse tandem, Astrologorum iudicijs & diuinationi futurarum rerum non esse credendum; eamque diuinationem tum sermonibus tum scriptis cõsultauisse. quod manifestum est cuius legenti eius libros de Fato & de Prouidètia, maxime verò eum qui inscriptus est, An stellæ aliquid agant.

21. Cui generi hominum prædictiones Astrologorum arideant & probentur, quas S. Ambrosius comparat telis aranearum.

Si hæc portò Astrologia vera esset & certa, plurimum sanè adiumenti afferret, propensione futuro-

futurorum, ad bene regendam, & administrandam rempublicam, ob eamque causam magno in honore, & gloria fuissent Astrologi apud Reges, & rerum publicarum Principes: at contra prorsus euenit; nam seuerissimis multorum Principum decretis, & edictis explosam, & damnatam, & grauissimis supplicijs addictam eam artem inuenimus. Quoties Astrologi seu Chaldaei Romae eiecti sunt principe Tiberio, Diocletiano, Constantino, Theodosio, Valentiano, praesertim autem Iustiniano; quibus huius artis studium, & exercitatio, non solum ut inanis, & veritatis expers iudicata est, sed etiam ut ciuitatibus, & societati hominum noxia, & pestilens, semper visa est detestabilis. Sed quid attinet in re manifesta, quae turbam testium non desiderat, longiorem orationem ponere? Audeo dicere, post hominum memoriam vix fuisse quendam, villo tempore vel magnitudine ingenij, vel praestantia doctrinae, uel prudentiae ciuilibus excellens, vel eximia morum integritate, vel denique insigni aliquo nobilem ac memorabilem virum, qui natalitia Chaldaeorum praedicta non quasi meras nugas, & quisquilias floccifecerit; penitusque contempserit. Vulgus modo stolidum, ad intelligendum hebes, infirmum ad iudicandum, facile credulum, & noua mira que audiendi, & noscendi curiosum, istis nugatori-
*Professo-
res diui-
nando fu-
tura ex
astris, pu-
blicis mul-
torum Prin-
cipum de-
cretis esse
censuratus.
electos.
Astrologi
sunt quos
-fuerunt
-fuerunt*
*Cui gene-
ri hominum
praedictio-
nes Astro-
logorum
arrideant,
& probe-
tur.*

& sapientiæ optimatibus semper infensa, rerum
que vtilium, & alijs notarum fastidiosa, nouarū
autem, & ignotarum, atque adeo etiam incom-
prehensibilium auidissima: denique quibus nō
tam cordi, & curæ est vera nosse, quā videri
vulgo ea ipsos scire, quæ summi philosophiæ
antistites nescire se confitentur.

*B. Ambro-
sius predi-
cationes A-
strologorū
comparat
telæ ara-
neæ.*

Hanc rationem egregio S. Ambrosij dicto
concludam. Ita scribit Ambrosius lib. 4. Hexame-
ron, cap. 4. Sapientia Chaldæorum telæ aranæ
comparatur, in quam si culex aut musca incide-
rit, exuere se non potest: si vero validiorum
animantium vllum genus incurrisse visum est,
pertransiuit, & casses rupit, infirmos atque in-
anes laqueos dissipauit. Talia sunt retia Chaldæo-
rum, ut in his infirmi hæreant, validiores sensu,
offensionem habere non possint. Itaque uos qui
validiores estis, cum videritis Mathematicos, di-
cite: Telam aranæ texunt, quæ nec vsum aliquē
pōtēst habere, nec vincula, si tu non quasi culex
aut musca lapsu tuæ infirmitatis incurras, sed
quasi passer aut columba casses inuálidos præ-
petis volatus celeritate dissoluās.

22. Disputatur contra tria fundamenta A- strologiæ Indiciariæ.

*OCTAVA
ratio.*

OCTAVA RATIO. Fundamenta, & firma-
menta huius artis, aut nulla sunt, aut certē infir-
missima, & fragilissima: hæc igitur ars nulla ra-
tione firma, & stabili utitur ad diuinandum,
quamobrem nullam quoque apud homines au-

ctorita-

Auctoritatem, fidem, ac probabilitatem habere de-
 bet. Primum fundamentum istius doctrinæ est,
 astra habere qualitates omnes elementorum;
 partim enim esse frigida, partim humida & sic-
 ca, si non formaliter, saltem virtualiter, hoc est,
 si non actu saltem effectui, si non in se habendo
 eas qualitates, certè habendo facultates earum
 qualitatum effectrices: Saturnum aiunt esse fri-
 gidum, Martem siccum, Lunam humidam. Ve-
 rum hoc, & ratio confutat & experientia, Ra-
 tio quidem, quoniam sicut astra omnia sunt lu-
 cida & ex se lucem fundunt, ita quoque calida
 esse omnia & calefacere necesse est: lux enim,
 non sicut omnis per se calefacit, ita frigefacere
 aut per se humectare vel exsiccare potest. Ste-
 mus decretis Astrologorum aientium, ut Lu-
 nam, itidem cætera sydera luce à sole mutuata
 fulgere. Si igitur omnium astrorum una est ea-
 demque lucis origo & ratio; qui potest esse tā
 multiplex, dissimilis atque discrepans ratio &
 potestas agendi? Experientia item hoc ipsum
 redarguit: in plenilunio enim, cum est lumen
 Lunæ plenissimum, noctes quoque, Aristotele
 & experientia teste, calidiores existunt. Sed
 Astrologi præter lucem, alias in cœlo & syde-
 ribus vires atque facultates, & à luce & inter se
 multam diuersas, mirandorumq; operum cau-
 sas; quas influentias appellant, commenti sunt.
 Nouitium sanè inuentum; nulli veterum vel
 Philosophorum vel Astrologorum unquā pro-
 batum; ac si licet ex eorum scriptis coniectu-
 ram facere, ne notum quidem illis. Postquam

*Aristote-
 les. Non
 esse ponent
 das in cœ-
 lo influen-
 tias.*

verò à recentioribus Astrologis influentiæ in-
 uentæ & palam probatæ, ab alijs quoque doce-
 ceri & defendi coeptæ sunt, quis ex Lyceò paulo
 grauior & probatior Philosophus non eas repu-
 diauit atque damnauit? Festiuè quidam Asylum
 ignorantia eas appellauit, ad influentias enim
 quasi ad unicum perfugium sese recipiunt, &
 hanc se in latebram conijciunt quicunque mira-
 bilium effectum proprias & naturales causas,
 vulgaribus ingenijs nec in Philosophia exerci-
 tatis occultas, solerter inuestigare ac reperire
 non possunt. Et verò, si admittuntur influentiæ,
 vix dici potest quâ opere debilitetur robur Phi-
 losophiæ, deteratur eius dignitas, auctoritas
 eleuetur, minuatur exultatio, denique studium
 eius apud homines cultusq; languescat, Quid
 enim attinet in occultis rerum causis perqui-
 rendis & eruendis præclara ingenia Philosopho-
 rum tanto studio & conatu laborare, cum in
 proclui sit, cuiuslibet effectus ex coelestibus in-
 fluentijs rationem petere & asserere? quis enim
 effectus est, cuius naturalis & vera causa paulo
 obscurior & abstrusior est, quem non per istius
 modi influentias nullo negotio liceat explica-
 re? Cur magnes ferrum ad se rapit? confestim
 respondebitur, quia propria eius influentia
 coelestis eam illi virtutem indidit. Vnde Re-
 mora tantulus piscis vim habet sistendi incita-
 tissimum nauigium? in promptu est responsio,
 nimirum à coelesti quadam influentia, quæ tan-
 ta pisciculum illum vi ac potestate roborauit.
 Quid moror? nullum erit problema, nihil in

DE DIVINATIONE ASTROLOGICA 225
natura rerum adeo reconditum, & ab intelligē-
tia nostra remotum, denique nihil de his quo-
rum peruestigatio summorum Philosophorum
ingenia fatigauit, & torfit, quod non quiuisset cir-
culo Astrologorum, & indoctorum hominum
vno verbo, scilicet per istas influentias expedi-
re queat.

Verum labor equidem longius, reuertar igitur ad propositum. Si Saturnus quia lucidus est, per lucem calefacit, quomodo idem per influē-
tiam frigefacit? nonne absurdum est in eodem astro duas esse facultates, vnam calefaciendi, al-
teram frigefaciendi, non diuersas modo sed etiam aduersas, & contrarias? cernimus ita
esse naturā comparatam, ut omnibus in rebus in quibus duæ insunt differentiæ, uel proprieta-
tes (ut more Philosophico loquar) vna genera-
lis, & quæ vni rei communis est cum alijs mul-
tis, altera specialis, & propria eius rei (cuiusmo-
di sunt in homine sentientem esse, & rationalē)
ut semper differentia, & proprietas specialis, no-
bilior, & perfectior sit generali, ut quæ illam cō-
trahit, & determinat, nouæ perfectionis gradū
& rationem ipsi adiungens: sicut patet in præ-
dicto exemplo hominis, in quo rationale nobi-
lius est quam sentiens. At contra omnino se ha-
bet res in hac mirabili Astrologorum doctrina.
Etenim docent ipsi, in Saturno, exempli causa,
duas esse proprietates seu facultates agendi, v-
nam generalem, & communem ei cum omni-
bus atriis, quæ est uis illuminandi, & per illumi-
nationem calefaciendi: alteram specialem, &

*Argumē-
tatio con-
tra influē-
tias.*

propriam Saturni, qua ratione differt ab alijs astris, quæ est facultas frigefaciendi, vel aliqua alia vis alicuius influentiæ. Certum autem est, lucem cælestem multo nobiliorem esse, quacunque alia qualitate cælesti, & facultatem calefaciendi præstantiorem esse facultate refrigerandi. Præterea, duas esse in re quapiam facultates & proprietates ei rei naturales, quarum altera, ut diximus, sit generalis, altera particularis, inter se contrarias, quales sunt in Saturno secundum istos potestas calefaciendi per lucem, & refrigerandi per influentiam; nec fert natura rerum, & id fieri non posse ratio ipsa decernit. Nam ut in corpore multiformi, & quod Græci vocant Heterogeneum, secundum diuersas partes inesse queant contrariæ qualitates, & facultates, quemadmodum conringit corpori humano in cerebro, & in corde; id tamen conuenire non potest in astrum Saturni quod est secundum omnes partes vnius formæ ac naturæ: neque enim vna pars eius habet lucem, altera verò influentiam, sed ut totum est præditum luce, ita conuenit in eo toto esse influentiam. Ne multa (non enim consentaneum est alieno loco de Influentijs aduersus Astrologos subtiliter disputare) satis argumenti est ad tollendas influentias omnium quæ in natura rerum efficiuntur, tametsi noua, singularia, & mirabilia videantur, veras, naturales, & proprias causas, atque rationes ex duobus principijs cælestibus, quæ omnibus sunt conspicua, & experimentis quotidianis explorata, motum dico, & lucem, plenè cumulateq;

ac.

ac probabilissimè peti & duci posse. Figuras porro & effigies stellarum quas designant Astrologi in Zodiaco, similitudinem reddentes quorundam animalium vel hominum, magnâ vim habere in ortu cuiusque censent Astrologi; cū tamen per se ac natura sua non sint tales, sed sola eorum imaginatione constant, ab ipsis eo modo confictæ & figuratæ: possent enim fingi etiâ ad similitudinē aliorum animalium, domuum, turrium, mensarum, aliarum uè rerum. quare valde friuolum & ridiculum est, in eiusmodi figuris quicquam momenti ad diuinandum esse positum existimare.

23. *Vtrum astræ natalitia cuiusquam, possint esse certæ causæ omnium quæ ei euentura sunt.*

SECUNDVM fundamentum Astrologorum est; natalitia cuiusq; astræ esse obseruanda: ex his enim omnes vitæ casus & euentus prouideri & prænotari posse. Sed quis non videt fundamentum hoc esse infirmissimū? cur enim Astrologi non potius obseruent tempus, & cœli atque syderum statum quo quisque in vtero conceptus, formatus, & animatus est? cum in eo plus momenti esse videatur ad diuinandum: quippe tunc primum existit homo, & tunc primum vis cœlestis in homine recipitur & impri-
mitur: Etenim, ante ortum per nouem menses quisque fuit in vtero, potestati & acti oni cœlorum subiectus. Cur item non considerant Astrologi alias constellationes & defluxus cœlestes,

*Alterum
Astromā
cia fun-
damentū
Quam in
ano sit,
natalitia
cuiusque
hominis
astra ob-
seruare
ad diui-
nandum.*

2 qui contingunt homini sæpius post ortum? Cū
plerumque vlu veniat vt illæ virtutes cœlestes
insigniores sint effectu, & valentiores ad immu-
randum hominē, quàm quæ tempore ortus eius
fuerunt: effectum enim illum & defluxum astro-
rum nascenti homini impressum, necesse est va-
riari commutata sæpius humani corporis tem-
perature, vel ob alias potentes cōstellationes,
vel ob educationem, vel ob variam uiuendi cō-
suetudinem & rationē, vel ob leges patrias, ad
quarum normam cogitur quisque vitam, mo-
res, studia, & actiones conformare. Quid quod

An ali-
quid pri-
migenia
materia
hominis
maneaty
totam vi-
tam?
S. Thom.
res, iudicia, & actiones conformare. Quid quod
fortasse nihil illius materiæ primogeniæ quam
quisque in ortu habuit, reliquum sit in extrema
etate? hoc enim visum est & multis & magnis
Philosophis, nec S. Thomas in 1. par. quæst. ult.
art. 1. abnuere videtur. Quo concesso, vis illius
primi defluxus & effectus coelestis in ortu ho-
minis ei indita & impressa, necessariò tandem
evanescet, tota, nisi fingat quispiam eiusmodi
virtutem coelestem migrare ex subiecto in sub-
iectum, tanquam ex domo in domum mutando
domicilia: aut cum præsentur interitum suum,
aliam pro se sui similem & quasi vicariam vir-
tutem substituere.

24. Verum sit plus momenti in conceptu hominis, quam in eius ortu: ad diuinandum.

Prolema. P L V S autem esse ponderis, aut certe non minus, in conceptu hominis quam in ortu, ma-
gister istorum Prolemaeus locuples testis est. Is enim in tertio Apotelesmaticum ita scribit: Cum

principium temporale hominis aliquod statuatur, natura quidem & per se illud erit principium cum semen utero genitali admittitur; potentia verò & secundum accidens cum hora partus infans egreditur. Qui igitur horam admissis feminis vel casu vel observatione deprehendit, illam sequi potius debet in proprietatibus corporis & animi dignoscendis, considerando quæ sint eo tempore stellarum configurationes, cum enim semel à principio semen ex ambientis aeris affectione, certa qualitate disponitur, licet per consequentis conformationis tempora varietur, quoniam tamen propriam cognatamque materiam naturaliter sibi a seiscit, magis etiam primæ suæ qualitatis dispositioni assimilabitur. Hæc inibi Ptolemæus. Quibus verbis non obscure docet, primum & naturale atque efficacissimum hominis principium, esse feminis admissionem hominisque conceptum; atque huic principio potissimè insistendum & inhaerendum esse ad prænoscentas hominum affectiones & euentus, tam qui ad corpus quam qui ad animam pertinent. Sed quia bene novit Ptolemæus, punctum illud temporis vel admissi feminis, vel conceptus, vix cognosci posse ab Astrologis; ne illorum iudicia & divinationes quas ipsi ducunt ex ortu hominis infirmare videretur, mox subiecit, Qui autem horam ignorant principij seminalis, eos necesse est sequi principium natiuitatis. Haly nobilis Astrologus in eo libro quem scripsit de electionibus, ingenue fateretur, efficaciam decernendi Fatum homi-

hominis esse in hora conceptionis; sed quia hæc nescitur ab Astrologis, propterea eos ad horam natiuitatis confugisse. Quin cum Astrologi præmuntur argumento Geminorum, quorum cum idem sit ortus, dispar tamen euentus & exitus est; respondere solent diuersitatem euentum qui sunt in Geminis, ex diuersitate conceptus eorum esse profectam.

25. *De vanitate Astrologorum diuinationem suam extendentium etiam ad ciuitates, non solum ad homines.*

S E D vide quousque progressa sit istorum audacia & impudentia: etiam urbium, non hominum modò, facta profitentur hac arte posse prænosci & prænunciari: obseruata enim astro- rum compositione quæ fuit cum vrbes conde- rentur, posse earum casus euentusq; omnes pro- spici ac prænotari. Fecit hoc in vrbe Roma ro-

Tarutius gatu Varronis, quidam Tarutius Mathematicus
Mathe- ut in Romulo tradit Plutarchus: quam historiã
maticus, lib. 2. de Diuinatione his verbis Cicero enarrat,
etiam qua Quidam L. Tarutius Firmanus familiaris noster
vrbi Ro- in primis Chaldæis rationibus eruditus, vrbes
ma conti- etiam nostræ natalem diem repetebat ab ijs
gerunt ad Parilibus, quibus eam à Romulo conditam ac-
vim astro- cepimus; Romamque, cum esset in iugo Lu-
rum, sub na natam esse dicebat, nec eius fata canere dubi-
qua ea vr tabat. O vim maximam erroris, etiamnè Vr-
bi à Ro- bis natalis dies ad vim stellarum & lunæ perti-
mullo con- nebat: fac in puero referre, ex qua affectione
dita est re-
ferebat. cœli

DE DIVINATIONE ASTROLOGICA. 231
coeli primum spiritum duxerit: num hoc in la-
tere aut in camento ex quibus Vrbs effecta est,
potuit valere? Ita Cicero.

26. *Cur observatio Astrologica non valeat
æque in stirpibus, & animalibus,
quàm in hominibus.*

VERVM, quærerem equidem ex istis Astro-
manticis, num velint eorum diuinationem etiã
in animantibus & stirpibus valere, vt in homi-
ne? Si negent, prodent scilicet suam inscitiam; &
sux ægis infirmitatem, inanitatem atque falla-
ciam. Cur enim non æqualiter valeat in stirpi-
bus atque in homine? immò cur non plus va-
leat? stirpes namque multo magis quàm homo,
à cælestium corporum potestate, & efficientia
naturali necessitate pendent. Et cum minus mul-
ta, & varia atque incerta stirpibus quàm homi-
ni soleant accidere, facilior profecto esse debe-
ret eorum diuinatio, quæ stirpibus quàm quæ
homini sunt euentura. Sin verò annuunt, simili-
ter in stirpibus vt in hominibus valere astrolo-
gicam diuinationem; amicè rogarem ipsos, ve
diligentissimè obseruarent statum cæli, & astro-
rum, eo videlicet tempore, quo uel prunus, vel
cerasus, uel pyrus sereretur, aut cum sementis
tritici fieret, & ex illa cæli obseruatione pro-
merent etiam prognostica de illis arboribus,
scilicet vt diuinarent quantā illæ arbores pru-
norum, cerasorum, & pyrorum copiam essent
laturæ: quantus item ex illa tritici semēte spi-
carum,

232 AD LIBER TERTIVS. (111)
tarum, & in singulis spiciis quantus granorum
numerus esset prouenturus, hæc si negent à se
posse prænosci, fateantur etiam necesse est, non
posse ab ipsis futuros hominum casus euentus-
que prouideri.

27. De antiquitate istius Astrologie apud
Aegyptios, & Chaldaeos.

Tertium TERTIVM fundamentum eorundem Astro-
fundamē logorum est, artem hanc suam certissimis innu-
tū Astro- merabilium sæculorum experimentis, & con-
mantia. stantissimis obseruationibus esse comprobata,
Aristot. aiunt enim, hanc disciplinam profectam esse ab
Aegyptijs, & Babylonijs seu Chaldaeis, mortaliū
omniū antiquissimis tradit. n. Aristoteles in
lib. 2. de Coelo, textu 60. & extremo lib. 1. Mete-
reorū, Aegyptios omniū hominum vetustissimos
haberi, & in principio operis Metaphysicorum
affirmat, Aegyptios omniū hominū vetustissi-
mos Mathematica studia tractare, & colere cœ-
pisse. Iactabāt et olim Astrologi Chaldaeos qua-
dringenta, & septuaginta annorum millia in pe-
riclitandis experiendisq; pueris quicunq; na-
scerentur, posuisse. Verum adeo in aperto, & in
promptu sunt omnibus istorum mendacia, ut
nobis ea vel confutari vel etiam indicari non sit
opus. Etenim ab exordio mundi ad hanc diem,
necdum sex millia annorum effluxerunt. Ab
origine verò gentis Chaldaæ, hoc est, post euer-
sionem turris Babel, facta nempe linguarum
diuisione, non sunt adhuc quatuor millia anno-
rum

rum completa. Picus Mirandulanus in cap. 2. li-
bro 12. aduersus Astrologos, testes ad redargue-
dam Astrologorum mentitam vetustatem adhi-
bet Hipparchum & Ptolemæum, principes sa-
nè astronomiæ; qui vbi pro dogmate aliquo cō-
stituendo veterum obseruationes afferunt, nul-
lās profecto afferunt vetustiores ijs quæ sub Na-
buchodonosor Chaldæorum rege apud Aegy-
ptios & Babylonios fuere, ab initio autem im-
perij regis Nabuchodonosor ad præsentem an-
num qui ab ortu Domini nostri agitur millesi-
mus quingentesimus octogesimus octauus, nō
plus his mille ducentos & triginta annos præ-
terisse constat. Porro commentitiam Aegyptia-
carum obseruationum antiquitatem, perbelle
ridet & redarguit Augustinus in cap. 40. lib. 18. *August.*
de Ciuitate Dei: ita enim scribit; Frustra vanissi-
ma præsumptione garriunt quidam dicentes, ex
quo rationem syderum comprehendit Aegy-
ptus, amplius quam centum annorum millia nu-
merari. In quibus enim libris istum numerum
collegerunt, qui non multum ante annorū duo
millia literas inagistra Iside didicerunt? non in-
paruus auctor est in historia Varro qui hoc pro-
didit, sic Augustin. Sed huic disputationi in qua *M. Var-*
octo rationibus probare volumus diuinationē *ro.*
astrologicā esse contrariam veræ philosophiæ,
finem hoc loco statuemus.

NON MODO ASTRA NON
esse causas, sed nec esse signa rerum
futurarum.

CAPVTV IV.

BEATVS August. in lib. 5. de Ciuitate Dei,
cap. 1. tradit fuisse opinionem quorundā
non mediocriter doctorum hominum, quibus
visum est non esse quidem astra causas huma-
norum euentuum, sed esse tamen eorum vera
& certa signa.

28. *Vtrum astra, si non sunt cause, saltem sint
certa signa omnium futurorum.*

ORIGÈNES quidē certē in tomis suis
super Genesim, (sic enim memorat Euseb. lib.
6. de Præparatione Euangelica, cap. 9.) cum ex-
planaret verba illa quæ sunt in primo capite li-
bri Geneseos. *Et erunt in signa*, è quibus videli-
cet verbis huius nostræ disputationis argumen-
tum pertexuimus, prodidit astra esse à Deo po-
sita in coelo, vt per varios aspectus & coniun-
ctiones præsignificarent quæ consequentibus
temporibus tum vniuersæ, tum sigillatim euen-
tura essent, non tamen ea efficerent. Itaque cœ-
lum esse dixit velut quendam librum in quo
Deus depinxit atque descripsit quæcunque in
toto mundani æui decursu, suo quæque tempo-
re futura sunt. Ad hoc probandum, citat Ori-
genes librum quendam cui titulus erat, *Narra-
tio Ioseph*, olim apud multos in auctoritatē &
fidem receptum: in quo Iacob Patriarcha indu-
citur

*Liber, &
in sc. ibe-
batur
Narratio
Ioseph,*

citur filios suos alloquens hunc in modum, Le^{ab Orige}
 gi, inquit, in tabulis cœli quæcunque contingent^{ne cita-}
 vobis & filiis vestris. Plotinus autem condisci^{tus.}
 pulus Origenis idem sensit; idq. docet in libro^{Plotinus.}
 qui inscriptus est, Vtrum stellæ aliquid agant:
 in libro autem de Fato, c. 6. hunc præterea stel-
 larum vsum esse tradit, ut qui illas suspiciant &
 quasi literas considerent, qui nimirum huius-
 modi literaturam nouerunt, futura legant; ex
 ipsis figuris comparatione quadam analogica,
 eorum significationem & intellectum solerter
 indagantes. Quin, Porphyrius affirmat, cum ip-^{Porphyr.}
 se de se interficiendo vehementer cogitaret, Plo-
 tinum hoc celitus prouidisse, & à tanto facino-
 re eum prohibuisse.

Hanc sententiam Iulius Sirenus libro 9. de^{Iulius Si-}
 Fato, c. 35. minimè damnandam censet: & quo^{renus.}
 probabilem esse ostendat, aliquot ex diuina Scri-
 ptura productis sententijs, eam ornat atque cõ-
 firmat. Hoc enim, inquit, non obscure indicat
 Esaias cum ait in capite 34. *Complicabuntur*
sicut liber cœli: qua oratione significatur, cœ-
 los post diem iudicij conuoluendos esse atque
 complicandos: quasi nunc cœli instar cuiusdã
 libri sint explicati & aperti nobis, haud dubie
 ad legendũ. Eodem pertinet illud quod est in
 Psalmo 21. *Annunciabũt cœli iustitiam eius,*
 & in Psalmo 18. *Cœli enarrant gloriã Dei,* &
 quod est in primo capite libri Geneseos de stel-
 lis, *Vt sint in signa,* & in Ps. 88. *Confitebuntur*
cœli mirabilia tua Dñe. Nec verò, inquit Ori-

Origenes. genes, hæc opinatio tollit liberum hominis arbitrium, non magis profecto quam prædicta futurarum rerû à sanctis Prophetis edita, vel præ-

Plotinus. scientia omnium rerum quæ est in Deo. Plotinus scientiam astrorum ea ratione vt astra signa sunt humanorum euentuum, contingere homini aiebat vel singulari quodam Dei munere, vel propter eximiam astrologiæ peritiam; ad eam enim comparandam, opus esse acerrima indagatione, summaque solertia.

Iulius Sirenus. Iulius autem Sirenus ne Augustinum quidè ab hac opinione abhorruisse putat: quippe in 2. lib. contra Manichæos. c. 21. cum is ageret de hominibus, quorum dum sunt in corpore mortali occulta sunt corda, ita scribit: Neque enim in illis corporibus cœlestibus sic latere posse cogitationes credendum est, quemadmodû in his corporibus latent, sed sicut nonnulli motus animorum apparent in vultu, & maximè in oculis; sic in illa perspicuitate ac simplicitate cœlestiû corporum omnes omninò motus animi latere non arbitror. Hæc ibi Augustinus.

29. *Vtrum secundum Aug. astra sint signa omnium rerum humanarum.*

Exeuntur locus Augustini. VERVM, si quis locum hunc non prorsus inconsideratè legat, planè comperiet Augustinum per cœlestia corpora non intelligere orbes cœlestes, sed corpora beatorum hominum, post resurrectionem cœlesti gloria & immortalitate donata; & ponere eum discrimen inter homines in hisce caducis corporibus viuètes, & eosdem

dem post resurrectionem in glorificatis corporibus immortalē, & beatam vitam agentes: quod illi arcana cordium multiplici simulatione callidè regant; & occultent, ideoque sæpe alios fallat in his verò manifesta erunt omnium corda omnibus, & omnisque prorsus aberit simulatio, fictio, atque deceptio. Atque hūc esse verborum Augustini germanum intellectum, ex proximè consequentibus eius verbis palam est: hæc enim subtextuit; Itaque illi merebuntur habitationē illam, & commutationē in angelicam formā, qui etiam in hac vita cum possint sub tunicis pelliceis occultare mendacias, oderunt tamen ea, & cauent flagrantissimo amore veritatis; & hoc solum tegunt quod ij qui audiunt ferre nō possunt, sed nulla mentiūtur. Veniet enim tempus, ut nihil etiam contegatur. Nihil est enim occultum quod non manifestabitur. sic Augustinus. Quare cum Augustinus satis explicatē, & apertè loquatur de corporibus hominum glorificatis, non autem de coelis vel astris, demiror sanelū Iulium Sirenū tam incogitanter, & oscitantè legisse hūc locum, ut propter eum maximè, Augustino assinxerit huiusmodi sententiam, cuius nec ullum eo loci vestigium apparet, & extat apud eundem in lib. 5. de Ciuit. Dei copiosa & grauis confutatio.

30. De natura, & varietate signorum.

CAETERVM, astra esse signa rerum futurarum, censeo equidem non solum esse alienū, *Astra nō esse corpora*
 Q 2 vera

*signa ve-
rum futu-
rarum.*

vera philosophia, sed etiam sacris literis cōtra-
rium. Ac licet complures earum rationum quas
superiori capite tractauimus, etiam valeant ad
hoc probandum: nouis tamen aliquot argumē-
tis quæ propriè eiusmodi sententiā refellant;
hoc loco utendum est. Principio, quod est natu-
rale signum alicuius rei, id vel eius rei causam
vel effectum esse, vel utrumque ab eadem supe-
riori, & communi causa proficisci necesse est,
nam quod, præter hæc, quartum membrum fin-
gi posset, videlicet ut illud signum necessariò sit
coniunctum cum causa rei ab illo significatæ, id
non est diuersum à tertio membro: talis enim
connexio, & coniunctio non aliter esse potest,
quam ut causa illa prius ex se pariat id quod est
signum: deinde id quod est signatum, aut ut idē
quod causam excitat vel admouet ad agendum,
simul etiam adhibeat, & applicet id quod est si-
gnum ad præsignificandum: utrumque autem
horū ad communem causam refertur. Hinc igitur
argumentari licet ad hunc modum: Si cœli
& sydera sunt signa omnium rerum subluna-
rium, vel sunt earum rerum causa, sed hoc
negat ista opinio: uel sunt effectus, quod nec il-
li dicent, nec ullus hominum sanæ mentis au-
debit dicere: aut, quod tantummodo reliquum
est, tam cœlestia quàm sublunaria ab eadem
superiori, & communi causa proueniunt;
quemadmodum Iris signum est serenitatis,
non quia sit eius causa vel effectus, sed quia
eadem est communis utriusque causa. At cau-
sam communem cœlestium corporum, & sub-
luna-

lunarium, necesse est esse vel corporeū vel incorpoream: corpoream quidem nullam, opinor, ponent illi, nullum enim corpus superius coelis est: relinquitur igitur, ut omnia referant ad causam incorpoream, hoc est, vel Deum, vel Angelos, qui mouent coelos: ita ut, dum Angeli coelos mouent, in ipsorum coelorum statu habitūque, & in syderum positu & conformationē, quasi quibusdā suis nutibus, & tanquam notis atque signis inibi descriptis euenta rerum humanarum prænotent: atque præmonstrent. At enim uero id multis de causis non est credibile. Etenim qui sic opinantur, fateri eos oportet induci homines ab Angelis ad maxima scelera & execranda flagitia.

Ad hoc, Philosophia docet, necnon & Theologia idem tradit; Angelorum nullam esse actionem quam vocant transeuntem, & quæ proximè ab ipsis prouenit, aliam quā motum localem, nec Angelos posse quicquam proximè agere, præterquam mouere motu locali. Angelos verò qui circumuolunt orbes coelestes, nō aliter circa res sublunares operari censent Philosophi & Theologi, quam per motum & lumen coeli; nam influentias à lumine omninò diuersas paulò superius sustulimus. Per motum autem & lumen coeli, omnes futuros effectus rerum sublunarium, clare distinctè certoque præmonstrari, nemo dicet qui verisimilia & credibilia loqui velit. Deinde, cum eiusdem causæ duo effectus se inuicem necessariò indicant, ut ab eadem causa, sic eodem quoque modo ab illa.

la provenire debent: alioquin fieri non potest
 ut se inuicem certo indicent: Deo autem &
 Angelis quę in corporibus celestibus fiunt, ea
 necessario & invariabiliter se habent, quę au-
 tem in his quę sunt infralunam, valde mutabi-
 liter, & ut ita loquar, defectibiliter contingunt.
 Idcirco alia quoque subtexuntur argumenta.
 Etenim, quomodo astra quę sunt certo nume-
 ro comprehensa, & semper uniusmodi & ne-
 cessario ac immutabiliter ita se habent, signa ef-
 se possunt omnium rerum futurarum, quę pro-
 ptemodum infinitę sunt multitudine ac varie-
 tate, & inter se plurimum differentes atque di-
 screpantes: quomodo eadem syderum positura
 & conformatio, sub qua vel Gemini, vel alij quā
 plurimi eodem puncto temporis nascuntur, po-
 tēst esse certum signum proprię & distinctę
 præsignificans tot tamque varios ac dissimiles
 casus & euentus qui in illis cernuntur: quare,
 si astra sunt signa rerum futurarum, earundem
 quoque causas esse futendum est: quod si causas
 esse negamus, etiam signa esse negandum est.

Idcirco in hoc loco subiungitur hæc sententia
 31. *An Comete signa sint humanarum
 rerum.*

DICES, Cometas qui in sublimi aëre ge-
 nerantur, signa esse quę insignes admodum ca-
 sus futuros portendant, quorum tamen Come-
 te nec causę sint nec effectus: quare idem quo-
 que astris accidere respectu rerū sublunariū, nō
 esse incredibile. At ego, Cometas certa signa hu-
 mano-

DE DIVINATIONE ASTROLOGICA. 241
manorum casuum, & euentuum nunquam con-
cedam, licet hoc tam vulgo persuasum sit, quā
est à Sapienſibus improbatum. Quod si hoc, cū vul-
go conſentiens opinarer, dicerē Cometas à stel-
lis rerum futurarum effeſtricibus excitari, vt
eas res antegreſſi præmoſtrent. De ſtellis aut ſe-
cus eſt, his n. nulla eſt corporea cauſa ſuperior.

§ 2. *An qui aſtra faciunt ſigna rerum futu-
rarum, ſimul etiam neceſſariò inducant
& aſtruant Fatum.*

SED quid multis moror? coguntur iſtius o-
pinionis Auctores, quanquam id minimè ve-
lint, Fati neceſſitatem inducere: & ſanè, magis
etiam quàm qui ſtellas faciunt cauſas rerū ſub
lunarium. Etenim, ut ſtellæ cauſæ ſint eorum
quæ ſunt infra lunam, non ideo tamen Fati ne-
ceſſitas exiſtet, quod n. illarum aſſatu deſluxu-
que in terris eſſet efficiendum, id poſſet vel cō-
trarijs materiæ affectionibus, uel obſtantibus
cauſis particularibus impediri. At ſi aſtra natu-
raliter futurarum rerum ſigna ſunt, omninò
euenire neceſſarium eſt quod ab illis ſignifica-
tur: alioquin eſſent ſigna inania, & fallacia. Et
cum Deus ea inſtituiſſet ad ſignificandum, & in
coelo tanquam in quodam volumine ea deſcri-
piſſet veluti notas futurarum rerum indices; ſi
euentus rerum cum illarum ſignificationibus
non congruerent, vel Deus earum auctor, & in-
ſtitutor ignorans eſſet futurorum euentuum,

vel fallax. Denique, si astra præsignificant quæ futura sunt; aut præmonstrant quæ faciēda sunt à causis particularibus, non quidem omnibus sed aliquibus tantum: sed hoc improbable est ac figmenti simile; cur enim stellæ prænotent futuros effectus aliquarum particularium causarum potius quàm aliarum, vel cur non similiter præmonstrent omnes, cum omnium similis ratio sit: aut stellæ præsignificant omnes futuros effectus causarum omnium particularium: hoc si est, nullæ profecto reliquæ fiēt causæ per quas quo minus eueniat quod à stellis præsignificatur, impediri & prohiberi queat. Ex quo fit necessario, ut omnia quæ iuxta Lunam fiunt, immutabili necessitate Fati nexa vinculaque teneantur: quod nec istius sententiæ defensores sentiunt, & id sentire impium est.

*Explicatur locus
Isaia ex
cap. 34.*

Testimonium autem illud Esaia productum ex 34. capite, *Cæli sicut libri complicabuntur*: quod inter cætera Scripturæ testimonia paulò superius commemorata, solum habere aliquid difficultatis, & nonnihil negotij facessere videt; varie interpretatum reperio: ita tamen, ut nulla interpretatio quæ modo vel probati sit Auctoris, vel sit ipsa probabilis, quicquam illi sententiæ suffragetur. Iustinus martyr respondens ad quæstionem nonagesimam quartam Orthodoxorum, qua quærebatur quemadmodum intelligendum esset quod dicitur ab Esaia, fore ut cælum aliquando velut liber complicaretur, sic ait. Quemadmodum cæli creationem diuinæ literæ per similitudinem conferunt aliquando cum

*Iustinus
martyr.*

eum pellis extenfione, dicentes: *Qui extendit
cælum sicut pellem*, aliquando cum firmato fu- *Pfal. 103.*
mo, *Cælum*, inquit, *ceu fumus firmatum est*,
aliquando cum rotunditate cameræ. *Qui exten-
dit*, inquit, *cælum uelut cameram*: Sic è diuer-
fo, cœli dissolutionem per comparisonem cō-
ferunt cum alijs rebus, vt apud Esaiam cum vō *Esaiā 51.*
lumine inuoluendo & implicando, sicut apud *iuxta 70.*
Dauidem Psalmo 101, cum vestimento vetera- *Interpre-*
scnte & commutando. Sic Iustinus. Hierony- *tes.*
mus verò illis verbis hæc scribit, consideran-
dum, quod non dicat interire coelos, sed repli- *Esaiā 40.*
cari siue complicari quasi librum; vt postquam *iuxta 70.*
omnia peccata aperta fuerint & relecta, com- *Interpre-*
plicentur qui prius aperti fuerant; vt nequa- *tes.*
quam vltra scribantur in eis delicta multorum *B. Hiero-*
In Scriptura enim dicuntur cœli annunciare iū- *nymus.*
stitiam Dei, reuelare iram eius, & probare ac-
testificari hominum scelera.

Sanctus Thomas & Nicolaus de Lira aliter *B. The-*
exponunt, Complicabuntur, inquiunt, cœli *mas.*
tanquam liber, hoc est, non exercebunt vltra
Ethnici astrōmantiam suam; nec post hac ex
astris diuinare audebunt euenta hominū, quasi
legerent in syderibus descriptos casus & euen-
tus futuros. Alij sic interpretantur: Non pate-
bit amplius introitus in regnum cœlorum, sed
ianua cœlestis clausa erit. Sunt etiam qui ex-
planent hoc modo. Ministerium & vsus cœlo-
rum atq; syderum exhibitus homini ante diem
iudicij, postea esse desinet; nam licet non pror-

sus interibunt celi, alio tamen statu erunt, & quibus nunc funguntur ministerijs, & obsequijs hominum causa, ab illis post diem iudicii quoquo modo vacabunt: quæ uacatio pulchrè declaratur ab Isaia similitudine libri, quæ posteaquã eo vsi sumus, nec amplius nobis vsui futurus est complicare, & claudere solemus.

Nec displicet mihi interpretatio eorum qui aiunt; illa similitudine declarari; tantam fore diuinæ iræ, & vindictæ demonstrationem aduersus gentes de quibus illic Esaïas loquitur; tantam rerum omnium perturbationem, & confusionem; tantam denique hominum tristitiam, dolorem, & conflictationem, ut præ magnitudine mœroris atq; doloris, & præ animi perturbatione, & oppressione, videantur hominibus coelestia lumina restringui, stellæ de cælo cadere, motusque earum conturbari, denique cælum complicari, & recedere, nam quod hic dicitur complicari, in Apocalypsi dicitur recedere vel abire, sic enim habes in capite sexto, *Et cælum recessit sicut liber inuolutus.*

Sed quo planior sit, & facilior ad intelligendum etiam non valde doctis similitudo libri quæ vsus est Esaïas, sciendum est, apud Hebræos antiquitus libros sacros diuersa forma scribi, & compingi solitos esse, quàm nunc scribuntur libri apud nos. Habebant enim vnum duntaxat folium siue membranam oblongam, quæ circa cylindrum siue axem ligneum circumplicabatur, instar lineæ telæ radio textorio circumuolutæ. Videbantur autem huiusmodi, libri aliquam

Antiquo
mos He-
braorum
scribendi.

quam referre coelorum similitudinem & imaginem; quia sicut axem illum ligneum qui in medio voluminis est, complures ipsius membranae seu spirae, altera, super alteram ambiunt & circumdant, ita hanc terram quae medium totius universum tenet, coelestes orbes alter super alterum, collocati in orbem circumplectuntur. Verum de testimonio Esaiæ, satis dictum sit; cuius cum tam multae, ac variae sint expositiones, nulla earum tamen mirificos istos altorum Lectores, Interpretes, ac Vates adiuuat.

*QUA RATIONE NONNULLI
Astrologi multa vera prædixerint.*

CAPITULUM V.

RESTAT, quò tandem ad exitum hæc disputatio finemq; perducatur, ut causas aperiamus, cur permultae quorundam Astrologorum prædictiones verae fuerint, & cum rebus ipsis eventisque mirabiliter congruentes, hanc enim questionem, cum eius mentio supra incidisset, quo melius, commodiori scilicet loco tractari posset, in extremam hanc disputationem reiecimus.

Licet igitur prædictiones Astrologorum plerumque falsas esse verissimum sit, & à nobis supra satis explicarum; quoniam tamen & olim proditum est à multis, hodieq; admodum vulgare est, quinetiam à gravibus viris, quibus non credere difficile est, pro certo traditur, fuisse quosdam

quosdam Astrologos quorum plerūque omnes prædictiones veræ fuerunt, vfu ipso euentuque comprobata: & vix vnum aut alterum de plurimis eorum prædictis secus euenit quàm illi prænunciauerant: age, nos etiam hoc credere in animum inducamus, ne peruulgatæ hominum opinioni quasi publica fide & auctoritate confirmatæ, aduersari videamur. Concessa autem veritate huiusmodi prædictionū, causas eius disquiramus, videlicet qua ratione certò potuerint ab Astrologis futura prænunciari, quæ quod incerta sunt, vim & notionem humanæ intelligentiæ fugiunt. Non longum faciam: equidem asseueranter affirmo, si quæ prædictiones Astrologorum veræ fuerunt, earum veritatem non ex veritate firmitateque artis astromanticæ quam nullam esse satis superque ostensum est. sed alijs ex causis proficisci: quæ autem sint huiusmodi causæ, breuibus explicabo.

33. *Quatuor causæ, propter quas nonnumquam prædicta astrologorum veræ canunt.*

34. *Instinctu dæmonum agi nonnumquam homines ad diuinandum.*

PRIMA causa. Veritas istarum prædictionum nonnumquam prouenit ex pacto & societate quàm iniuit Astrologus cum dæmone, vel ex occulto eius afflatu & instinctu, quo etiam nescientes homines ad diuinandum instigan-

gantur. Hoc tradit August. extremo c. 7. lib. 5. de Civitate Dei: Nō immerito, inquit, creditur, cū Astrologi mirabiliter multa vera respondent, occulto instinctu fieri spirituum non bonorū, quorum cura est has falsas, & noxias opiniones de astralibus fatis, inferere humanis mentibus atque firmare, non horoscopi notati, & inspecti aliqua arte, quæ nulla est. Sic Augustinus.

35. *Quot modis Dæmon futura, aut ipse præsentire, aut homini præmonstrare soleat.*

D O E M O N autem suggerit hominī quod ab eo diuinetur, vel palām se oculis eius aspectabilem, & conspicuum offerens, eumque futura humanis verbis prædocens: uel formatis in aere uocibus præsignificantibus futura, citra ullam corporis speciem, & figuram: uel immissa scriptura aliqua quæ futurarum rerum prædictiones continet, uel dormienti per somnia aut vigilanti afficiendo, & commouendo phantasmā, fingendoque phantasmata idoneē ad repræsentandum id quod diuinandum est, atque incitando hominem ad prædicendum id quod repræsentant phantasmata. Scire autem potest dæmon futura, quæ prædocet hominem, reuelatione Dei per bonos Angelos ei facta: nonnunquam enim Deus ad agendum aliquid utitur dæmonum ministerio. Solet etiam dæmon prænūciare hominī futura quæ ipsemer postea factu-

facturus est: solet ob incomparabilem sui motus celeritatem, quæ in longinquis locis remotisq; mundi regionibus geruntur, ea ad homines qui longissimè absunt deferre. Potest item demon ex clandestinis consilijs, verbis, scriptis, ex signis quæ in corpore tam exterius quam interius apparent, occultas hominum cogitationes, & de liberationes tam præsentis quam futuras, solertissimè coniectando, cognitæ habere. Idemque coniicit ex præparatione causarum aliarumque rerum, quæ ad gerendum aliquid debent concurrere. Denique, ob incredibilem subtilitatem, & solertiam mentis, ob tantam tot millium annorum experientiam, propter perfectam rerum omnium naturalium absolutamque scientiam; callidissimus atque sagacissimus est ad præsentendum & prænosendum futura.

August.

Hoc ipsum quod hic docuimus, quia enucleate aperteq; tradit Augustinus in libro 2. de Genesi ad literam, capite 17. libet verba eius adscribere, De fatis inquit, syderum, qualeslibet eorum argutias, & quasi de mathesi documentorum experimenta, quæ illi Apotelesmata vocant, omnino à nostræ fidei sanitate respuamus, Talibus enim disputationibus etiam oradi causas nobis auferre conantur, & impia peruersitate malis factis, quæ rectissimè reprehenduntur, ingerunt accusandum potius Deum auctorem syderum, quam hominum scelera. Ideoque fatendum est, quando ab illis vera dicuntur, instinctu quodam occultissimo dici, quem nescientes humanæ mentes patiuntur. Quod cum ad
deci-

decipiendos homines fit, spirituum seductorum operatio est: quibus quædam vera de temporalibus rebus nosse permittitur, partim quia subtilioris sensus acumine, partim quia corporibus subtilioribus vigent, partim experientia validiore propter magnam longitudinem vitæ, partim à sanctis Angelis, quod ipsi ab omnipotente Deo discunt etiam iussu eius sibi reuelantibus, qui merita humana occultissimæ iustitiæ sinceritate distribuit. Aliquando autem iidem nefandi spiritus etiam que ipsi facturi sunt, velut diuinando prædicunt. Quapropter bono Christiano, siue Mathematici, siue quilibet impiè diuinantium, maximè dicentes vera, cauendi sunt, ne confortio dæmoniorum animam deceptam, pacto quodam societatis irretiant. Hastenus sunt Augustini verba.

36. *Quot modis & quā grauiter peccent, qui Dæmonum vel istorum Astrologorum opera vtuntur ad diuinandum.*

CETERVM, grauissimo se obstringunt scelere, quicumque cupidi futura noscendi consulunt dæmones, vel Astrologos dæmonum opera vtentes ad diuinandum, Multis autem modis in eo ipso peccari potest: primò si quis consulat dæmonem de futuris, vel dæmonis discipulum Astrologum, ratus esse dæmoni futura omnia exploratè percepta. hoc enim cum vnius Dei proprium sit nosse futura, si quis eandem cognitionem etiam dæmoni tribueret, impietatis

tis & idololatriæ crimē esset. Deinde, si crimini vertitur cum excommunicato ab Ecclesia communionem & societatem habere, quantum crimen erit cum diabolo acerrimo Dei & Ecclesiæ inimico & implacabili hominum hoste, pacto & societate cōiunctum esse? & quem Deus ab omni societate fidelium ablegavit ad inferas & tartareas sedes, æternisque supplicijs mancipavit, eo & amico, & magistro atque doctore vti velle? Postea, qui dæmonis familiaritate vtitur, in magnum certumque periculum animam suam obijcit, utpote quam dæmon eiusmodi prædictionum illecebris circumvenire ac perdere vehemēter cupit. Peccat etiam gravissimē, quisquis Astrologos consulit, quo per illos aliorum hominum occulta peccata cognoscat. His accedit, immane flagitium esse, propterea dæmonem vel astrologum consulere, ut eorum consilio vel auxilio magnum aliquod scelus perpetrari queat.

37. *Istiusmodi Astrologos fere improbos & flagitiosos esse.*

ISTOS autem veridicos, ut ferunt Astrologos dæmonum esse familiares & discipulos, multa nec obscura sunt indicia: Primò, improbitas morum vitæq. impuritas & sordes: tum, contemptus omnium quæ ad Christianæ disciplinæ ac pietatis cultum exercitationemque pertinent: Postea, odisse lucem, fugitare conspectum congressumque hominū, rarò versari

in publico, ferè in obscuro & abdito, proculq;
arbitris viuere: Ad hoc, de ipsorum fide ac reli-
gione, mala, nec sanè immerito ac temerè, ho-
minum existimatio: Denique multi de illis ca-
pti à censoribus fidei nostræ, quos Inquisitores
vocant, vel ultro, vel coacti, habita scilicet qua-
stione, ad motisque cruciatibus, suam cū demo-
ne societatem & familiaritatem confessi sunt. ve-
rum de prima causa satis,

SECUNDA CAUSA. Astrologos diuinare fu-
tura, nonnunquam accidit ex occulta diuinæ
prudentiæ dispositione quæ, vt in 4. & 7. libro
Confessionum inquit Augustinus, cæcas & im-
probas mentes consulcorum aliquoties ignoto *August.*
quodam instinctu sic agit, vt nescientes pro-
ferant, quæ consulentes vel ex eorum meritis
vel ex abyssu iusti iudicij Dei oporteat audire.

38. *De usu sortium apud antiquos ad præ-
noscenda futura.*

HVC referre etiam conuenit fortes antiquis
vfitatas, quando videlicet versib. alicuius poë-
tæ sortitò acceptis, quid eis futurum porten-
deretur, inquirebant: quo modo nonnunquam
contingebant illis carmina vel præsentibus, vel
futuris negotijs mirè congruentia: velut Alexan-
dro Seuero etiamnum adolescenti, nec impe-
rium sperati, dum Virgilianas sortes scrutatur,
versus ex libro Aeneidos 6. exiëre, qui futurū
illi Imperium præsignificabant his verbis.

Tu regere imperio populos Romane memento:

He tibi erunt artes, pacisque imponere morem;

Parcero subiectis, & debellare superbos.

Nec mirū ita euenire, Deo volente ideoque mente mouente, linguam moderante, & sortes aptē ad id quod præsignificari vult miscente ac

Num. temperante: qui nō solum ex ore Balaam arioli
23. & 24. & falsi vatis, sed etiā ex ore asinæ qua ille ariolus vehebat, verissimā futurorū edidit oracula.

39. *Permissu Dei, nimis cupidos sciendi futura, laqueis demonum irretiri, & varijs ac pernitijs erroribus implicari.*

Augustinus.

NON est hoc loco in præteritis relinquendum, quod valde sapiēter & salutariter monet Augustinus in libro 2. de Doctrina Christiana, cap. 22. & 23. ait enim permissu Dei nonnunquam vsu venire, vt dæmones vel per ipsos et homines multa vera prædicant, quod nonnulli eiusmodi diuinationum, etiam cum superstitione atque impietate nimium studiosi atque curiosi, noxia p̄suasione seducti, in maiora & magis execranda flagitia; ita se derelinqui à Deo promeriti præcedentibus suis peccatis probantur. Sed præstat hic Augustini verba sub-

*Valde ob
seruanda
beati Au-
gustini sē-
tentia.*

scribere. Hinc fit, inquit, vt occulto quodam iudicio diuino cupidi malarum rerum homines, tradatur illudendi & decipiendi, pro meritis voluptatum suarum illudentibus eos atque decipientibus præuicatoribus Angelis; quibus

bus ista pars mundi infima secundum pulcherrimum ordinem rerum, diuinæ prouidentiae lege subiecta est. Quibus illusionibus, & deceptionibus euenit, ut istis superstitionis, & perniciosis diuinationum generibus, multa præterita & futura dicantur, nec aliter accidant quam dicunt: multaque obseruantibus secundum obseruationes suas eueniant, quibus implicati curiosiores fiant, & sese magis magisque interant multiplicibus laqueis perniciosissimi erroris. Hoc genus fornicationis animæ salubriter diuina Scriptura nō tacuit, neque ab ea sic deterruit animam, ut propterea talia negaret esse sectanda, quia falsa dicuntur à professoribus eorum, *Sed etiam si dixerint uobis, inquit, & ita eue-* *Deut. 13.*
nerit credatis eis. Non enim quia imago Sa- *1. Reg. 27.*
 muelis mortui Sauli regi vera prænucliauit, propterea talia sacrilegia quibus imago illa præsentata est minus execranda sunt: aut quia in Actibus Apostolorum ventriloqua femina verum testimoniū perhibuit Apostolis Domini, ideo Paulus Apostolus pepercit illi spiritui, ac non potius illius demonij correptione atque exclusionē mundauit. Omnes igitur artes huiusmodi vel nugatoriae vel noxiae superstitionis, ex quadam pestifera societate hominum, & demonum, quasi pacta infidelis, & dolosae amicitiae constituta, penitus sunt repudianda, & fugienda Christiano. Sic Augustinus. His causis adji-
 ciunt quidam alias duas, minus fortasse probabiles, non minus tamen frequentes, vsuque com-
 pertas.

Act. 16.

40. *Multos diuinare futura, magis ex prudentia, & usu rerum humanarum, quàm ex arte Astrologica.*

TERTIA CAUSA. Non pauci diuinant non tam peritia artis Astromanticæ, quæ nulla est, quàm singulari quadam sagacis ingenij solertia, & multiplici humanarum rerum peritia vsuq; & exquisita eorum hominum quibus diuinationo fit, negotiorum, morum, studiorum, & ingeniorum obseruatione atq; notitia. Etenim quidam sunt, qui perspectis quorundam hominum temperamētis, & affectionibus corporū, studijs item, exercitationibus, institutis, familiaritatibus, denique virtutibus aut vitijs, multa euentura eis prouident, ipsisque magna asseueratione, & auctoritate prænunciant ac plerumque diuinant. Ad hoc genus diuinationum pertinet, si quis principem tyrannicè tractantem ciues, & crudeli dominatu prementem, à suis eum occisum iri prædixerit; hominemque frequentissimum in furtis, & rapinis, suspendio periturum; religionis contemptorem, falsæque doctrinæ proleminatorem contra veritatem fidei, & Ecclesiæ Catholicæ auctoritatem, ignis supplicio mulctatum iri. Hoc genere diuinationis vsus est Annibal, qui perspecta impericia atque temeritate Terentij Varronis, & C. Flamminij Romanorum Coss. & Imperatorum, Afris victoriam, Romanis insignem cladem valde fidenter, & asseueranter prædixit;

Diuinatio Annibalis

eam-

DE DIVINATIONE ASTROLOGICA 255
eamque prædictionem mox certaminis exitus;
plurimis Romanorum millibus interfectis, cō-
probavit.

41. *Nimiam credulitatem ac leuitatem con-
sulentium Astrologos, interdum conduce-
re vt eorum prædicta vera cadant.*

QUARTA Causa. Non raro Astrologorum
diuination vera existit ob stultam consulentium
credulitatem : multi namque facillime credunt
quæ dicuntur ipsis de rebus quas vel maximè
optant, vel timent vehementer atque perhor-
rescunt. Solet enim eiusmodi credulitas insti-
lare animis cōsulentium magnam spem rei bo-
næ à diuinis promissæ, vel ingentem metum in-
ijcere tristium & acerborum casuum calamita-
tisq. ab illis prænunciatæ. Hi autem duo affe-
ctus animi, cum potentissimi sint ad efficiendū
& commonendum hominem, crebro efficiunt,
certè multum proficiunt, vt humana negotia
ad prædictos fines perducantur. Etenim ve-
hemens quædam spes ardensque desiderium
excitant atque incitant homines vt ad bona ip-
sis promissa sedulo se comparent, & omnibus
suis opibus viribusq. contendant: quo fit, vt ob
rem plerumque quò intendunt, optatorum suo-
rum & alienorum promissorum compotes fa-
cti, perueniant. Ex aduerso autem metus, pa-
uor, horrorq. prædictorum malorum atque ca-
lamitatum, sæpè faciunt homines cunctanter
ac dubitanter egredi negotia, timide ac negli-
genter persequi, & quocumque obiecto impe-

T. *Liuius.*

dimento turpiter & infelicitate deferere, eaq; ratione in prænunciata ipsis mala delabi. Luculenta eius rei exempla reperimus in Romano exercitu, cui (vt scribit Liuius) cum auguria & auspicia secreto inspecta infaustum belli exitum minarentur, auspices & duces ne militem in arma euntem funesto nuncio consternarent, versis in contrariam partem auspicijs, omnia fausta & triumphalia portendi & à Dijs promitti mentiti sunt. quo mendacio vtiliter decepti milites, alacriter prælium inierunt, fortiter pugnarunt, & hostes quos auguria victores fore præmonstrabant, feliciter vicerunt. Contra ve-

*Nicias dux
Athenien-
siū
exitialis
iustitia.*

rò cum Nicias dux classis Atheniensium, incognita sibi lunæ defectione portendi ratus classis naufragium, si ea nocte portum egrederetur, cum stulto metu occupatus oppressusque discessum differt, à Siracusanis cum tota classe captus est. Verum ne disceptatio hæc longius quam initio promissus, & quam fert institui nostri ratio producat, hic finem disputandi de diuinatione astrologica faciemus.

F I N I S.





Libros hos tres R. P. Benedicti Pererij ad-
uersus fallaces, & superstitiosas artes, &c.
non modo propter breuitatem, perspicuita-
tem, elegantiam, verum etiam propter ortho-
doxam, & accuratam pulcherrimarum, &
vtilissimarum questionum explicationem,
tùm luce tùm laude dignissimos iudico.

22

87

22

08

78

08

08

08

08

08

08

08

08

08

08

08

08

08

Albertus Hungerus, S. Theologiæ
D. Professor, & Præcancellarius,
atque Theologici Collegij pro
tempore Decanus in Catholica
Academia Ingolstadiana.



R. 4

INDEX RERVM PRÆCIPVARVM IN TRACTATV

de Magia contentarum.

A.

A rchimedis sphaera.	<u>fol. 18</u>
Archimedis scientiæ potentia.	<u>20</u>
Actio Dæmonum est duplex.	<u>33</u>
Apollonijs fabula leonis.	<u>37</u>
Astronomica Magia quid sit.	<u>55</u>
Aurum Chemicum <u>non potest</u> vendi pro ve-	<u>78</u>
ro.	
Argentum viuum non est materia omnium	
metallorum, sicut nec sulphur.	<u>80</u>
Authoris sententia de auro alchimistico.	<u>87</u>
Animalia gñari possunt solo calore ignis.	<u>89</u>
Auripigmentum est species veri auri.	<u>90</u>
Alchimie ars cur non videatur esse uera.	<u>90</u>
Alchimie vsus non est permittendus in Re-	
publica.	<u>92</u>
An aliquid primogeniæ materiæ hominis ma-	
neat per totam vitam.	<u>228</u>
Annibalis somnium de vastatione Italia.	<u>137</u>
Alexandri Magni somnium.	<u>139</u>
Animus noster cur sit habilior in somno ad	
percipiendas reuelationes diuinas.	<u>146</u>
Argumenta S. Scripturę quibus Astrologica	
diuina-	

diuination refellitur.	179
D. Augustini notabilis oratio in reconciliatio ne cum Ecclesia cuiusdā Mathematici.	177
Animaduersio in Petrum de Aliaco.	179
Argumentatio valida cōtra Astrologos.	181
Astrologorum prædictiones si essent veræ, es- sent odiosæ hominibus.	206
Astrologorum prædictiones cui generi homi- num arrideant.	221
Astrologorum fundamenta.	222. 227. 232
Aristotelis sententiæ tollunt è medio Astro- mantiam.	218
B. Ambrosius comparat prædictiones astrolo- gorum telæ araneæ.	231
Astra non esse certa nā vudij futurarū.	239
Annibalis diuination.	254
Auctoris sententia quomodo facta sit à Ma- gis. Pharaonis virgarū in serpentes mu- tatio.	121. 116
Amnes retrofluentes.	38
B.	
Boëtij opera mira.	20
D. Basilij argumētatio contra Astrologos.	90
C.	
Columba lignea volans.	26
Caput æneum loquens.	20
Calor cēlestis & elementaris nō differūt spe- cie.	88
Cham fuit idem qui Zoroastres.	94
R	5
Cassia	

I N D E X.

- Cassiani opinio de origine Magiæ.* 96
Causæ quinque; cur dormientibus multa diuini-
tus reuelentur. 146
Causæ quatuor cur diuina somnia sint aliquan-
do obscura. 152
Caietani sententiæ aduersus prædictiones astro-
logorum. 175
Catonis dictum in Astrologos. 216

D

- Dæmones cur simulēt animas demortuorū.* 70
Deus cur sit passus prodigia fieri à Magis. 121
Dæmonū natura & munus scdm Platonē. 131
Dæmones cur olim non doctis sed imperitis
somnia dederint. 150
Dæmonum astutia in dandis somnijs. 151
Deus varijs modis afficit homines per somnia.
 143. 144.

- Decreta contra Astrologos iudiciarios.* 169
Dilemma aliquod contra Astrologos. 206

E

- Epicureorum opinio de somnijs.* 126

G

- D. Gregorius sex somniorū causas tradit.* 135
Eiusdem memorabilis sententiæ de somnijs. 142

H

- Historia Iannis & Mambris Magorum Pha-*
raonis. 112
Homeri commentum pro distinctione vero-
rum somniorum. 139
 Habre-

I N D E X.

Hebræorum antiquus mos scribendi. 247

L

Lamiarum ingenium & libido. 11

*Liberi arbitrij vsus nunquam est perfectus in
somno.* 158

M.

Magorum figmenta. 8

Magorum opera varia. 5

Magi Persarum quales. 18

Magia naturalis. 14

Magia naturalis triplex. 14

Magiæ uarię species. 28

Magi quomodo dæmonibus imperent. 53.71

Magiæ usus. 107

Magia uetita diuinis legibus. 107

Magiæ unde tanta authoritas. 102

Magiæ origo prima à Dæmone. 97

Miraculorum quid sit. 48

Miraculorum uerorum tres gradus. 49

Miraculorum uerorum quinque differentiæ à

falsis & simulatis. 50

Mortuos nulla ui magica posse reuiuiscere. 13

N

Necromanciæ usus antiquus. 65

Necromanciæ confutatio. 67

Niciæ ducis Atheniensium inscitia exitialis.

256

O

Opera quę possunt dæmones facere. 34

*Opiniones tres de serpentibus Magorum Pha-
raonis.* 114.115.116.

Oeno-

I N D E X.

Oenomaus confutator oraculorum Apollinis. 172

Origenis disputatio contra Astrologos. 178

P

Porphyrij dubitationes nouem, quomodo Magi dæmones inuocent. 22

Philonis sententia de origine Magiæ. 23

Porphyrius quid senserit de veritate somniorum. 133

Pythagoræ mos & consuetudo. 134

Petrus Aliacus plurimum peccauit contra chronographiam. 214

Professores diuinandi futura, aliquando suis se eiectos è ciuitatibus. 221

R

Remora piscis. 16

Refellitur ars Cabalistica tanquam inanis. 58

Rationes quinque pro Alchymistis. 84

Religio & disciplina Christi tenebras Magicarum artium è mundo discussit. 102

Ratio cognoscendi somnia duplex. 141

Ratio quedam contra Astromanciam. 173

S

Salomnnis Magia naturalis. 21

Statuæ per se incedentes. 35

Statuæ loquentes more humano. 36

Samuel an fuerit verus qui per Pythonissam representatus est Sauli.

Smerdes Magus inuasit regnum Persarum. 74

Sul.

INDEX

<i>Sulphur non est materia metallorū omniū.</i>	80
<i>Somnia omnia esse vera Stoicorum, et Pythago- gora opinio.</i>	125
<i>Sententia quædam vera de somnijs.</i>	127
<i>Somniorum causæ.</i>	127. 136. 138. 141
<i>Sententiæ variæ de causis somniorum.</i>	130
<i>Somnium Cyri.</i>	131
<i>Synesius mira sed falsa de spiritu phantastico tradit.</i>	133
<i>Somniorum dæmonis duo genera.</i>	139
<i>Somnia quædam impijs hominibus data sunt à Deo.</i>	151
<i>Somniorum quatuor genera sine uitio possunt obseruari.</i>	153
<i>Somnium Salomonis cur illi fuerit datū.</i>	161

T.

<i>B. Thomæ sententia de operibus Magorum,</i>	11
<i>B. Thomæ argumentum contra Necroman- tiam.</i>	67
<i>Testimonia scripture de somnijs.</i>	128
<i>B. Tertulliani sententia de Necromantia.</i>	69

V.

<i>Voces quomodo possint esse causæ efficientes rerum aliquarum.</i>	25
<i>Vtilitates artis Chimicæ.</i>	82
<i>Vanitas maior eorum, qui obseruant somnia quàm astra.</i>	155
<i>Vsus rationis sepe est liber in somno.</i>	158
<i>Vita.</i>	

INDEX.

*Vita hominis est instabilis, qui non secundū
rationem sed sensum uiuit.* 206

X.

*Xenophanis, & Epicuræorum opinio de som-
nijs.* 126

Z.

Zoroastres Magiæ parens. 93

Zodiacus apud Astrologos duplex. 189





